

**О. С. КУХАРСЬКИЙ
Г. П. ГРИБАН**

**ІСТОРІЯ
РОЗВИТКУ
ВЕЛОСПОРТУ
НА ЖИТОМИРЩИНІ**

Монографія

Житомир «Рута» – 2016

УДК 796.6(477.42)
ББК 75.721.7(4УКР-4Жит.)
К 88

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від 26 червня 2015 р.)*

Рецензенти:

Архипов О. А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри біологічних основ фізичного виховання та спортивних дисциплін Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Ахметов Р.Ф. – заслужений працівник фізичної культури і спорту України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Присяжнюк С.І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання Державного університету телекомунікацій.

Кухарський О. С., Грибан Г. П.

Історія розвитку велоспорту на Житомирщині. – Житомир: Вид-во «Рута», 2016. – 452 с.

ISBN 978-617-581-271-6

У монографії подано достовірні архівні дані про розвиток велоспорту в Житомирській області. Розповідається про спортсменів та тренерів, які досягли високих результатів та зробили вагомий внесок у розвиток велосипедного спорту на Житомирщині, в Україні та світі.

Для учнів, студентів, вчителів, викладачів, тренерів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів, вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться велосипедним спортом.

ISBN 978-617-581-271-6

© О. С. Кухарський, 2016
© Г. П. Грибан, 2016
© Вид-во «Рута», 2016

ДОРОГІ МОЇ ЗЕМЛЯКИ, ДОРОГІ ЖИТОМИРЯНИ!

Нестримно біжить час. Виповнилося 122 роки від дня заснування велосипедного спорту в Житомирі. Досягнення житомирських велосипедистів відомі далеко за межами України. Серед них сьогодні можна назвати першого чемпіона

Всеукраїнської спартакіади 1924 року Річарда Германа, рекордсменку світу Ольгу Сидоренко, рекордсменку України Олену Грибан, учасницю олімпійських ігор і чемпіонатів світу Ірину Денисюк, переможців всесоюзних змагань, чемпіонів України, майстрів спорту міжнародного класу – Наталію Кириченко, Олега Соколова, Людмилу Присяжну, Світлану Гігілеву, «Почесного майстра спорту СРСР» Марію Туркут та багато інших.

Вихід у світ книги «Історія розвитку велоспорту на Житомирщині» є важливим кроком у справі духовного відродження української нації, літописом становлення і розвитку цього виду спорту в Житомирі і на Житомирщині. Беззаперечна цінність книги полягає у тому, що її герої – це прості наші громадяни, спортсмени, тренери, організатори, які стояли біля витоків розвитку велоспорту, «кували» перемоги на міжнародних і всеукраїнських спортивних аренах.

Від душі вітаю авторів з новою цікавою книгою і бажаю їм подальших творчих успіхів.

В. о. міського голови, секретар
Житомирської міської ради

Л.В. Цимбалюк

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Від щирого серця вітаю авторів з виходом нової книги «Історія розвитку велосипедного спорту на Житомищині» та дякую за їх працю, в якій вони відновили достовірну об'єктивну картину започаткування і розвитку велосипедного спорту в Житомирській області та, в певній мірі, в Україні. Особливо це важливо зараз, коли закладаються підвалини національно-державного розвитку України і саме історичний досвід є вартістю неоціненної ваги.

Автори книги схильні до погляду на культуру і спорт, як на одну з пріоритетних ланок виходу країни зі складної економічної, соціальної та духовної кризи нашого суспільства. Дбаючи про фізичну культуру та здоров'я підрастаючого покоління вони орієнтуються на майбутнє.

Сподіваюсь, що книга «Історія розвитку велосипедного спорту на Житомищині» буде корисна як для сучасників, так і для майбутніх поколінь шанувальників велосипедного спорту.

Нових вам творчих успіхів у висвітленні досягнень наших спортсменів і розбудові олімпійського руху на Житомищині та в Україні.

**Голова Житомирського
обласного відділення
НОК України**

О.В. Онішук

ШАНУВАЛЬНИКАМ ВЕЛОСПОРТУ, МОЇМ КОЛЕГАМ!

Виповнилося 122 роки від дня заснування в Житомирі першого товариства велосипедистів-любителів. Я щиро вдячний Олександрю Кухарському та Григорію Грибану за надану можливість ще і ще раз поринути у вихор спортивних подій мого дитинства та юності, пережити заново миттєвості злетів та падінь велосипедного спорту Житомищини, успіхів і невдач своїх вихованців, здобутків і розча-

рувань на тренерському поприщі.

Завдяки авторам книги «Історія розвитку велосипедного спорту на Житомищині», кожен шанувальник, хто вивчає історію рідного краю, повернувшись у ті часи, може отримати цікаву і надто різносторонню інформацію про витоки велосипедного спорту в місті Житомирі та за його межами.

У книзі послідовно розкрито історію розвитку велосипедного спорту на Житомищині від перших кроків його заснування, до нинішніх часів. Багато уваги авторами приділено важливості цього виду спорту для всебічного розвитку людини, пропаганді здорового способу життя. Не забуті і постаті, які творили цю надто цікаву історію велосипедного спорту нашої області.

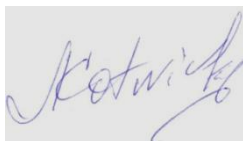
Книга насичена достатньою кількістю архівних фотоматеріалів тих далеких часів, добре ілюстрована, доповнює історію фізичної культури і спорту України, близького і далекого зарубіжжя, що є важливим додатком

до історії розвитку фізичної культури і спорту не тільки в окремій області. Книга дає можливість ширше зрозуміти історію спортивної України, яка має багато ще білих п'ятен, повністю не висвітлена, втратила вже достатньо цікавих і яскравих сторінок. Аналіз історичного минулого допомагає всім нам зорієнтуватися в бурхливому потоці сьогодення та спрямувати виховання нових поколінь велосипедистів, і не тільки, в правильному напрямку.

Вихід у світ нової книги О.С. Кухарського та Г.П. Грибана «Історія розвитку велосипедного спорту на Житомищині» є важливим кроком у справі духовного відродження української нації. Ця наукова праця підняла також нові проблеми і перспективи відродження велоспорту на Житомищині, увіковічила пам'ять про першопроходців його розвитку, вишанувала також тих людей, що кували перемоги на міжнародних, всесоюзних і всеукраїнських велосипедних аренах і продовжують вносити свою частку у відбудову незалежної держави – України.

Мені особливо приємно представляти цю книгу, бо вона – це частина мого життя...

**Заслужений тренер
УРСР**

Л.Б. Котвицький

Житомирському велоспорту – 122 роки!

*«...Солнце на спицах,
Синева над головой,
Ветер нам в лица,
Обгоняем шар земной.
Ветры и вёрсты,
Убегающие вдаль,
Сядешь и просто
Нажимаешь на педаль...»*

П. Ватнік

ВСТУП

Словами веселої, популярної в 60–70 роки минулого століття серед молоді і, особливо, велосипедистів пісні, хочеться розпочати нашу розповідь про спорт мужніх, сильних, витривалих, закоханих у велосипед людей.

Сьогодні сотні мільйонів населення планети не уявляють свого життя без надійного «сталюного коня» – друга велосипеда. Їзда на велосипеді – це задоволення для людини, це здоровий спосіб життя в сучасному урбанізованому середовищі, це екологічно чистий вид транспорту, це, насамкінець, важливий іспит для вияву фізичних, психічних, моральних якостей та фізіологічних можливостей людини.

Наскільки важливим засобом пересування для людини є велосипед, свідчить той факт, що за його крадіжку в Китаї застосовують смертну кару. На відміну від України, у країнах Європи пересування велосипедом визначає ритм життя. Двоколісний друг забезпечує індивідуальну, гнучку, вигідну та економну в часі щоденну мобільність. У цивілізованих країнах давно надають перевагу пересуванню по місту на велосипедах, наприклад парламентарі Швеції, Данії, Нідерландів, Німеччини, Австрії та багатьох інших кран їздять на роботу тільки на велосипедах. Для індивіду-

альних або сімейних подорожей на звичайних велосипедах обладнані велодоріжки вздовж Рейну, Дунаю, Ельби чи Вісли, створені маршрути у Альпах та Татрах для любителів гірського велоспорту, також пропонуються траси для велосипедистів-спортсменів, які люблять швидкість.

Їздити велосипедом по Європі доволі безпечно. На відміну від України, де гине найбільша кількість пішоходів та велосипедистів у Європі, в європейських країнах показники смертності на дорогах значно нижчі.

Тому сьогодні актуальним постає питання вивчення не тільки історії створення велосипеда, розвитку велосипедного спорту, а й пошуку нових шляхів розвитку і впровадження велосипедної їзди в містах України за зразком європейських країн. Слід також зазначити, що українське суспільство з кожним роком все яскравіше починає усвідомлювати свою ідентичність та шукати шляхи реалізації різнобічної інтеграції в науково-культурологічній реальії європейської спільноти. У цьому світлі важливого значення набуває потреба в збереженні й примноженні національних здобутків, оптимальне поєднання інноваційних ідей з досягненнями вітчизняної й світової історичної думки минулого, що дозволяє успішно розвиватися Україні в умовах глобалізації.

Окрім того, історична спадщина української громади є інтелектуальним і культурним надбанням, яке дозволяє з'ясувати нові закономірності розвитку як загальної культури суспільства, так і фізичної культури, яка забезпечує, зокрема, взаємозв'язок і взаємодію всього того прогресивного, що відбувалося у певній сфері людської діяльності, зумовлює єдність і наступність історико-пошукового процесу. Вивчення спадщини минулого в контексті сучасних історичних змін є закономірним результатом таких основних тенденцій: знайти в минулому витоки розвитку велоспорту в окремому регіоні та простежити основні етапи його становлення; переосмислити факти, які вважалися як помилкові чи були «ворожі» комуністичній ідеології; осмислити загальну картину історичного процесу розвитку велоспорту на Житомирщині як цілісного багатогранного явища.

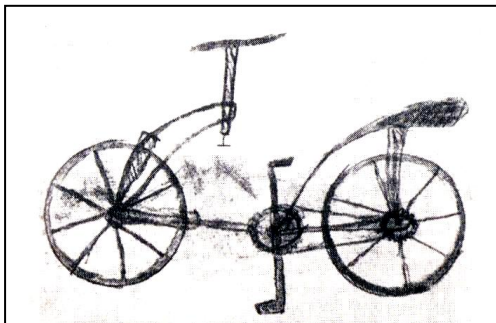
Безперечно, не все у радянському минулому було прекрасним. Мало місце безправ'я, репресії, голодомори, культ Сталіна з його ГУЛАГами, але багато було й позитивного в працевлаштуванні, освіті, лікуванні, доступності спортивних споруд, а також, торкаючись нашої теми, в розвитку велосипедного спорту на Житомирщині, який саме припадає на цей історичний період.

Таким чином, запропонована читачу книга, є спробою відтворення реалістичної історії започаткування та розвитку велоспорту в місті Житомирі та області. Автори висловлюють щире вдячність всім, хто сприяв і допомагав у наданні матеріалів, пошуку історичних фактів, які відображені в цій книзі. Особлива подяка працівникам Державного архіву Житомирської області, обласного краєзнавчого музею, обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича, обласної бібліотеки для дітей, фотожурналісту С.А. Глабчуку, Н.Ю. Сергєєвій, Н.Г. Грибан, Т.К. Данилевич, С.О. Смірновій, Б.С. Заноздрі, Л.К. Суворовій, О.В. Грищенко, дочці Ю.Б. Міодушевського Аліні та Л.Р. Міодушевській, дочці М.І. Левицького Євгенії, Г.Д. Дембу, Л.Є. Матвійчуку, ветеранам велоспорту В.К. Іцковській, С.П. Кострицькому, Є.Р. Вовк, Л.М. Нікіфоровій, М.Г. Столяру, Є.В. Дубовицькому, Ю.В. Толмачовій, Т.О. Головні, почесному голові ЦР ВФСТ «Колос» А.П. Усенку, В.М. Гаммі, Г.І. Жукову. Окремо дякуємо С.М. Рижуку, М.А. Чигирю, В.М. Дебою, Р.М. Гулі, В.П. Коржу, Н.В. Калкан, Ю.Г. Градовському, Г.П. Мокрицькому, І.М. Слободенюку, А.П. Вусику, В.М. Мордюку, В.Р. Зорніку, Л.Б. Котвицькому, В.Е. Матковському, В.Є. Осипенку за допомогу у відкритті пам'ятної дошки з нагоди 120-річчя утворення товариства велосипедистів-любителів у Житомирі.

Відгуки, побажання та інформацію про розвиток спорту у ваших колективах, селах, містах, районах можна надіслати авторам книги або відправити за електронною поштою: **gribang@mail.ru**.

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ВЕЛОСИПЕДА ТА ЗАРОДЖЕННЯ ВЕЛОСИПЕДНОГО СПОРТУ

Безумовно, тільки з появою велосипеда, зародився велосипедний спорт. Перший проект веломашини ще в 1495 році запропонував знаменитий італієць Леонардо да Вінчі. Однак, його проект так і залишився на папері. Але в книзі «Леонардо да Винчи», яка вийшла в 1984 році в серії «ЖЗЛ», знаходимо зображення велосипеда сконструйованого великим художником і вченим [4]. Можливо про винахід Леонардо да Вінчі просто забули, а, можливо,

Велосипед Леонардо да Вінчі [3]

як стверджують багато вчених, то була звичайна фальсифікація. Легендою також є історія про кріпака Юхима Михесвича Артамонова, що буцімто саме він сконструював і випробував двухколісний самокат. Він «... в день Ильи Пророка года 1800 ездил на диковинном велосипеде по улицам Екатеринбурга, а в 1801 году добрался из старинного годовуновских времен, села Верхотурье, под Пермью, в Москву» [6, с. 59].

Велосипед важив понад 40 кілограмів, мав переднє ведуче колесо діаметром більше одного метра. Діаметр заднього колеса був у два рази менший, висота веломашини складала майже 1,5 метра. Цю легенду С.С. Ілізаров, заступник директора Інституту історії природознавства і техніки РАН, наводить як приклад міфу та явної фальсифікації.

Як показав хімічний аналіз заліза, велосипед із нижньотагільського музею зроблено не раніше 1870 року. Що ж до Артамонова, він вперше згадується у книзі У.Д. Белова «Історичний нарис уральських гірських заводів» (видання 1898 р., Санкт-Петербург): *«Під час коронування імператора Павла, отже в 1801 р., (насправді коронація Павла I відбулася 1797 року, авт.) тодішній майстровий уральських заводів Артамонов бігав на винайденому ним велосипеді, внаслідок чого по велінню імператора отримав свободу з усіма нащадками».*

Однак, патент на виготовлення першого велосипеда у 1817 році отримав баварський лісничий барон Фрідріх Христіан Людвиг Дрейз фон Зауерброні з Карлсруе (Німеччина). Його велосипед був дерев'яним з відсутньою ланцюговою передачею, пересуватись на ньому доводилось відштовхуючись ногами від землі [6, с. 59]. Для публіки виріб був представлений у Мангеймі влітку 1817 року і в Парижі в 1818 році. Саморобка Дрейза не знайшла прихильників і відійшла в минуле, частково зберігшись хіба що у сучасному дитячому самокаті.

У 1839 році шотландський коваль Кіркпатрік Макміллан додав до самокату важільно-педальний привід, який нині застосовується у дитячих автомобільчиках. Педалі штовхали заднє колесо, з яким вони були з'єднані металевими стержнями. Переднє колесо поверталось кермом, велосипедист сидів між переднім і заднім колесом. Велосипед Макміллана випередив свій час. Обертаючі педалі вперше закрутяться лише через 14 років Філіпом Фішером.

У 1845 році англієць Р.У. Томпсон запатентував надувну шину, але про його винахід також було надовго забуто. Німецький механік Філіп Фішер у 1850 році винайшов і приладнав вдосконалені обертаючі педалі. Завдяки цим педалям велосипед згодом обзавівся роликовим ланцюгом – найвдалішою системою приводу, що дожила до наших днів. У 1855 році француз Ернст Мішо застосував їх у своєму варіанті машини і назвав цю конструкцію «велосипедом», що з латини означає «швидкі ноги». Відтепер двоколісний одноколіїний візок називатиметься тільки велосипедом, а винахідником його вважатимуть Е.Мішо, котрий завбач-

ливо запатентував свій винахід. Його велосипед було продемонстровано в 1867 році на міжнародній виставці у Парижі. Захоплення новим видом транспорту наприкінці XIX століття призвело до налагодження масового виробництва велосипедів.

З 1870-х років стала набувати популярності схема «пенні-фартинг»: величезне переднє колесо, до якого прикріплені педалі

Один із зразків перших велосипедів (фото велосипеда із Житомирського обласного краєзнавчого музею)

та кермо, маленьке заднє колесо, і водій, що сидить майже на вершині переднього колеса. Велика висота сидіння і зміщений до переднього колеса центр ваги, робили такий велосипед досить небезпечним. До речі, велосипед такої конструкції, тільки більш вдосконалений, зберігається в Житомирському обласному краєзнавчому музеї. Альтернативою їм були триколісні велосипеди.

У 1867 році винахідником Каупером було запропоновано вдалу конструкцію металевого колеса зі спицями,

завдяки яким громіздкі колеса стали легшими. З 1869 року велосипеди почали обладнувати металевою рамою.

У 1869 році в Парижі вже нараховувалось 1300 таких велосипедів. Перший велосипед, схожий на той, що використовується в наші дні, називався «Rover». Ровер мав однакові за розміром колеса, ланцюгову передачу на заднє колесо, а сидіння водія розміщалося між колесами. Англієць Джон Кемп Старлі у 1884 році винайшов ще одну модифікацію сучасного велосипеда.

У 1888 році шотландський ветеринар Джон Бойд Данлоп заново винайшов надувні каучукові шини (запатентовані у 1845 році). Цей винахід зробив їзду на велосипедах значно комфортнішою і

сприяв широкій популярності цього виду транспорту. 1890-ті роки назвали золотими часами велосипеда. Через кілька років Данлоп заснував фірму, яка випускала шини також для мотоциклів і автомобілів. У США в 1895 році було випущено 1,25 мільйона двоколісних веломашин.

Педальні гальма і механізм вільного ходу було винайдено у 1898 році. Це дозволяло не крутити педалі, коли велосипед їде за інерцією згори. В ті ж роки винайшли перемикання швидкостей і ручні гальма, але ці винаходи набули популярності не відразу.

Перші алюмінієві велосипеди були зроблені у 1890-х роках. Починаючи приблизно з 1905 року, велосипеди в багатьох країнах стали виходити з моди через розвиток автомобільного транспорту. Завдяки зростанню популярності здорового способу життя з кінця 1960-х років велосипеди знову увійшли в моду у багатьох країнах світу.

Технічний прогрес сприяв удосконаленню конструкції велосипеда. Наш земляк О.В. Зеленський також вніс свій вклад в розробку модернізації велосипеда. В газеті «Комсомольська зірка» від 20 грудня 1986 року в статті «Винахідник велосипедів» читаємо: *«Якості кількох типів велосипедів поєднала в собі універсальна, машина створена житомирським архітектором О.В. Зеленським. Вона зручна для далеких туристських подорожей і близьких заміських прогулянок, щоденних поїздки на роботу і загальних фізичних тренувань. У разі потреби її легко обладнати для перевезень вантажів.*

Універсальності досягнуто завдяки оригінальному компонованню агрегатів, збірності конструкцій, змінності коліс та іншим удосконаленням. У такому велосипеді немає традиційної важкої рами, сидло кріпиться на вилках колеса. Творцеві машини видано авторське свідоцтво на винахід. Новинкою зацікавилися не тільки самодіяльні конструктори, але спеціалісти велозаводів.

Конструюванням нових і вдосконаленням існуючих моделей велосипедів Олександр В'ячеславович, який свого часу закінчив Львівський політехнічний інститут, займається вже п'ятнадцять років. Вивчаючи технічну літературу, він дійшов висновку, що велосипед має чимало резервів для вдосконалення.

Високу оцінку дістав сконструйований О.В. Зеленським велосипедний швидкохід. Він складається з двох коліс, двох опірних площадок для ступенів ніг і приводу для обертання коліс. Рухається пристрій завдяки використанню ваги тіла – їздок поперемінно спирається ногами на опірні площадки, імітуючи ходьбу на місці» [9, с. 4]. Сьогодні на вулицях Житомира можна зустріти десятки модифікацій велосипеда, зроблених руками місцевих умільців.

У 70-х роках XIX століття, завдяки енергійним комерсантам і комівояжерам із країн Західної Європи, перші велосипеди з'являються і на території Росії. У 1880–90 роках у багатьох містах Росії та України створюються товариства велосипедистів-любителів, організовуються і проводяться спортивні змагання. Перші трекові змагання і шосейні гонки були запроваджені в країнах Європи ще у 1869 році.

Перше російське товариство велосипедистів було зареєстроване в 1882 році в Петербурзі, а перші змагання велосипедистів на теренах Росії відбулися 24 липня 1883 року в Москві [6, с. 64]. Почесним президентом російського клубу велосипедистів було обрано всесвітньо відомого письменника Л.М. Толстого.

У ці роки ряди велосипедистів стрімко ростуть. Слідом за петербурзьким товариством у 1884 році створюються товариства велосипедистів у Москві, а в 1887 році – вперше в Україні в

Еволюція велосипеда

м. Одесі. Одеське товариство побудувало циклодром (велотрек) на $\frac{1}{2}$ версти (1 верста = 1066,8 м), де регулярно організовуються змагання між місцевими велосипедистами та кращими гонщиками Англії, Австрії, Бельгії, Італії, Німеччини, Франції. 26 липня

**Сергій Ісаєвич
Уточкін
(1876–1916)**

1894 року в Одесі відкривають асфальтовий трек. Саме цього дня талановитий і різносторонній спортсмен, знаменитий Сергій Уточкін виграв почесний приз – лідерський та гонку на три версти [5, с. 15].

Незважаючи на те, що товариство велосипедистів-любителів у Харкові було засноване 21 липня 1887 року, ще навесні 1886 року поблизу заводу Рижова почав діяти перший харківський земляний велотрек. Перші змагання харківських велосипедистів відбулися 21 вересня 1886 року. У квітні 1893 року на посаду голови правління харківського товариства велосипедистів-любителів було обрано професора кафедри фізики місцевого університету М. Пільчикова. 25 липня того ж року на землях ветеринарного інституту відкрито новий трек із цементним покриттям і просторими трибунами. Одним із кращих харківських гонщиків тих часів був С. Попов, який володів титулом *«кращий їздець Харкова»* [5, с. 14]. Можна зробити припущення, що, можливо, саме він змагався у 1900 році за звання кращого гонщика міста Житомира.

Відомими велосипедистами того часу були москвич Г. Д'явіс, петербуржець М. Д'яков – перший російський чемпіон і призер світового чемпіонату 1896 р. в Копенгагені, М. Дзевочко – переможець першої безперервної гонки Петербург – Москва, А. Бутилкин, Г. Вашкевич, П. Іполітов. Але й серед них не було рівних знаменитому одеситу Сергію Уточкіну, який неодноразово ви-

грав гонки у багатьох зарубіжних чемпіонів світу з велоспорту [2]. Завдячуючи С. Уточкіну, Одеса тоді міцно утримувала позиції лідера у велоспорті. «Урожайним» на змагання став сезон 1895 року. Тоді на одеському треку було проведено 25 змагань. Найбільше перших призів, звісно, виграв С. Уточкін, який славився своїм потужним фінішем [5, с. 15].

С.І. Уточкін був не тільки знаменитим велосипедистом, але й мотогонщиком, автомобілістом, плавцем, яхтсменом, видатним авіатором і конструктором літальних апаратів. Прославився С. Уточкін як знаний журналіст. Він був учасником першої автомобільної гонки Одеса – Миколаїв, першого міжнародного перельоту Петербург – Москва та переможцем багатьох всеросійських і міжнародних змагань.

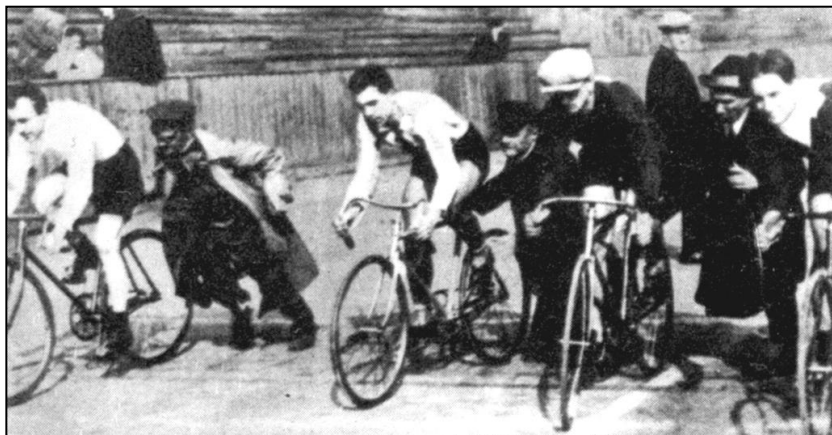
Перші змагання у Києві відбулися 16 вересня 1890 року (про їх перебіг мова піде далі). Точної дати заснування Київського товариства велосипедистів-любителів поки не встановлено. Найвірогідніше – це початок 1891 року. Серед київських гонщиків виділявся П. Акматов, який у 1895 році володів званням *«Лучший ездок Киева»* на дистанціях 7,5 і 15 верст [1, с. 85; 5, с. 15]. У Житомирі товариство велосипедистів-любителів започатковано 30 листопада 1893 року, у Катеринославі (Дніпропетровськ) – у 1894 році, у Сімферополі – у 1895 році. Пізніше товариства відкрилися у Полтаві, Луганську, Слов'янську, Севастополі. Це був період розквіту велоспорту на теренах України [5, с. 15].

Одні з перших міжнародних змагань за участю найсильніших гонщиків Європи відбулися у 1899 році на одеському треку. У спринтерській гонці на «Приз Одеси» Сергій Уточкін зумів перемогти італійців Ероса, Ланфранкі та Чизотті [5, с. 15]. Міжнародні змагання 1890-х років проходили не тільки в Одесі, а і у Хар-

Платон Іполітов

кові, Києві, що сприяло подальшому розвитку велосипедного спорту в Україні. Автори «Енциклопедії олімпійського спорту України» констатують: *«Однак з перших років нового століття у вітчизняному велоспорті почався спад, який важко було пояснити»* [5, с. 15]. Причина цьому доволі банальна. У багатьох містах України і Росії в товариствах велосипедистів-любителів процвітала *«бесшабашная карточная игра»* [36, с. 3] і тому більшість із них владою були закриті (в т. ч. у Петербурзі і Києві у 1907 році). Завдяки зусиллям велосипедиста Оттона Ржонсницького київське товариство велосипедистів-любителів відновило свою діяльність у червні 1912 року. Найбільшою популярністю серед глядачів користувалися досвідчений спринтер Новицький, а також гонщики Скарлато, Миляновський, Румянцев, Міллен, Зайцев [1, с. 99].

**Старти велосипедистів на I олімпіаді сучасності
(Афіни, 1896 р.)**

Закриття російських товариств велосипедистів ні якій мірі не позначилося на розвитку світового велоспорту. У 1900 році утворюється Міжнародний союз велосипедистів (УСІ), який у 1956 році був реорганізований. Так виникли Міжнародна федерація професійного велоспорту і Міжнародна федерація любителівсько-

го велоспорту. Чемпіонати світу з шосейних гонок почали проводитися лише з 1921 року. Перший чемпіонат відбувся у Копенгагені, де чемпіоном в груповій гонці на 190 кілометрів став швед Гуннар Шельд. Перші гонки в закритих приміщеннях були проведені в 1929 році, з велокросу в 1950 році [6, с. 60].

У 1896 році змагання з велоспорту увійшли у програму сучасних олімпійських ігор. Першим олімпійським чемпіоном Афін став француз Поль Массон, який переміг у трьох видах змагань. Але найдовшу 87-ми кілометрову дистанцію від Афін до містечка Марафон і зворотньо швидше за всіх проїхав грек Арістідіс Константінідіс [3, с. 36].

У 1911–1913 рр. російський велогонщик А. Панкратов здійснив першу кругосвітню подорож на велосипеді, за що був відзначений вищою нагородою міжнародного союзу велосипедистів – «Діамантова зірка».

Михайло Волочугін, 1913 р.

На I Всеросійській олімпіаді, відкриття якої відбулося 20 серпня 1913 року в Києві, велосипедну гонку на 240 верств Київ – Чернігів – Київ виграв москвич Волочугін (10 год 06 хв), другим фінішував рижанин Аун (10 год 14 хв), а третім – Равський із Варшави (10 год 31,5 хв) [1, с. 227].

Але в багатьох газетних звітах були наведені зовсім інші результати – переможцем назвали А. Аунча (Аун) представника ризького товариства велосипедистів (10 год 14 хв), другим призером – Ф. Равського із варшавського товариства (10 год 31,5 хв), а третім – М. Волочугіна із московського клубу ковзанярів і велосипедистів (10 год 32 хв) [1, с. 227].

ЗАРОДЖЕННЯ ВЕЛОСПОРТУ НА ВОЛИНІ

Перший чемпіонат світу з трекових гонок відбувся ще в далекому 1893 році, де в спринтерській гонці на 1 кілометр переміг американець Артур Ціммерман. І, мабуть, символічним є той факт, що саме в 1893 році в м. Житомирі було засноване перше спортивне товариство велосипедистів-любителів.

У 1804 році Житомир офіційно став центром Волинської губернії. Вдале географічне розташування (через місто проходили шляхові магістралі між півднем Росії і Петербургом, Києвом та країнами Європи) сприяло розвитку культурного та спортивного життя міста. Відомо, що у травні 1885 року житомиряни зустрічали першого учасника велопробігу Київ – Житомир – Київ киянина Еміля Фалера. Вдруге він здійснив пробіг на велосипеді за маршрутом Київ – Петербург – Париж у 1887 році. Шлях із Петербурга до Парижа пролягав через Житомир [8, с. 48]. У 1890–1900 роках їзда на велосипедах набуває не тільки широкої популярності серед жителів міста, а стає досить модною. І це, незважаючи на те, що один велосипед коштував від 100 карбованців і більше. За 100 карбованців у ті часи можна було придбати 5 пар добротних коней.

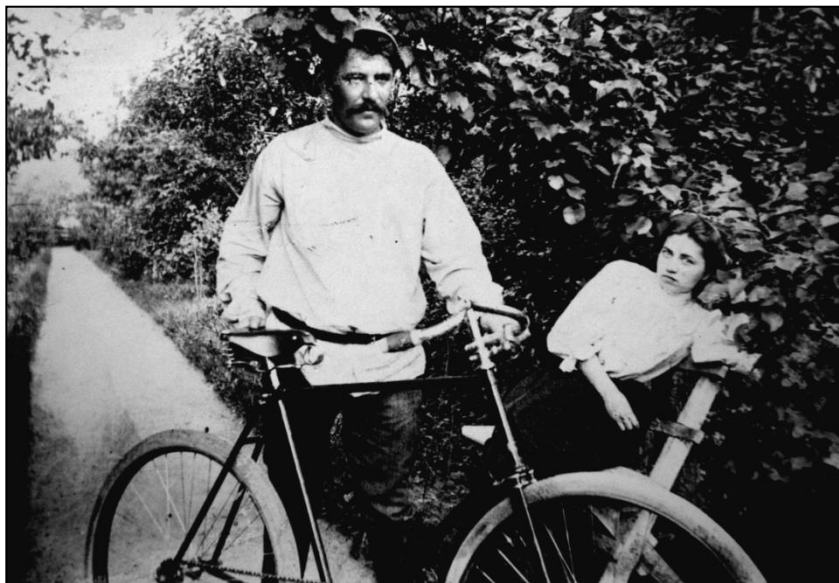
У ті роки кількість житомирських велосипедистів була настільки чисельною, що міська дума для впорядкування їзди на велосипедах видала спеціальну постанову. Так, у газеті «Волинь» від 28 травня 1898 року читаємо: *«Обязательными постановлениями о велосипедной езде по г. Житомиру требуется, между прочим, чтобы велосипедисты имели на велосипедах, на видном месте установленные значки, а также должны иметь при себе разрешения для предъявления их полиции в случае каких-либо недоразумений. Быстрая езда безусловно воспрещена, ездящие должны держаться правой стороны улицы и возможно ближе к трот-*

туарам; по бульварам, скверам, и троттуарам ездить строго воспрещается. Между тем, на самом деле по городу разъезжают велосипедисты без значков и разрешений и позволяют себе для своего удобства ездить по троттуарам, так что публике приходится давать им дорогу. Недавно на углу Киевской и Московской ул. (нині вул. Небесної сотні, авт.) был случай, о котором заявлено в полицию, когда на велосипедах катались до того выпившие субъекты, что падали и кругом их собиралась толпа. Когда на это было обращено внимание постового городского, то он заявил, что это его не касается. По полиции сделано распоряжение, чтобы пристава ознакомили городских с обязательными постановлениями о велосипедной езде и чтобы те следили за правильностью езды» [11, с. 2].

Звичайно, не всі велосипедисти додержувалися цих правил. І в ті часи були «плюбителі» полякати перехожих громадян та вершників, особливо на центральних вулицях міста. З цього приводу газета «Волинь» від 25 травня 1900 року писала: «Года четыре, кажется, тому назад, городская дума издала постановление, которым велосипедистам воспрещено ездить по тротуарам. Насколько, однако, приходится наблюдать, наши велосипедисты частенько игнорируют это постановление, особенно на отдаленных улицах. По Мещанской улице (вул. Мануїльського, авт.), например, велосипедисты сплошь и рядом разъезжают по тротуарам, значительно стесняя движение прохожих» [17, с. 2]. І в подальшому велосипедисти продовжували нехтувати правилами їзди. Так, у статті від 19 червня 1912 року газета «Волинь» писала: «По обязательному постановлению городской думы воспрещается езда на велосипедах по пешеходных дорожкам. Но велосипедисты ездят по дощатым помостам над канавами, прилегающим к тротуарам. Помостами этими преимущественно пользуются пешеходы. За езду по этим помостам полиция привлекала к судебной ответственности велосипедистов, но мировые судьи обвиняемых оправдывали, а потому частный пристав первой части просит городскую управу принципиально решить вопрос, относятся эти мосты к числу пешеходных дорожек» [26, с. 3].

У 1914 році в газеті «Наша Волинь» у статті «Опять о велосипедистах» знову згадувалося про дотримання правил їзди на велосипеді по місту: *«Г. полицейстером замечено, что некоторые велосипедисты до сих пор ездят по городу без установленных номеров, а некоторыми – последние укреплены на самом колесе, благодаря чему, на случай надобности, установить личность владельца велосипеда во время езды, не представляется никакой возможности, и кроме того, при следовании по городу вовсе не соблюдают существующих для них обязательных постановлений городской думы.*

Обращая на изложенное внимание приставов, г. полицейстер предложил им принять энергичные меры к немедленному устранению замеченного.

Житомирянин-любитель велосипедної їзди (фото 1908 р.)

Подтвердить городовым, что лица не имеющие на велосипеде номера, как равно и несоблюдающие требований обязательного

постановлення, подлежат задерживанию и привлечению к ответственности.

Ныне же ознакомить всех постовых с теми правилами, которые, согласно существующему на сей предмет обязательному постановлению городской думы, должны соблюдаться велосипедистами во время езды по городу.

Номер должен быть укреплен на верхней вилке заднего колеса и таким образом, чтобы не закрывался одеждой и всегда был виден...» [27, с. 3].

Слідом за Одесою і Харковом у 1890–1891 роках група любителів велоспорту засновують товариство велосипедистів в м. Києві. Про перші змагання київських велосипедистів газета «Киевлянин» повідомляла: «В неділю, 16 вересня, на дачі Стрельна відбулися змагання велосипедистів на призи. В змаганнях взяли участь 7 велосипедистів: Локостов, Роде, Пенцлін, Валицький, Мюллер, Каульфус і Дончик. Учасники долали дистанцію в 16 верст від дачі Стрельна до Борщагівки і назад.

Змагання відкрилися о 4 год 22 хв. Першим повернувся Локостов, який проїхав на «Експресі» Опеля (марка велосипеда) 16 верст (1 верста = 1066,8 м) за 51 хв, другим – Валицький на велосипеді «Ласточка» Опеля, подолавши дистанцію за 51 хв 45 сек. Третім повернувся Мюллер на велосипеді «К. Старлея», четвертим – Роде на «Експресі» Опеля.

Змагання проходили в присутності великої кількості глядачів, грав військовий оркестр. По закінченню змагань відбувся обід, «... на котрому решено возбуди́ть ходатайство об учреждении в Киеве клуба велосипедистов, для чего избрана особая комиссия». За рішенням суддів у складі Плятера, Добровичинського, Барбана, Ключа, Висоцького, Томіна, Остаржевського і Хрякова перша нагорода (велика золота медаль) була вручена Локостову, друга (мала золота медаль) – Валицькому, третя (велика срібна медаль) – Мюллеру і четверта (мала срібна медаль) – Роде» [12, с. 2]. Так газета «Киевлянин» від 18 вересня 1890 року описала перші змагання велосипедистів і започаткування велоспорту в м. Києві.

А яке ж відношення ця подія має до заснування велоспорту в Житомирі? Саме безпосереднє. Адже, організувавши київський клуб велосипедистів, Локостов і А. Мюллер приїздить на початку 1893 року (можливо, в кінці 1892 р.) до м. Житомира. Локостов (на жаль, ім'я в архівних документах не згадується) винаймає житло в будинку пані Поржицької по вул. Міщанській (нині вул. Мануїльського) і розпочинає організаційну роботу зі створення спортивного товариства велосипедистів-любителів [19, с. 1]. Одночасно, з великим прихильником спорту та любителем полювання житомирянином С.О. Трубним (у 1914 р. був власником крамниці по продажу шин для автомобілів, проживав по вул. Великій Бердичівській, 41) [31, с. 1] за досить короткий термін на розі вулиць Кашперівської (нині Б. Тена) і Садової (нині І. Кочерги) будують циклодром (велотрек) [34, с. 3].

4 червня 1893 року відбулося святкове відкриття циклодрому. Про цю подію газета «Воłyнь» від 4 червня 1893 р. писала: *«Сегодня наши велосипедисты открывают собственный ипподром, устроенный на Кашперовской улице. Ожидается формирование целого общества, где число членов достигнет 33-х человек. В настоящее время насчитывается до 20 человек, в том числе 3 женщины. Желаем успеха нашим спортсменам»* [13, с. 3].

Засновниками товариства (Локостов, А. Мюллер, С.О. Трубний та інші) розробляється Статут товариства, який затвердив Міністр Внутрішніх Справ Росії 9 жовтня 1893 року. Варто відзначити, що в ті часи це була досить тривала процедура (з 1906 року дозвіл на відкриття товариств надавали губернатори губерній). Тільки 30 листопада 1893 року (цитуємо мовою оригіналу) *«... в 7 часов вечера в помещении Житомирского дворянского собрания (на цьому місці тепер стоїть будинок першої міської поліклініки по вул. В. Бердичівській, 32) было Первое общее собрание нового общества...»* [14, с. 3]. Так газета «Воłyнь» від 1 грудня 1893 р. сповіщає про створення в Житомирі першого спортивного товариства велосипедистів-любителів. **30 листопада 1893 року є офіційною датою заснування велосипедного спорту на Житомирщині.**

На зборах було розглянуто 9 питань, серед яких:

- обрання комітету у складі 6 членів та 6 кандидатів у члени;
- обрання ревізійної комісії у складі 3 чол.;
- визначення розміру членських внесків (5 крб на рік);
- визначення розміру оплати вхідних квитків для глядачів;
- про значок членів товариства і таке інше.

Далі цитуємо: *«Возникшее в нас общество велосипедистов-любителей имеет целью как распространение этого вида спорта, так и предоставление уже ездящим велосипедистам наиболее удобных условий для дальнейшего усовершенствования в езде. С начала предстоящего сезона Общество будет иметь циклодром для упражнений и обучения езды под наблюдением опытных руководителей. Кроме того, тут же, имеется ввиду, устраивать гонки и состязания велосипедистов, игры: кегли, крокет и др. В будущем зимнем сезоне Общество предполагает устроить также и зимнее помещение для езды, вечеров и собраний Общества»* [14, с. 3].

Але пройшло майже 3 роки, а приміщення так і не збудували. З цього приводу «Волянь» від 30 квітня 1896 року написала: *«28 апреля в воскресенье на циклодроме местного велосипедного общества состоялось первое в этом году гулянье. Играл хор военной музыки, под звуки которой публика разгуливала, а члены общества катались на своих стальных конях, стараясь выказать свое искусство, для чего некоторые ездили без помощи рук. К сожалению, несмотря на все приложенные местным кружком любителей-велосипедистов старания, первое гулянье оказалось неудачным, хотя исключительно по независящим обстоятельствам. Во-первых, погода стояла настолько холодная и пасмурная, что только очень небольшое число посторонней публики прельстилось желанием погулять на чистом воздухе и послушать музыки. Несомненно, число желающих было бы гораздо больше, если бы циклодром имел какой-нибудь павильон... Без павильона и буфета общество вряд ли может рассчитывать на усиленное посещение публикой. Но с другой стороны, общество местных велосипедистов обладает такими ничтожными средствами, что не только о павильоне мечтают тщетно, но и сама его борьба с равнодушием публики в течение вот уже скоро трех*

лет представляется героической. В самом деле: 30 человек, вносящих по 5 рублей в год, имеют циклодром очень прилично содержимым и покрывают кое-как все текущие потребности общества. Нужно надеяться, что энергия любителей спорта проявившаяся в самом факте существования общества наперекор стихиям, в конце концов преодолеет инертность житомирских спортсменов и общество получит возможность упрочить свое существование» [15, с. 3]. На жаль, фінансові труднощі переслідували житомирських велосипедистів протягом всього часу існування велоспорту на Житомирщині. Але, незважаючи на всі негаразди, наші спортсмени завжди передували на багатьох спортивних змаганнях найвищих рангів.

У квітні 1898 року «Комитет Житомирского общества велосипедистов вошел с ходатайством к г. начальнику губернии, в котором высказывает, что несколько членов общества, сочувствующих велосипедному спорту, но не участвующих в нем по раз-

Федір Федорович Трепов
(1854–1918)

ных причинам, выразили желание, чтобы на циклодроме общества существовали и другие развлечения: кегли, тир и общераспространенные карточные игры, а потому комитет просит разрешить эти развлечения» [16, с. 2]. Однак, губернатор Волині Ф.Ф. Трепов (із 1898 року «Киевский, Подольский и Волынский Генерал-губернатор, Генерал-Адъютант, Генерал от кавалерии, сенатор, член Государственного совета, Почетный попечитель Всероссийской выставки 1913 года», авт.) не дав на це згоди, внаслідок чого житомирське товариство проіснувало до 1915

року. Адже в деяких містах Росії «... под флагом спортивных организаций ... функционируют игорные дома, в которых происхо-

дит бесшабашная карточная игра» [35, с. 3]. З цієї причини товариства велосипедистів у Києві і Петербурзі були закриті [36, с. 3], що негативно вплинуло на розвиток велосипедного спорту в багатьох містах Росії та України.

Про спортивні здобутки велосипедистів перших років існування житомирського товариства відомо досить мало. З тих джерел, які дійшли до сучасника, дізнаємося і про створення в 1897 році товариства велосипедистів в м. Бердичеві, і про спортивні досягнення житомирських велосипедистів 1899–1901 рр., про приїзд на змагання до м. Житомира київських спортсменів. Кількість конфіскованих радянською владою велосипедів (більше 35) у 1919 р. вказує на те, що і в Новоград-Волинському могло існувати товариство велосипедистів [38, арк. 27–38]. Можливо, і Овруч також був велосипедним центром, адже саме там у 1921 році велоспортом займалось 26 спортсменів, більше ніж по всій Волинській губернії на той час [40].

Про створення бердичівського товариства велосипедистів-любителів газета «Волинь» від 29 березня 1897 року надрукувала замітку, де читаємо: *«... Среди местных велосипедистов-любителей давно уже возникла мысль учредить здесь свое общество. Ввиду этого они снеслись с Житомирским обществом велосипедистов-любителей и с другими подобного рода обществами и по образцу их уставов выработали свой устав, который и послан на днях на утверждение подлежащей власти. Цель общества заключается в сближении любителей велосипедной езды, усовершенствование в ней и распространении употребления велосипеда, как весьма здорового, практичного и приятного средства передвижения. Общество полагает устраивать поездки и прогулки, устраивать состязания и гонки на призы. Для общих собраний, и для устройства концертов, спектаклей, увеселений и вообще различных игр, дозволенных законом, общество предполагает иметь особое летнее и зимнее помещение. Действительные члены общества будут избираться общим собранием. Члены-соревнователи будут утверждаться Комитетом по представлении и рекомендации двух действительных членов. Профессиональные велосипедисты в члены общества не допускаются»*

[10, с. 3]. На жаль, не встановлено місцезнаходження велотреку (відомо, що там аж до 1922 року відбувалися футбольні матчі) [41, арк. 6], ні перших бердичівських засновників товариства, ні чемпіонів з велоспорту.

Першу згадку про змагання житомирських велосипедистів знаходимо у газеті «Волинь» від 1 червня 1900 року: «28 мая 1900 г. на циклодроме житомирских велосипедистов-любителей состоялась первая в нынешнем сезоне гонка. Публики собралось сравнительно довольно много. Гонки начались общим выездом, который повел распорядитель циклодрома старый спортсмен Локостов. Под звуки марша вереница гонщиков по два ряда описав несколько кругов по площадке плавно и не спеша выехала на трек, по которому пошла умеренным ходом.

Затем состоялась состязания двух дебютантов Долова и Яроцкого на 2 версты. Победил Долов с результатом 3 мин 42 сек (нагадаємо 1 верста = 1066,8 м).

III заезд: Райтер, Чернявский и Тайбер, победил Тайбер 3 мин 25 ²/₅ сек (2 версты).

IV заезд: ¹/₂ версты (2 круга) без руля: Райтер, Чернявский, Попов. Райтер произвел фурор и вызвал оглушительные аплодисменты.

Тихая езда ¹/₈ версты (¹/₂ круга) сошла неудачно, все гонщики не закончили дистанцию.

«Матч между гг. Поповым и Чернявским 3 версты (12 кругов) на звание первого ездока за 1899 года окончился полным поражением первого. Чернявский будучи впереди за 3 круга до развязки, нарочно пустил Попова вперед и потом почти на последнем кругу взял его. Поражение тем чувствительнее, что Попов был на более легкой машине» [18, с. 2].

Таким чином стало відомо ім'я чемпіона м. Житомира за 1899 рік. Цитуємо далі:

VI заезд: «Открытый гандикап на 3 версты между Райтером, Доловым и Яроцким, которым Райтер дал форы ³/₄ круга, выиграл Райтер – 5 мин 14 ¹/₅ сек.

VII заезд: Райтер победил Чернявского и Попова.

VIII заезд: езда на ловкость, красоту и фигуру (Долов и Чернявский) сошла посредственно.

IX заезд: езда с препятствиями на 1 $\frac{1}{2}$ версты (6 кругов) расстроилась. Попов и Чернявский, как видно, совершенно не репетировали.

X заезд: матч между г. Ракузой и госпожой Миловидовой 1 верста (4 круга), в котором г. Ракуза дал один круг форы своей сопернице, кончился победой последней.

XI заезд: второе состязание дебютантов Долова и Яроцкого кончилось неудачно. Г-н Долов на всем ходу зацепился за машину соперника и упал.

XII последний заезд: 7 $\frac{1}{2}$ версты (30 кругов) в зачет конкурса на звание первого трекового ездока г. Житомира на 1900 г. кончилась победой Райтера. Тайбер вынужден за 12 кругов сойти. Таким образом героем состязаний стал Райтер» [18, с. 2]. Варто відмітити, що в подальшому Ю. Райтер майже не зазнавав поразок.

16 липня 1900 року за участю житомирських і київських гонщиків мали відбутися шосейні гонки на 50 и 20 верств (по Бердичівському шосе) від заставного будиночку (знаходився відразу за мостом через р. Тетерів) до ст. Рея [19, с. 1]. Однак змагання не відбулися. *«Прибывшие сюда киевские гонщики нашли для себя невыгодными предложенные им условия состязания и от участия в 50-верстовых гонках отказались»* [20, с. 2].

Цікавими виявилися результати змагань, що пройшли 14 серпня того ж року. Відкрили змагання Ракуза, Райтер і Васильєв заїздом на 3 верстви (12 кіл), де першим фінішував Ракуза (5 хв 7 сек), за ним Райтер та Васильєв. У жіночому заїзді на 2 верстви (8 кіл) Луніна випередила Зв'язочкіну, показавши результат 5 хв 06 сек. Зв'язочкіна відігралася на дистанції 1 верства (2 хв 29 сек). Заїзд на 1 верству (4 кола) без руля виграв Райтер (2 хв 40 сек). Райтер був сильнішим у заїздах на 3 верстви (4 хв 40 сек), 1 $\frac{1}{2}$ верстви, а також виграв головний заїзд на 7 $\frac{1}{2}$ верств (30 кіл) в залік кращого гонщика 1900 року, показавши результат 14 хв 58 сек. Всього чверть колеса програв йому Ракуза. Переможцями у цих змаганнях були також Васильєв та Педє [21, с. 2].

Судячи з впевнених перемог, мабуть, чемпіонське звання за 1900 р. виграв Ю. Райтер. У 1901 році кількість змагань зросла, вони ставали цікавішими. Приїздили позмагатися на житомирському циклодромі і найсильніші гонщики з Києва.

Про одні такі змагання, які відбулися 8 липня 1901 року, газета «Волинь» написала повний звіт. Гонки, як за звичай, почалися загальним виїздом 18 гонщиків (серед них киянин Е. Келле). На цих змаганнях свій високий клас знову підтверджує Ю. Райтер. Він виграв заїзди на 2 верстви (двічі), 1 $\frac{1}{2}$ і престижну гонку за лідером на 7 $\frac{1}{2}$ верств, яка проходила досить цікаво та напружено. Цитуємо мовою оригіналу: *«В заезде для I класса на 7 $\frac{1}{2}$ версты (30 кругов) первое место все время занимал Ю. Райтер. На 24 круге лидеры (мотоциклисты, авт.) сошли. Гонщики начали резаться. Э. Келле (киянин, авт.) пытался три раза срезать Райтера, но ему это не удалось. А. Ракуза шедший все время за колесом пытался тоже резать, но неудачно. Первым – Ю. Райтер (13 мин 35 сек), вторым – Ракуза (13 мин 35 $\frac{1}{5}$ сек) за ним – Э. Келле (13 мин 35 $\frac{2}{5}$ сек)»* [22, с. 2–3].

Гонка за лідером (фото 1909 р.)

Не менш цікаво проходив відкритий гандикап на 3 верстви. Ю. Райтер та Е. Келле від старту дали фори $\frac{1}{2}$ кола А. Мюллеру і

В. Долову, $\frac{3}{4}$ кола С. Граффону, 1 коло В. Отмару (другому). Першим фінішував Е. Келле (всього-на-всього одна перемога киянина), другим закінчив гонку Ю. Райтер [22, с. 2–3].

У гонці на 2 верстви поза конкурсом брали участь А. Келле та В. Келле (мабуть, кияни), які в такому ж порядку фінішували в цьому заїзді. Третім закінчив гонку житомирянин Т. Бойков, четвертим – Е. Райтер (брат Ю. Райтера). Переможним фінішем закінчували дистанції П. Шушлін, А. Малецький, С. Граффон, В. Отмар, А. Ракуза. Непогані результати показали В. Долов, М. Власов, Е. Карпов, А. Мюллер. У командній гонці перемогу здобула команда у складі М. Власова, Е. Карпова, В. Отмара (другого) та молодого гонщика А. Сваричевського, який брав участь у змаганнях аж до 1915 року [22, с. 2–3].

Магазинъ и мастерская А. П. РАКУЗЫ.

Вниманию г.г. покупателей!
ОЧЕНЬ ВАЖНО.
Будучи самъ охотникомъ и зная, что отъ исправности оружія зависитъ всегда удача спорта, я счелъ необходимымъ при магазинѣ открыть специально оружейную мастерскую и каждая приобретаемая у меня вещь предварительно испробуется въ особомъ тирѣ и выдается съ гарантіей.
Въ мастерской принимается починка ружей, револьверовъ, шлифовка и полировка стволовъ. Также принимаю въ точеніе ножи, бритвы, ножницы и другіе инструменты.
Принимаются заказы наивышъ чучель.

Продажа готовыхъ охотничьихъ снаряженныхъ патроновъ, а также чучель, птицъ и звѣрей.

Состою представителемъ порохового завода „Виннера“. Продается порохъ оптомъ и въ рознь.

Р. S. Продажа велосипедовъ „Dux“.

А. П. РАКУЗА.

Фото із Пам'ятної книжки Волинської губернії (1914 р.)

Великі велосипедні гонки відбулися 29 липня того ж таки 1901 року, про які, на жаль, відомо тільки таке: *«Желая прийти на помощь нашему благотворительному обществу местный кружок велосипедистов-любителей задумал устроить на циклодроме в воскресенье 29 июля большие гонки. С этой целью устроителями гонок приглашены из Киева для принятия участия в гонках лучшие ездоки: В.А. Ткаченко, Высоцкий, Э. Келле. Примут участие и местные гонщики. С 4 часов дня будет играть военный оркестр. Велосипедное общество намерено обставить гонки наиболее интересно. В виду симпатичной цели не в пример обычным гонкам, будет установлена входная плата для всех, даже и членов общества. Велосипедистов-любителей этого спорта у нас в Житомире много. Все они с большим интересом относятся к гонкам, у велосипедистов в свою очередь много друзей, знакомых, приятелей. Это даст право надеяться, что гонки в воскресенье публику соберут, и оправдаются труды и растраты общества. Тем более на это можно рассчитывать, что гонки начнутся в 4–6 часов, окончатся заблаговременно, когда не поздно еще отправиться в «Аркадию» на опперету»* [23, с. 2].

Можливо, що і в 1901–1904 роках чемпіонське звання м. Житомира з велоспорту вигравав той же Ю. Райтер. Архівні матеріали, які б повідомляли про подальші виступи житомирських і бердичівських велосипедистів, на превеликий жаль, відсутні. Відомо, що в місті були відкриті магазини з продажу велосипедів та спеціальні майстерні для їх ремонту. Одна з них, майстерня Л. Санкевича, знаходилася по вулиці Київській у будинку Боймана. В газеті «Волинь» від 11 липня 1902 року знаходимо таке оголошення: *«Специальная мастерская Л. Санкевича, Киевская улица, д. Боймана, во дворе. Ремонт велосипедов с полной гарантией, эмаллировка фабричным способом в любой цвет»* [25, с. 4].

Друга слюсарно-механічна майстерня І. Бромштейна розмішувалася по вулиці Михайлівській, 10 і мала назву *«Специальная починка и переделка велосипедов»* [37]. У 1914 році майстерня розташовувалася за новою адресою вул. Київська, 22 і мала назву *«Механическое велосипедно-моторное и слесарное заведение*

И. А. Бромштейна, существует с 1896 г.» [37]. Ще один магазин М. Зака знаходився по вул. Великий Бердичівській, 19 [37].

СЛЕСАРНО-МЕХАНИЧЕСКАЯ МАСТЕРСКАЯ
И. БРОМШТЕЙНА
Житомиръ, Михайловская ул., д. Барскаго, № 10.

ПРОИЗВОДСТВО ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКИХЪ МАШИИЪ
и НЕСГОРАЕМЫХЪ
КАССЪ.

Спеціально починка и передѣлка велосипедовъ.

Принимаются строительныя, рѣшеточныя работы, устройство водопроводовъ, шторы, дверныя и оконныя приборы.

ЗАКАЗЫ ВЫПОЛНЯЮТСЯ АККУРАТНО И ВЪ СРОКЪ.

Цѣны ниже всѣхъ другихъ мастерскихъ.

The advertisement features a decorative border. On the left, there is a small illustration of a two-story building with a chimney. On the right, there is a detailed illustration of a vintage bicycle with a large front wheel and a smaller rear wheel.

Із Пам'ятної книжки Волинської губернії [37]

9 квітня 1907 року в Житомирі засновується спортивне товариство любителів фізичних вправ, яке очолив керуючий управлінням землеробства і державного майна Волинської губернії Д.О. Діческуль (обіймав посаду керуючого управлінням із 1898 року), «... человек живой, энергичный, «душа общества», горячий поклонник спорта (охотник и велосипедист)» [35, с. 3]. Житомирський меценат, барон Іван Максиміліанович де Шодуар, «... сочувствуя благим целям общества в оздоровлении молодежи, оказал мощную материальную поддержку, пожертвовав обществу 1000 рублей» [35, с. 3]. Голова правління на ці кошти орендує земельну ділянку на розі вул. Міщанської (нині вул. Мануїль-

ського) та вул. Дмитріївської (зараз на цьому місці знаходиться дитячий садок № 39) і як любитель велоспорту буде ще один велотрек «для езды и публичных гонок, от которых рассчитывали извлекать доходы» [35, с. 3].

**Барон Іван
Максиміліанович
де Шодуар**

Однак, як показало життя, два велотреки для Житомира (кількість населення на той час складала 88 261 особу), можливо було забагато. *«Этот нелепый трек поглотил значительную часть полученной субсидии, и мала-помалу дела стали приходить в упадок»* [35, с. 3].

Після від'їзду голови правління Д.О. Діческуля, з різних причин вибули інші члени першого складу правління, і з часом товариство припинило свою діяльність. Офіційна дата його закриття – 28 квітня 1912 року [42, арк. 12, 28, зв.]. Варто зауважити, що в зимовий період велотрек товариства заливали під ковзанку для катання на ковзанах. Плата за

вхід становила для дорослих 10 копійок, для учнів – 5 копійок, а члени товариства і їхні сім'ї користувалися ним безкоштовно [36, с. 3].

Але закриття велотреку товариства любителів фізичних вправ не вплинуло на подальший розвиток велосипедного спорту в місті Житомирі. Бажаючих займатися їздою на велосипеді з кожним роком збільшувалося. Змагання серед велосипедистів були популярними і в наступні роки.

Відомо, що 25 вересня 1911 року відбулися гонки на 15 верств [32, с. 1], а у 1913 році велосипедисти брали участь у гонках на іподромі, де 19 вересня проводилися і бігові кінні скачки [33, с. 4]. 15 травня 1914 р. також відбулися «на циклодроме г. Трубною

большие велосипедно-моторные гонки на призы. В число заездов означенных гонок войдут: 25-верстная гонка за лидерами-моторами, в которой примут участие г.г. Ролинский, Лобанов, А. Сваричевский, Махачек и Седлецкий (із гонщиків першого покоління залишився один А. Сваричевський, авт.)».

МАГАЗИНЪ
велосипедовъ, пишущихъ и швей-
ныхъ машинъ

М. ЗАКА

ПРЕДЛАГАЕТЪ: всемірно-извѣстныя пишущія ма-
шины „Континенталь“ и „Ундервудъ“, всевозможныя
принадлежности къ пишущимъ машинамъ и множи-
тельнымъ аппаратамъ:

При магазинѣ имѣется специальный отдѣлъ для обученія ско-
рописи на пишущихъ машинахъ разныхъ системъ, а также
исполняется разнаго рода переписка дѣловыхъ бумагъ и до-
кументовъ на пишущихъ машинахъ.

При магазинѣ оборудованная мастерская для исправленія
велосипедовъ, пишущихъ и швейныхъ машинъ.

Житомиръ, Б.-Бердичевская ул. № 19.

Із Пам'ятної книжки Волинської губернії [37]

У програмі змагань були також «австралійський гандикап, партія переслідування, тихая їзда, фігурная їзда и пр. Лобанов и Сваричевский сверх обширной программы гонок покажут:

- їзду на велосипедѣ в обратную сторону, сидя на руле;
- їзду на велосипедѣ с вынутыми рулями;

- *особые двойные фигуры;*
- *жонглирование тремя мячами, едучи на велосипеде без руля.*

Цены на места, за исключением лож будут значительно понижены» [28, с. 3].

Як бачимо, у 1914 році циклодром уже мав крите приміщення, були створені комфортні умови для глядачів.

25 травня 1914 року київський гурток велосипедистів «Стріла» організував на велосипедах екскурсію за маршрутом Київ – Житомир – Київ, де взяли участь 8 чоловіків та 2 жінки [30, с. 4]. Із архівних документів відомо також, що активно займалися велоспортом учні I та II гімназії; культиву-

**Борис Вікторович
Єсаков (фото 1937 р.)**

**Борух Юдович
Байтман
(31.12.1901–3.01.1961)**

вався велоспорт у єврейському спортивному клубі «Маккабі». Серед спортсменів-велосипедистів знаходимо прізвища Бориса Єсакова, Миколи Вакулки, Михайла Зенова, Георгія Дорна, Василя Угнівого, призера першості Житомира Боруха Байтмана.

Саме Борис Вікторович Єсаков буде ініціатором будівництва нового велотреку в Житомирі в 1922–1923 роках. Ще в дитинстві він захопився їздою на велосипеді, особливо, коли навчався у II Житомирській чоловічій гімназії. Дворянська сім'я Єсакових проживала у двоповерховому будинку по вул. Базарній, 5 (нині вул. 1 Травня, 9 – *авт.*), де поряд з будин-

ком розташовувався перший житомирський велотрек (циклодром).

Інструктори Житомирського гімнастичного товариства «Сокіл», 1921 р.

(справа наліво: Я.І. Гоушка, Г.Е. Дорн, С.В. Іваницький, В. М. Снетенчук. М.А. Вакулка, В. І. Карабанов, В. Л. Угнівий, М.І. Левицький)

Тому брати Борис і Володимир частенько «пропадали» на циклодромі. Дитяче захоплення спортом Борис Вікторович проніс через усе життя, коли працював у 1937–1941 роках викладачем в автодорожньому технікумі, а з 1946 по 1955 роки – директором Житомирського технікуму сільськогосподарського будівництва, де приділяв велику увагу розвитку спорту.

Команда легкоатлетів технікуму п'ять років поспіль (1948–1952 роки) вигравала легкоатлетичну естафету вулицями міста Житомира, а студенти-легкоатлети Ніна Бежевець і Петро Чивердюк були неодноразовими чемпіонами і рекордсменами області. Після закінчення технікуму вони навчалися у Київському інженерно-будівельному інституті.

Ніна в подальшому стала майстром спорту із волейболу, а Петро Чивердюк у складі збірної команди України 1956 року виступав на першій спартакіаді народів СРСР, де розділив 4–5 місце в стрибках у висоту (195 см). Він був одним із кандидатів на поїздку на олімпійські ігри в Мельбурн, але прикра травма завадила йому стати учасником олімпіади.

Перший справа – Петро Чивердюк, поруч з ним – рекордсмен Житомирської області 1938 року, дворазовий чемпіон СРСР зі стрибків у висоту (1940, 1950 рр.) – Василь Сидорко

Автори книги О.С. Кухарський та Г.П. Грибан з П.З. Чивердюком під час зустрічі у Житомирі, 2014 р.

Автори книги у 2014 році зустрічалися з Петром Захаровичем Чивердюком, який поділився своїми спогадами про роки навчання в Житомирському будівельному технікумі, де, зокрема, з теплотою згадував директора технікуму Віктора Борисовича Єсакова, про його ставлення до розвитку фізичної культури і спорту серед учнів.

Використані джерела

1. Бубка С.Н. Киев –1913. Первая Российская олимпиада / С.Н. Бубка, М.М. Булатова. – К. : Олимпийская лит., 2013. – 232 с.
2. Велосипедный спорт. – М. : Физкультура и спорт, 1979. – С. 10.
3. Волошин А.П. На олімпійській хвилі / А.П. Волошин. – К. : «МП Леся», 2008. – 448 с.
4. Гастев А.А. Леонардо да Винчи – 2-ое изд. – М. : Мол. Гвардия, 1984. – 400 с.
5. Енциклопедія олімпійського спорту України. – Вид-во НУФВС «Олімпійська література», 2005. – 464 с.

6. Кудрявцев В.Г. Спорт мира и мир спорта / В.Г. Кудрявцев, Ж.В. Кудрявцева. – М. : Мол. Гвардия, 1987. – 331 с.
7. Кухарський О.С. Історія гімнастичного товариства «Сокіл» на Волині / О.С. Кухарський, Г.П. Грибан. – Житомир : «Рута», 2015. – 128 с.
8. Мокрицький Г.П. Танго з минулим / Г.П. Мокрицький. – Житомир : Вид-во «Волинь», 2013. – 416 с.

***Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека
імені О. Ольжича***

9. Газета «Комсомольська зірка» № 152 від 20 грудня 1986 р. – С. 4.

Фонди обласного краєзнавчого музею

10. Газета «Волинь» № 70 от 29.03.1897 г. – С. 3.
  11. № 114 от 28.05.1898 г. – С. 2.
- Державний архів Житомирської області (ДАЖО):***
12. Газети: «Киевлянин» № 204 от 18 сентября 1890 г. – С. 2.
  13. «Волинь» № 99 от 04 июня 1893 г. – С. 3.
  14. № 219 от 1 декабря 1893 г. – С. 3.
  15. № 97 от 30 апреля 1896 г. – С. 3.
  16. № 87 от 19 апреля 1898 г. – С. 2.
  17. № 114 от 25 мая 1900 г. – С. 2.
  18. № 118 от 01 июня 1900 г. – С. 2.
  19. № 151 от 11 июля 1900 г. – С. 1.
  20. № 157 от 18 июля 1900 г. – С. 2.
  21. № 181 от 17 августа 1900 г. – С. 2.
  22. № 151 от 11 июля 1901 г. – С. 2–3.
  23. № 165 от 27 июля 1901 г. – С. 2.
  24. № 167 от 29 июля 1901 г. – С. 1.
  25. № 150 от 11 июля 1902 г. – С. 4.
  26. № 164 от 19 июня 1912 г. – С. 3.
  27. «Наша Волинь» № 109 от 24 апреля 1914 г. – С. 3.
  28. № 123 от 12 мая 1914 г. – С. 3.
  29. № 126 от 15 мая 1914 г. – С. 3.
  30. № 133 от 29 мая 1914 г. – С. 4.
  31. № 153 от 14 июня 1914 г. – С. 1.
  32. «Жизнь Волыни» № 236 от 17 сентября 1911 г. – С. 1.
  33. № 236 от 19 сентября 1913 г. – С. 4.
  34. № 53 от 27 февраля 1914 г. – С. 3.
  35. № 263 от 25 сентября 1916 г. – С. 3.
  36. «Вестник Волыни» № 322 от 25 ноября 1908 г. – С. 3.

37. Памятная книжка Волынской губернии на 1902 г., с. 136; 1903 г., с. 118; 1904 г., с. 119; 1906 г., с. 84; 1912 г.
38. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1010, арк. 27, 38.
39. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1032.
40. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1061.
41. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1063, арк. 6.
42. Ф 329 – оп. 1, спр. 2, арк. 12, 28 зв.
43. Р 1673, оп. 1, спр. 323, арк. 24.

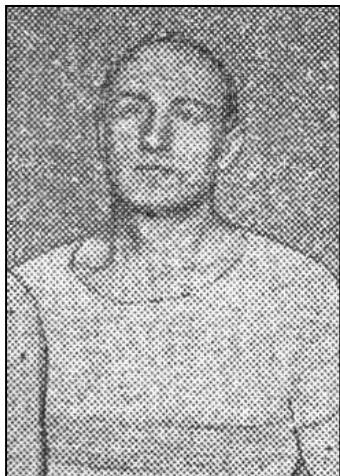
ВЕЛОСИПЕДНИЙ СПОРТ ЖИТОМИРЩИНИ (1917–1944 рр.)

Перша світова та громадянська війни, епіцентром яких була Волинська губернія, завдали непоправної шкоди поступальній ході розвитку мирного та спортивного життя. За цей період (1914–1920 рр.) усі спортивні споруди та майно були майже вщент зруйновані, а ті, що залишилися, потребували ремонту та переобладнання. У непридатному для експлуатації стані знаходилися і колишні велотреки в містах Бердичеві та Житомирі.

Перші велосекції у 1921 році організовуються при Андрушівському спортклубі «Геркулес» [3, 6] у м. Житомирі та в м. Овручі [4]. Активно почав розвиватися велоспорт у м. Бердичеві. В кінці 1922 року у Волинській губернії цим видом спорту займалось лише 42 особи [4]. 18 червня 1922 року в Житомирі проводилося свято всеобучу, в програму якого були включені показові змагання велосипедистів (*«строевая и фигурная езда...»*) [5].

У 1922–1923 роках під керівництвом згадуваного вище Бориса Вікторовича Єсакова у дворі 23-ї школи (тепер територія військової прокуратури, *авт.*) був побудований велотрек, організована чисельна любительська велосекція. Активну участь у створенні секції та проведенні змагань брав велосипедист зі стажем, зубний лікар Георгій Едмундович Дорн. Улітку того ж року було проведено два масштабних змагання, вхід на які був платним. Найбільш цікаво відбувалися заїзди, де змагалися кращі гонщики Житомира – Річард Герман та Володимир Білецький. Змагання з велогонки на 1, 3, 5 і 25 кілометрів увійшли до програми І губернської спартакіади Волині. Гонки мали відбутися на циклодромі 30 серпня 1924 року [7, 13]. На жаль, протоколи змагань не вдалося відшукати. Можливо переможцями змагань стали Річард Герман і Володимир Білецький, адже саме вони взяли участь у

II Всеукраїнській спартакіаді, яка проходила у серпні 1924 року в м. Харкові. Тоді сенсацією змагань стала перемога житомирянина Р. Германа в гонці на 5 кілометрів з роздільного спорту. До речі, Р. Герман посів також I місце серед важкоатлетів у ваговій категорії 82,5 кг, здобувши звання чемпіона спартакіади [1, с. 47].

Річард Герман
(фото 1948 р.)

Цікаво, що 42-річний Річард Станіславович Герман у березні 1948 року виборов звання чемпіона області у важкій атлетиці, набравши в сумі триборства 330 кг. На той час перший чемпіон України з велоспорту і важкої атлетики працював шофером Житомирського заводу ім. Сталіна (пізніше автозапчастина, *авт.*). Дійсно, це яскравий приклад спортивного довголіття, приклад для наслідування. Як переможець обласних змагань, Річард Герман узяв участь у складі збірної команди області «на республіканському фіналі конкурсу силачів» у місті Сталіно (Донецьк) [43].

15 липня 1924 року у Бердичеві були проведені велозмагання, в програму яких входили гонки на шосе на 1, 5, 20 кілометрів і естафета 3 по 1 кілометру. На жаль, протоколів цих змагань не вдалося відшукати, але відомо, що це були відбірні змагання для участі збірної команди у II Всеукраїнському святі «Спартак» [8, арк. 69].

Із 24 по 29 серпня 1924 року проходила I Окружна олімпіада Бердичівщини, де окрім багатьох видів спорту, спортсмени-велосипедисти змагалися в стаєрській гонці (10 гонщиків), спринтерській гонці (15 чол.), фігурній їзді (8 чол.). У загальній гонці взяло участь 26 спортсменів. У гонці на 250 метрів чемпіоном став М. Рогов, показавши результат 43,6 сек; другий результат у С. Кричмара і третій – у Вольфуса [8, арк. 9]. Фігурну їзду найкраще виконав Фейгенгольд [8, арк. 16]. Заїзд на 3600 метрів із

результатом 14 хв 21,2 сек виграв Фельдман [8, арк. 26]. Під час проведення олімпіади 26 серпня відбулося перше засідання велоліги (сучасна федерація, *авт.*), на якій було порушено питання про поліпшення розвитку велоспорту в Бердичівській окрузі. Очолив велолігу Фельдман, заступником було обрано Шпана, секретарем і казначаем Кричмара. Приводимо текст протоколу із деякими скороченнями: *«Президиум велосекции на первом своем заседании нашел нужным приложить все усилия для поднятия дисциплины в данном кружке, так как без дисциплины кружок существовать не может, а потому решили: во время занятий должна соблюдаться полнейшая дисциплина, а именно: не разговаривать, не делать указание инструктору и исполнять все указания инструктора во время занятий. Нарушение данного постановления влечет за собой штраф в размере установленным лигой.*

Нарушивший правило о дисциплине, после первого замечания удаляется с занятий без права пребывания на площадке.

После трех замечаний президиум велосекции найдя, что данный поступок является умышленным, исключает провинившихся без права поступления вновь.

Примечание: Выбывший товариш, согласно постановления велоліги обязан возвратить полученный им костюм обратно. За неподчинение данному постановлению привлекается к ответственности через спортивно-физкультурный коллектив вплоть до суда» [8, арк. 77]. Як бачимо, вже в ті часи ставилися жорсткі вимоги з приводу дотримання дисципліни під час навчально-тренувальних занять. Саме завдячуючи цим першим осередкам, велоспорт почав своє відродження на Житомирщині.

Негативним кроком радянської влади щодо подальшого розвитку велоспорту стала постанова про введення податку на велосипеди. Так, Коростенський окружний виконавчий комітет 7 липня 1924 року приймає постанову: *«Во исполнение обязательного постановления Волынского Губернского исполнительного комитета от 4 июня 1924 года за № 109 окружной комитет постановляет:*

1. Установить для всех местностей (городского и внегородского поселения) Коростенской округи налог с велосипедов в размере 50 коп. за полугодие, обращаемый на усиление местных средств. За несообщение сведений об объекте обложения виновные привлекаются к ответственности: должностные лица в порядке статьи 118 Уголовного кодекса, а частные в административном порядке, подвергаясь штрафу до 300 рублей золотом и аресту до 3 месяцев с применением принудительных работ (на каждый велосипед устанавливается номерной знак со взиманием заготовительной стоимости этих знаков).

2. Означенным налогом облагаются все содержимые для езды в Коростенской округе велосипеды, принадлежащие как частным лицам, обществам, предприятиям, так и должностным лицам и правительственным учреждениям и предприятиям» [9].

**Василь Сергійович
Бистров**
(1.08.1904–3.08.1971)
(фото друкується вперше)

У кінці 1925 року було припинено діяльність велотреку у м. Житомирі біля 23-ї школи і на його місці споруджуються будинки для потреб військових. У той же час на території саду М. Сумовського по вул. Миколаївській, 10 (нині Фещенко-Чопівського, *авт.*) навпроти будинку Державного політичного управління (нині будинок СБУ, *авт.*), спорттовариство «Динамо», при безпосередній участі одного із кращих велогонщиків тих часів Василя Сергійовича Бистрова, будує велотрек. Значну допомогу

у його будівництві надавав голова спорттовариства «Динамо» – О.Г. Грозний-Сафес. Прямі доріжки були устелені дошками, а віражі залишалися земляними. У вільний від роботи час співро-

бітники ДПУ приходили сюди побігати, подихати свіжим повітрям, подивитися на змагання між спортсменами «Динамо» (спорттовариство організувалося у квітні – травні 1924 року) та спортсменами міської центральної велосекції Б.В. Єсакова. В ті роки на змаганнях, крім Річарда Германа та Володимира Білецького, успішно виступали Василь Бистров, Григорій Кривик, Яків Синельников, Євген Шипов, Яків Червінський [2, с. 154].

Незважаючи на проведення регулярних змагань у 1927 році кількість велосипедистів складала всього 40 осіб [14]. Взимку велотрек заливали під каток. З часом дошки струхлявіли, і в 1929 році на місці велотреку спорттовариство «Динамо» збудувало стадіон. 16 червня 1929 року відбулося відкриття центрального стадіону імені Ф.Р-Е. Дзержинського. На стадіоні були розташовані гандбольний, волейбольний, баскетбольний і велосипедний майданчики. Вперше за останні три роки були проведені велоперегони на дистанцію 1 кілометр, в яких взяло участь 12 чоловіків та 4 жінки. Переможцем змагань з часом 1 хв 28,9 сек став Вишнепольський (був також рекордсменом Волині з бігу на 1500 м), динамівець Козликовський фінішував другим (1 хв 29,0 сек), третє місце зайняв Балянський із товариства сприяння обороні (1 хв 30,0 сек). Серед жінок перемогу здобула Попенко (1 хв 45 сек) [18]. Наступні змагання відбулися 26 червня 1929 року. Гонку на 5 км із часом 9 хв 5 сек виграв Томашевський [19].

У 1928 році планувалося будівництво нового велодрому, про що газета «Робітник» писала: *«Міськгосп має скласти кошторис на дообладнання стадіону (мова йшла про теперешній стадіон «Спартак») та встаткування циклодрому (велотрек, авт.) в садибі за рогом вулиці Ленінської (Київської) та Хлібної вулиць проти стадіону. Там мають зробити велодоріжку на 500 метрів, всередині другий футбольний плац та ряд майданчиків. Все це мають включити в кошторис громадських робіт»* [15].

Пройшов майже рік, а про будівництво велотреку згадували тільки самі велосипедисти. З цього приводу інструктор округової ради фізкультури Микола Варенцов писав у статті «Начекались», яку надрукувала газета «Робітник» 4 липня 1929 року. Цитуємо дослівно: *«За ОРФК закріплено проти стадіону велику садибу.*

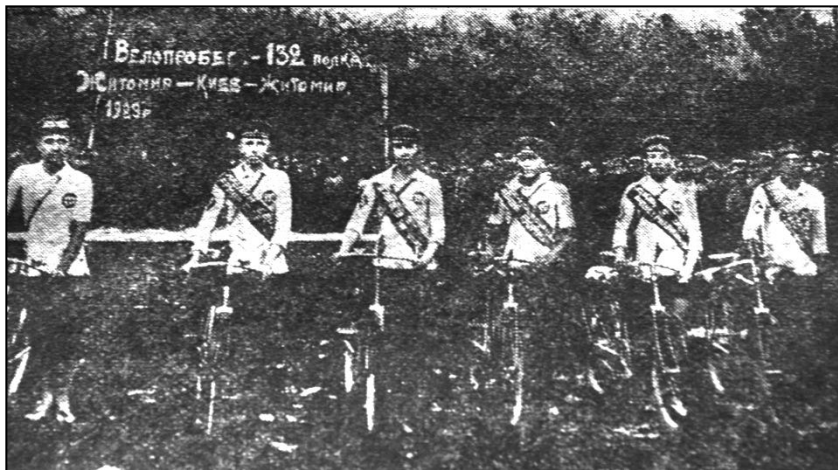
Серед велосипедистів, яких є в Житомирі багато, ходять чутки спочатку кожного сезону: «Ось цього року нам велодрома вже зроблять». Та розмови залишаються розмовами. ОРФК пора б цього року остаточно розв'язати цю справу, домовитись із зацікавленими організаціями ВМГ (Волинський міськгосп, авт.), ТСО (Товариство сприяння обороні, авт.), Автошлях та ОРПС (Округова рада професійних спілок, авт.), щоб нарік зробити щось практичного» [20]. Та, мабуть, у міськгоспі не знайшлося необхідних коштів на будівництво велотреку. Він так і не був збудований. На жаль, така «славна традиція» при будівництві спортивних споруд (та й не тільки) на Житомирщині збереглася до теперішніх часів.

З метою вдосконалення роботи з розвитку велоспорту при Окружній Раді фізичної культури, у червні 1929 року було утворено велосекцію (федерацію велоспорту, авт.), яку очолив Дяченко. Членами велосекції було обрано Моложанова, доктора С.Д. Рейзіна, Є. Пальфі та представника товариства «Динамо» (прізвище невідоме, авт.) [16]. Відразу після створення велосекції почався набір усіх охочих займатися велоспортом. У червневому номері газети «Робітник» читаємо: *«Вже оголошено запис до велосипедної секції т. Дикого в приміщенні райконтори ВУПЛу (вул. К. Маркса, 13 – кабінет секретаря) щоденно від 9 до 3-ої години»* [17].

Ініціативна група у складі 6 чоловік колишнього 132 полку в серпні 1929 року організувала агітаційний велопробіг Житомир – Київ – Житомир. Спортсмени подолали дистанцію 285 кілометрів на перших вітчизняних велосипедах «Україна» за 17 годин. Можливо, серед учасників пробігу був Степан Юхимович Радзимовський (заступник голови ВДСТ «Трудові резерви» – 1946–1950 рр.) [21].

3 серпня 1934 року жителі Житомира зустрічали учасників велопробігу харківського велозаводу імені Петровського. *«О 1-й годині дня, біля будинку міськради замайоріли червоні прапориці, 12 новеньких веломашин з радянською маркою вишикувалися в одну шеренгу. Це прибули учасники пробігу, влаштованого харківським велозаводом ім. Петровського для випробування нових*

радянських веломашин. Учасників пробігу зустріли голова фізкультбюро МРПС тов. Шварцбург та представники житомирських велосипедистів. Начальник велоколони зробив коротеньку інформацію: – машини в цілковитій справності, поломок не було. Після обміну привітальними словами учасники велопробігу рушили далі на Бердичів» [23].

**Велопробіг Житомир – Київ – Житомир на велосипедах «Україна»
(фото 1929 р.) [21]**

Перед цією подією «міська рада фізкультури скликала всіх велосипедистів міста на нараду в справі організації міської велосекції і підготовки до зустрічі велопробігу Харківського велозаводу» [22]. У жовтні того ж року міський комітет комсомолу разом із міською радою фізкультури відрядили до Андрушівки «фізкультестафету у складі шести велосипедистів, присвячену хлібозакупівлям» [24]. Активним учасником цієї велоестафети був Микола Феоктистов, згодом (1936–1941 рр.) викладач фізвиховання Житомирського автодорожного технікуму.

З моменту відкриття спортивних товариств (1935–1939 рр.) велосипедний спорт на Житомирщині набуває значної популяр-

**Велопробіг Харківського
велозаводу
ім. Петровського [23]**

15 червня 1937 року в газеті «Радянська Волинь» з'являється стаття під заголовком «Безпомічне керівництво фізкультурою». У ній, зокрема, писалося: *«Житомирські старожили пам'ятають, як 12 років тому (1925 р., авт.) по вулиці К. Маркса (нині Велика Бердичівська, авт.) на велотреку відбувалися велогонки. Були навіть «улюбленці» – гонщики Герман і Білецький, велосипедисти наводнювали усі придатні для їзди місця і навіть вулиці. Від того часу велоспорт в Житомирі завмер. Тепер у нас є всі умови широко розгорнути цей вид спорту, який має велике масове і оборонне значення. Потрібно створити велобазу,*

ності. Спортивні секції із велоспорту з'являються в товариствах «Динамо», «Спартак», «Знання», «Локомотив», «Буревісник», щорічно організовуються змагання, проводяться велотури, кращі гонщики Житомирщини беруть участь у Всеукраїнських та Всесоюзних велотурах. Одним із учасників велотуру, на відстань 300 кілометрів був учень автодорожного технікуму М. Гальперін (член спорттовариства «Динамо») [25]. Із 16 вересня 1955 року по 21 серпня 1957 року М. Гальперін працював директором ДСШ міста Житомира.

Однак, незважаючи на певні зрушення, велоспорт у Житомирі ще не досяг широкої популярності.

**М.М. Феоктистов,
1936 р. (фото друкується
вперше)**

прокатну станцію, збудувати велотрек (можна на першому-ліпшому стадіоні поставити зйомні віражі). Потрібні тільки гнучкість й оперативність, а саме цих якостей нема в окрумїтеті (округовий комітет, авт.) фізкультури» [29].

Фото із газети «Радянська Волинь» [24]

головою затверджено М.С. Зільберштейна [12]. Вкотре констатуємо, що ні одного велотреку на Житомирщині так і не збудували ні тоді, ні сьогодні.

В той же час, завдяки ініціативі ентузіастів-любителів, велоспорт продовжував розвиватися. Одночасно Житомир стає одним із центрів проведення всеукраїнських змагань. У лютому 1937 року Український комітет у справах фізичної культури і спорту приймає постанову про проведення велогонки «Український тур». З цього приводу у газеті «Радянська Волинь» з'являється замітка В'ячеслава Корзуна: «За постановою Українського комітету у справах фізичної культури і спорту 1 червня 1937 року буде дано старт велогонкам навколо України на відстані 2250 км. «Український тур» ставить своїм завданням популяризацію і розвиток велоспорту з залученням до нього широкої маси робітничої і колгоспної молоді. Гонки відбудуться по групах до-

Нагадаємо тільки, що комітет фізкультури на той час очолював Бродський (ім'я відсутнє в архівних документах). Під час його керівництва так і не було збудовано велотрек, не приділялась належна увага й іншим видам спорту, за що постановою Оргкомітету ЦВК УРСР по Житомирській області від 13–14 травня 1938 року Бродського було звільнено з посади голови, а

рожніх і гоночних машин. Житомирський окркомітет у справах фізкультури і спорту проводить ряд організаційних заходів щодо підготовки і учасників гонок. В перших числах березня відбудеться зліт велосипедистів, на якому буде

**Михайло
Рибальченко**

детально обговорено питання про їх участь в українських велогонах» [26].

Але ще раніше 23 квітня 1937 року в Житомирі фінішував перший етап велотуру Київ – Житомир – Київ – Козелець – Київ. Газета «Радянська Волинь» писала: «Вчора о 10 год 30 хв в Києві стартувало 150 велосипедистів за маршрутом Київ – Житомир – Київ–Козелець – Київ. З початку велопробігу погода не сприяла учасникам-велосипедистам. Дощ, вітер гальмували рух веломашин. На 67 та 71 кілометрі велосипедистам довелося вести машини, бо шлях від дощу розмитий. Майже на всьому шляху першими йшли київські спортсмени-велосипедисти т.т. Грачов, Ліпатов та Яловий, які їхали на гоночних веломашинах. За ними успішно проїхали спортсмени-залізничники.

До фінішу (Житомир) першим приїхав тов. Грачев. 135-кілометровий шлях він покрив за 6 год 41 хв. Через 2 хв до фінішу приїхав тов. Яловий, за ним, через 8 хв тов. Ліпатов. Гарні показники дали велосипедисти, спортсмени київського Червонопрапорного заводу. Тов. Євтушов пройшов перший етап, тобто

Київ – Житомир за 6 год 59 хв. 99 учасників велопробігу прибули до Житомира за точно встановленим часом – середньою швидкістю 16 км за годину. У числі цих велосипедистів 3 житомиряни – т.т. Білик, Требуховський та Вінцішевський.

Сьогодні 24 квітня о 8 год ранку учасники велопробігу вирушають до Києва. Цей велопробіг є підготовкою до майбутнього грандіозного велотуру вздовж України на 2500 кілометрів» [27].

Другий всеукраїнський велотур відбувся у травні того ж року. У газеті «Радянська Волинь» читаємо: «24 травня 1937 року у столиці квітучої України – Києві о 9 год був даний старт великій велосипедній гонці «Український тур». 113 гонщиків зірвались зі старту, щоб пройти дистанцію 2384 кілометри. Серед учасників велотуру – орденоносці т.т. Людмірський, який був командором безприкладного велопробігу навколо кордонів СРСР, Рибальченко – учасник велопробігу Одеса – Владивосток. Бойко, Гриценко, Тимофеев. Серед учасників також чемпіон СРСР Гейнеман (Одеса), кращий гонщик Радянського Союзу.

Стрілки годинника утворюють прямий кут – 3 години дня. Нетерпіння зростає. Проходить ще 30 хвилин. Враз на повороті вулиць Леніна і Міська підноситься, полощучись у повітрі, червоний прапор. Хронометражист з вишки закликає до уваги.

На асфальт кулею вилітає орденоносець тов. Рибальченко. Він покритв на гоночній машині відстань від Києва до Житомира – 131 кілометр за 5 год 30 хв 44 сек. Майже одразу сигналіст подав знак і на асфальт до фініша мчить гонщик Петренко.

Знову лунають оплески. На фініші приходить гонщик Ткачов з харківського Будинку Червоної Армії.

Один за одним прибувають на фініш Савельєв, Агранович, Букреев, Тимофеев, Людмірський, Яловий, журналіст Слуцький.

Потягнуло вечірньою прохолодою. На фініші прибуло 111 гонщиків. Суддійська колегія підбиває підсумки. Перші місця зайняли – орденоносець тов. Рибальченко на гоночній машині і тов. Петренко – на дорожній машині. Вони вчора виїхали на другий етап у червоних майках – почесній ознаці переможців першого етапу українського велотуру. Другими прийшли тт. Савельєв на гоночній машині, і Ткачов – на дорожній, третіми тт. Агранович на гоночній машині і Букреев – на дорожній. Команду першість у першому етапі зайняла команда харківського Будинку Червоної Армії.

В першому етапі учасники велотуру добилися визначних наслідків. 109 гонщиків з 113 вклалися в норму гонки – 15 кілометрів на годину, тільки двоє вибули з ладу.

Вчора о 8 год 30 хв учасники велотуру стартували з вулиці Миськради в другий етап – Житомир – Вінниця» [28].

У II Всеукраїнському велотурі брали участь житомиряни Ю. Міодушевський, В. Бистров та Гараджі. Один із кращих велогонщиків довоєнного періоду Юліан Бернардович Міодушевський залишив свої спогади про цей велотур: «У 1937 році разом із військовослужбовцем Гараджі, працівником стадіону «Динамо» Бистровим Василем, я брав участь у II Всеукраїнському велотурі по містах України протяжністю 2500 кілометрів на дорожніх велосипедах. Старт був даний із міста Києва. Тур складався із 16 етапів і проходив через міста Житомир, Вінниця, Умань, Первомайськ, Миколаїв, Дніпропетровськ, Харків, Чернігів, назви інших міст не пам'ятаю. Асфальтова дорога була від Києва до Житомира і від Житомира до Бердичева, інші етапи – булижник та ґрунтова дорога. За один день долали відстань 100, 120, 150 кілометрів. Всю дистанцію проїхали за 20 днів (16 робочих і 4 вихідних).

У положенні про проведення Українського велотуру було сказано: «Кожна область України виставляє для участі у велотурі 3 велогонщики на дорожніх велосипедах. Залік буде проводитися по двох кращих результатах, якщо з дистанції зійшло 2 спортсмени від команди, командний залік не проводиться».

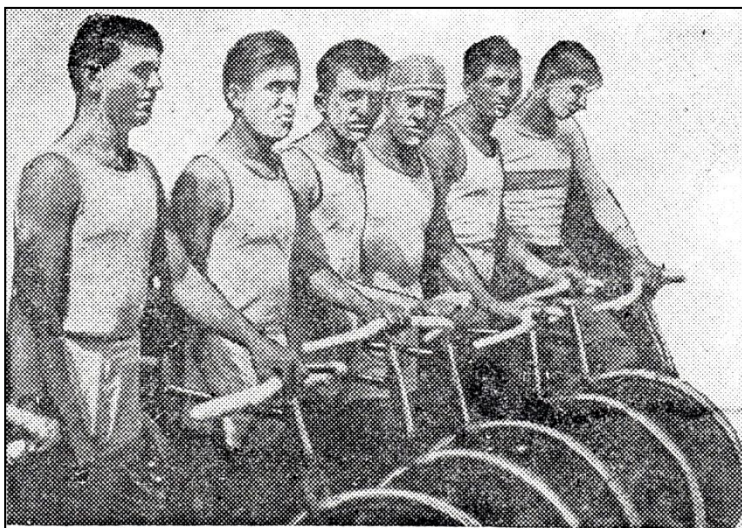
На другому етапі Житомир – Вінниця вибув із змагань наш гонщик В. Бистров. Ми з Гараджі удвох боролися за свою область, долаючи важку булижну дорогу в 2500 кілометрів (на-

**Юліан Бернардович
Міодушевський
(2.01.1914–28.02.1994)**
(фото друкується вперше)

справді – 2384 км, авт.). На трасі до Дніпропетровська я отравився, і тільки завдячуючи наполегливості і мужності, я закінчив гонку, а команда Житомира увійшла в десятку кращих. Із 128 учасників II Всеукраїнського велотуру закінчили дистанцію 56 чоловік, інші зійшли, не витримавши великого фізичного навантаження. Я тоді за 20 днів схуд на 8 кілограмів» [додаток, спогади Міодушевського].

10 серпня 1937 року о 13 год 15 хв був даний старт окружним велогонкам на 25 та 100 кілометрів. Переможцем у гонці на 25 км став динамівець Фельдман, подолавши дистанцію за 1 год 9 хв 52 сек. Спартаківець Марченко фінішував другим (1 год 10 хв 59 сек). На дистанцію 100 кілометрів змагання не відбулися [30].

Велогонки в Житомирі.

На фото: велокоманда спортивного товариства „Динамо“.

Фото з газети «Радянська Волинь» від 11 серпня 1937 р. [30]

Про організацію і проведення цих змагань розповіла газета «Радянська Волинь» від 11 серпня 1937 року. У статті йшлося про низьку організацію та проведення змагань з велогонок та без-

відповідальне ставлення керівництва окружного комітету у справах фізкультури і спорту (приводимо оригінал статті).

ВЕЛОГОНКИ

10 серпня о 13 год. 15 хв. був даний старт окружним велогонкам на 25 і 100 кілометрів. Переможцями у гонках на 25 кілометрів вийшли тт. Фельдман („Динамо“), що показав час—1 годину 9 хвилин, 52 секунди, Марченко („Спартак“)—час—1 година 10 хвилин 59 секунд.

Переможців на 100 кілометрів ще не визначено.

* *

За планом окркомітету в справах фізкультури і спорту 10 серпня провадилися велогонки на 25, 50 і 100 кілометрів. Маршрут на 50 кілометрів відпав сам собою, бо не було учасників, що характерне для роботи окркомітету.

Старт був призначений на 12 год. дня. Але гонщики зірвалися зі старту з запізненням (в середньому) на 1 год. 25 хв. Повного контингенту гонщиків не було. Жодного учасника з району. І через це, за кілька хвилин до старту, гонки спішно переіменовуються в міські за участю кількох одиничних гонщиків від „Динамо“, „Спартака“, палацу піонерів.

Вийшло так, що в перший маршрут—на 25 кілометрів виїхали переважно гонщики палацу піонерів. З них на дистанції відстали три гонщики. Майже всі виїхали без головних уборів, без харчів. З передбачених понад 60 учасників на старт прибуло 18. Стільки ж і виїхало. Фінішували тільки 10, решта через

погану злочинну організацію відстали на дистанції.

Маршрут гонок, обмір дистанцій не був заздалегідь проведений. Учасники гонок не знали маршруту. Їхали намання. Контролери фіксували абияк, і через це—багато суперечок навколо визначення переможців.

Головний суддя—якийсь Цвейфель, людина, очевидно, випадкова у фізкультурі, виявив нічим не виправдану байдужість до гонщиків на дистанції. Відряджена у супровід автомашина повернулася з півдороги, залишивши напризволяще гонщиків. Суддя Цвейфель на це ніяк не реагував. Голова окркомітету Бродський, його заступник Кравченко, не дочекавшись кінця гонок, пішли додому.

У визначенні переможців виникла плутанина, а тим часом фізкультурники віддали усю увагу цій справі, по-справжньому змагалися за першість. До них, як бачимо, поставилися найобурливіше. Одне слово—було зроблено все, щоб створити якнайбільше галасу навколо гонок і зірвати практично самі гонки.

Зрив цього визначного фізкультурного заходу — не поодинокий в практиці роботи окркомітету фізкультури.

Чи довго немічне керівництво зриватиме фізкультурний рух?

Чи довго випадкові люди сидітимуть марно на відповідальнішому посту?

Юр. Грин.

Стаття з газети «Радянська Волинь» від 11 серпня 1937 року

31 серпня 1937 року в Києві завершилися обласні змагання (Житомирська округа відносилася до Київської області, *авт.*) з велоспорту, в яких брала участь збірна команда Житомира, яка здобула перше місце. Житомиряни випередили команди Коростеня, Черкас, Умані, Новоград-Волинського та Білої Церкви. У складі чоловічої команди виступали Кофман, Юліан Міодушевський, Сергій Бистров, Шуров і Білик. Юліан Міодушевський («Спартак») став чемпіоном у кросі на 25 кілометрів. Серед жінок у гонці на 50 кілометрів другою прийшла до фінішу спартаківка Зоя Корзун. Її подруга по команді Тамара Петровська посіла друге місце у кросі на 12,5 кілометрів [31, 32].

Досить плідно працювала велосекція у Троянівському спорттоваристві «Знання», вихованці якої виходили переможцями у багатьох змаганнях. Робив свої перші кроки у цій велосекції ветеран велоспорту І.Ф. Мельничук. До регулярних

занять велоспортом Іван Федорович приступив під час навчання у фельдшерсько-акушерському технікумі (1936–1938 рр.). На той час там працювала чисельна велосекція. Він також брав участь у багатьох змаганнях довоєнного періоду, виконав норматив першого спортивного розряду. Після закінчення війни працював завідувачим оздоровчим пунктом житомирського меблевого комбінату, був тренером на громадських засадах, дав путівку у великий спорт багатьом юним велосипедистам. Іван Федорович був учасником чисельних змагань і не розлучався з велосипедом до останнього подиху свого життя (трагічно загинув під час їзди на велосипеді).

**Зоя Степанівна
Корзун, 1939 р.**

(28.11.1912–4.06.2008)

(фото друкується вперше)

Іван Федорович Мельничук серед юних велосипедистів товариства «Авангард», 1971–1972 рр. (фото друкується вперше)

6 вересня 1937 року окружний комітет у справах фізкультури і спорту провів окружні змагання з велоперегонів, про які «Радянська Волинь» писала: *«6 вересня на вул. Міськради (нині майдан Львівський, авт.) був даний о 12 годині 30 хвилин старт окружним велогонкам на 100 кілометрів. Першим зірвався з старту гонщик Меодушевський («Спартак»), за ним Бистров «Динамо». На всьому шляху до Черняхова між цими двома гонщиками зав'язалася запекла боротьба. За Черняховом Бистров обігнав Меодушевського, вирвався вперед на 3–4 кілометри і першим прийшов до фінішу, показавши час 4 години 30 хвилин 45 секунд. Другим прийшов Меодушевський – 4 години 40 хвилин 35 секунд, третім Койфман – 4 години 59 хвилин 37 секунд.*

У гонках на 50 кілометрів боролися за першість Карпенко (Ларіон, авт.) («Динамо»), Березюк (Троянів) і Левицький (меха-

нічний технікум). Спершу лідером гонки був Карпенко, але потім через аварію з гонок вибув. Першим до фінішу прийшов тов. Березюк з часом 2 години 17 хвилин, другим – Левицький з часом

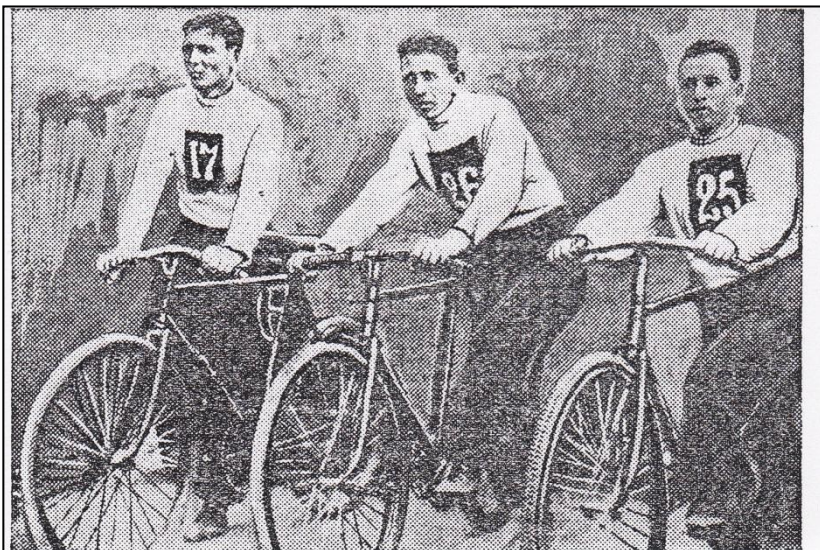
**Микола Іустинович
Левицький,
викладач фізвиховання
школи № 36, м. Житомир
(1962 р.)**

2 години 18 хвилин 59 секунд. На 25-кілометровій гонці без противників прийшли динамівці Фельдман і В. Забродський, пройшовши цю дистанцію за 1 годину 1 хвилину 59 секунд. Переможців гонок окружний комітет у справах фізкультури і спорту преміював дипломами та цінними преміями.

Гварадзе» [33].

Змагальний сезон 1938 року відкрився 6 травня. З метою успішної підготовки до першості області у містах Житомирі, Коростені і Бердичеві проводяться міські змагання. Житомирський міський комітет у справах фізичної культури і спорту організував велопегони на дистанції 10 і 20 кілометрів. У змаганнях взяли участь збірні команди спорттоваристів «Динамо», «Буревісник», «Спартак», учительського інституту і шкіл міста Житомира. Перемогу у загальнокомандному заліку вибороли динамівці, другим призером стала команда учительського інституту. Серед шкіл перемогли юні велогонщики школи № 20, на другому місці команда школи № 25. Гонку на 20 кілометрів із часом 48 хв 14, 7 сек виграв динамівець В. Бистров. Дистанцію 10 кілометрів першим подолав його одноклубник М. Балясний, показавши переможний час 27 хв 13,3 сек. Серед жінок перемогою відзначилася Рубашевська, яка 10 кілометрів здолала за 33 хв 24,3 сек [34].

6 травня в місті Житомирі відбулися велогонки на дистанцію 10–20 кілометрів. Перші місця зайняли велосипедисти спортивного товариства „Динамо”.
На фото: (зліва направо) велосипедисти товариства „Динамо” тт. Бистров, Фельдман і Балясний.
Фото Б. Сонца.

(Фото із газети «Червоне Полісся» від 9 травня 1938 р.) [34]

12 травня того ж року Бердичівський міський комітет у справах фізичної культури і спорту провів змагання на дистанцію 80 кілометрів (Бердичів – Житомир – Бердичів). Боротьбу за звання переможця вели 20 спортсменів із колективів фізкультури заводу «Прогрес», механічного технікуму, учительського інституту, цукрозаводу, Н-ської частини та 18 повної середньої школи. Першим у цій гонці фінішував учень 18 школи Герцих (4 год 20 хв 27 сек), другий час 4 год 23 хв 44 сек показав військовослужбовець Бондаренко, третім закінчив гонку Клименко із механічного технікуму (4 год 26 хв 00 сек). У командному заліку перемогли гонщики механічного технікуму, випередивши команду заводу «Прогрес» [35].

У Коростені також був організований міський велотур, в якому взяло участь десять велогонщиків. Як і очікувалось, гонку на 96 кілометрів виграв один із найсильніших велогонщиків області – Кошеваров. Його результат 5 год 32 хв, другим фінішував Гробовий (5 год 36 хв 13 сек), третім завершив гонку Бондарчук, четвертим – універсальний спортсмен Людвіг Лабусь [36].

28–30 травня 1938 року був проведений перший 287 кілометровий обласний велотур Житомир – Баранівка – Володарськ-Волинський – Лісовщина – Житомир, в якому взяли участь кращі велогонщики області. 30 травня, в заключній частині гімнастичного свята, учасники велотуру фінішували на стадіоні «Динамо» ім. Ф.Р.-Е. Дзержинського.

Переможцями велотуру з часом 28 год 59 хв 22,3 сек стала команда Коростеня у складі Бондарчука і Кошеварова. Другий час 29 год 3 хв 39,6 сек показала команда Житомира, за яку виступали спартаківці Юліан Міодушевський та Олександр Ольштинський.

В особистому заліку (13 год 38 хв 20,8 сек) переміг гонщик з військової частини Гараджі. Динамівець Василь Бистров фінішував другим (13 год 53 хв 28,8 сек), третім – Юліан Міодушевський (14 год 07 хв 11,6 сек). Серед колгоспників перемогу святкував Підгородецький із Станішівського колгоспу імені Молотова. Сільський спортсмен подолав 287 кілометрів за 15 год 17 хв 6,7 сек [37].

У 2013 році, 75 років по тому, маршрут I обласного велотуру подолав самотужки Віктор Матковський. На жаль, його ніхто не підтримав з велосипедистів-любителів. Своїми враженнями про велотур поділився сам Віктор: *«Для мене проїзд по цьому маршруту був не тільки вишануванням спортивної звитяги першопрохідців, а й можливістю доторкнутися до вимощеної каменем бруківки, по якій їхали тоді спортсмени.*

На жаль, справи і осінні зливи не дозволили мені раніше зробити цей велопробіг. Але зараз, коли проходження його вже позаду, я хочу розповісти про те, що може у наступних роках зацікавляться інші любителі велоспорту. Найбільш доцільним для проходження цього маршруту може стати його оформлення як

велопоходу I категорії складності (260 кілометрів). Маршрутну книжку можна оформити у міському туристичному клубі (пров. Мисливський, 7). Відстань від Житомира до Баранівки 73 кілометри. Особливістю цього відрізка шляху є те, що після Високої Печі довжина підйому дороги сягає 26 кілометрів, різниця висот

**Матковський Віктор
Едуардович**

18 метрів. Довжина підйому дорівнює довжині підйому на Ай-Петрі зі сторони Соколівки у Криму. Після с. Залужне підйоми плавно чередуються зі спусками і наразі перед нами смт. Баранівка. Дорога досить пристойна, заасфальтована. Після Баранівки треба їхати у Новоград-волинському напрямку до села Рогачів, там повернути праворуч на Кам'яний Брід і Довбиш, де нас чекає довоєнна бруківка, майже 20 кілометрів. Шлях проходить через ліс, на узбіччі є добре накатана земляна колія. При проїзді зупиніться біля пам'ятної плити з написом про те, що у роки Другої світової війни німецькі окупанти

масово розстрілювали євреїв. Туди веде стежка, але вона дуже заросла травою і кущами. На жаль, пам'ятника я не знайшов і, як мені розповіли місцеві жителі, на тім місці залишився лише фундамент від нього, праворуч від стежки, під великою березою. По цій бруківці нацисти гнали колони мирних мешканців на розстріл з навколишніх сіл.

Як і тоді, впритул до дороги, підступає ліс, восени він по-особливому гарний, бо листя дерев жовтіє і випромінює золотими фарбами на сонці, – бруківка плавно переходить у асфальт перед поворотом на Довбиш. Але маршрут велотуру звертає ліворуч у напрямку новоград-волинської траси через село Великий Луг – Червоноармійськ – Володарськ-Волинський – Черняхів – Житомир. Перлиною останнього дня велопробігу став для мене

проїзд до Лісовщини. Таких гарних краєвидів у цій подорожі, на мій погляд, досі не було.

Сподіваюсь, що хтось у наступні роки теж захоче проїхати по історичному маршруту, а можливо, із допомогою спортивної громади цей маршрут (або подібний йому) стане для велосипедистів області традиційним».

Але повернімося у ті далекі часи. У червні 1938 року група коростенських велосипедистів здійснила велопробіг Коростень – Житомир – Київ – Коростень, присвячений виборам у Верховну Раду УРСР [38].

**Учасники пробігу: (зліва направо) Микитенко – командир пробігу, Калиниченко, Артем'єв, Сапожников, Райковський, Графов, Овсянников, Цивільський та Крутов
(фото із газети «Червоне Полісся» від 23 червня 1938 р.) [38]**

5 вересня 1938 року обласна рада товариства «Спартак» організувала велопробіг Житомир – Коростишів. Учасники «під ко-

мандуванням А.В. Васьківського в противогазах подолали 30 км за 2 години» [39].

29–30 вересня 1938 року в Житомирі на бердичівському шосе відбулися чергові обласні змагання, в яких взяли участь велосипедисти зі спортивних товариств «Знання», «Динамо», «Спартак», «Буревісник» та військових частин. 33 спортсмени виступали на дорожніх велосипедах і 3 – на гоночних. Гонку на 100 кілометрів на дорожніх велосипедах виграв спартаківець Олександр Ольштинський, його результат 4 год 6 хв 5 сек, другим фінішував Зайцев із спорттовариства «Буревісник» (4 год 12 хв 21,9 сек). Військовослужбовець, учасник всесоюзних та всеукраїнських велотурів, Інякін, виступаючи на гоночному велосипеді, показав абсолютно найкращий час (3 год 17 хв 28 сек).

Перемогу в кросі на 50 кілометрів (2 год 45 хв 4,4 сек) здобув коростенець Вигovskyкий із спорттовариства «Знання», другим на фініші був його одноклубник Мірошніченко. Серед жінок у гонці на 25 кілометрів (53 хв 40,9 сек) перемогу здобула спортсменка із військової частини Інякіна, другою фінішувала Кузіна (1 год 49,5 сек). Інякіна виграла велокрос на 10 кілометрів. У командному заліку перемогли велосипедисти троянівського спорттовариства «Знання». Серед спортивних товариств I місце посіло ДСТ «Знання», друге – ДСТ «Динамо», третє – ДСТ «Спартак» [41].

Відомо, що 11 кращих велосипедистів Житомира, переможці обласних змагань, від'їжджали до Києва для участі у республіканському велотурі, серед них – 4 жінки. На жаль, про їх виступи відомості відсутні [42].

Станом на 31 грудня 1938 року в області велоспортом займалось всього 311 осіб. Але наступний 1939 рік виявився рекордним щодо кількості фізкультурників, які займалися велоспортом – 2720 осіб. Щоправда, у наступному році їхня кількість зменшилася до 1945 осіб [10]. Особливої популярності набував велоспорт серед школярів. Про змагання 1939–1940 років інформації майже не збереглося. Відомо, що велосипедисти містечка Червоноармійська 18 липня 1939 року здійснили велопробіг за маршрутом Червоноармійськ – Воладарськ-Волинський – Червоноармійськ [9]. У жовтні 1939 року 16 кращих фізкультурників десятого кла-

су Коростишівської середньої школи «...зробили велопробіг в противогазах Коростишів – Царівка – Лазарівка – Коростишів» [42].

Зі спогадів Ю.Б. Міодушевського дізнаємося про всесоюзні велогонки спорттовариства «Восход», які проходили у серпні 1940 року в м. Мінську. Команда житомирян у складі Ю. Міодушевського та Р. Фефлера (третім у команді був колишній киянин Грачов) фінішувала в командній гонці на 100 кілометрів із другим результатом 2 год 22 хв.

Таких результатів Юліан Міодушевський досягнув завдяки наполегливості у тренуваннях, не знаючи навіть азів сучасного нав-

**Юліан Міодушевський
зі своїм «сталеним конем»,
1947 р.**

(фото друкується вперше)

чально-тренувального процесу. Маючи фізично міцну від природи статуру, він інтуїтивно розумів, що без нароснування обсягів навантажень неможливо досягти бажаних результатів. Тому кожен суботу долав на гоночному велосипеді відстань від Житомира до Києва, де проживала його сестра Галя, а в неділю повертався назад до Житомира. Багато років по тому, навчаючись у Київському державному інституті фізичної культури, один зі знайомих гонщиків Житомирщини і України 60–70 років минулого століття Святослав Толмачов також щотижня у вихідні

дні проїжджав цю відстань.

Як зазвичай, у суботу 21 червня 1941 року Ю. Міодушевський виїхав до Києва, а в неділю вранці 22 червня, ледь прорвавши виставлені на Святошино патрульні пости, під звуки падаючих

бомб, що скидали німецькі бомбардувальники, повернувся у Житомир. Розпочалася кривава війна із нацистською Німеччиною.

Використані джерела

1. Енциклопедія олімпійського спорту України. – Вид-во НУФВС «Олімпійська література», 2005. – 464 с.

2. Опанащук І.П. Спортивна Житомирщина. Страницы истории / І.П. Опанащук. – Житомир: «Полесьє», 1996. – 288 с.

Державний архів Житомирської області (ДАЖО)

3. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1025 .
4. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1061.
5. Р 1487, оп. 1 дод., спр. 1066.
6. Р 1673, оп. 1, спр. 323, арк. 128.
7. Р 1969, оп. 1, спр. 4, арк. 1.
8. Р 6005, оп. 1, спр. 12, арк. 9, 16, 26, 69, 77.
9. Р 865, оп. 1, спр. 7, арк. 344 зв.
10. П 76, оп. 1, спр. 447, арк. 35
11. П 76, оп. 1, спр. 543, арк. 5–6.
12. Р 1150, оп. 2, спр. 1
13. «Радянська Волинь» № 20 від 26 серпня 1924 р. – С. 4.
14. Газети : «Робітник» № 2 від 10 листопада 1927 р. – С. 4.
15. № 213 від 13 вересня 1928 р. – С. 4.
16. № 130 від 12 червня 1929 р. – С. 4.
17. № 132 від 14 червня 1929 р. – С. 4.
18. № 135 від 18 червня 1929 р. – С. 4.
19. № 142 від 27 червня 1929 р. – С. 4.
20. № 162 від 4 липня 1929 р. – С. 4.
21. № 187 від 18 серпня 1929 р. – С. 3.
22. «Радянська Волинь» № 164 від 24 липня 1934 р. – С. 2.
23. № 174 від 5 серпня 1934 р. – С. 4.
24. № 221 від 2 жовтня 1934 р. – С. 4.
25. № 2 від 3 січня 1936 р. – С. 4.
26. № 47 від 24 лютого 1937 р. – С. 4.
27. № 96 від 24 квітня 1937 р. – С. 4.
28. № 120 від 26 травня 1937 р. – С. 4.
29. № 137 від 15 червня 1937 р. – С. 4.
30. № 185 від 11 серпня 1937 р. – С. 4.
31. № 203 від 2 вересня 1937 р. – С. 4.

- 32. № 204 від 3 вересня 1937 р. – С. 4.
- 33. № 210 від 10 вересня 1937 р. – С. 4.
- 34. «Червоне Полісся» № 104 від 9 травня 1938 р. – С. 4.
- 35. № 108 від 14 травня 1938 р. – С. 4.
- 36. № 115 від 22 травня 1938 р. – С. 4.
- 37. № 123 від 1 червня 1938 р. – С. 4.
- 38. № 142 від 23 червня 1938 р. – С. 4.
- 39. № 207 від 8 вересня 1938 р. – С. 4.
- 40. № 225 від 30 вересня 1938 р. – С. 4.
- 41. № 227 від 2 жовтня 1938 р. – С. 4.
- 42. № 236 від 12 жовтня 1938 р. – С. 4.
- 43. Газета «Радянська Житомирщина» № 64 від 28 березня 1948 р. – С. 4.

ВЕЛОСИПЕДИСТИ ЖИТОМИРЩИНИ – УЧАСНИКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Із початком війни сотні тисяч жителів області стали в ряди захисників рідної Вітчизни, серед яких були спортсмени та спортивні працівники. Багатьом із них спортивне загартування допомагало долати усі труднощі виснажливої війни, яку нав'язав німецький нацизм. Із перших днів війни динамівські велосипедисти Василь Бистров, Михайло Балясний мужньо боролися за кожен клаптик землі, яку нахабно топтав ненависний ворог.

**Д.П. Демб – учасник
Сталінградської битви**

Героїчно пройшли шлях довготривалої боротьби за звільнення України Дмитро Петрович Демб і В'ячеслав Степанович Корзун, які були одними із організаторів і фундаторів розвитку велосипедного спорту на Житомирщині. Помічник командира 396-го батальона 39-ї дивізії 5-ї армії Д. Демб долав ворога в Україні, на Дону і в Сталінграді. Особливо він відзначився у боях під Сталінградом, за що Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 грудня

1942 року був нагороджений медаллю «За оборону Сталінграда». Закінчив війну у званні капітана.

В.С. Корзун з перших днів війни влився до лав Червоної Армії і був направлений у 8-му Повітряну армію, де забезпечував безперебійний зв'язок для командування. Він брав безпосередню участь в обороні Сталінграда, визволенні Праги. Повернувся до рідного Житомира у березні 1946 року.

За нашу Советскую Родину

★ УДОСТОВЕРЕНИЕ ★

За участие в героической обороне
СТАЛИНГРАДА

Демб

Дмитрий Петрович

Указом ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
от 22 декабря 1942 г. награжден
медалью

«ЗА ОБОРОНУ СТАЛИНГРАДА»

★
От имени ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
медаль «За оборону Сталинграда»
вручена № *Двуреша* 1946 г.

О № 06582

Житомирский обкомвоенком

Подполковник

(должность, военное звание и подпись лица, вручившего медаль)

Алексеев

Свої бойові і спортивні нагороди В.С. Корзун, як і його дружина Ядвіга Францівна (відома на Житомирщині легкоатлетка, волейболістка), передав до музею при обласному управлінні внутрішніх справ України, який при одному недолугому генералові було закрито. Багато експонатів, у тому числі нагороди сім'ї Корзунів, на жаль, невідомо куди зникли.

Першорозрядник з велоспорту Іван Федорович Мельничук про свої подвиги на фронтах війни пригадував стисло, без особливого пафосу (із спогадів І.Ф. Мельничука): *«В действующей армии от Москвы до Берлина, от рядового солдата дослужился до капитана и в 1954 году по сокращении воинов СА*

І.Ф. Мельничук, 1943 р.

**Сержант
В.С. Корзун, 1942 р.**
(фото друкується
вперше)

(Советской армии, авт.) демобилизовался. Награжден медалями: «За боевые заслуги», «За оборону Москвы», «За победу над Германией», «30 лет Советской армии», «25 лет в Великой Отечественной войне», «Орденом Красной Звезды» и др.».

У роки німецької окупації допомагав партизанам Житомирщини у визвольній боротьбі один із кращих велогонщиків довоєнного періоду, чемпіон Київської та Житомирської областей Юліан Бернардович Міодушевський. Після визволення Житомира у 1944 році був призваний до лав польської армії ім. Тадеуша Костюшко. Разом із радянськими воїна-

ми брав безпосередню участь у штурмі Берліна. Закінчив війну у званні поручика польської армії. Нагороджений медаллю «За взяття Берліна», багатьма польськими нагородами. Помер 28

**Юліан Бернардович
Міодушевський,
1944 р.**

(фото друкється вперше)

лютого 1994 року, похований у місті Житомирі на Смоківському кладовищі.

Одним із підпільників, які діяли в місті Коростені в роки німецької окупації, був Людвіг Лабусь. Ветеран коростенського спорту Н.Р. Бакаляр згадував: *«Самой яркой личностью в предвоенном Коростене в спортивном мире бесспорно был Людвиг Лабусь. Этот симпатичный стройный парень воспитанник С.И. Иванова был организатором всех спортивных мероприятий».*

У вересні 1934 року у Житомирі відбулася матчева зустріч дитячих команд з легкої атлетики між містами Коростень і Житомир. Юний Л. Лабусь розділив перше місце із житомирянином Павлом Янчаком з бігу на 60 м. Обидва пробігли дистанцію за 8,2 сек. У 1938 році Л. Лабусь стає чемпіоном області з бігу на 400 метрів, показавши результат 56,9 сек, і срібним призером першого чемпіонату Житомирської області з боксу. Далі Н.Р. Бакаляр пригадував: *«Он был отличным многоборцем-легкоатлетом, отменным волейболистом, лучшим лыжником в городе, хорошо гал на коньках, выступал на обласных соревнования по штанге, боксу»* і як уже згадувалося – чудовим велосипедистом. Після закінчення Харківського технікуму фізичної культури він вив у середній школі № 3 міста Коростеня, інструктором і тренером ДСТ «Динамо». Про діяльність Коростенської підпільної групи авторам не вдалося ще зібрати достовірні історичні дані. Відомо, що Л. Лабуся гестапівці заарештували і розстріляли.

Мужньо боровся із ненависним ворогом Олександр Павлович Сидоров, який закінчив війну у званні полковника. Нагороджений багатьма орденами і медалями.

**Олександр Павлович
Сидоров, 1946 р.
(1.09.1909–22.05.1974)**
(фото друкується вперше)

Після закінчення війни працював тренером із велоспорту в ДСШ міста Житомира, брав безпосередню участь в організації, плануванні і проведенні багатьох змагань різного рівня. Групи постійно підтримували зв'язок із партизанами, допомагали їм продовольством і зброєю, організовували диверсії і саботаж наказів німецького командування в окупованому місті. Під час відступу німців із Житомира група М. Феоктистова зуміла уберегти від розрухи замінований хлібзавод № 2. Після визволення міста М. Феоктистов входив до складу комісії з обліку збитків, які були завдані німецькими окупантами. За бойові подвиги нагороджений багатьма орденами і медалями.

Микола Миколайович Феоктистов із перших днів окупації німцями міста Житомира активно розпочав підпільну діяльність. У кінці 1941 року він створив підпільну групу при хлібозаводі № 2. В подальшому Миколою Феоктистовим здійснювалося керівництво підпільними групами хлібозаводу № 1 і Крошнянського плодоконсервного

**Микола Миколайович
Феоктистов
(1912–1983)**

ВЕЛОСПОРТ У ПІСЛЯВОЄННІ РАДЯНСЬКІ РОКИ (1944 – 1991 рр.)

Багато горя і страждань випало на долю українського народу в роки страшного лихоліття – Другої світової війни. Але разом із братніми народами колишнього Радянського Союзу українці прогнали німецький кований чобіт із рідної землі. Після визволення Житомира 31 грудня 1943 року, незважаючи на голодні та холодні будні, почало налагоджуватися мирне життя. Поступово відновлюється фізкультурна робота попри відсутності спортивної бази, інвентарю та, головне, – кваліфікованих спеціалістів.

Ф.К. Мельников
(фото друкується вперше)

У березні 1944 року поновлюють роботу обласний комітет по фізичній культурі і спорту та спортивне товариство «Динамо». Повертаються до мирної праці воїни-визволителі – колишні спортивні працівники і тренери.

Завдяки зусиллям Дмитра Петровича Демба, який у березні 1944 року обійняв посаду відповідального секретаря спорттовариства «Динамо», однією із перших відновила роботу динамівська велосекція. За досить короткий термін динамівські велосипедисти

А.П. Корольов, П.Ф. Шевчук, А.М. Пономаренко, Г.Ф. Гаврилюк, М.П. Іваницький, Марія Олексієнко виконали спортивні розряди і склали кістяк збірної команди області [4]. Перший післявоєнний

**Степан Якович
Кожевніков, 1945 р.**
(фото друкується вперше)

ють молодого, енергійного, здібного організатора Федора Мартиміановича Мартинюка [5]. Не маючи спеціальної освіти, (він пізніше закінчить Станіславський технікум фізичної культури і спорту) Федір Мартиміанович зумів налагодити фізкультурно-масову роботу на належному рівні. Багато уваги було приділено зміцненню і розширенню матеріально-спортивної бази, підбору фізкультурних кадрів і, в першу чергу, тренерів з видів спорту. Така копітка робота почала давати позитивні результати, в тому числі, і в розвитку велосипедного спорту.

Починаючи із 1947 року чисельність велосекцій та кількість велоси-

велопробіг Бердичів – Житомир – Бердичів улітку 1945 року організував майстер виробничого навчання Бердичівського РУ-2 Ф.К. Мельников. 35 фізкультурників училища успішно подолали 80-кілометрову відстань на дорожніх велосипедах [105].

Очолюваний Степаном Яковичем Кожевніковим обласний спорткомітет працював у надважких умовах, тому і значних спортивних успіхів не було досягнуто. На початку травня 1947 року С.Я. Кожевнікова відкликають до Москви в розпорядження Всесоюзного комітету по фізичній культурі і спорту. На посаду голови обласного спорткомітету признача-

**Федір Мартиміанович
Мартинюк**
(9.08.1918–1996)

педистів зростає, підвищується майстерність спортсменів. Якщо у 1948 році кількість осіб, що займалися велоспортом у Житомирській області складала 2299, то в наступному році вона збільшилася до 2624. На першості України у 1948 році збірна команда області з велоспорту посіла 8-ме загальнокомандне місце, у 1949 році піднялася на 6 місце [7, 8].

У той же час поновлюється робота вело секцій у колективах фізкультури обласної ради спорттовариства «Спартак». Серед перших велосипедистів-спартаківців були А.О. Михайлов, С.Г. Кузьмінський, І. Орлинський, З.Д. Васильєва, Т.О. Петровська, С.А. Жмур та інші [6].

Велогонщики товариства «Динамо», 1945 р.
(фото друкується вперше)

Житомирські велосипедисти Ю.Б. Міодушевський, І.П. Петровський, О.О. Рилев, М.А. Тамота, К.Ф. Зарудний взяли участь у Всесоюзній зірковій естафеті 1948 року [7].

9–12 вересня 1949 року в м. Житомирі відбулися змагання І обласної спартакіади сільської молоді, до програми якої були включені велосипедні шосейні гонки і велокрос. 24 юнаки і

18 дівчат виборювали чемпіонські звання спартакиади. Переможний час у гонці на 5 кілометрів показала Надія Химич із Троянівського району. Дистанцію 10 кілометрів серед чоловіків швидше за всіх подолав Швець із Любарського району, а 20 кілометрів – В. Поляков із Новоград-Волинського району. У кросі серед жінок перемогла Перегуда із Житомирського району, серед чоловіків – Тищенко із Малинського району [106, 107].

Учасники Всесоюзної зіркової естафети Житомирщини, 1948 р.
Другий зліва: капітан команди Ю.Б. Міодушевський
(фото друкується вперше)

На II-й спартакиаді серед сільської молоді 1950 року Надія Химич знову стає переможницею і в кросі, і в гонці на шосе. Краще за всіх проїхав 20 кілометрову гонку завідувач колгоспним клубом села Глибочок Троянівського району В. Патутін, а крос на 10 кілометрів виграв Володимир Карпець із Житомирського району [108].

**В'ячеслав Степанович
Корзун, 1939 р.**

(26.02.1914–21.04.1985)

(фото друкується вперше)

су В'ячеслав Степанович Корзун. Розвитку велоспорту в товаристві була приділена першочергова увага. І незабаром спортсмени товариства починають займати провідні позиції серед велосипедистів області та України. Активно розвивався велоспорт у Коростишівському, Троянівському, Потіївському, Червоноармійському, Лугинському, Володарськ-Волинському районах. Серед переможців і призерів обласних першостей і чемпіонатів знаходимо також і представників ржинського (нині Романівського), днівського, Народицького, Бердичівського, Житомирського, Коростенського, Вчорайшенського районів.

У липні 1950 року під Києвом відбулися змагання сильніших сільських гонщиків на першість України. Незважаючи на сильний вітер і дощ, у гонці на 50 кілометрів на шляхових веломашинах переможцем став Володимир Патутін, подолавши дистанцію за 1 год 35 хв 40 сек. Відзначилася в цих змаганнях і Надія Химич. Їх було включено до складу збірної команди України для участі у Всесоюзних змаганнях сільської і колгоспної молоді [109]. Відомості про результати їх виступу, на жаль, відсутні.

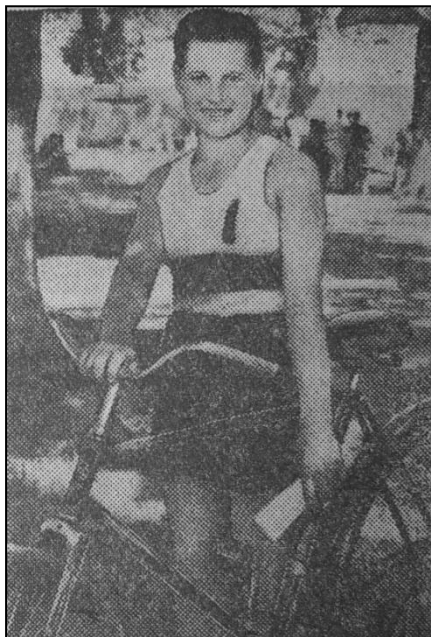
У вересні 1950 року на Житомирщині створюється обласна рада добровільного спортивного сільського товариства «Колгоспник», яку очолив один із кращих спортивних фахівців того ча-

**Володимир Павлович
Карпець**

(фото друкується вперше)

Значне зростання спортивної майстерності продемонстрували велогонщики на III спартакіаді сільської молоді Житомирщини, яка відбулася 15–17 липня 1951 року. Дистанцію 20 кілометрів

Ольга Кондратюк – чемпіонка області 1951 р.

краще за всіх проїхав представник Вчорайшенського району Оберемко (38 хв 36 сек). Тільки одну секунду програв переможцю Петрушин із Коростишівського району, Захарія із Троянівського району фінішував третім. У кросовій дистанції на 10 кілометрів знову не було рівних В. Карпцю із Житомирського району (22 хв 34 сек). Серед жінок на старт вийшли велосипедистки із 32 районів області. Минулорічна переможниця обласних сільських ігор Надія Химич у напруженій боротьбі прогнала гонку на 10 кілометрів молодій спортсменці Ользі Кондратюк із Потіївського району. Результат переможниці 22 хв 24,8 сек. У цій гонці Жильчук із Володарськ-Волинського району прийшла на фініш третьою. Вона ж показала перший час (14 хв 08 сек) на п'ятикілометровій кросовій дистанції [110].

Незважаючи на перші успіхи сільських велосипедистів, розвиток велосипедного спорту в товаристві ще не досяг бажаних результатів. У звіті обласної ради ДССТ «Колгоспник» за 1951 рік читаємо: *«Несмотря на то, что велосипедным спортом занимается сельская молодежь нашего общества и имеются неплохие спортивно-технические результаты, этот вид не стал еще массовым, хотя для этого есть все возможности, так как велосипе-*

дами обладают многие члены ДССО «Колгоспник» в селах районов области. Занятие секций проводятся неорганизованно, самостоятельно, без специалистов, инструкторов-общественников, которые смогли бы направить работу секции и добиться спортивно-технических результатов.

Охвачено занятиями в секциях низовых коллективов физкультуры 2573 человека. ... Плохо поставлена работа по велосипедному спорту в Андрушовском, Базарском, Чеповичском, Брусиловском районных советах ДССО «Колгоспник».

В соревнованиях, проводимых районными и областным советом, приняло участие 2635 велосипедистов. Сборная команда области участвовала на республиканских соревнованиях ДССО «Колгоспник» и заняла 12 место» [65].

У сезоні 1952 року найкращих успіхів досягали Олексій Захарець із Житомирського району, Галина Коваль із села Стара Романівка Новоград-Волинського району та вчителька Гордіївської семирічної школи Дзержинського (Романівського) району Людмила Баранівська. Всі вони вибороли звання чемпіонів IV спартакіади серед сільської молоді [113].

Наступний 1953 рік виявив нових лідерів серед сільських спортсменів у боротьбі за чемпіонські звання. Це, насамперед, Володимир Степурко (Коростишівський район), Анатолій Поліщук (Житомирський район), Опанас Левчук, Микола Головня (Червоноармійський район), Людмила Павлюк, В. Піщаницький, Прохоренко (Лугинський район) та багато інших [114].

**Людмила Баранівська,
1952 р.**

У той же час успішно почав розвиватися велоспорт у 50-х роках минулого століття в спортивних товариствах «Буревісник», «Іскра», «Динамо» та армійських частинах, дислокованих на територіях області. Наприклад, обласна рада товариства «Буревісник»

**Мечислав Миколайович
Кашук
(8.04.1921–2.11.2009)**

(голова товариства М.М. Кашук) у червні 1953 року на досить високому рівні провела свої обласні змагання. На дистанції 15 кілометрів серед жінок на гоночних машинах перемогла Лук'янчук, на дорожніх – спортсменка торговельно-кооперативної школи Чернишевич. Гонку на 25 кілометрів серед чоловіків виграв робітник радіотрансляційного вузла житомирянин А. Краснов [115]. На першості області 1953 року В. Білобровець із ДСТ «Буревісник» здобуває друге місце в гонці на 100 кілометрів (чемпіоном став А. Поліщук). Динамівець Карачаєв у гонці на 50 кілометрів фінішує другим слідом за сільським спортсменом В. Степурко. Збірна ДСТ «Буревісник» посіла друге загальнокомандне місце, пропустивши вперед

сильну команду ДССТ «Колгоспник» [116].

Продовжуючи довоєнні традиції, місто Житомир і область знову стають одним із центрів проведення міжнародних, всесоюзних та всеукраїнських велопробігів і змагань. 11 липня 1952 року жителі Житомира святково зустрічали учасників велосипедної гонки VI Всесоюзної студентської спартакіади [111, 112].

На початку травня 1953 року редакцією газети «Колгоспне село» спільно із Всеукраїнською радою сільського спортовариства «Колгоспник» започатковується республіканська велосипедна гонка серед сільської молоді за маршрутом Львів – Київ, значна

частина якого пролягала шляхами Житомирщини. Старт першій гонці був даний 3 травня 1953 року у м. Львові. 61 спортсмен із різних куточків України вийшли на старт багатоденної велогонки. Від Житомирщини у гонці взяли участь Анатолій Поліщук, Олексій Захарець, Микола Головня та Опанас Левчук [114].

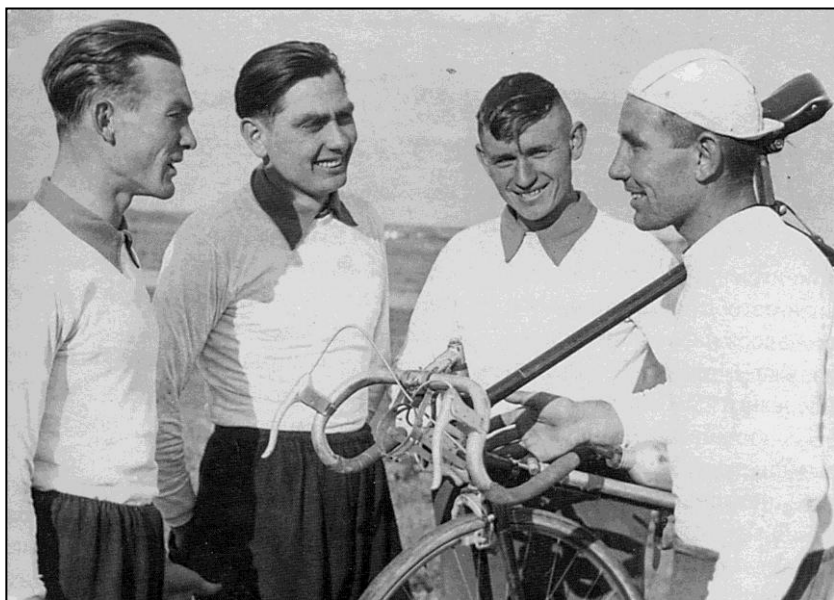

**Учасники велогонки від Житомирської області (зліва направо)
Микола Головня, Анатолій Поліщук, Опанас Левчук.
Фото із газети «Радянська Житомирщина» від 8 травня 1953 р. [114]**

По команді судді всесоюдної категорії Миколи Арсентійовича Теппера гонщики розпочали змагання. На першому етапі Львів – Броди перемогу здобув колишній наш земляк із Глибочка Троянівського району Володимир Патутін. Нагадаємо, що Володимир був чемпіоном перших республіканських змагань 1950 року серед сільських спортсменів і виступав за команду Житомирщини. Пізніше він переїхав до села Валява Кицьманського району Черніве-

цької області, де працював учителем у місцевій семирічній школі. В цій гонці В. Патутін стартував за команду Чернівецької області.

Після другого етапу Броди – Рівне майку лідера одягнув 19-літній Дмитро Філоненко зі Львівщини, який і став переможцем першої багатоденки Львів – Київ, другий приз виборов Степан Гризодуб із Полтавщини, третій – Антон Гавришихін із команди Львівської області. Загальнокомандний приз було вручено велогонщикам Полтавської області [67–70]. Незважаючи на поломки велосипедів на етапі Новоград-Волинський – Житомир, велосипедисти нашої області вдало завершили гонку [114].

Члени збірної команди УРСР серед сільських спортсменів, 1954 р.

**Зліва-направо: Володимир Пилипенко, Леонід Колбасенко,
Анатолій Усенко, Олександр Кравцов (фото з архіву А.П. Усенка)**

Обласну першість сільські спортсмени розіграли в кінці серпня 1953 року в місті Житомирі на Новоград-Волинському шосе.

Основна боротьба за перемогу на дистанції 75 кілометрів точилася між провідними гонщиками Поліщуком (Житомирський район), Степурко (Коростишівський район), Піщаницьким (Лугинський район), Бойченком (Радомишльський район), Москалюком (Корнинський район), Скрицьким та Шевчуком (Червоноармійський район). Першим з часом 2 год 50 хв 40,2 сек фінішував Володимир Степурко, другим перетнув фінішну лінію Іван Скрицький, програвши переможцю 2,6 секунди. Серед жінок, які стартували на 25 кілометрів відзначилася чемпіонка області з лижних гонок Людмила Павлюк з Лугинського району. Наступного дня вона перемогла в кросі на 10 кілометрів із результатом 23 хв 37,2 сек. Кросову дистанцію на 30 кілометрів серед чоловіків швидше за всіх подолав Прохоренко (Лугинський район). Загальнокомандне перше місце здобули спортсмени Червоноармійського району, бердичівляни – другі, треті – велогонщики Барашівського району [117].

**Переможець велогонки
Київ – Львів – інженер
Коростишівського МТС № 1
Л.М. Колбасенко**

Успіх у різних сферах суспільного життя людей багато в чому може залежити навіть від однієї особистості. Як приклад, такою особистістю в розвитку велоспорту на Житомирщині був Леонід

Колбасенко. З його появою в Коростишеві в 1953 році була організована секція з велоспорту, яка дала новий поштовх для масового розвитку велоспорту в області, здобутті гучних перемог наших спортсменів на всеукраїнських та всесоюзних змаганнях. Леонід Колбасенко неодноразово ставав чемпіоном престижних гонок і своїм особистим прикладом завжди надихав молодих велосипедистів до перемог на шосейних трасах.

Лідер гонки Л.М. Колбасенко серед колгоспних велосипедистів Московської області. Зліва направо – Д.А. Ситнов, Й.Й. Болдижар, Л.М. Колбасенко, С.З. Коляскін, М.В. Свистунов і М.Я. Мишін. Фото із газети «Радянська Житомирщина» від 7 травня 1954 року (Й.Й. Болдижар виступав за команду Закарпаття, авт.)

Так, зокрема, 5 травня 1954 року сотні житомир'ян із хвилюванням очікували фінішу I етапу велогонки Київ – Львів на призи газети «Колгоспне село», яка в подальшому стала традиційною для сільських спортсменів. На радість місцевим уболівальникам етап виграв інженер Коростишівського МТС № 1 Леонід Колба-

сенко. Одягнувши червону майку лідера після першого етапу, він зберіг її до завершення гонок.

В одній із заміток у газеті «Радянська Житомирщина» читаємо: *«9 травня у Львові відбувся фініш велосипедної гонки, що проходила за маршрутом Київ – Львів на приз республіканської газети «Колгоспне село». В гонці взяли участь більше 90 колгоспних спортсменів областей України, а також команда сільських велосипедистів Московської області. В результаті пройдених п'яти етапів довжиною 500 кілометрів (532 км, авт.) першим місце завойовував представник Житомирської області Леонід Колбасенко. Всю дистанцію він пройшов за 12 годин 33 хвилини 25 секунд...»* [118–120]. Другим, як і в минулому році, гонку закінчив полтавчанин Степан Гризодуб. Збірна команда Житомирщини у цій гонці фінішувала другою, поступившись команді Київської області [71–74].

Саме після цієї гонки протягом п'яти наступних років Леонід Колбасенко у складі збірної команди України і Всеукраїнської ради спортивного сільського товариства «Колгоспник» неодноразово ставатиме чемпіоном і призером багатьох престижних змагань.

У липні 1954 року Житомир уперше приймав учасників республіканських юнацьких змагань. Понад 100 кращих юних велогонщиків Київської, Харківської, Одеської, Дніпропетровської, Львівської, Кримської та інших областей України виборювали чемпіонські звання на житомирських трасах. Збірну команду Житомирської області представляли юні велосипедисти ДССТ «Кол-

**Іван Скрицький, член
збірної команди області
1954 р. (фото друкується
вперше)**

госпник», які вперше взяли участь у республіканських змаганнях. У шосейній гонці на 50 кілометрів із загального старту наша команда у складі П. Шуренка, М. Черняка, В. Турова та велосипедиста артілі ім. Леніна с. Очеретянки Червоноармійського району Павла Лавренчука стають першими чемпіонами України. Павло Лавренчук в особистому заліку фінішував в цій гонці третім, програвши всього 0,1 сек переможцю. Цей успіх підтримала команда дівчат, які зуміли здобути почесне четверте місце у гонці

**Надія Степанівна
Шведюк, фото 1962 р.
Народилася
10.06. 1938 р**

на 15 км із загального старту. За команду виступали Н.С. Шведюк, В.Ф. Лонська, Н.В. Захаревич та Бусько. Команда Житомирської області посіла загальнокомандне четверте місце [121].

На обласних змаганнях товариства «Буревісник» знову не було рівних на дистанції 50 кілометрів П. Краснову. Дистанцію 25 кілометрів на дорожніх велосипедах виграв П. Яремчук (48 хв 30,7 сек). Серед жінок швидше за всіх пододала І. Пирог, а 20 кілометрів В. Боровська [122].

III республіканська спартакіада сільської молоді проходила у жовтні 1954 року в місті Львові. Звання кращого гонщика України знову підтвердив Леонід Колбасенко із Коростишева. Він став чемпіоном на дистанції

50 кілометрів із роздільного старту та в груповій гонці на 150 кілометрів, показавши час – 4 год 13 хв 48 сек, що майже на 13 хвилин перевищував республіканське досягнення, але трохи поступався нормативу «Майстер спорту СРСР». На превеликий жаль, він так і не підкорився талановитому і вольовому спортсменові. Такі випадки непоодинокі в спортивній практиці. Бронзову медаль спартакіади у гонці на 20 кілометрів серед жінок виборола Людмила Павлюк із Лугин. Збірна ДССТ «Колгоспник»

Житомирщини в загальнокомандному заліку зайняла третє місце. До складу збірної команди також входили В. Степурко, І. Скрицький, П. Лавренчук, П. Шуренук. Виступаючи на всесозних змаганнях, Леонід Колбасенко виборов срібну медаль [10, 123].

Віра Лонська, член збірної команди області, 1954 р.

чук, П.С. Шуренук, жіночої – В.Ф. Лонська, Н.С. Шведюк, Л.С. Павлюк, Є.К. Гаврилюк, Н.В. Захаревич [10].

Наступний сезон 1955 року знову приносить ряд яскравих перемог сільським велосипедистам Житомирщини як на обласних, так і республіканських змаганнях. 26–27 квітня проходила обласна першість товариства

Успіх сільських спортсменів, по-праву, розділив старший тренер збірної команди області В.С. Корзун. До складу чоловічої команди у 1954 році входили Л.М. Колбасенко, І.Ф. Скрицький, П.М. Лаврен-

На обласних велосипедних змаганнях, що недавно закінчилися, успішно виступила представниця спортивного товариства «Колгоспник» Людмила Павлюк (Лугинський район). Вона вийшла переможницею в кросі по пересіченій місцевості.

НА ФОТО: велосипедистка Людмила Павлюк.

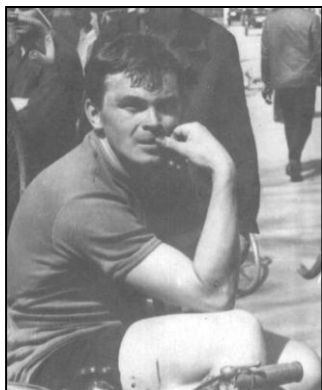
«Колгоспник». Надія Шведюк із Червоноармійського району фінішувала першою в гонці на 15 кілометрів (34 хв 43 сек) і в гонці на 20 кілометрів. Другою обидві дистанції завершила молода перспективна велосипедистка Єлизавета Вовк із Коростишівського району. Бронзовими призерами стали Кравчук із Чуднівського району в гонці на 50 кілометрів і Щиря із Народицького району в гонці на 20 кілометрів. Серед чоловіків подвійну перемогу на дистанціях 25 і 50 кілометрів здобув Олександр Вальпуцький із Коростишівського району, який виперидив на обох дистанціях свого одноклубника М. Матюшенка і В. Піщаницького із Лугин. У загальнокомандному заліку перший приз здобули коростишівські спортсмени [124].

2 травня 1955 року на житомирському стадіоні «Динамо» відбулося спортивне свято, де були започатковані досить видовищні змагання – гонки з вибуванням. *«Переможцем виявився Йосип Болдижар. Друге місце здобув представник «Буревісника» І. Ремінш. Третім був представник «Колгоспника» В. Степурко з Коростишівського району.*

Гонка з вибуванням на стадіоні імені «Ленінського комсомолу» у перерві футбольного матчу (крайній зліва – один із переможців таких гонок Олександр Архилук)

Не менш цікаво пройшла гонка серед жінок. Перше місце завоювала представниця «Колгоспника», яка набагато відірвалася від своїх суперниць» [125]. Такі гонки стали традиційними і проводилися протягом багатьох років в перервах під час футбольних

Володимир Золотцев

матчів і мали своїх кумирів серед дачів. Переможцями цих захоплених перегонів були Леонід Коткий, Анатолій Тарабукін, Іманс міньш, Володимир Степурко, Олександр Архилук, Володимир Золотцев та інші. Такі ж змагання проводилися і на коростишівському стадіоні «Шахтар» у 1955–1959 роках.

На початку травня 1955 року найсильніші велогонщики спортивних товариства «Динамо», «Буревісник», «Колгоспник», «Іскра», «Спартак» розіграли першість Житомирщини.

Новою чемпіонкою області 1955 року серед жінок стала студентка Житомирського педагогічного інституту Галина Горошевська (спорттовариство «Іскра»), вигравши гонку на 25 кілометрів із результатом 48 хв 50,8 сек. Через 0,2 сек фінішувала Людмила Павлюк з Лугинського району, а за нею – Надія Шведюк з Червоноармійського району (обидві із ДССТ «Колгоспник»). У гострій спортивній боротьбі пройшла чоловіча гонка із загального старту, де впевнену перемогу здобув Іманс Реміньш (ДСТ «Буревісник»). Стокілометрову дистанцію він подолав за 3 год 1 хв 37 сек. Майже дві хвилини йому програв Володимир Степурко із Коростишівського району. В напруженій боротьбі за третє місце Леонід Колбасенко на колесо випередив Йосипа Болдижара. Перше та друге загальнокомандні місця здобули спортсменни ДССТ «Колгоспник», третіми стали велосипедисти товариства «Буревісник» [126].

Леонід Колбасенко вдало виступив у багатоденній гонці Київ – Львів – Київ, маршрут якої трохи відрізнявся від попередніх гонок. Загальна довжина маршруту складала понад 1000 кілометрів.

У статті від 22 травня 1955 року, яку надрукувала «Радянська Житомирщина», розповідається про перший етап цієї гонки [127].

Багатоденна велосипедна гонка Київ—Львів—Київ

Республіканська рада спортивного товариства «Колгоспник» третій рік підряд проводить велогонку за маршрутом Київ—Львів—Київ на приз газети «Колгоспне село».

В цьому році в порядок проведення цього популярного спортивного змагання внесено деякі зміни. Дистанція гонки збільшена вдвоє і дорівнює тисячі кілометрів. Гонщики щодня проходилимуть не менше 100 кілометрів. У цьогорічних змаганнях разом з велогонщиками 25 областей України беруть участь колгоспні велосипедисти Російської Федерації, Білоруської, Естонської, Литовської, Латвійської та Казахської республік — всього 108 чоловік.

* * *

В Києві 20 травня був даний старт велогонки. Зустрічний і боковий вітер не сприяв велосипедистам. Однак вони йшли на високих швидкостях.

Учасників змагань на трасі тепло вітали трудящі прилеглих до Київського шосе населених пунктів. Дружними оплесками зустріли користишівці першу групу велосипедистів, в якій ішов їх земляк, торішній переможець велогонки Київ—Львів—Київ Леонід Колбасенко.

Як тільки гонщики вийшли з Коростишева і взяли курс на Житомир — до фінішу першого етапу, пішов сильний дощ. Асфальт став слизьким, як скло. Це ще більше ускладнило змагання.

До фінішу першого етапу — 128 кілометрів Київського шосе йшла велика група велосипедистів. Леонід Колбасенко доклав багато зусиль, щоб першим прийти до фінішу. Але на слизькому асфальту, у великій групі гонщиків ризиковано було обганяти ведучого гонщика — можна було упасти.

Першим пересік лінію фінішу представник Естонської РСР, майстер спорту СРСР Х. Ранд. Дистанцію етапу в 118 кілометрів він подолав за 3 години 39 хвилин і 2 секунди. Леонід Колбасенко пройшов фінішну лінію секундою пізніше і зайняв на цьому етапі перше місце в особистому заліку по Українській РСР.

В другій групі з непоганим часом закінчили етап представники нашої області — першорозрядники Володимир Степурко і Павло Шуренко.

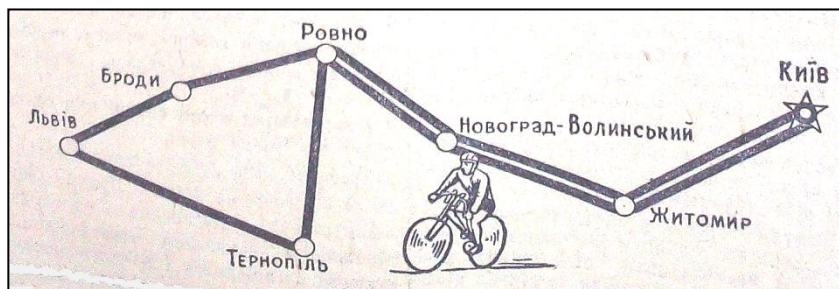
Численні глядачі, що зібрались на ф першого етапу, з цікавістю спостерігали. Далеко до фінішу один з учасників ішов під номером 34 (це був велогонщик Крупкаускас) зазнав аварії: зламався велосипед. Гонщик взяв в руки ламаний велосипед і побіг до фінішу. Дачі дружно аплодували спортсмену, проявив волю до перемоги, хорошу фізичну витривалість.

Відпочивши в Житомирі, учасники велосипедних гонок 21 травня взяли старт Новоград-Волинський і фінішували в Пішів, Ярунського району. З Новоград-Волинського вони 22 травня візьмуть старт Ровно.

Повертаючись з Львова, велогонщики пройнуть 29 травня через Новоград-Волинський і цього ж дня будуть у Житомирі.

НА ФОТО: Переможці змагань першого етапу Л. Колбасенко (зліва) і Х. Ранд.

Фото З. Тули

Схема маршруту велогонки Київ – Львів – Київ, 1955 р. [76]

До останнього етапу цієї гонки боротьба точилася, в основному, між представником Житомирської області Леонідом Колбасенком і естонцем Х. Рандом, який і став переможцем багатоденної велогонки. Леонід Колбасенко завершив гонку лише четвертим.

Старт багатоденної велогонки Київ – Львів на призи газети «Колгоспне село», 1955 р.

Приз газети «Колгоспне село» здобула збірна команда Криму. На другому місці – гонщики Житомирської області, на третьому – велосипедисти Київської області. Приз Дружби одержала команда Естонії – переможниця гонки серед команд союзних республік [75–82].

Виступаючи у складі збірної команди України, Леонід Колбасенко здобув бронзову нагороду на всесоюзній першості серед сільських спортсменів.

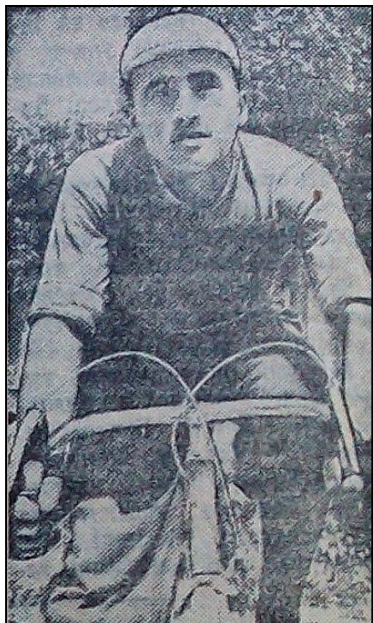
З метою якісної підготовки до I спартакіади народів СРСР виконком Житомирської обласної ради трудящих у кінці травня 1955 року прийняв постанову про проведення 4–6 вересня обласної спартакіади сільських фізкультурників колгоспів, радгоспів і МТС (машино-тракторні станції, *авт.*). В програму спартакіади увійшли змагання з легкої атлетики, плавання, стрільби, вільної боротьби, волейболу, футболу і велоспорту [128]. У наш час, як неприкро, змагання з перелічених видів спорту, окрім волейболу і футболу, не знаходять свого місця в програмі сільських спортивних ігор.

У липні того ж року стартувала Всесоюзна зіркова естафета, присвячена V літній спартакіаді профспілок, яка проходила територією Житомирської області. Почесне право продовжити рух естафети із Житомира на Київ було надано спортсменам обласної ради ДСТ «Буревісник». Команда велосипедистів у складі одного із кращих велогонщиків області Іманса Ремінша, Йосипа Бартецького, Олексія Слюсара, Бориса Гоженка і Леоніда Кохана. 7 серпня вранці стартувала у Житомирі і в той же день фінішувала на майдані Б. Хмельницького у Києві, передавши естафету спортсменам Київщини [130].

Чергова першість області відбулася 2–3 серпня 1955 року. В командних гонках на 25 кілометрів серед жінок і на 100 кілометрів серед чоловіків перемогли перші команди ДССТ «Колгоспник». Відмінну спортивну форму продемонструвала Надія Шведюк, подолавши 50-кілометрову дистанцію за 1 год 30 хв. У кросових дистанціях першими були Людмила Павлюк та молодий гонщик Василь Мельничук із Червоноармійського району. Перемога Василя Мельничука стала сенсацією змагань.

Менше ніж за рік Василь Мельничук виріс із рядового сільського спортсмена в одного із найсильніших гонщиків області. Своїм успіхом спортсмен багато забов'язаний тренеру Олександру

**Василь Мельничук,
член збірної команди
області, 1955 р.**

Павловичу Сидорову, який відразу помітив у Мельничука неабиякі здібності і доклав чимало зусиль, щоб розвинути їх. У розигранні кубка центральної ради ДССТ «Колгоспник» В. Мельничук займає п'яте місце у роздільному старті і разом з товаришами по команді здобуває почесний трофей, відібравши кубок у збірної команди Полтавської області. Пізніше, у 1956 році, Василь Мельничук був включений у збірну команду центральної ради ДССТ «Колгоспник» і брав участь у всесоюзних змаганнях серед сільських спортсменів [66, 129].

28 серпня 1955 року на відзнаку свята радянських шахтарів і урочистого відкриття коростишівського стадіону «Шахтар», відбулася велосипедна гонка Житомир – Коростишів, де взяли участь 30 кращих велогонщиків спортив-

них товариств та вперше представники спортивного товариства «Шахтар». Фініш гонки завершувався на щойно збудованому коростишівському стадіоні. Першим фінішував Іманс Реміньш, другим закінчив гонку динамівець Г. Мезев. Серед жінок перше місце завоювала представниця команди ДССТ «Колгоспник» Людмила Павлюк із Лугинського району [131].

Юні велосипедисти Житомирщини також порадували успішними результатами. На республіканських змаганнях серед школярів, що пройшли в кінці серпня 1955 року, в гонці на 25 кіло-

метрів перемогу здобули члени сільського спорттовариства Надія Шведюк та Ірина Ситняшенко [131].

У неділю 4 вересня 1955 року на стадіоні «Динамо» було піднято прапор обласної спартакіади фізкультурників колгоспів, радгоспів, машинно-тракторних станцій та споживчих кооперацій. Нового успіху домогся Володимир Степурко із Коростишівського району, який виграв гонку на 75 кілометрів (2 год 20 хв 7,2 сек) та крос на 30 кілометрів із результатом 1 год 3 хв 14,2 сек. Гідну конкуренцію чемпіонові на 75-кілометровій дистанції склали молодий Василь Мельничук із Червоноармійського району та Микола Ліберда із Яруня, які закінчили гонку на другому і третьому місці. Віра Лонська із Червоноармійського району також святкувала подвійну перемогу. В гонці на 20 кілометрів вона зуміла на фініші обійти юну Ірину Ситняшенко із Потіївського району і Катерину Гаврилюк із Житомирського району, а в кросовій дистанції на 10 кілометрів – В. Панасенко із Баранівського району та Г. Кравчук із Чуднівського району. В командному заліку перемогли велосипедисти Червоноармійського району [132, 133].

На спартакіаді сільських фізкультурників колгоспів, радгоспів, МТС та споживчої кооперації, яка проходила в жовтні в м. Одесі, найбільший успіх випав на долю велосипедистів Житомирської області. В особистому заліку Леонід Колбасенко став чемпіоном

**Чемпіони України серед
школярів Надія Шведюк
(справа) та Ірина
Ситняшенко, 1955 р. [131]**

у гонках на 50 і 150 кілометрів. Третє місце на дистанції 150 кілометрів здобув ще один коростишівець Володимир Степурко. Чемпіонське звання серед жінок на 25 кілометрів здобула житомирянка Галина Горошевська [134].

Визначною світовою подією став V Всесвітній фестиваль молоді і студентів, який проходив із 31 липня по 14 серпня 1955 року у Варшаві. До складу збірної команди колишнього Радянського Союзу для участі у фестивалі увійшов житомирянин Йосип Болдижар. У тому ж році він першим із велосипедистів Житомирщини виконав норматив майстра спорту СРСР. Доречно сказати,

**Йосип Болдижар,
перший майстер спорту
СРСР з велоспорту на
Житомирщині (1955 р.)**

що Йосип Болдижар розпочинав займатися велосипедним спортом у Закарпатській області, а з 1954 року проходив військову службу в одній із військових частин, дислокованих у місті Бердичеві.

Про успіхи сільського велоспорту у підсумковому звіті за 1955 рік зазначалося: *«В развитии велосипедного спорта в обществе заметили заметные сдвиги, особенно в области спортивно-технических достижений команд и отдельных спортсменов. Несколько увеличился охват занимающихся в секциях. По отчетам райсоветов в секциях занимается 2910 человек. За год было подготовлено 2 человека I разряда, 4 человека – II разряда и 41 – III разряда (в те годы это было значное достижение – авт.).*

Команда велосипедистов в многодневной велосипедной велогонке Киев – Львов – Киев заняла второе место, а на республиканской спартакиаде сельских физкультурников в г. Полтаве заняла первое место на Украине. Хорошо выступали т.т. Колбасенко Л.М., Степурко В., Мельничук В., Павлюк Л.С., Горошевская Г., Шве-

дюк Н. и ряд других. В областных соревнованиях и первая и вторая команды нашего общества заняли соответственно I и II места в области. Хорошо зарекомендовал себя в этих соревнованиях молодой спортсмен В. Мельничук, кузнец из колхоза им. Шевченка, с. Андреевка Червоноармейского района, занявший 2-е место на 100 километровой дистанции и ставший чемпионом области по пересеченной местности» [66].

Радували своїми спортивними здобутками вихованці центральної велосекції при Житомирському педагогічному інституті імені Івана Франка під керівництвом знаної велосипедистки Галини Горошевської. До складу збірної команди ДСТ «Буревісник» входили Н.Є. Камінська, Н.Н. Самохвалова, З.В. Боровська, Й.К. Бартецький, Г.І. Янковський, М.О. Тишкевич, Н.Н. Укімбеков, В.І. Поляков [3].

**Валентина Кирилівна
Іцковська, 1957 р.**

(фото друкується вперше)

Із вересня 1955 року при ДСШ міста Житомира відкривається відділення велоспорту, яке очолив тренер і суддя республіканської категорії О.П. Сидоров. Однак, перші здобутки вихованців школи були незначними. Відділення мало всього 13 велосипедів із них 10 гоночних. Штатним розписом не передбачалася посада веломеханіка. Більш плідно запрацювало відділення, коли 15 січня 1958 року на тренерську посаду призначили випускницю Київського державного інституту фізичної культури Валентину Кирилівну Іцковську. Серед перших вихованців відділення були майбутні чемпіони змагань самих високих рангів Олег і Святослав Толмачови, Леонід Котвицький, Олександр Архилук, Анатолій Тарабукін, Олег Радіонов, Галина Ткачук, Тамара Пузеревиц, Галина Ткаченко, Світлана Бевз, Ніна

Бабій, Ольга Маркова, Ганна Садикова, Юрій Кузнецов, Михайло Абрамович, Володимир Золотцев та інші.

**Перші вихованці з велоспорту ДСШ м. Житомира
(зліва-направо: Микола Голубенко, Семен Ткачук, Ганна
Садикова, Галина Ткачук, Леонід Малий, Леонід Ковицький,
Болеслав Котвицький, Олександр Архилук, Володимир Смірнов
(фото друкується вперше)**

Всі змагання велосипедистів наступного 1956 року проходили за програмою I Спартакіади народів СРСР. Спартакіадний сезон відкрився 11 березня. 59 жінок і 75 чоловіків із 14 міст України зібралися у Мелітополі Запорізької області, щоб позмагатися за нагороди п'ятої республіканської зимової першості. У більшості команд виступало багато досвідчених спортсменів. Збірну команду Житомирщини представляли Йосип Болдижар, Леонід Колбасенко, Іманс Реміньш, Гейзо Мезев, Валентин Личкін, Надія Шведюк, Галина Горошевська, Людмила Павлюк і Агнеса Тарасова. Змагатися спортсменам довелося на слизькому шосе у мороз під рясним снігом. У гонці на 25 кілометрів із загального

старту житомирянка Галина Горошевська показала третій результат (49 хв 13, 0 сек), поступившись чотири секунди переможцю змагань С. Сомовій із Дніпропетровська. Жіноча збірна у загальному заліку посіла восьме місце. Набагато краще виступили у змаганнях чоловіки. Леонід Колбасенко здобув бронзову нагороду у гонці на 50 кілометрів (1 год 27 хв 15 сек), Йосип Болдижар на фініші був четвертим, Гейзо Мезев – п'ятим, Іманс Реміньш – шостим. У командному заліку чоловіча збірна стала чемпіоном. Загальнокомандну перемогу вибороли спортсмени Львівщини, харків'яни срібні призери, а збірна Житомирщини здобула бронзові нагороди [135, 216].

Перші весняні республіканські змагання пройшли в кінці квітня під Харковом, в яких взяли участь 15 команд. Гонки проходили також у надважких погодних умовах. Однак, наша жіноча команда зуміла закріпитися на вже звичному третьому місці [217].

Одним із етапів підготовки до I спартакіади УРСР стали змагання велосипедистів на першість міста Житомира. В змаганнях взяло участь більше 140 спортсменів. У гонці на 25 кілометрів відчайдушна боротьба розгорнулася між давніми подругами-суперницями Надією Шведюк і Галиною Горошевською (обидві вже навчалися в педінституті імені І. Франка, *авт.*). Першою на фініші була Надія із результатом 47 хв 20 сек, всього 0,1 сек програла їй Г. Горошевська. Чоловічу гонку на 50 кілометрів виграв студент цього навчального закладу Н. Литвинчук [136].

На обласній спартакіаді 15 червня 1956 року високий рівень підготовки продемонстрували Галина Горошевська і Леонід Колбасенко. Галина блискуче перемогла в гонці на 50 кілометрів (1 год 30 хв 44 сек), а Леонід виграв гонку на 100 кілометрів (2 год 49 хв 38 сек). Слідом за ним фінішували молодий бердичівлянин В. Калашник та житомирянин В. Смірнов. Змагання на дорожніх велосипедах виграла молода спортсменка з Житомирського району М. Ващенко. 20 кілометрів вона пододала за 42 хв 20 сек. Переможцями з велокросу стала В. Лонська із Червоноармійського району та М. Сокирко серед чоловіків (Ємільчинський район). У загальнокомандному заліку перемогли велосипедисти міста Житомира [137].

У кінці липня в Коростишеві проходили республіканські змагання ДССТ «Колгоспник», в яких взяли участь збірні команди Вінницької, Житомирської, Хмельницької, Київської, Рівненської областей. Командну гонку на 100 кілометрів виграла кияни. Наші велогонщики змушені були задовільнитися другим місцем. Серед жіночих команд першими закінчили гонку на 25 кілометрів збірна Житомирщини у складі Л. Павлюк, Г. Горошевської, Н. Шведюк. Групову жіночу гонку виграла Людмила Павлюк, а чоловічу на 150 кілометрів – Леонід Колбасенко. Збірна команда Житомирщини посіла після киян друге місце [138].

Всесоюзну зіркову естафету на честь I Спартакіади народів СРСР через територію Житомирської області пронесли кращі велосипедисти Житомирщини Л. Павлюк, В. Личкін, Г. Мезев, І. Ремінш, молоді сільські спортсмени В. Лавренчук, Л. Котвицький, Липисевецький, Юхвенюк [139].

На першій спартакіаді України 1956 року честь Житомирщини захищали Йосип Болдижар, Леонід Колбасенко, Іманс Ремінш, Людмила Павлюк, Галина Горошевська, Надія Шведюк. Збірна команда посіла досить таки високе п'яте загальнокомандне місце. У багатоденній гонці Київ – Харків – Київ у число восьми кращих велогонщиків увійшли Й. Болдижар і Л. Колбасенко. Цікаво, що на заключному шостому етапі Лубни – Київ Йосип Болдижар програв тільки п'ять секунд найсильнішим на той час радянським велогонщикам знаменитому Віктору Капітонову та Михайлу Сиротіну [219]. Йосип Болдижар у складі збірної команди України взяв участь у всесоюзній багатоденці за програмою I Спартакіади народів СРСР. Велогонка складалася із 15 етапів. Збірна команда України здобула срібні наго-

**Володимир Петрович
Плотіцин (1928–1988)
– срібний призер I
Спартакіади народів
СРСР 1956 р.**

роди, поступившись сильній команді Москви. Окрім Йосипа Болдижара за збірну команду виступали М. Ечченко, А. Алатуні, В. Волков, В. Столяров та харків'янин В. Плотіцин (на початку 60-х років переїхав до Коростишева). Слід відзначити, що житомирянин Й. Болдижар неодноразово ставав призером на окремих етапах цієї багатоденки [220–222]. На жаль, більше півстоліття було забуто прізвище Йосипа Болдижара як першого житомирянина, що здобув срібну нагороду на I Спартакіаді народів СРСР.

Звичайно, без розвитку масового спорту і матеріального забезпечення досягнути таких успіхів було б не можливо. На кінець 1956 року в області в секціях із велоспорту займалося 5311 осіб [11], а кількість гоночних велосипедів збільшилась майже удвічі до 99 одиниць (у 1953 р. нараховувалося 50) [9].

Команда велосипедистів Коростишівського району перед початком змагань (квітень 1957 р.). Перший ряд – сидять зліва-направо: Іваницька, Г. Лісовська, Є. Вовк, Л. Нікіфорова, Л. Вальпуцький; другий ряд – другий справа С. Корева, за ним Л. Колбасенко і О. Вальпуцький (фото друкується вперше)

Як і у попередні роки, розвитку велосипедного спорту найбільше уваги приділялось у сільському спортивному товаристві «Колгоспник». Тому саме сільські спортсмени передували у більшості обласних змагань. Перші

**Команда Житомирщини
на вінницькій трасі,
очолює гонку
Л. Колбасенко [143]**

весняні старту сільських велосипедистів відбулися на початку квітня 1957 року, де брали участь кращі спортсмени товариства «Колгоспник». Перемогою на 15 кілометрів відзначилась чемпіонка області Людмила Павлюк. Незаперечною була перевага Василя Мельничука у гонці на 50 кілометрів. Він вкотре переміг Миколу Матюшенка із Коростишівського району та Миколу Бойчука із Яруня. Серед жінок на 10-кілометровій дистанції першою фінішувала учениця Житомирського технікуму землевпорядкування Н. Коноплицька [141]. На перших обласних весняних змаганнях 1957 року спортсмени ДССТ «Колгоспник» знову святкували загальнокомандну перемогу, випередивши збірні команди коростишівського «Шахтаря» та обласної ради ДСТ «Буревісник». Переможцями в особистому заліку стали Іманс Ремінш та Людмила Павлюк [142].

Успіхом велогонщиків Житомирської області завершилась весняна першість України, яка проходила в кінці квітня. Про ці змагання газета «Радянська Житомирщина» від 27 квітня 1957 року написала: *«Протягом трьох днів у м. Вінниці відбувались весняні змагання з велоспорту на першість України. На них зібрались кращі велосипедисти республіки. У результаті гострої спортивної боротьби перше місце зайняли кияни, друге – велосипедисти Львівщини.*

Визначного успіху домоглася команда велосипедистів Житомирщини, яка виступала у складі спортсменів першорозрядників тт. Личкіна, Реміньша, Гелевея, Кобасенка, Мезева, Журавського, Горошевської, Павлюк, Шведюк, Вовк і Данюк. У загальнокомандному заліку вона зайняла третє призове місце і нагороджена дипломом Комітету по фізичній культурі і спорту при Раді Міністрів Української РСР. Всім учасникам команди вручені дипломи і годинники» [143].

**Члени збірної команди області зліва-направо: І. Реміньш,
Н. Шведюк, Є. Вовк, Л. Павлюк – зліва направо
(фото друкується вперше)**

20 травня 1957 року у Києві на площі ім. Хрущова стартувала традиційна багатоденна велогонка Київ – Харків – Київ протяжністю 1010 кілометрів. У гонці взяли участь найсильніші гонщики Житомирщини Леонід Колбасенко і Йосип Болдижар, який перед останнім етапом гонки займав третю сходинку в загально-

му заліку. Однак велогонщик із міста Сталіно А. Аматауні все-таки зумів обійти нашого земляка на останньому етапі і Йосип Болдижар закінчив гонку четвертим [223, 224].

Цікаво пройшли змагання обласної шкільної спартакиади на дорожніх велосипедах, які відбулися у травні 1957 року. Змаган-

**Людмила Павлюк,
1957 р. (перший майстер
спорту СРСР на Житомирщині
з велоспорту)
(фото друкується вперше)**

ня дали путівку у великий спорт багатьом юнакам та дівчатам. Серед них Ліда Подорожна із Житомирського району, Валентина Данюк з Червоноармійського району, Сергій Корева, Володимир Яворенко із Коростишева, Валерій Запорожець, Н. Коноплицька із Житомира та інші.

У середині липня 1957 року вперше обласні змагання велосипедистів були проведені в місті Новоград-Волинському. Чотири дні кращі спортсмени області виборювали чемпіонські звання. Командну гонку на 100 кілометрів виграла збірна команда Коростишева у складі Журавського, Вальпучького, Гелевея і Реміньша. Другою фінішувала команда Бердичева, за яку виступали Й. Болдижар, Г. Мезов. У гонці на 20 кілометрів перемогла жіноча команда ДССТ «Колгос-

спник», у якій тон задавали багаторазові чемпіонки області Л. Павлюк та Н. Шведюк. Разом з ними у складі команди була сестра Надії Шведюк. Про подальші виступи сестри відомостей в обласній пресі та звітах ДССТ «Колгоспник» не знайдено. На дорожніх велосипедах дистанцію 25 кілометрів швидше за всіх по-

долала Савченко із Житомирського району. Гонку на 25 кілометрів серед жінок знову виграла Л. Павлюк, на другому місці – Н. Шведюк, на третьому – Є. Вовк.

27 спортсменів змагалися в шосейній гонці на 100 кілометрів, яку виграв господар траси Величкін. У кросовій дистанції на 31 кілометр 200 метрів переміг досвідчений Йосип Болдижар. Головний приз змагань було вручено збірній команді ДССТ «Колгоспник». Команда Коростишева – друга і третє місце вперше посіла команда Бердичева [145].

23 липня 1957 року у Житомирі зустрічали міжнародну фестивальну естафету за мир і дружбу на честь VI Всесвітнього фестивалю молоді і студентів. Естафету від рівненських спортсменів прийняли кращі велогонщики Житомирщини Л. Колбасенко, Й. Болдижар, І Ремінш, В. Журавський, Г. Мезев, які доставили її в столицю Радянської України місто Київ [146].

У першості УРСР, що проходила у липні 1957 року у Харкові, взяло участь 370 спортсменів із 21 області України. Першою чемпіонкою України і першим майстром спорту СРСР серед жінок стала Людмила Павлюк із Лугин. Людмила здобула переконливу перемогу у 15-кілометровому кросі (48 хв 6,0 сек). Бронзову нагороду серед чоловіків у кросі на 50 кілометрів з часом 1 год 55 хв 42 сек виграв Йосип Болдижар, а Валентин Личкін (Новоград-Волинський) і Іманс Ремінш (Коростишів) закінчили дистанцію, відповідно шостим і восьмим. Їх було включено до складу збірної команди України для участі в першості Радянського Союзу [147, 225].

У жовтні 1957 року в Криму під Сімферополем відбулися осінні змагання розиграшу кубка України. У чоловічій командній

Гейзо Мезев
(фото 2005 р.)

гонці на 100 кілометрів велосипедисти Житомирщини у складі Й. Болдижара, І. Ремінша, В. Журавського і Г. Мезева зайняли призове третє місце. В шосейній гонці на 25 кілометрів Л. Павлюк виборол срібну нагороду, програвши 0,1 сек киянці Є. Маркіній. Велосипедисти Житомирщини стали бронзовими призерами у загальнокомандному заліку [148, 226].

Великими здобутками відзначилися велогонщики Житомирщини у 1958 році. 13 травня було дано старт багатоденній велогонці Київ – Луцьк – Київ на призи газети «Молода Україна». В ній узяли участь збірні команди спорттовариств «Динамо», «Спартак», «Авангард», «Колгоспник», «Трудові резерви», Київського та Прикарпатського військових округів, команда Ленін-

Любов Нікіфорова

(фото 1958 р.,
друкується вперше)

града. У числі учасників змагань були чемпіони Радянського Союзу, союзних республік. У складі збірної сільського товариства виступав Леонід Колбасенко, а за збірну команду ДСТ «Авангард» Іманс Ремінш. Надто важким іспитом для велосипедистів став стартовий етап Київ – Житомир. Про його перебіг у газеті «Радянський спорт» читаємо: *«Перший етап нерідко нагадував не шосейну гонку, а велокрос. На ділянці Київ – Житомир йде ремонт шляху, і в трьох місцях спортсменам прийшлося робити великі кількакільометрові об'їзди по піску. Причому дорога була настільки непридатною для їзди на велосипеді, що інколи доводилося лазити з велосипеда і нести його в руках. «Суперником» гонщиків були*

також сильний боковий вітер і спека». Першим у Житомирі на площі ім. Леніна фінішував спартаківець із міста Сталіно (Донецьк) Аркадій Аматауні. 119 кілометрів він подолав за 3 год 30 хв 5 сек. Збірна ДСТ «Авангард» стала переможцем у командному заліку. Якщо А. Аматауні так і не віддав майки лідера до кінця го-

нки, подолавши 751,6 кілометра за 19 год 24 хв 51,1 сек, то збірна ДСТ «Авангард» в складі якої виступав житомирянин І. Ремінш здобула тільки бронзові медалі. Переможці гонки – динамівці, срібні призери – збірна ДСТ «Спартак». У цій гонці вперше Ігор Троян виконав норматив майстра спорту СРСР (пізніше він буде працювати тренером Житомирської СШМ і виступати за товариство «Спартак» [101–103, 227].

На V Спартакіаді сільської молоді Житомирщини, яка відбулася на початку вересня того ж року, перемогу здобули велогонщики Коростишівського району. Друге місце вибороли спортсмени Червоноармійського, третє – Баранівського районів. Серед жінок у гонці на 10 кілометрів із роздільного старту найкращий час показала Л. Нікіфорова. Вона виграла і 15-кілометрову дистанцію. У чоловічій гонці на 25 кілометрів першим на фініші був В. Лавренчук, 50 кілометрову дистанцію швидше за всіх здолав вихованець В.П. Плотіцина Л. Гелевей (Коростишівський район) [150].

6 вересня 1958 року Житомир вкотре став місцем проведення республіканських змагань серед юнаків і дівчат. Понад 200 юних спортсменів і спортсменок із 25 областей України змагалися за чемпіонські медалі. Житомирська траса стала першою пробою сил для юної велогонщиці із Дробича Марії Тиркут. Перша спроба виявилася напрочуд вдалою. Марія перемогла у гонці на 20 кілометрів з роздільного старту, випередивши сімдесят своїх суперниць і вперше стала чемпіонкою України. Кращою серед житомирських велосипедисток була Любов Нікіфорова. Наші дівчата в загальному заліку посіли восьме місце. Команда юнаків у гонці на 50 кілометрів закріпилася на п'ятому місці. Загальну перемогу здобула команда Львівської області, одесити – другі, луганчани – тре-

**Марія Тиркут,
дворазова
чемпіонка України
1958 року**

ті. Збірна команда Житомирщини поділила восьме-дев'яте місце з киянами [151]. Так на житомирській землі розпочався шлях до великих перемог Марії Тиркут. А через два роки Марія переїздить до Житомира, який стане для неї рідною домівкою до останнього подиху її життя. Тут вона більше 20 років захищатиме честь Житомирщини на змаганнях різних рангів з велоспорту і лижних гонок, виховає чимало знаних чемпіонів, отримає у 1967 році звання «Почесний майстер спорту СРСР» та «Заслужений тренер України» (1994 р.), але про це розповідь буде далі.

На чемпіонаті області знову не було рівних Л. Павлюк. А серед чоловіків вперше чемпіонами стали житомирянин Михайло Курта в гонці на 50 кілометрів і молодий Леонід Гелевей із Коростишева в гонці на 100 кілометрів [152].

У 1958 році Людмила Павлюк і Іманс Реміньш вперше вибороли звання чемпіонів Радянського Союзу серед сільських спортсменів. Вони ж стали першими переможцями велогонок «Житомирське кільце», які були започатковані у тому ж році [154]. Доречно згадати, що чотири рази (1961, 1962, 1964, 1965 рр.) змагання вигравав майстер спорту СРСР Анатолій Тарабукін.

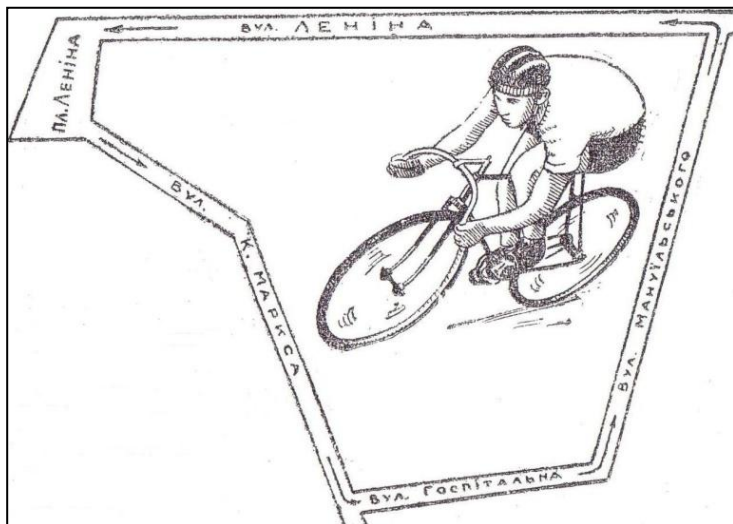
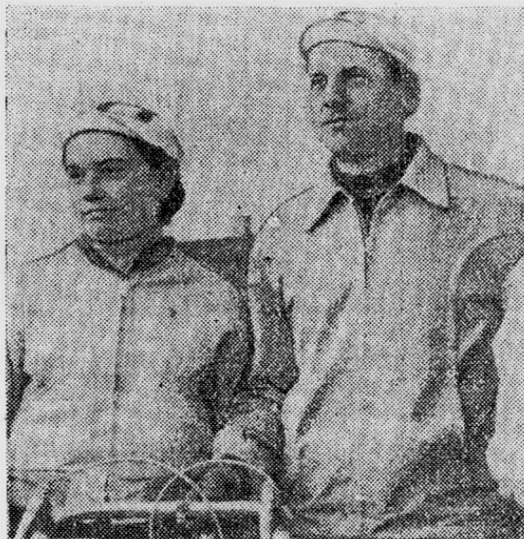

Схема маршруту велогонки «Житомирське кільце», 1961 р. [153]

Велогонка по місту

НА ФОТО: переможця міської велогонки — майстер спорту СРСР Людмила Павлюк і Іманс Ременш.

В неділю в Житомирі була вперше проведена велосипедна гонка по вулицях міста. Траса цього цікавого змагання проходила по замкненому колу — з площі імені Леніна по вулицях Карла Маркса, Госпітальній, Мануїльського і Леніна

з фінішем на центральній площі.

Хоч дистанція була велика (загальна відстань «Житомирського кільця» 6.200 метрів), проходження її на великій швидкості в умовах міста вимагало від спортсменів неабиякої майстерності.

У жіночій групі лідером гонки зразу ж стала чемпіонка України, майстер спорту СРСР Людмила Павлюк, яка нещодавно завоювала також і звання чемпіонки Радянського Союзу серед сільських фізкультурників. Зберігаючи перевагу на всій дистанції, Людмила першою пересікла лінію фінішу і стала першою переможницею гонки по «Житомирському кільцю».

Чоловіки мали пройти два кола. І тут високу майстерність продемонстрував переможець Республіканської і Всесоюзної спартакіад сільських спортсменів Іманс Ременш. Він випередив майже на кілометр усіх своїх суперників і під бурхливі оплески багатьох глядачів, які зібралися на площі, фінішував першим.

У командному заліку перемогли спартаківці, які завоювали ювілейний приз міського комітету по фізичній культурі і спорту.

Газета «Радянська Житомирщина від 4 листопада 1958 р. [154]

Важливу роль у подальшому розвитку велоспорту в області відіграло відкриття його відділення в спортивній школі молоді (СШМ) у 1958 році. На той час директором школи працював Дмитро Петрович Демб, знаний і досвідчений організатор і керівник фізкультурного руху Житомирщини, палкий прихильник велоспорту, суддя республіканської категорії.

Грамота А.М. Тарабукіна за перемогу в гонці
«Житомирське кільце»

У школі протягом перших трьох років було підготовлено 8 майстрів спорту СРСР. Серед них відомі велосипедисти: Георгій Виноградов, Надія Шведюк, Галина Колбасенко, Василь Константинов, Іманс Ремінш, Анатолій Тарабукін, Петро Коваль, Борис Бучинський. Тренерами в школі працювали І.М. Троян, А.М. Тарабукін, А. Паламарчук. Пізніше І.М. Троян очолює збірні команди України, отримує звання «Заслужений тренер УРСР».

Змагання в залік II обласної спартакіади 16–19 травня 1959 року зібрали максимальну кількість велогонщиків – 120 (із них 51 жінка). На змагання не прибули команди Бердичева, Баранівського, Ємільчинського, Олевського і Черняхівського районів. Спортсмени змагалися на гоночних і дорожніх велосипедах. Розпочалися змагання гонкою із роздільного старту на 15 кілометрів.

На гоночних велосипедах житомирянка Надія Шведюк на фініші випередила Єлізавету Вовк із команди Коростишівського району та свою одноклубницю Тамару Книш. На дорожніх велосипедах гонку виграла В. Колоколїна (Житомир), на другому місці гонку завершила Л. Галицька (Бердичівський район) і на третьому – П. Зазімко (Любарський район). На дистанції 25 кілометрів Н. Шведюк знову перетнула фінішну стрічку першою, другою – Л. Нікіфорова (Коростишівський район), третьою – В. Завадська із Коростеня. Цю ж дистанцію на дорожніх велосипедах виграла бердичівлянка Л. Галицька, обійшовши на фініші Н. Коноплицьку із команди Житомирського району та Гаврилюк із Чуднівського району.

**Дмитро Петрович
Демб
(7.02.1911–6.08.1996)**

**Вихованці Спортивної школи молоді – майстри спорту СРСР
(серед них велосипедисти: В. Константинов, Г. Колбасенко,
Н. Шведюк, І. Реміньш, П. Виноградов, А. Тарабукін, П. Коваль,
Б. Бучинський, фото друкується вперше)**

У гонці на 25 кілометрів перші три місця здобули житомиряни В. Константинов, М. Курта, С. Саучинець. На дорожніх велосипедах першим цю ж дистанцію завершив М. Демчук із Ружинського району, М. Калінський (Житомирський район) був на фініші другим, С. Буднік із Малина – третім. Удвічі більшу дистанцію із загального старту знову виграв Демчук, виперидивши Куліша із Бердичівського району і Щербакова із Червоноармійського району. Найдовшу дистанцію 100 км виграв М. Курта, С. Саучинець фінішував другим, третім – Л. Гелевей. Загальнокомандні місця розподілилися: I група – Житомир, Коростишів, Коростень; II група – Ружинський, Малинський, Червоноармійський райони [12].

**Тренери спортивної школи молоді: зліва направо – Д.П. Демб,
А. Паламарчук, А.М. Тарабукін, І.М. Троян**

**Єлізавета Романівна
Вовк**

На другій спартакіаді України 1959 року збірна Житомирщини увійшла в число 6 кращих команд. Жіноча команда зайняла III місце в гонці на 50 кілометрів. Призером спартакіади з кросу став І. Ремінш. У складі збірної команди виступали переможці і призери обласної спартакіади Надія Шведюк, Зоя Жданова, Тамара Книш, Михайло Курта, Степан Саучинець, Всеволод Мартинюк, Леонід Тушинський, Іполіт Костинський, Валерій Запорожець (Житомир), Іманс Ремінш, Сергій Корева, Любов Нікіфорова, Єлізавета Вовк (Коростишів), Валентина Завадська (Коростень), Леонід

Гелевей (Бердичів). Про виступ нашої збірної на республіканській спартакіаді Д.П. Демб у статті «Ми – з Житомира!» написав: *«Особливий успіх випав на долю велосипедистів. В боротьбі брали участь 360 юнаків і дівчат, серед них заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу т. Н. Колумбет, чемпіони СРСР. Температура досягає 32 градусів, але гонка для жінок на 50 кілометрів проходить на великій швидкості. За плечима – половина шляху. Із 130 гонниць у першій групі попереду менше сорока. Але найвідрадініше те, що серед них – всі п'ять житомир'янок.*

І Надія Шведюк, Любов Нікіфорова, Зоя Жданова, Єлизавета Вовк і Валентина Завадська пересікають фінішну смужку в першій групі найсильніших гонниць України. Вони приносять області третє призове командне місце.

Перше коло кросової гонки першим під № 21 пройшов представник команди Житомира Іманс Ремінш. Друге, третє коло – і знову попереду Іманс. І тільки на четвертому його випереджає харківчанин, майстер спорту СРСР М. Кобзєв. Але двоє друзів по команді Михайло Курта і Степан Саучинець фінішують у другому десятку. Разом з Реміншем вони знову приносять нашій області третє призове місце. І тоді на запитання «Звідки ви?» наші спортсмени відповіли з гордістю: «Ми з Житомира»» [156].

За підсумками виступів Іманс Ремінш був включений до складу збірної команди України для участі у II Спартакіаді народів СРСР [12].

На початку шістдесятих років минулого століття велоспорт на Житомирщині набуває все більшого поширення. Зросла кількість спортивних секцій, а число велосипедистів, наприклад, у 1960 році збільшилося до 19500 осіб [15]. Це найвищий показник за всю

**Іманс Августович
Ремінш
(22.10.1930–1996)**

історію розвитку велоспорту на Житомирщині. Найбільше уваги приділялося розвитку велоспорту в спортивній школі молоді міста Житомира та спортивних товариствах. Разом з тим недостатньо розвивалася мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що гальмувало розвиток дитячого та юнацького велоспорту – майбутнього резерву збірних команд області. Всього три групи нараховувало відділення велоспорту в Житомирській ДСШ і одну групу – в Коростенській.

З нагоди відкриття весняно-літнього спортивного сезону Житомирська міська рада Союзу спортивних товариств і організацій

**Леонід Котвицький
після першої чемпіонської
гонки, 1960 р.**

(фото друкується вперше)

3–4 квітня 1960 року провела змагання велосипедистів. На гоночних машинах обидві гонки на дистанції як 20 і 25 кілометрів виграв спартаківець Всеволод Мартинюк. У гонці на 15 кілометрів із роздільного старту першою фінішувала Тамара Книш (ДСТ «Спартак»). Авангардівка Зоя Жданова перемогла в гонці на 15 кілометрів із загального старту. Подвійну перемогу у гонках на 15 кілометрів із загального і роздільного старту записав у свій актив Леонід Котвицький, вихованець молодого тренера ДСШ В.К. Іцковської.

Серед дівчат у гонці на 10 кілометрів чемпіонкою змагань стала ще дна вихованка ДСШ Галина Ткачук. На дорожніх велосипедах перемагали Г. Виноградов (ДСТ «Спартак»), М. Голубенко (ДСШ), студент сільськогосподарського інституту М. Розумет та двічі студентка педагогічного інституту Н. Шведюк [158].

Весняні змагання у сезоні 1960 року впевнено виграла спартаківці В. Мартинюк (25 і 50 кілометрів) і Т. Книш (15 кілометрів). Надія Шведюк була першою на дистанції 20 кілометрів. Призерами змагань стали В. Константинов, Б. Бучинський, Г. Седовних (двічі) і З. Жданова (двічі) [159].

У 1960 році обласним спорткомітетом було започатковано багатоденну гонку за маршрутом Житомир – Новоград-Волинський – Житомир – Коростень – Житомир – Кочерів – Житомир (550 кілометрів), яку виграла спартаківці. Перша команда ДСТ «Авангард» виборола друге місце, а команда ДССТ «Колгоспник» – третє [15, 160].

На першості області 6–10 серпня 1960 року блискуче виступив Іманс Реміньш, вигравши гонки на 25 і 100 кілометрів та кросову дистанцію.

Борис Бучинський

Василь Константинов

Спартаківець Анатолій Тарабукін переміг у гонці на 50 кілометрів. Тричі призером змагань ставав коростишівець Сергій Корева. Серед призерів були В. Мартинюк, Фонтанін, Ф. Дзензеловський, Б. Бучинський. Любов Нікіфорова (ДСТ «Буревісник») перемогла на дистанціях 20 і 25 кілометрів. Гідну конкуренцію їй склали Т. Книш, Г. Ткачук, З. Жданова, О. Лаптовий. Загальнокомандну перемогу святкували житомиряни, які випередили команди Коростишева, Коростеня, Бердичева, Новоград-Волинського. Серед команд районів

першими були коростенці, другими – команда Житомирського району, далі розташувалися команди Червоноармійського, Попільнянського, Андрушівського, Малинського, Баранівського і Ємільчинського районів. На цих змаганнях чомусь були відсутні досить сильні в минулому команди Лугинського і Чуднівського районів [15].

У ці роки гідну конкуренцію сільським велосипедистам почали складати спортсмени спорттовариств «Спартак», «Авангард», «Динамо», «Буревісник». Більш продуктивно почали працювати велосекції у містах Коростені, Бердичеві, Новоград-Волинському, Малині. Продовжувались успішні старты коростишівських велосипедистів. Незважаючи на те, що закінчили спортивні виступи Й. Болдижар, Леонід і Галина Колбасенки (Галина почала працювати тренером у Коростишеві, а пізніше була директором школи № 21 міста Житомира), поряд з досвідченими І. Реміншем і Л. Нікіфоровою (одночасно працювала тренером в обласній раді ДССТ «Колгоспник») зросли молоді велогонщики міста Коростишева Сергій Корева, Петро Коваль, Петро Осауленко, Єлизавета Вовк, Ніна Корзун, Раїса Кельман та інші. Велику допомогу у підготовці коростишівських велосипедистів надавав Володимир Петрович Плотіцин – у минулому член збірної команди України, переможець багатьох всесоюзних і всеукраїнських велогонок, срібний призер І Спартакіади народів СРСР (в ті часи виступав за команду Харківщини).

**Галина Іванівна
Колбасенко**

На провідні позиції в області у ті роки вийшли спартаківські велосипедисти Всеволод Мартинюк, Ігор Троян (працювали одночасно тренерами), Тамара Книш, Тамара Пузеревич, Ганна Садикова, Георгій Виноградов, Віра Колоколїна, Анатолій Тарабу-

кін, Геннадій Седавних, Микола Кривенко, Леонід Горелій, Ніна Чорна. У 1961 році норматив майстра спорту СРСР виконали Федір Дзензеловський із села Веселівка Коростенського району та авангардivecь, студент технікуму механічної обробки деревини Борис Бучинський.

У 1960–1963 роках спартаківці незмінно стають чемпіонами області у загальнокомандному заліку. Переможцями і призерами змагань були також авангардівці Олександр Архилюк, Борис Бучинський, Петро Коваль, Василь Константінов, Фонтанін, Олег Бабієць, Ніна Корзун, динамівець Леонід Тушинський, Василь Волковський із коростенського «Локомотива» (останні два одночасно працювали тренерами).

З метою подальшого розвитку велоспорту спорттовариство «Колгоспник» в багатьох райрадах товариства та навчальних закладах, які підпорядковувалися йому, почали упроваджувати посади тренерів. Так, при Новоград-Волинській райраді тренером працював Роман Зайцев, у Житомирському районі Василь Руденко. Про роботу черняхівської секції в одному із номерів розповіла газета «Радянська Житомирщина»: *«При Черняхівській райраді спортивного товариства «Колгоспник» добре працює секція велосипедного спорту. Керує нею досвідчений велосипедист Іманс Ремінш. В секції 35 чоловік, багато з них вже показують досить високі результати. В їх числі молоді велогонщики першорядники Світлана Муравицька та Микола Шпак. Команда черняхівців на обласних змаганнях сільських спортсменів зайла перше місце»* [169]. Центральна велосекція товариства була створена

Майя Мельник [161]

на базі Крошенського сільськогосподарського технікуму, де тренерську діяльність розпочала Марія Тиркут.

Серед кращих велогонщиків ДССТ «Колгоспник» у 60-х роках були Роман Зайцев, Микола Бойчук, Галина Музика із Новоград-Волинського району, Єлизавета Вовк (Коростишівський район), М. Нестерчук, М. Пасічник (Червоноармійський район), Г. Забродська (Житомирський район), Майя Мельник (Коростенський район) і, звичайно, Марія Тиркут, яка стала лідером житомирського велоспорту.

Збірна команда сільськогосподарського технікуму, 1965 р. (зліва направо: С. Кострицький, В. Чичирко, В. Кухарська, Є. Осадчук, ..., тренер М. Тиркут (фото друкується вперше)

Саме вони розіграли першість серед сільських спортсменів, яка відбулася 29–30 липня 1961 року в місті Житомирі. Майя Мельник (Коростенський район) виграла гонки на 15 і 20 кілометрів, а Микола Бойчук із Новоград-Волинського району переміг у гон-

ках на 25 і 50 кілометрів. Загальнокомандну перемогу здобули велосипедисти Новоград-Волинського району, коростенці – другі, команда Житомирського району – третя [15].

Осінні обласні змагання відбулися 7–10 жовтня 1961 року. Марія Тиркут блискуче перемагає на дистанціях 25 і 50 кілометрів

Петро Коваль

сильних велосипедисток Єлізавету Вовк і Надію Шведюк. Дистанцію 100 кілометрів серед чоловіків першим подолав Іманс Ремінш (2 год 51 хв 30 сек). У гонці на 50 кілометрів із роздільного старту переміг Юрій Костинський (1 год 19 хв 44 сек), молодий Сергій Корева фінішував другим, а третім Борис Бучинський. У юнаків гонку на 25 кілометрів виграв П. Коваль, обійшовши на фініші А. Тарабукіна і О. Архилюка [16].

Видовищні змагання, несподівані перемоги юних гонщиків і поразки фаворитів подарував уболівальникам змагальний сезон 1962 року. 29 квітня за участю спортсменів п'яти спортивних товариств відбулися обласні змагання. Гонку на 25 кілометрів з

роздільного старту виграє авангардівець О. Бабієць. Фаворити змагань А. Тарабукін та Г. Виноградов фінішують відповідно другим та третім. Успіх свого одноклубника підтримав юний О. Архилюк, який впевнено виперидив спартаківців М. Кривенка і Л. Горілого на дистанції 15 кілометрів. На цій же дистанції спартаківка В. Колоколіна на п'ять секунд виперидила М. Тиркут і на 40 секунд Є. Вовк. Час переможниці 25 хв 12 сек. Серед дівчат Г. Садикова (ДСТ «Спартак») здобуває перемогу на дистанції 10 кілометрів із результатом 16 хв 52 сек. Вихованка тренера Галини Колбасенко Н. Корзун приходить до фінішу з другим результатом, у спартаківки Н. Чорної – третій результат [21].

Прикра поразка на весняних змаганнях «не вибила із сідла» Марію Тиркут. У травні вона виграє 25-кілометрову гонку на першості республіки серед сільських спортсменів, а на 15 кілометровій виборює III місце. Другим призером стала наша землячка Людмила Павлюк-Головіна, яка переїхала до Тернополя і виступала за команду Тернопільської області [163]. На жаль, особисте життя цієї доброї чуйної, красивої жінки, сильної спортсменки не склалося. Сімейні чвари, нервові стреси, переживання призвели до важкої хвороби, після якої Людмила ще молодою пішла із життя.

Майстри спорту СРСР Олександр Архилук і Василь Константинов

У 1958 році була запроваджена міжнародна велогонка імені Героя Радянського Союзу В.Ф. Скопенка, маршрут якої пролягав через територію Житомирщини. Тоді на старт 326-кілометрової дистанції вийшло близько ста спортсменів. У меморіалі 1962 ро-

ку взяло участь 106 гонщиків з різних країн. Велогонка протяжністю 478 кілометрів складалася з п'яти етапів. Кращим у збірній команді України був житомирянин Іманс Ремінш [229].

25–27 травня 1962 року була проведена I обласна спартакіада серед вузів, технікумів і профтехучилищ, де перемогли збірні команди Житомирського педагогічного інституту, автодорожного технікуму і ТУ-3 міста Коростеня [18, 19].

18–19 червня 1962 року на житомирській трасі відбулася велогонка «Дружба» за участю збірної команди Таджикистану і трьох команд Житомирської області. На цих змаганнях вперше виконав норматив майстра спорту СРСР робітник Житомирської меблевої фабрики Георгій Виноградов (тренер В. Мартинюк). Високі результати показали житомиряни А. Тарабукін, О. Архилюк, П. Коваль, І. Ремінш [20, 164].

На III обласній спартакіаді серед сільської молоді, яка проходила 13–16 серпня в Житомирі кращими були Роман Зайцев і Єлізавета Вовк, які виграли по дві гонки. У загальнокомандному заліку команда Новоград-Волинського району стала переможцем, випередивши сильну команду Коростишівського району. Третій приз вперше виграла команда

Черняхівського району. Велосипедисти Чуднівського району зайняли четверту сходинку, коростенці – п'яту [18]. На республіканській спартакіаді 1962 року серед сільських спортсменів, що проходила у Білій Церкві, команда Житомирщини зайняла друге місце. Марія Тиркут на 20-кілометровій дистанції стала чемпіонкою. До складу збірної команди республіки увійшли Є. Вовк, М. Тиркут, Л. Лісовський та Р. Зайцев [165].

Георгій Виноградов

Завершувався сезон 1962 року особисто-командною першістю, яка проходила 8–9 вересня в Житомирі. Команда Коростишева випередила у цих змаганнях команди Житомира, Бердичева, Коростеня, Новоград-Волинського. У другій групі переможцем стала збірна команда Коростенського району, черняхівці зайняли друге місце, команда Червоноармійського району – третє і на четвертому місці команда Житомирського району.

Збірна команда Житомирської області, 1962 р.
(фото друкується вперше)

В особистих змаганнях майже на всіх дистанціях на фініші точилася безкомпромісна запекла боротьба. У груповій гонці на 100 кілометрів переміг І. Реміньш із результатом 2 год 55 хв 4 сек. Всього 0,1 сек програв йому А. Тарабукін і 0,2 сек – П. Коваль. Кращий час (1 год 21 хв 15 сек) у гонці на 50 кілометрів показав О. Архилук, випередивши на 0,1 сек П. Осауленка і В. Волковського. На дистанції 50 кілометрів з роздільного старту першим на фініші був А. Тарабукін (1 год 17 хв, 6 сек), а на 25 кілометрів – П. Осауленко (38 хв 38 сек). Кросову дистанцію на 30 кілометрів впевнено виграв І. Реміньш (29 хв 30 сек). У жіночих гонках на 20 і 50 кілометрів Н. Шведюк перемогла своїх суперниць Р. Кельман і Л. Кардашевську. Н. Корзун із команди Ко-

ростишева виграла гонку на 15 і 25 кілометрів. Найкращий час у гонці на 10 кілометрів (17 хв 20 сек) показала Г. Садикова [18, 167].

Слід зазначити, що всі змагання в ті роки проводилися на високому організаційному рівні і при кваліфікованому суддівстві. Кращими суддями були Д.П. Демб, В.С. Корзун, Й.М. Тросман, О.П. Сидоров, Л.М. Колбасенко, В.І. Плотіцин, Е.К. Бочковський, Я.Д. Барон, І.П. Опанащук, М.І. Живов, Ц.І. Бочковський, О.О. Вальпущький, І.Ф. Скрицький, В.П. Волковський, діючі спортсмени М.І. Тиркут, І.А. Реміньш, Й.Й. Болдижар.

Кращі судді області з велоспорту 1950–60-х років
Справа наліво: Й.М. Тросман, Е.К. Бочковський, І.О. Трещин,
Я.Д. Барон, ..., на автомобілі Д.П. Демб
(фото друкується вперше)

Заслуговує на похвалу і тренерський штаб області на чолі зі старшим тренером Д.П. Дембом. Добрими словами подяки слід згадати всіх тренерів тих років. Це, насамперед, Всеволод Мартинюк (ДСТ «Спартак»), Валентина Іцковська (ДСШ, Житомир),

Любов Нікіфорова, Іманс Реміньш, Роман Зайцев, Василь Руденко, Галина Колбасенко (всі ДССТ «Колгоспник»), Володимир Плотіцин (ДСТ «Буревісник», Коростишів), Василь Волковський і Орлов (ДСТ «Локомотив», Коростень), Леонід Тушинський (ФСТ «Динамо»), А. Паламарчук, Анатолій Тарабукін, Ігор Троян (СШМ, м. Житомир).

Із 1963 року більше уваги розвитку велоспорту почало приділяти керівництво спорттовариства «Динамо». Заступником голови обласної ради ДСТ «Динамо» М.К. Стеблянка на посаду тренера з велоспорту була запрошена Л.М. Нікіфорова. Одночасно до спорттовариства перейшли майстри спорту СРСР Єлизавета Вовк, Олександр Архилюк, пізніше молоді гонщики Володимир Золотцев, Ольга Шевченко, Святослав Толмачов, Галина Рябцун.

Посвідчення судді республіканської категорії з велоспорту Д.П. Демба

Змагання сезону 1963 року підпорядковувалися підготовці і участі в III Спартакіаді народів СРСР. Перші з них відбулися 12–14 квітня 1963 року, де взяли участь команди п'яти спортивних товариств і збірної команди ДЮСШ міста Житомира. В загальнокомандному заліку спартаківці випередили збірні команди спортивних товариств «Колгоспник», «Динамо», «Авангард», «Буревісник». В особистому заліку перемогли І. Реміньш (50 кілометрів), А. Тарабукін (20 кілометрів), М. Тиркут (15 і 25 кілометрів). На III спартакіаді області М. Тиркут знову виграв гонки

на 20 і 50 кілометрів, а також командну гонку на 25 кілометрів із подругами по команді Є. Вовк, Л. Нікіфоровою і Виноградовою. Серед чоловіків на дистанції 50 і 100 кілометрів переміг Р. Зайцев (Новоград-Волинський район). У командній гонці на 75 кілометрів першою фінішувала команда у складі І. Трояна, А. Тарабукі-

**Олександр Архилук та Анатолій
Тарабукін після гонки, 1963 р.**
(фото друкється вперше)

на, Г. Виноградова, О. Архилока. Загальнокомандну перемогу здобула команда ДССТ «Колгоспник», динамівці посіли друге місце, авангардівці – третє [23].

На III Спартакіаді УРСР збірна команда області посіла незвичне для себе 10 місце, що показало окремі прорахунки тренерів у підготовці велосипедистів Житомирщини до участі в спартакіадних змаганнях.

У змагальному сезоні 1964 року продовжували домінувати велогонщики спорттовариства «Динамо». На особистокомандних обласних змаганнях 18–21 червня чемпіоном у груповій гонці на 100 кілометрів серед чоловіків став динамівець Л. Котвицький. Результат переможця 2 год 45 хв 5 сек. Другий призер І. Ремінш програв йому 0,1 сек, третім закінчив дистанцію В. Константинов. Вихованець Л. Котвицького Юрій Андрейчиков переміг у груповій гонці на 75 кілометрів серед юнаків. Авангардівець В. Смірнов фінішував другим, спартаківець М. Романчук – третім. Юні динамівці Святослав Толмачов і Володимир Золотцев посіли відповідно п'яте і шосте місця. Групову гонку на 50 кілометрів виграла М. Тиркут (ДССТ «Колгоспник»), другою фінішувала Є. Вовк («Динамо»),

третьою – молода здібна спортсменка Марія Музика. Серед дівчат групову гонку найкраще проїхала С. Бевз («Динамо»), другою фінішувала її одноклубниця Г. Рябцун, третьою – О. Потапова із товариства «Колгоспник». Командну гонку виграли авангардівці (чоловіки) і жіноча збірна «Динамо». Перше загальнокомандне місце вибороли динамівці, випередивши збірні товариств «Колгоспник» і «Авангард» [25].

Варто згадати і спартакіадні змагання 1964 року серед школярів. Впертою була боротьба юнаків на дистанції 25 кілометрів, де першим фінішував Олег Толмачов, учень 15 середньої школи міста

Любов Матвіївна Нікіфорова
(в центрі) з вихованками Ольгою
Шевченко (зліва) та Галиною
Рябцун (фото друкується вперше)

Житомира, вихованець тренера В.К. Іцковської. Результат переможця 28 хв 10 сек. Дистанцію 50 кілометрів швидше за всіх подолав А. Пашинський із Коростеня. Велосипедисти сілських шкіл змагалися на дистанції 20 кілометрів. Перемогу здобув учень Піщівської середньої школи Новоград-Волинського району Ф. Мельничук. У загальному заліку перше місце у школярів міста Житомира, друге – у команди Коростеня, третє – Бердичева [170].

1965 рік не приніс великих перемог велогонщикам Житомирщини. На республіканських змаганнях, що проходили в Полтаві 2–4 вересня збірна команда області посіла 9 загальнокомандне місце. Динамівка Ольга Шевченко

виборола четверте місце у груповій гонці на 25 кілометрів серед дівчат, а її подруга по команді Галина Рябцун фінішувала восьмою. Серед юнаків найкраще виступив авангардivecь Володимир Смірнов – сьоме місце в гонці на 25 кілометрів. Марія Тиркут, Марія Музика і Тамара Пузереvич, фінішувавши в основній групі, розділили 4–47 місця в груповій гонці на 50 км. Невдало виступили наші чоловіки. Найкращий результат показав Іван Самойленко в гонці на 100 кілометрів, який завершив гонку восьмим [26].

Більш успішним був виступ житомир'ян на першості Центральної ради ДСТ «Авангард», яка пройшла в Мелітополі. Робітників міськпобуткомбінату № 4 Михайло Тартаковський, токарь бердичівського заводу «Прогрес» Анатолій Паламарчук та Марія Музика виконали норматив майстрів спорту СРСР у гонці на 100 кілометрів. Команда Житомирщини посіла шосте загальнокомандне місце, в чому неабияка заслуга молодого тренера обласної ради ДСТ «Авангард» С.І. Кореви [173].

У 1966 році, як і у попередньому, нашим велосипедистам не вдалося досягти значних успіхів і гучних перемог. Можливо у тренерів і спортсменів вся увага була зосереджена на підготовці до змагань IV ювілейної спартакіади України і народів СРСР. Вже 26–27 квітня 1967 року 96 кращих велосипедистів спорттовариств «Авангард», «Спартак», «Динамо», «Колгоспник», «Буревісник» та ДСШ вийшли на старті IV обласної спартакіади. У

Динамівки Слізавета Вовк (зліва) та Галина Рябцун, 1963 р.

(фото друкується вперше)

груповій гонці на 25 кілометрів переміг майстер спорту СРСР спартаківець Олександр Архилюк, а з роздільного старту – його одноклубник Валерій Кравченко. Марія Музика виграла гонки на 15 і 20 кілометрів серед жінок. Юний динамівець Святослав Толмачов залишив далеко позаду своїх суперників на обох дистанціях 25 і 50 кілометрів. У загальному заліку попереду були сільські велосипедисти [174].

Члени збірної команди області: зліва-направо Володимир Осначук, Володимир Золотцев, Валерій Кравченко, Сергій Кострицький, Юрій Ратушнюк, Петро Будніченко

Відразу, 1 травня сільські спортсмени стартували у багатоденній велогонці Тернопіль – Хмельницький, – Вінниця – Житомир – Рівне – Дубно – Тернопіль. Збірна Житомирщини у складі Павла Сингаївського, Володимира Золотцева, Леоніда Котвицького посіла 14 місце [175].

8–10 травня жіноча команда ДССТ «Колгоспник» взяла участь у триденній республіканській велогонці. 96 кращих сільських велосипедисток із 25 областей республіки змагалися за почесний

приз. Групову гонку на 25 кілометрів впевнено виграла Марія Музика, за нею фінішувала ще одна житомирянка Марія Тиркут. За сумою трьох гонок Марія Музика здобула срібну нагороду, а чемпіонське звання дісталось луганчанці Ніні Бобильовій. Команда Житомирщини посіла друге місце слідом за командою Луганської області [176].

Однак, основні змагання року IV спартакіади України велосипедистами області були «провалені». У статті заступника голови обласної ради Союзу спортивних товариств і організацій» П.О. Жабенко, яку опублікувала газета «Радянська Житомирщина», читаємо: *«На жаль, невдало виступили велосипедисти Жи-*

**Юрій Ратушнюк
і Валентина Чередниченко**

томирщини, які посіли 20 місце (на минулій спартакіаді заняли 10). Склад команди був дуже сильним. Та ось проглядаємо протоколи змагань. Жоден з їх учасників (крім В. Золотцева) не виконали залікових вимог I розряду, хоч команда була укомплектована з майстрів і кандидатів у майстри» [177]. Як бачимо, кількість стартів не завжди приносить успіх у головних змаганнях сезону.

Приз на закриття сезону вкотре завоювала команда товариства ДССТ «Колгоспник», друге місце посіли велосипедисти ДСТ «Авангард», третє – «Спартак». Гонку на дистанції 15 кілометрів виграла Марія Тиркут, на дистанції 25 кілометрів – Марія Музика. Юрій Ратушнюк був першим у гонках на 25 і 50 кілометрів [178]. Він же виграв традиційну гонку «Житомирське кільце». У жінок на цих змаганнях перемогла авангардівка В. Чередниченко [179].

Наступний 1968 рік для велосипедистів Житомищини був значно кращим. 17–21 травня відбулася обласна спартакіада, в якій взяло участь 13 команд. Гонку на 15 і 25 кілометрів виграла Марія Тиркут. Перемогами в гонках 20 і 50 кілометрів відзначився молодий Володимир Золотцев. У захоплюючій боротьбі пройшла гонка на 75 кілометрів. Борис Бучинський, Олександр Архилюк і Леонід Котвицький фінішували одночасно (2 год 1 хв 43 сек). Перемогу присудили Б. Бучинському. Жіноча команда Житомира у складі В. Ткачук, Б. Белоцької, М. Тир-

**Володимир Золотцев,
1968 р. [181]**

**Сергій Кострицький
і Марія Музика, 1968 р.**

кут і К. Шустіної виграла командну гонку. Серед чоловіків у командній гонці перемогли житомиряни Ю. Кузнецов, Б. Бучинський, Л. Котвицький, О. Архилюк. Серед районів першими в командному заліку були велосипедисти Житомирського району. За команду виступали Л. Юрчук, Г. Бессальнова, С. Кострицький, М. Соколов, В. Кравчук [29].

На зональних змаганнях чемпіонату УРСР, який відбувся 8–9 червня 1968 року, житомиряни посіли третє загальнокомандне місце, пропустивши вперед команди Донецька та Львова. У груповій гонці на 50 кілометрів М. Музика фінішувала першою, М. Тиркут – третьою, Г. Кучерук – п'ятнадцятою. Серед чоло-

віків О. Архилюк закінчив гонку п'ятим на дистанції 100 кілометрів. Третіми у командній гонці фінішували обидві наші команди [28].

У серпні 1968 року у Білій Церкві проходили III республіканські сільські спортивні ігри з велоспорту, на старт яких вийшло 300 гонщиків із 25 областей України. Чемпіонські звання ігор у гонці на 25 кілометрів вибороли В. Золотцев і М. Тиркут. У загальному заліку команда Житомирщини, як і на минулих II сільських іграх, стала чемпіоном [180].

У 1969 році на обласних змаганнях суперечка точилася, в основному, між командами ДСТ «Колос» та «Спартак», де тренерами в сільському товаристві працювали Георгій Виноградов і Марія Тиркут, а в ДСТ «Спартак» Анатолій Тарабукін.

За команду ДСТ «Колос» виступали С. Кострицький, М. Залізко, В. Золотцев, В. Васильєв, С. Степаненко, М. Соболев, Є. Суботенко, М. Музика, Л. Габро, Г. Кучерук, В. Ткачук, Н. Соболев, Г. Бессальнова, Л. Юрчук.

Збірна команда ДССТ «Колгоспник», 1968 р. (м. Мукачево)
Зліва-направо: В. Садовенко, М. Залізко, М. Музика,
С. Кострицький, Г. Кучерук, П. Ратушнюк, М. Гулак, ...,
В. Ткачук, Ф. Рибіцький, Н. Соболев, Л. Габро
(фото друкується вперше)

На старті чемпіонка всеукраїнських змагань серед сільських спортсменів Марія Музика (друга), 1971 р.

Марія Музика з медпрацівником обласного фізкультурного диспансера Надією Шевчук

Кістяк спартаківської команди складали О. Архилюк, Ю. Кузнецов, Б. Ходоровський, В. Голованов, Ю. Тузов, М. Романчук, В. Кашук, В. Гришук, М. Столяр, В. Міщенко, Л. Соболева, Н. Денисевич (член збірної області з лижних гонок), О. Шевченко, А. Шахова, С. Мороз, Н. Дубініна. Саме ці спортсмени ставали чемпіонами і призерами змагань сезонів 1969–1970 років.

Збірна команда ДСТ «Спартак», 1970 р.
(зліва на право: В. Соколовський, Н. Денисевич, А. Шахова
(Тарабукіна), В. Кайдановський, М. Столяр, В. Кесельман
(фото друкується вперше))

У збірній команді ДСТ «Авангард» виділялися велогонщики В. Левінзон, Л. Шляхтич, В. Кругляк, М. Пірун, серед жінок Л. Будим, З. Ранкевич. Великі надії покладалися на молодих перспективних вихованців тренера ДЮСШ міста Житомира В.К. Іцковської – Ю. Гонтарєва, В. Кардюкевича, Є. Дубовицького, О. Іоне, В. Яремова, В. Черняєва та інших.

На превеликий жаль, у 1969 році Валентина Іцковська виїхала працювати далеко за межі області. Гідної заміни їй не знайшлося, і з часом відділення велоспорту в ДЮСШ було закрито. Разом із Валентиною Іцковською залишила Житомирщину тренер спорт-

товариства «Динамо» Любов Нікіфорова. Втрата двох провідних тренерів негативно вплинула на подальший розвиток велоспорту на Житомирщині. Всі сподівання покращання справ у велосипедному спорті поклалися на тренерів Марію Тиркут, Анатолія Тарабукіна та Леоніда Котвицького.

Вихованці ДСШ міста Житомира, 1967 р.

На першості області, що проходила 19–20 квітня 1969 року, найкраще виступили спартаківці Ю. Кузнецов (25 км), О. Архилук (50 км). В. Золотцев здобув дві срібні нагороди, М. Романчук із команди ДСТ «Спартак» виграв гонку серед юнаків на дистанції 15 кілометрів, його одноклубник Ю. Тузов фінішував другим, М. Соболев із ДСТ «Колос» – третім. У гонці на 25 кілометрів переміг Ю. Тузов. Жіночі гонки на дистанції 15 і 25 кілометрів впевнено виграла М. Тиркут, серед дівчат обидві гонки першою закінчила В. Ткачук [32].

На змаганнях у Мукачево успішно виступила збірна команда обласної ради товариства «Колос», яка здобула загальнокомандну першість. У 20-кілометровій командній гонці чемпіонами стали Марія Музика, Марія Тиркут та її вихованки Галина Кучерук і Лідія Габро. Лідія також першою фінішувала у груповій гонці на 40 кілометрів. Слід додати, що Лідія на той час працювала майстром тепличного господарства колгоспу «Пам'яті Леніна» села Сінгури Житомирського району, а весь вільний час віддавала улюбленому виду спорту. Разом з нею вирощувала овочі Галина Кучерук. Вона також працювала майстром тепличного господарства і була майстром спорту СРСР з велоспорту [182].

На знімку (зліва направо) майстри тепличного господарства колгоспу «Пам'яті Леніна» Житомирського району, майстри спорту СРСР Лідія Габро і Галина Кучерук

Сезон 1970 року розпочався весняними змаганнями 12–13 квітня, які відбувалися в Житомирі на Новоград-Волинському шосе. У гонці на 20 кілометрів не було рівних сільським спортсменам Олегу Гурбі, Володимирі Золотцеву і Сергію Кострицькому. Жі-

ночу гонку на 10 кілометрів виграла Марія Тиркут, яка випередила Галину Кучерук і Марію Музику. Серед юнаків першим фінішував А. Мальований, другим – В. Ковальчук, третім – М. Рябоконь. Гонку на 10 кілометрів серед дівчат виграла авангардівка

Валентина Ткачук

А. Вигівська, Є. Владика – друга, О. Луцишина – третя. Напружена боротьба точилася у групових гонках. Серед чоловіків переміг Є. Суботенко, другим – фінішував О. Архилук, третім – В. Золотцев. У жіночій гонці на 15 кілометрів першою була М. Тиркут, яка зуміла випередити своїх подруг-суперниць М. Музику і С. Мороз. У дівчат кращими були Є. Владика, Н. Кориневська, А. Вигівська, а серед юнаків В. Яремов,

А. Мальований, В. Соколовський [36, 183].

12–15 червня 1970 року в Малині відбулися основні змагання сезону в залік V спартакіади Житомирської області, де загальнокомандні перші місця вибороли велогонщики Житомира і Житомирського району, другі – Бердичева і Новоград-Волинського району, треті – Коростеня і Радомишльського району. По дві перемоги здобули М. Тиркут і М. Золотцев, призерами змагань серед чоловіків стали В. Левінзон, А. Мальований, В. Осначук, серед жінок – В. Ткачук, М. Музика, Є. Владика.

Чемпіонське звання IV Всесоюзних сільських ігор 1970 року здобула М. Тиркут. У вересні пройшли змагання на першість міста Житомира, де найкраще виступили спортсмени ДСТ «Колос». Переможцями змагань на окремих дистанціях стали В. Золотцев,

О. Гурба, С. Кострицький, В. Левінзон, М. Тиркут, Г. Кучерук, М. Музика (ДСТ «Колос») і спартаківка А. Шахова [34, 35].

Осінні обласні змагання з велокросу на дистанціях 20 і 24 кілометрів виграв авангардівець Юрій Кузнецов [188]. Загальнокомандне п'яте місце виборолла збірна Житомирщини у республіканських змаганнях з велокросу, що проходили у Ялті. За збірну виступали Олександр Архилук, Сергій Кострицький, Михайло Рябокони, Броніслав Ходоровський [189].

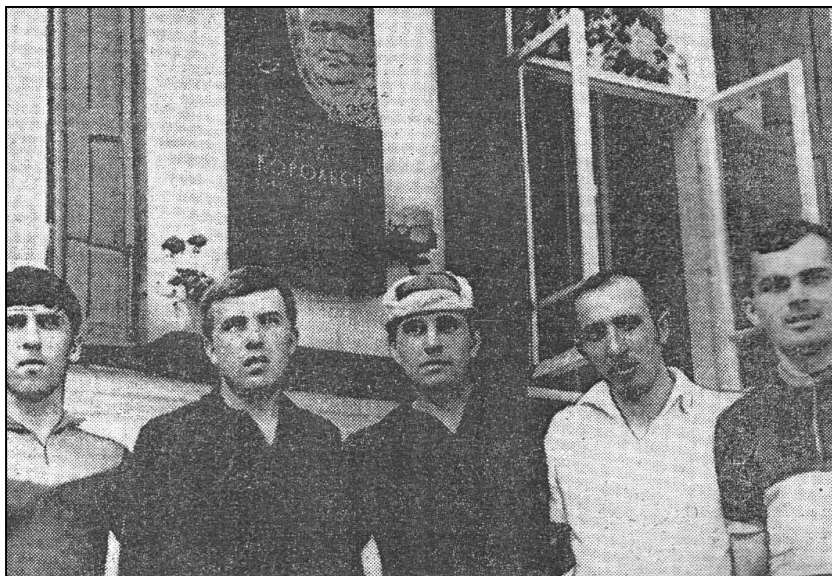
**Сергій Кострицький
на кросовій дистанції, 1970 р.
(фото друкується вперше)**

За ініціативи обласної ради товариства «Колос» та дирекції житомирського меморіального будинку-музею С.П. Корольова в Житомирі в 1971 році запроваджуються республіканські змагання серед сільських спортсменів на приз геніального конструктора космічних кораблів, які за звичай проводилися в День космонавтики. Першим володарем призу С.П. Корольова стала збірна команда Вінниччини, а команда Житомирщини у складі Олега Гурби, Володимира Золотцева, Сергія Кострицького, Володимира Левінзона і Василя Осначука здобула срібні нагороди.

Перший приз в індивідуальному заліку виборів вінничанин Василь Шмалій. Житомирянину Володимирі Золотцеву дісталася срібна медаль [192].

На початку серпня 1971 року протягом чотирьох днів у Житомирі тривали змагання на першість республіки серед команд спортивного товариства «Колос» за участю 292 спортсменів із 25 областей України. У загальнокомандному заліку збірна Жито-

мирської області посіла шосте місце. Марія Тиркут та Анатолій Мальований увійшли до складу збірної команди республіки [191].

Срібні призери першої велогонки на приз С.П. Корольова – збірна команда Житомирщини. Справа-наліво: В. Золотцев, О. Гурба, С. Кострицький, В. Осначук, В. Левінзон, 1971 р. [192]

На обласній першості 1972 року у гонці на 100 кілометрів переміг О. Невмержицький (ДСТ «Колос»), авангардівці О. Панов і Ю. Кузнецов фінішували, відповідно другим і третім. Гонку на 20 кілометрів вкотре виграла Марія Тиркут. Серед дівчат не було рівних авангардівкам Н. Моргун, Н. Дедовій і О. Тарасюк [37]. Значного успіху досягла збірна команда велосипедистів Житомирщини на V Спартакіаді УРСР, посівши загальнокомандне третє місце (найкращий виступ за всі роки).

На початку 70-х років поряд «із старожилами» почали набувати змагальний досвід молоді велогонщики із авангардівської школи «Олімпійська надія» міста Житомира (тренери Л.Б. Кот-

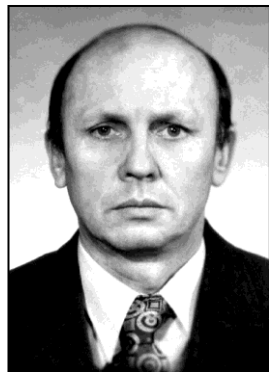
вицький, Ю.П. Малецький), Малинської ДЮСШ (секція велоспорту організована тренерами А.К. Максимчуком, В.І. Кедисем, В.Г. Раченком), Радомишльської ДЮСШ (секція почала працювати в 1967 році). Першим директором школи і тренером секції був В.Д. Гребенников, який, на жаль, у 1972 році трагічно загинув.

**Леонід Болеславович
Котвицький**

У 1972–1975 роках на перших ролях були велосипедисти спорттовариств «Колос» і «Авангард». Серед сільських спортсменів виділялися Святослав Толмачов, Олег Гурба, Віктор Чичирко, Олексій Невмержицький, юні велосипедисти Анатолій Савчук, Михайло Столяр, Анатолій Ревуцький, Віктор Матковський, Євгенія Осадчук, Любов Єременко, Єфросінія Нікітчина. У авангардівців найкраще в цей період виступали Л. Колесник, Тетяна Мельник, Ніна Дедова, Наталія Бахур, Тетяна Дурава, Ганна Потайчук.

У квітні 1972 році 88 сільських гонщиків із 14 областей України, команди Латвії і Калузької області з'їхалися до Житомира, щоб вдруге позмагатися за приз С.П. Корольова. Велогонка складалася із трьох етапів: Житомир – Малин – Коростень – Житомир. Головний приз виграли сільські спортсмени із Полтавщини. Господарі траси змогли посісти тільки шосте місце. В особистому заліку Володимир Золотцев закінчив гонку на п'ятому місці, Борис Осначук розділив 23–25, а Сергій Кострицький 29–38 місця. Переможцем другої гонки став С. Павельчак із команди Івано-Франківщини [193].

**Юрій Петрович
Малецький**

Тренери Малинської ДЮСШ А.К. Максимчук і В.І. Кедись

Після закінчення навчання у Київському державному інституті фізичної культури у 1972 році до Житомира повертається один із провідних велогонщиків Святослав Толмачов. Його запросили працювати тренером у спортивне товариство «Колос». Одночасно він не полишає виступи на змаганнях і стає лідером у збірних командах Житомирщини та України. Вересневі республіканські змагання 1972 року, що проходили на Івано-Франківщині, приносять Святославу перше звання чемпіона України у командній гонці на 80 кілометрів [230].

Сходження до чемпіонських вершин С. Толмачов продовжив і в наступному сезоні, який відкрився традиційною гонкою на приз С.П. Корольова. 100 кращих сільських велосипедистів із 18 областей України виборювали головний приз. Тон у гонці задавали давні друзі-суперники С. Толмачов і Д. Бондаренко із Івано-Франківщини. У захоплюючій боротьбі чемпіонське звання здобув Д. Бондаренко, срібна нагорода у – С. Толмачова. Збірна команда Житомирщини у складі В. Золотцева, Б. Осначука, О. Гурби, С. Кострицького і капітана команди С. Толмачова ви-

борола третє місце, а головний приз 1973 року відправився на Івано-Франківщину [194].

Дмитро Бондаренко
(фото друкується вперше)

Т. Мельник, Н. Дєдова. Команда ДСТ «Колос» у складі Є. Осадчук, Л. Єременко, Є. Нікітчиної фінішувала другою. У гонці на 25 кілометрів з роздільного старту першим на фініші був представник ДСТ «Колоса» О. Гурба, його одно клубники С. Толмачов і О. Невмержицький закінчили гонку на другому і третьому місцях. Гонку на 20 кілометрів з роздільного старту впевнено виграла Л. Колесник, на другому місці Т. Мельник і на третьому М. Дєдова. У гонці на 25 кілометрів серед юнаків першим фінішну стрічку перетнув авангардівець В. Те-

На першості Житомирщини, яка проходила 25–26 серпня у Малині боротьба точилася, в основному, між командами ДСТ «Колос» та «Авангард». Командну гонку на 100 кілометрів впевнено виграли сільські спортсмени у складі С. Толмачова, В. Чичирко, О. Невмержицького, О. Гурби. Збірна команда ДСТ «Авангард» посіла друге місце. У командній гонці на 50 кілометрів серед юнаків А. Савчук, М. Ревуцький, В. Матковський, А. Столяр (ДСТ «Колос») вибороли перше місце. Серед жінок командну гонку на 25 кілометрів виграла збірна ДСТ «Авангард» за яку виступали Л. Колесник,

Олексій Невмержицький

решко, вигравши у свого одноклубника В. Кибальника і представника ДСТ «Колос» В. Матковського [26, 31].

Збірна команда ДСТ «Авангард», зліва-направо Наталія Бахур, Тетяна Мельник, Ніна Дєдова, Петро Троп, Михайло Столяр

У середині серпня 1973 року була проведена гонка на 30 кілометрів по вулицях міста, де впевнену перемогу здобув Святослав Толмачов, призерами гонки стали Б. Коротких і В. Тарковський [85].

У 1973 році С. Толмачов знову стає чемпіоном України і у складі збірної команди виграє звання чемпіона Радянського Союзу серед сільських спортсменів. Високий клас кращого гонщика України С. Толмачов знову підтвердив у сезоні 1974 року. 122 учасники із 20 областей України та команда Модавії 12–15 квітня 1974 року вчетверте мірялися силами на житомирських трасах у багатоденній велогонці на приз С.П. Корольова. Пред-

ставник Житомирщини С. Толмачов не залишив ніяких шансів іншим учасникам гонки, вигравши всі чотори етапи. На жаль, не так вдало виступили інші члени збірної команди області. Олег Гурба в загальному заліку став 18, Григорій Дорофєєв – 60, Микола Мишков – 63, Микола Ревуцький – 74, а Василь Осначук змушений був зійти з дистанції. Збірна команда Житомирщини по сумі чотирьох етапів закінчила гонку четвертою. Головний приз виграли сільські спортсмени Запорізької області [39, арк. 48–66; 195].

На дистанції майстер спорту СРСР, чемпіон України, чемпіон і призер всесоюзних велогонок серед сільських спортсменів Святослав Толмачов (фото друкується вперше)

**Михайло Олександрович
Кучковський**

чолі з Михайлом Кучковським на високому рівні [38, арк. 17, 28].

На II Всесоюзних сільських спортивних іграх, що проходили в Саратові на волгоградському шосе, збірна команда України посіла друге загальнокомандне місце. Незважаючи на сильну спеку і конкуренцію із боку російських, казахських і латишських велосипедистів, житомирянин С. Толмачов підтвердив свою репутацію «залізного гонщика», здобувши бронзову медаль. На чемпіонаті УРСР, що проходив 10–12 вересня 1974 року у Новій Каховці, збірна команда Житомирщини у складі С. Толмачова, О. Гурби,

Минуло менше місяця і 4 – 12 травня житомиряни радушно приймали учасників всесоюзних змагань серед сільських спортсменів. Дев'ять етапів здолали велогонщики на трасах Новоград-Волинського, Чуднівського і Попільнянського шосе. Збірна команда УРСР розділила 1–2 місце із збіркою Росії. За збірну команду України виступав житомирянин Олег Гурба, який зробив вагомий внесок у загальну перемогу спортсменів України. На жаль, із-за хвороби в змаганнях не зміг взяти участь Святослав Толмачов. Як відмітили всі представники команд, змагання були організовані і проведені житомирською суддівською колегією на

**Чемпіон України
Олег Гурба**

М. Столяра, М. Мишкова, О. Сидоренко, Н. Дєдової, Н. Бахур зуміла вибороти восьме загальнокомандне місце серед 25 команд. Найбільш успішним був виступ Святослава Толмачова – третє

**Валентина
Пінчук-Кухарська**

місце у гонці-критеріумі на 48 кілометрів і у гонці на 150 кілометрів. У командній гонці на 100 кілометрів збірна у складі С. Толмачова, О. Гурби, М. Столяра, М. Мишкова посіла сьоме місце.

На змаганнях такого рівня вперше взяла участь майбутня рекордсменка світу Ольга Сидоренко. У гонці на 25 кілометрів вона фінішувала чотирнадцятою, а на 60 кілометрів – сорок восьмою [38, арк. 1–16].

2 листопада того ж року у Житомирі провели чемпіонат УРСР з велокросу, де збірна команда Житомирщини виступила не досить вдало [40, арк. 67–144].

На початку 1975 року М. Тиркут та С. Кострицький перейшли працювати в спортивне товариство «Спартак», де сформували

нову збірну команду товариства. Кольори товариства тоді захищали В. Кухарська, В. Москальчук, П. Довгань, О. Бабков, В. Вербовський, А. Остапчук.

24–26 квітня 1975 року в Коростені проходили змагання в залік VI спартакіади Житомирщини. Коростенська траса принесла успіх спортсменам ДСТ «Колос», які в загальнокомандному заліку випередили гонщиків спортоваристів «Авангард» і «Спартак». По другій групі перше місце здобула команда ВДСТ «Трудові резерви», друге – обласного відділу народної освіти і третє – студентського добровільного товариства «Буревісник». У гонці на

100 кілометрів перші три місця посіли представники сільського товариства С. Толмачов, М. Мишков, М. Ревуцький. Гонку на 25 кілометрів впевнено виграла авангардівка Ольга Сидоренко, другою фінішувала спартаківка В. Кухарська, третьою, виборовши свою першу нагороду, Олена Грибан із ДСТ «Колос» [41].

П'ята багатоденна гонка на приз С.П. Корольова зібрала 127 спортсменів із 23 областей України. Приїхала позмагатися і команда сільського товариства «Варпа» із Латвії, яка зуміла посісти друге місце, пропустивши вперед велосипедистів Івано-Франківської області. Велосипедисти Житомирщини виступили вкрай невдало, а лідер команди С. Толмачов через травму змушений був зійти з гонки. Переможцем гонки в особистому заліку став харків'янин О. Пархоменко. В наступні роки житомиряни взагалі «пали задніх» на велогонках на приз С.П. Корольова. Остання гонка відбулася 21–23 квітня 1979 року, яку виграла команда Миколаївської області [201]. З незрозумілих причин у подальшому змагання на приз С.П. Корольова в Житомирі не проводилися. Можливо, керівництво обласної ради ДСТ «Колос» зосередило свою увагу на розвитку класичної (греко-римської) боротьби, а велоспорт відійшов на другий план.

Олександр Пархоменко

У перших числах червня 1975 року по території Київщини пройшли змагання в залік VI Республіканської спартакіади. Збір-на команда Житомирщини у складі О. Гурби, М. Мишкова, В. Те-

решка, М. Столяра виступила найгірше за всі роки. Останнє місце і нуль залікових очок – такий невтішний результат виступу наших велосипедистів [44].

Осінні обласні змагання 1975 року з велокросу виграла команда ВДСТ «Трудові резерви», авангардівці на другому місці, третє і четверте місця розділили radoмишильські і малинські велосипедисти. В особистому заліку призові місця розділили М. Кагатченко, В. Терешко і М. Близнюк [44, арк. 1–20].

**Житомирські велогонщики на чемпіонаті області
у місті Коростені, 1974 р.**

**Зліва-направо: Валентин Терешко, Олександр Прощелигін,
Ніна Дєдова, Ольга Сидоренко, Наталія Бахур, Ганна Потійчук,
Михайло Столяр, Тетяна Дурава, Олег Гурба**

Незважаючи на успіхи велосипедистів на обласному рівні, загальний стан розвитку велоспорту і особливо виступи на республіканських змаганнях велосипедистів Житомирщини були вкрай незадовільними, про що знаходимо підтвердження у статті Л.Б. Котвицького *«Вибоїни» на велотрасі*, яку надрукувала «Спортивна газета».

«ВИБОІНИ» НА ВЕЛОТРАСІ

ПРО ВЕЛОСИПЕДИСТІВ Житомирщини раніше було відомо далеко за межами нашої республіки. Та з часом про їхні успіхи залишилися тільки згадки. Тепер з гіркотою можна констатувати, що велоспорт в області у занедбаному стані. Після невдалого виступу збірної (особливо чоловіків) на V Спартакіаді республіки я й вирішив написати цю статтю. Та дещо притримав її, сподіваючись, що стануться зміни.

Промайнув рік, але справа з місця не зрушила. Звичайно, річ не тільки в тому, яке місце посіла команда, бо під час змагань усе може трапитися. Головне, що провідні гонщики Житомирщини сьогодні багато в чому поступаються технічною й тактичною майстерністю своїм суперникам і, крім того, вважаю, психологічно не підготовлені до відповідальних стартів. Найпершу причину їхньої невідповідності слід шукати в занепаді масової роботи. Дедалі важче стає в невеличких секціях знайти здібну молодь для поповнення збірної команди. Хлопчикам і дівчаткам практично нема де тренуватися. За останні п'ять років зачинили двері секції у ДЮСШ, не працюють дитячі школи при об'єктах «Динамо», «Спартак». У такому великому товаристві, як «Авангард», керує роботою секцій лише один тренер (автор цих рядків), котрому доводиться працювати з різними віковими групами. Одному тренерові важко вести всю навчальну роботу. А коли додати, що він уже четвертий рік виконує також обов'язки веломайстра, то зрозуміла його перевантаженість.

Іншим шляхом пішла об'єднана «Колоса». Цього року вона ввела спеціалізацію. Зараз

тренерські посади обіймають три фахівці, але й вони неспроможні забезпечити чіткий цикл навчання. Заважає їхній роботі відсутність на Житомирщині велобаз і дефіцит запасних частин, необхідних для ремонту машин. Усі ці «дрібниці» примусили мене бити на сполох...

Безсумнівно, може виникнути запитання: а куди дивляться працівники облспорткомітету? Вони намагаються, як кажуть, «відфутболити» велоспорт. Мовляв, це занадто коштовний вид спорту, та й взагалі навіщо ним займатися, витрачати гроші, коли останнім часом ніяких результатів немає!

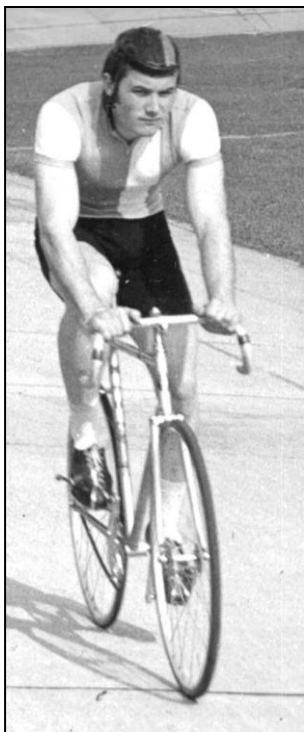
Вірно, велоспорт — коштовний вид спорту. Та не слід забувати, що він — доступний, користується популярністю як у місті, так і на селі. Щоб добитися результатів на змаганнях, слід подбати про організаційну й матеріальну допомогу велосипедистам. Для цього потрібні конструктивні заходи з боку облспорткомітету, об'єднань, що допоможуть обласній федерації у виконанні плану. В ньому, зокрема, чимало місця відводиться змаганням серед районів, міст, шкіл Житомирщини, котрі не проводяться вже, мабуть, десять років. А разом з цим слід широко відчинити двері секцій для молоді, яка з бажанням почне оволодівати майстерністю, розпочати будівництво необхідних для тренувань велобаз.

Тільки спільна копітка праця принесе чалезний результат, і тоді, безперечно, відновляться на Житомирщині славні традиції наших велосипедистів.

І. КОВТИЦЬКИЙ,
тренер об'єднання «Авангард»,
Житомир.

Колегія облспорткомітету змушена була прийняти ряд заходів щодо поліпшення роботи з велоспорту. Одним із них було закриття спартаківської велосекції і приєднання її до сільського товариства «Колос», де тренерами працювали С. Корева і А. Тарабукін. Однак такі зміни очікуваних суттєвих результатів не дали. Цілком зрозуміло, що для їх досягнення потрібен був тривалий час.

Володимир Несененко

У 1976 році С. Кострицький переїздить до Радомишля і починає працювати в ДЮСШ. Разом з М.Д. Максименком він по новому налагоджує навчально-спортивну роботу у школі, зміцнює її матеріально-технічне забезпечення. І результати не забарилися. Вже на весняній першості області вихованці школи Ю. Романов, В. Люшенко, О. Корчовий займають перші три місця у змаганнях серед юнаків на дистанції 25 кілометрів. Переможцем і бронзовим призером у гонці серед чоловіків стають радомишляни М. Кагатченко і М. Близнюк. Особливо напруженою точилася боротьба у групових гонках. У чоловічій гонці на дистанції 75 кілометрів перемогу здобув слюсар Житомирського льонокомбінату М. Столяр, який на фініші випередив Г. Дорофєєва (ДСТ «Колос») та М. Кагатченка. Серед

жінок і дівчат по одній дистанції виграли авангардівки О. Шульга, Н. Дедова, Н. Лапута та Т. Морозова з ДСТ «Колос».

У кінці травня 1976 року два дні у Житомирі тривали республіканські змагання серед сільських спортсменів. Як не прикро, велосипедисти збірної Житомирщини виявилися не на висоті, задовольнившись лише 10 місцем (у змаганнях брало участь 28 команд).

Слід відмітити успішний виступ велосипедистів обласної ради ВДСТ «Трудові резерви» на республіканських змаганнях. Команда складена з велосипедистів радомишильського СПТУ-4 і житомирського ТУ-4 посіла почесне четверте місце. О. Волинець, В. Люшенко, М. Кагатченко і В. Несененко стали чемпіонами у командній гонці на 75 кілометрів. До змагань команду готували тренери О.М. Йолкін та М.Д. Максименко.

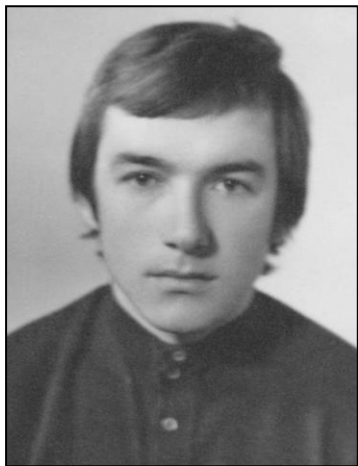

Заслужений тренер УРСР С.П. Кострицький із вихованцями Радомишльської ДЮСШ (Зліва-направо, стоять: О. Гальона, В. Барановський, В. Хоменко, М. Кириченко, С.П. Кострицький, О. Корчовий, О. Волинець, Ю. Романов, В. Марков; сидять: Ю. Дерев'янко, С. Капранчук, В. Новиченко, С. Бабін, В. Шатило (фото друкується вперше)

На чемпіонаті України серед чоловіків, який відбувся 26–29 серпня 1976 року у Тернополі, збірна області зайняла передостаннє 22 місце. У груповій гонці на 160 кілометрів О. Панов розділив 31–49 місця, Г. Дорофєв і А. Варавін зійшли з дистанції. Гонка на 40 кілометрів знову не принесла успіху нашим спортсменам. Кращий із них Микола Кагатченко посів лише 47 місце.

За десять днів до чемпіонату України в Жданові змагалися юніори. Сергій Люшенко гонку на дистанції 100 кілометрів закінчив з дев'ятим результатом, Микола Кагатченко на дистанції 25 кілометрів посів 25 місце. Можливо, тренерські прорахунки у підготовці спортсменів відбилися на невдалих виступах збірної області на чемпіонаті України. Не завжди кількість переходить у якість. Про це треба не забувати при плануванні навчально-тренувального процесу під час підготовки спортсменів до змагань.

16–17 жовтня відбулися останні обласні змагання 1976 року з велокросу, в яких перемогли велосипедисти ДСТ «Колос», а Микола Кагатченко в індивідуальних змаганнях. 31 жовтня збірна команда області взяла участь у чемпіонаті УРСР в місті Севастополі, де посіла 12 місце із 18 команд [17].

Микола Кагатченко

Сезон 1976 року був вдалим для вихованців тренера Л.Б. Котвицького. Микола Кагатченко виконав норматив майстра спорту СРСР, Ольга Сидоренко виграла звання чемпіонки України [232]. А розчиналося сходження Ольги до звання чемпіонки та рекордних вершин із 1974 року. Ось як кореспондент газети «Комсомольська зірка» З. Рак у статті «Олімпійська мрія» описує шлях Ольги у великий

спорт: *«Перше знайомство з велосипедом ледь не закінчилося для десятирічної Олі Сидоренко трагічно: він на великій швидкості наїхав на дерево, а Оля втратила свідомість. Після цього випадку велосипед тимчасово був забутий.*

У шостому класі дівчина захопилася лижами. Лижні походи, екскурсії в зимовий ліс, постійні тренування вивели Ольгу Сидоренко на колію, рухаючись якою вона захищала честь школи, а

далі, навчаючись у Житомирському технікумі механічної обробки деревини, честь свого навчального закладу.

Незабаром прийшов перший успіх. Дівчина стала чемпіонкою технікуму. Їй присвоїли другий спортивний розряд. Ольга знала, щоб не зійти з колії, потрібні постійні серйозні тренування. Саме в цей час у технікумі створювалася велокоманда, і дівчина, щоб тренуватися влітку, записалася до неї.

Тренування приносили Ользі велике задоволення. Цей вид спорту все більше захоплював її. А восени 1974 року Сидоренко посіла перше місце в області і, виконавши норматив кандидата в майстри спорту СРСР у велогонках, стала тринадцятою (14-тою авт.) в Україні.

І знову сталося те ж, що в дитинстві. ...До дівчини вже котрий день не приходять свідомість. Лікарі Чернівецької обласної лікарні не відходять від ліжка Ольги. Травма серйозна: три важкі переломи і струс мозку. Люди в білих халатах боролися за повернення її життя.

Коли Ольга вперше відкрила очі – перед нею сидів тренер Котвицький. Він мовчав. У глибині його очей Оля прочитала: Леонід Болеславович вірив у неї і часточку цієї віри вклав у душу дівчини.

Лікарі зробили все можливе, та назавжди заборонили займатися спортом. На їх боці були і друзі, і мама. Боляче було заперечувати найближчій, найдорожчій людині. Коли ж після довгих

**Чемпіонка України
Ольга Сидоренко**

розмов почула від мами «Роби як знаєш!» – дівчина миттю скочила на велосипед і незабаром була на тренуванні.

У 1975 році Ольга Сидоренко виграла першість Центральної ради ДСТ «Авангард» серед дівчат, а ще через рік – серед жінок. Тоді ж у складі збірної Центральної ради товариства завоювала першість у командній гонці на треку.

Минулий ювілейний рік приніс Ользі нові успіхи. Вона знову стала чемпіонкою України в командній гонці. На все життя вкарбувалася в пам'ять та мить, коли її велосипед порівнявся з велосипедом дворазової чемпіонки світу Раїси Ободовської. До фінішу спортсменки прибули разом. 25 кілометрів подолали за 34,53 хвилини.

І ще одна радість: Оля стала студенткою Київського державного інституту фізичної культури. Тепер роботу інструктора фізкультури на Житомирському заводі хімічного волокна вона поєднує з навчанням у вузі.

Мені довелося побувати у Олі вдома. Її кімната нагадує спортивний музей. Над ліжком фото улюблених спортсменів, велосипедів різних марок. На столику – кубки, кришталеві вазы, пам'ятні сувеніри. Над ними – одинадцять медалей: шість золотих, п'ять бронзових. Це свідчення сили волі, мужності, спортивної доблесті 21-річної комсомолки.

Які плани у майстра спорту Ольги Сидоренко на цей рік? – У березні перший старт Центральної ради ДСТ «Авангард» серед колективів фізичної культури, – говорить вона. – Хочу вибороти першість. А ще мрію виконати норматив майстра спорту на треку і увійти до складу збірної Радянського Союзу» [87].

Основна увага тренерів і велосипедистів у 1977 році була зосереджена на підготовці і участі в II спортивних іграх молоді України. Однак, змагання 21 червня, що відбулися в Києві, ще раз підтвердили неадекватний рівень підготовки наших велосипедистів. П'яте місце Миколи Кагатченко в груповій гонці на 150 кілометрів, загальнокомандне дев'яте місце – ось і всі здобутки велосипедистів збірної команди Житомирщини [19].

Протягом багатьох років наші перспективні молоді спортсмени з різних видів спорту з тих чи інших причин залишали межі

області і виступали за збірні команди інших областей. Але інколи кращі спортсмени виявляли бажання тренуватися і виступати за команду Житомирщини. Як приклад, переїзд із Харкова до Жи-

Юлія Толмачова

томира талановитої молодії велогонщиці Юлії Скидан (Толмачової) у 1977 році, яка вже була срібною призеркою Радянського Союзу серед дівчат. Вона почала тренуватися у велосекції обласної ради сільського спортивного товариства «Колос» під керівництвом тренера С.І. Толмачова. На всесоюзних змаганнях серед сільських ДЮСШ 9–12 липня 1977 року в місті Балаклея Юля блискуче виграв гонку на 25 кілометрів. У 1978 році вона стає майстром спорту СРСР і однією із провідних гонщиць сільського спортивного товариства «Колос», області, України і Радянського Союзу.

Можливо, свій негативний відбиток на результати II спортивних ігор вніс і календар проведення головних обласних змагань, які відбулися після них, а саме 22–24 липня поблизу Коростеня. На цих змаганнях найкращу спортивну форму продемонструвала Ольга Сидоренко, яка виграла групову гонку на 50 кілометрів і разом з В. Кухарською і О. Шульгою здобула друге місце в командній гонці.

У 1978–1979 роках велосипедисти Житомирщини не показували високих результатів на всеукраїнській та всесоюзній арені.

У той же час свій тернистий шлях до рекордних вершин продовжувала долати авангардівка Ольга Сидоренко. На обласній першості, яка проходила 17–18 травня 1978 року на коростенській трасі, Ольга виграла гонки на дистанціях 15 і 25 кілометрів та командну гонку. Коростенець Володимир Виговський показав найкращий час (36 хв 10 сек) у гонці на 25 кілометрів, а гонку на дистанції 15 кілометрів виграв юний Олег Соколов (ДСТ «Колос»). Вихованець радомишльської ДЮСШ Юрій Романов не залишив ніяких шансів своїм суперникам у груповій гонці на 75 кілометрів. Командну гонку виграла збірна міста Бердичева. Бердичівляни вперше за багато років перемогли в загальнокомандному заліку, випередивши збірні Житомира і Коростеня [199]. У 1978 році Олег Соколов здобуває звання чемпіона України серед школярів.

Змагальний сезон 1979 року на Житомирщині відкрили сільські велосипедисти, а 13–14 червня на коростенській трасі відбулися велоперегони за програмою VII літньої спартакіади, де загальнокомандну перемогу здобули авангардівці. На цих змаганнях вперше чемпіоном області став вихованець С.П. Костри-

**Чемпіон України
Олег Соколов [234]**

цького Володимир Барановський. Дистанцію 40 кілометрів він здолав за 59 хвилин 40 секунд. Слідом за ними фінішували В. Марков і А. Зіненко. Вперта боротьба розгорнулася у гонці на дистанції 100 кілометрів між авангардівцями А.Зіненком, Ю. Янчиковим та радомишлянином В. Радченком. Чемпіоном VII спартакіади, показавши результат 1 год 46 хв 07 сек, став А. Зіненко, В. Радченко – другий, Ю. Янчиков – третій [46, арк. 1–8; 202].

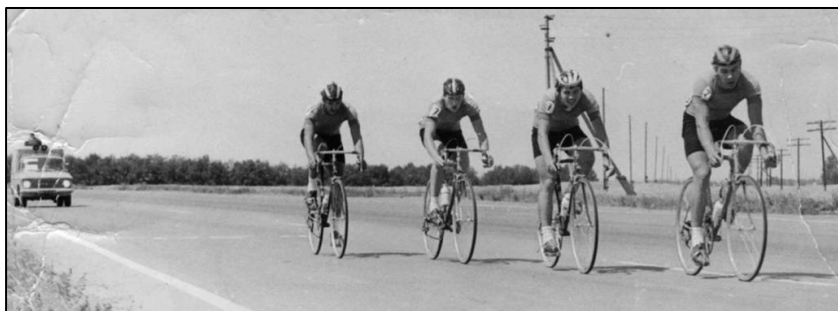

**Стартує чемпіон області
Володимир Барановський**

Житомирі. Команда Житомирщини у загальному заліку посіла звичне для себе 10-те місце [204].

Через 10 днів Володимир Барановський у складі збірної команди України успішно змагається на важких гірських трасах Північного Кавказу. Він першим фінішує на етапі протяжністю 140 кілометрів, у гонці-критеріумі на 60 кілометрів і стає бронзовим призером в індивідуальному заліку всесоюзної першості серед сільських спортсменів [203]. На VII Спартакіаді УРСР збірна Житомирщини посіла 9 місце. За команду виступали Володимир Люшенко, Юрій Романов, Олександр Корчовий, Юрій Янчиков.

Вихованець тренера С.І. Кореви Олег Соколов вдруге на спартакіаді школярів виграє звання чемпіона України і виборює 3-тє місце на республіканській першості серед юнаків та юніорів, яка проходила в

**На дистанції В. Люшенко, Ю. Романов, О. Корчовий, Ю. Янчиков
(фото друкується вперше)**

Наприкінці вересня в Калінінграді відбувалася всесоюзна першість серед профспілкових товариств. Ольга Сидоренко у складі збірної команди ЦР ДСТ «Авангард» разом з чемпіонкою світу Раїсою Ободовською та Тетяною Журавською стає срібним призером у командній гонці на 25 кілометрів. В індивідуальній гонці на 20 кілометрів вона посідає шосте місце, а в груповій – п'яте [200].

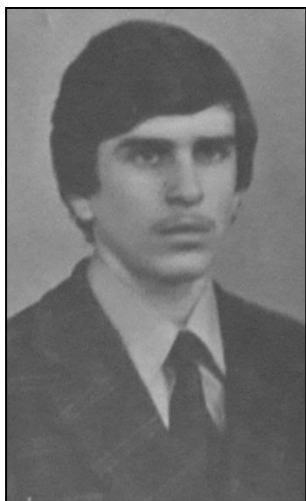
Осінні змагання з велокросу виграв В. Шатило із ДЮСШ міста Радомишля, другим призером став О. Постіженко (ДСТ «Колос»), а третім – В. Марков (ДСТ «Буревіс-

Юрій Яничков

ник») [46, арк. 54–87].

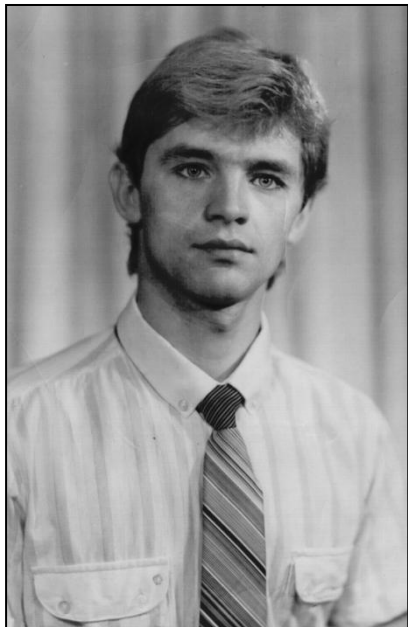
Сезон 1980 року за традицією відкрився у квітні змаганнями на дистанціях 1, 4 і 40 кілометрів. Призові місця були розіграні між гонщиками В. Терешко, С. Сергєєвим, В. Несененко та С. Козорезовим. Гонки на дистанції 1 і 4 кілометри виграв С. Сергєєв, а на 40 кілометрів – В. Терешко [49, арк. 31–40].

Олег Пишняк

7–9 червня чемпіонкою України в командній гонці на 20 кілометрів стає Юлія Скидан (Толмачова). 2–6 липня в Малині відбувся чемпіонат Житомирщини. У гонці-критеріумі на 45 кілометрів чемпіоном став М. Столяр (ДСТ «Колос»). Другу чемпіонську медаль він здобув разом зі своїми одноклубниками О. Пишняком, Ю. Давидовим і В. Ейсмонтом у командній гонці на дистанції 75 кілометрів, а третю – у парній гонці на дис-

танції 50 кілометрів разом із О. Пишняком. Дистанцію 100 кілометрів у груповій гонці першим закінчив О. Пишняк, другим фінішував В. Матковський, а і третім – Ю. Давидов. У гонці-критеріумі на 45 кілометрів перше місце серед юнаків посів Ю. Зубченко із Радомишльської ДЮСШ. Команда ДСТ «Колос» перемогла у загальному заліку [47, арк. 1–24; 205].

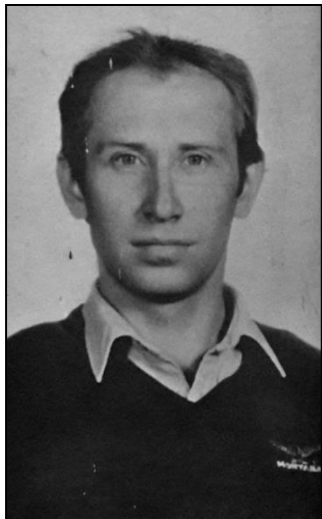

Анатолій Білошицький

річний чемпіон серед чоловіків – авангардівець, майстер спорту Володимир Терешко не виступав на нинішніх змаганнях. Як і торік, командну перемогу вибороли сільські велосипедисти (тренер С.І. Корева) [206]. На другому місці – юні радомишляни, на третьому – малинчани. З кращих спортсменів було складено збірну команду області, яка виступала на республіканських змаганнях 17–18 жовтня в Бахчисараї Кримської області [50, арк. 71–80; 206].

Два дні, 4–5 жовтня, в Житомирі тривали змагання, в яких взяли участь збірні команди ДСТ «Авангард», «Буревісник», «Колос» та дитячо-юнацьких спортивних шкіл Малина і Радомишля. Спортсмени змагалися на дистанціях 21 і 25 кілометрів. У гонці на дистанції 21 кілометр серед юнаків переміг кандидат у майстри спорту Анатолій Білошицький (ДСТ «Колос»). За ним фінішував його одноclubник Анатолій Брезвін. Наступного дня в індивідуальній гонці на 25 кілометрів вони помінялися місцями. Обидві дистанції серед чоловіків виграв кандидат у майстри спорту Юрій Давидов із сільського товариства, оскільки минуло-

На відкритій першості Житомирської облради ДСТ «Авангард» з велоспорту на приз імені героя громадянської війни М.О. Щорса, що проводилася у Коростені взяли участь спортсмени дванадцяти областей республіки. В гонці на 50 кілометрів серед чоловіків переміг О. Овчинників з Харкова. Наш С. Сергєєв був восьмим і він уперше виконав норматив майстра спорту СРСР.

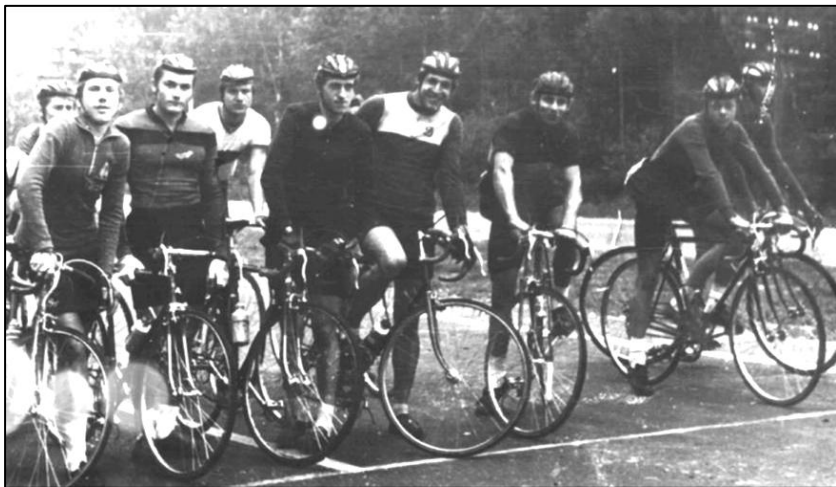
Валентин Терешко

Відзначилася також і Ольга Сидоренко. Вона виграла двадцятикілометрову дистанцію, була другою на 40 кілометрів. Ще одну перемогу святкувала Ольга в командній гонці на 25 кілометрів, де вона виступила разом з О. Грибан та Л. Присяжною. Головний приз змагань дістався спортсменам нашої області.

Обласні змагання на призи відкриття сезону 1981 року відбулися занадто рано 28–29 березня. У жіночій гонці на дистанції 50 кілометрів перші три місця вибороли вихованки Л.Б. Котвицького О. Сидоренко, О. Грибан і Л. Присяжна. Із результатом 1 год 16 хв 18 сек О. Сидоренко фінішувала першою. Майже чотири хвилини програла переможниці О. Грибан, третьою закінчила гонку Л. Присяжна. Гонку на 30 кілометрів з великою перевагою виграла ще одна авангардівка Наталія Кириченко. Дистанцію вона пододала за 55 хв 15 с. Друга призерка змагань авангардівка Марія Дроздєва фінішувала через 1 год 06 хв 13 сек, третьою – Нона Денисюк (ДСТ «Колос»). У чоловічій гонці на 50 кілометрів С. Капранчук фінішував через 1 год 16 хв 15 сек, випередивши на 2 секунди О. Пишняка і на три – В. Маркова [52, арк. 136–139].

Чемпіонат області відбувся 11–13 вересня 1981 року. В груповій гонці на 100 кілометрів перше та третє місце здобули вихованці С.П. Кострицького Юрій Некрашук і Володимир Козаченко

із Радомишльської ДЮСШ. Віктор Марков із ДСТ «Буревісник» став срібним призером. Ігор Левадний переміг в індивідуальній гонці на 50 кілометрів. У гонці-критеріумі на 60,4 кілометра Віктор Марков випередив сільських спортсменів Олександра Наумчука та Анатолія Білошицького. Серед жінок у груповій гонці на 50 кілометрів весь п'єдестал пошани зайняли вихованки Л.Б. Котвіцького – О. Сидоренко (1 год 37 хв 15 с), О. Грибан (1 год 37 хв 17 с), Н. Кириченко (1год 37 хв 19 с) [52, арк. 18–25].

**На старті групової гонки: другий зліва Ю. Некрашук,
третій – В. Несененко, четвертий – Ю. Янчиков,
п'ятий – І. Левадний, шостий – Ю. Давидов
(фото друкується вперше)**

В осінніх змаганнях з велокросу на дистанціях 20 і 24 кілометри чемпіоном став Юрій Давидов (ДСТ «Колос»). Серед юніорів кращим був Олександр Румянцев, а серед юнаків Олег Мурга. Вперше команда Малинської ДЮСШ перемогла у загальнокомандному заліку [52, арк. 1–8].

Слід додати, що на чемпіонаті Радянського Союзу на призи газети «Социалистическая индустрия» наш земляк Володимир Ба-

рановський у складі збірної команди України став срібним призером [236].

1982 рік ознаменувався в історії велоспорту Житомирщини новими, неперевершеними і донині досягненнями. «З легкої руки» Л. Присяжної, вихованки авангардівської школи почали підкорювати нові рекорди і вершини. На змаганнях на кубок СРСР в м. Алма-Аті Людмила на трекових гонках здобуває бронзову медаль. Її включають до складу збірної команди Радянського Союзу. Вона першою серед жінок Житомирщини виконує норматив майстра спорту СРСР міжнародного класу з велосипедного спорту. У серпні 1982 року Юлія Толмачова вдруге здобуває звання чемпіонки України в командній гонці на 50 кілометрів, а у вересні того ж року стає чемпіонкою IV Всесоюзних літніх сільських спортивних ігор.

На початку листопада 1982 року до Житомира надходить радісна звістка – в одногодинній велогонці Ольга Сидоренко встановлює новий всесоюзний рекорд. Про цю подію журналіст «Комсомольської зірки» В. Киричанський розповів у статті «Подружил з рекордами»: *«На олімпійському треку в Крилатському 26-річна Ольга Сидоренко з Житомира встановила всесоюзний рекорд в одногодинній велогонці – 41 кілометр 104 метри.*

Рекордом Оля жила вже кілька останніх років. Не було змагання, турніру, звідки вона не повернулася б без нагород, без залізкових очок для рідного «Авангарду». Вона відчувала: до снаги стати членом збірної країни, поїхати на чемпіонат світу, штурмувати рекорд. Разом з тренером Л. Б. Котвицьким раділа успіхам подруг. Майстрами стали Олена Грибан і Наталя Кириченко. Вони рівнялися на Олю. До складу збірної Сидоренко потрапила, перемігши іменитих суперниць, а на чемпіонат не поїхала: завадила операція апендициту.

Кілометри, кілометри. Скільки їх «накручено»! Оперезати земну кулю вистачить. Командні, індивідуальні гонки, короткі, середні, довгі дистанції. Швидкість іноді була шаленою. Аналізуючи результати, вони з тренером не раз думали про рекорд в одногодинній гонці. У 1975 році Тамара Новикова пододала 38 км 437 м протягом 60 хвилин.

У Москві Л.Б. Котвицькому довелося вмовляти арбітрів, адже Оля виступала поза конкурсом. Погодилися на тому, якщо Сидоренко не вклатиметься у графік, гонку припинять через 20 хвилин.

Еліпс треку. Три кола – кілометр. На два кола витрачається трохи менше хвилини. Коли їх минуло двадцять, судді не полишили своїх місць: Ольга йшла на рекорд.

Тренер стояв поруч з треком і посміхався. Ні, не зайве вони стільки працювали на тренуваннях, виходили на шосе і в спеку, і в дощ. Час спливав непомітно. Ось уже лишилося до години кілька хвилин. Усім стало ясно, що зараз народиться нове всесоюзне досягнення. Фінальна сирена зупинила Олю на 124 колі. За годину майстер спорту, авангардівка з Житомира, інструктор фізкультури при профкомі заводу хімічного волокна Ольга Сидоренко, проїхала, ні – пролетіла 41 кілометр 104 метри.

Втоми Оля не відчула: у серці буяла радість. Її поздоровили тренер і арбітри. Наступного разу вони вже із задоволенням включають годинник, без будь яких умов. А потім усі хвилювання і емоції вклилися у п'ять рядків повідомлення спортивної редакції ТАРС». Від редакції: коли матеріал був підготовлений до друку, надійшло нове повідомлення ТАРС про те, що Оля Сидоренко встановила новий світовий рекорд у гонці на 100 кілометрів [89]. Цей рекорд Ольга встановила 2 листопада 1982 року, подолавши дистанцію за 2 год 40 хв 52,171 сек.

Потім буде новий рекорд України ще однієї вихованки Л.Б. Котвицького Олени Грибан в трековій гонці на 1 годину. І це за відсутності велотрека у місті Житомирі. Одночасно

**Рекордсменка світу,
Європи і Радянського
Союзу
Ольга Сидоренко**

хотілося б зробити акцент також і на ті умови, в яких працювала велосекція авангардівської ДЮСШ (сьогодні на превеликий жаль нічого не змінилося). Майже півстоліття велосипедисти школи «шліфують» свою майстерність у жахливих і жалюгідних, без перебільшення, так би мовити, в печерних гігієнічних і побутових умовах, напівсирому підвальному приміщенні. Якби ці жахи побачили закордонні спеціалісти, вони відразу б знепритомніли. Ми повинні низько поклонитися нашим тренерам і їх вихованцям, які, завдячуючи незламному українському духу, досягають світових рекордних результатів, стають учасниками олімпійських ігор.

КОМИТЕТ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И СПОРТУ
ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ СССР

ФЕДЕРАЦИЯ ВЕЛОСИПЕДНОГО СПОРТА СССР

Москва, Г-69, Скатертный пер., 5 Телефон 290-24-94

34-300

№ 13-0 « 30 » марта 1983 г.

ДЮСШ "Авангард"

Федерация велосипедного спорта СССР сообщает, что рекорды мира, установленные Ольгой Сидоренко на олимпийском велотреке в г. Москве 20 октября 1982 года в гонке на 1 час с результатом 41 км 567м и на дистанции 100 км 2 ноября 1982 года с результатом 2 часа 40.52,171 утверждены международным советом велоспорта 4 марта 1983 года.

Федерация велосипедного спорта СССР сердечно поздравляет О.Сидоренко и желает дальнейших успехов в спорте.

Государственный тренер С.В.Брдик

С. В. Брдик

Сертифікат про встановлення світового рекорду Ольгою Сидоренко

Мені, одному із авторів книги (О.С. Кухарський), як колишньому керівникові обласної ради ВДСТ «Трудові резерви» соромно за тих керівників (не буду називати їх прізвищ), що вміло «примазувалися» до чужої слави, сидючи в розкішних, теплих кабінетах, присвоювали собі звання «заслужених» і навіть пальцем не поворухнули, щоб змінити щось на краще. Ганьба їм!

У жовтні 1982 року у складі збірної команди України Володимир Барановський стає чемпіоном Радянського Союзу в багатоденній велогонці і виграє головний приз газети «Социалистическая индустрия» [236, с. 4].

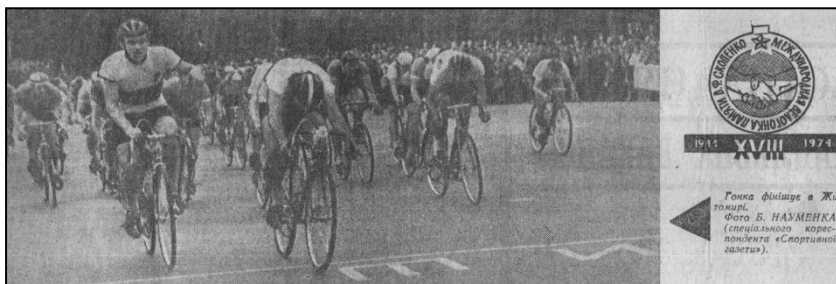
**Збірна команда України – чемпіон СРСР, 1982 р.
Третій зліва – Володимир Барановський**

Після закінчення гонки Володимир дав інтерв'ю кореспонденту «Спортивної газети»: *«Навчаюся на першому курсі Львівського інституту фізичної культури. Нелегко поєднувати навчання і спорт. Однак, вільної години завжди за підручником. Чому обрав велоспорт? Полюбляю швидкість, ризик. Захопився*

ним ще у місті Радомишль Житомирської області. Перший тренер Сергій Павлович Кострицький зумів прищепити любов до спорту. Щодо гонки, то вона пройшла вкрай напружено, однак ми ставили на меті перемогти і добилися цього» [233].

А трохи раніше Володимир у красивому стилі переміг у XXVI міжнародній гонці імені В.Ф. Скопенка. Як згадувалося раніше, ця велогонка проходила з дня її започаткування через територію Житомирщини, а в 1985 році старт гонці був даний в нашому обласному центрі. Багато років членом оргкомітету і головним суддею цієї гонки був Л.М. Колбасенко, за що неодноразово нагороджувався дипломами і удостоївся звання «Заслужений працівник фізичної культури Польщі».

Фініш на житомирському етапі міжнародної велогонки імені В.Ф. Скопенка, 1974 р.

Переможну ходу Володимир Барановський продовжив у 1983 році. Він виборює звання чемпіона VIII спартакіади народів СРСР, виграє велотури по Угорщині та Швеції і стає третім призером велотуру по Балканах. Його включають до складу олімпійської збірної команди Радянського Союзу.

Спартакіадний рік приніс і для інших велосипедистів Житомирщини чимало нових успіхів. Вихованка Л.Б. Котвицького Н. Кириченко встановляє рекорди України та СРСР, стає чемпіонкою України та Радянського Союзу в трекових гонках і виконує норматив майстра СРСР міжнародного класу.

Змагання в залік VIII спартакіади Житомирщини принесли успіх збірній команді сільського ДСТ «Колос». Серед чоловіків у гонці на 120-кілометровій дистанції перші три місця зайняли сільські велогонщики Андрій Козін, Анатолій Білошицький, Юрій Некрашук. У жінок кращими були авангардівки рекордсменка світу Ольга Сидоренко та призер всесоюзних змагань Олена Грибан. Проте їх успіху виявилось замало для командної перемоги. Збірна команда ДСТ «Авангард» виборола срібні нагороди, третім призером спартакіади стала збірна команда ДСТ «Буревісник». Першість України серед юнаків і юніорів 1983 року пройшла в Житомирі на новій об'їзній трасі. Змагання виграли харків'яни. Команда Житомирщини, на жаль, виступила невдало, посівши одне з останніх місць [90].

Чемпіоном VIII літньої спартакіади УРСР стає вихованець житомирського сільського спорттовариства «Колос» і тренера С.І. Кореви Олег Соколов. Виступаючи на київському треку, він одного за одним перемагає своїх суперників у спринті. Правда, залікових очок для Житомирської області О. Соколов не приніс, оскільки виступав за команду Одещини, де проходив військову службу в Одеському окрузі [234, с. 3].

5 серпня 1983 року, виступаючи у складі збірної команди УРСР в місті Алма-Аті, Юлія Толмачова виграє бронзову нагороду на чемпіонаті Радянського Союзу, а 3–8 вересня бере участь у всесоюзному чемпіонаті серед сільських спортсменів, де здобуває золоту медаль.

Аналізуючи стан розвитку жіночого велоспорту в Україні особливо трекового, чемпіон світу, заслужений майстер спорту СРСР Леонід Колумбет у статті «Завдання на завтра», надрукованій в журналі «Старт» за січень 1983 року наголошував: *«Жіночий велоспорт на Україні перейшов у рішучий наступ. В кожному старті відчувається цілеспрямована робота тренерів, самовідданість учасниць. У нотатниках фахівців з'явилися нові прізвища авангардівок з Житомира Ольги Сидоренко й Наталії Кириченко. Остання – 1964 року народження, і нещодавно стала переможницею у всесоюзній першості серед дівчат в гонці-критеріумі. Це в першу чергу заслуга її тренера Леоніда Котвицького»*.

Далі Л. Колумбет констатує: *«Хочу навести приклад того, що дає плідне поєднання бажання і вмілої організації роботи. В «нетрековому» Житомирі цього року з'явилася рекордсменка світу. Авангардівка Ольга Сидоренко встановила нове досягнення на велодромі в Крилатському, подолавши 100-кілометрову дистанцію за 2:40.52,171. Цей результат перевищує світовий рекорд італійки Марі Крессарі на 40 секунд, а всесозний встановлений майже 25 років тому З. Тюменцевою – на 6 хвилин 35 секунд. Хотілося б, щоб подібні приклади були всюди – в Сімферополі,*

Харкові, Києві, Львові, де є велодроми».

Ми навмисно двічі згадали про рекорд Олі Сидоренко, щоб підкреслити значимість такого досягнення, яке, можливо стане прикладом для наслідування нових поколінь велогонщиків Житомирщини.

Не були порушені переможні традиції велосипедистів Житомирщини і в 1984 році. На чемпіонаті України, що проходив на харківському велотреку, взяли

**На старті рекордсменка України
Олена Грибан із своїм тренером
Л. Б. Котвицьким перед
установленням нового рекорду**

участь 24 жінки і 40 дівчат. У складі збірної команди республіканського спортовариства «Авангард» виступали інструктор фізичної культури житомирського будівельно-монтажного управління «Промбуд-2» Олена Грибан та учениця Глибочицької СШ Житомирського району Лариса Кондратюк. Олена здобула

срібло у гонці переслідування на 3 кілометри, а Лариса стала срібною призеркою в командній гонці на 2 кілометри [208].

3–10 травня 1984 року в Алма-Аті проходив чемпіонат Радянського Союзу з багатоденної велогонки, де знову успішно виступила член збірної команди України та Центральної Ради ДСТ «Урожай» Юлія Толмачова. На другому етапі цієї багатоденки вона стала срібною призеркою, виборола третє місце в індивідуальній гонці і бронзову нагороду в командному заліку. Відразу ж із 26 травня по 2 липня у складі збірної команди республіканської ради ДСТ «Колос» у місті Даугай, де відбувався всесоюзний чемпіонат серед сільських спортсменів, Юлія Толмачова здобуває срібло в багатоденній гонці. Ця талановита вольова велогонщиця ще протягом трьох років показувала переможні результати, а потім перейшла на тренерську роботу. В цьому ж році в групі С.І. Толмачова розпочали тренування Інна Титаренко, Тетяна Головня та інші молоді обдаровані велосипедисти.

Понад 100 учасниць змагалися на житомирській трасі за програмою І республіканських юнацьких спортивних ігор, що пройшли у середині серпня. Із 17 команд збірна Житомирщини посіла тільки 12 загальнокомандне місце [209].

Але найбільший успіх у 1984 році випав на долю Олени Грибан. У статті «Година полювання» «Спортивна газета» повідомила: *«Перевага представників міст, де є треки, була незаперечлива, про що свідчать підсумки командної боротьби. Однак в окремих видах менш імениті сміливо кидали рукавичку лідерам. І хай житомиряни посіли у командному заліку 8 місце (непогане для «нетрекової» області), але їхня гонщиця Олена Грибан піднесла при-*

**Рекордсменка України
Олена Грибан [235]**

ємний сюрприз. Із 1955 року (!) тримається всесоюзне досягнення у годинній гонці на треку, встановлене З. Тюменцевою – 38 км 437 м. І от житомирська авангардівка О. Грибан провела успішне полювання за рекордом. Олена подолала 39 км 42 м 88 см. Таке від нині республіканське досягнення. На жаль відсутність електронного секундоміра на треку не дала змоги зафіксувати результат житомирянки як всесоюзний рекорд.

Привітаємо Олену та її тренера Л.Б. Котвицького. Цей наставник підготував іще кількох здібних гонциць. Серед них Ольга Сидоренко, яка позаторік у Крилатському встановила два світових досягнення для закритих треків, майстер спорту міжнародного класу Н. Кириченко – чемпіонка країни та неодноразова переможниця всесоюзних юніорських змагань» [235].

Завдяки високому авторитету колегії суддів Житомирщини в організації і проведенні змагань з велоспорту в кінці серпня 1984 року в Житомирі відбулася жіноча першість Радянського Союзу, де впевнену перемогу виборолла збірна команда України [210].

Не лишився без медалей і Володимир Барановський. Він переміг на першості Радянського Союзу у багатоденці і ввійшов до складу олімпійської збірної команди СРСР. Але керівництво країни у відповідь на бойкот Московської олімпіади 1980 року багатьма країнами, і в першу чергу Сполученими Штатами Америки, заборонили брати участь радянським спортсменам в олімпійських іграх в Лос-Анжелесі 1984 року. Можливо, саме тоді Житомирщина втратила нагоду отримати першу олімпійську нагороду. Багатьом спортсменам із-за політичних інтриг була завдана психологічна травма, після якої ряд спортсменів залишили виступи у великому спорті. А ті, хто продовжував виступи, не змогли більше показувати високі спортивні результати.

На початку вересня відбулися змагання в залік І юнацьких спортивних ігор України, де вперше чемпіоном ігор стає вихованець Малинської ДЮСШ Юрій Гутніченко. Ще в 1974 році провідний тренер школи А.К. Максимчук разом зі своїми однодумцями В.І. Кедисем і В.Г. Раченком створює експериментальну групу із шести-семирічних школярів, де навчає їх всім премудростям велосипедного спорту. Серед них був настирний хлопчисько

Юрко Гутніченко. Минуло десять років напружених тренувань і до нього приходить перший великий успіх на змаганнях республіканського рівня. У наступному 1985 році Ю. Гутніченко займає четверте місце на зимовому чемпіонаті СРСР, виграє престижний турнір Вірменського телебачення і навіть перемагає чемпіона

Юрій Гутніченко

XXIII олімпійських ігор американського гонщика Горські. У 1986 році Юрій увійшов до вісімки кращих велогонщиків світу серед юніорів. У 17 років він виконав норматив майстра спорту СРСР міжнародного класу. Хотілося б звернути увагу на той факт, що, не маючи належних умов для тренувань, також можна досягати високих результатів. Як доказ — досягнення Юрія Гутніченка [2].

У 1984 році із Житомира в Ленінград (тепер Санкт-Петербург) переїздить одна із кращих велосипедисток авангардівської школи Людмила Присяжна. З різних при-

чин залишили великий спорт рекордсменка світу Ольга Сидоренко, майстер спорту міжнародного класу Наталія Кириченко. В той же час виявили бажання тренуватися у тренера Л.Б. Котвицького перспективні велосипедистки Олена Огуй із Харкова, Світлана Гігілева та здібна юнь і серед них Ірина Чужінова — учениця Тетерівської школи Житомирського району.

Традиційна велогонка по місту «Житомирське кільце» була проведена 18 жовтня 1984 року. Дистанцію 20 кілометрів першим завершив авангардівець Олександр Шамота, другим фінішував Валерій МIRONЮК, третім – Олег СОКОЛОВ (обидва із ДСТ «Колос»).

Після встановлення рекорду України ноша лідера жіночої збірної Житомирщини лягла на плечі Олени Грибан. Як показав сезон 1985 року, своїми успішними виступами Олена підтвердила нелегку роль лідера команди. У середині квітня у Жданові (Маріуполь) пройшла першість республіканської ради ДСТ «Авангард», де зібралося чимало сильних всесвітньовідомих велогонщиць. У шосейній гонці на 20 кілометрів Олена кинула виклик самій чемпіонці світу, заслуженому майстру спорту СРСР Раїсі Ободовській. Але на цей раз харків'янка виявилася сильнішою. Олена завершила гонку другою. Команда Житомирщини виборола третє призове місце [91].

Вже у липні 1985 року, виступаючи у складі збірної команди спорттовариства «Труд», Олена Грибан разом із подругою Оленою Огуй виборюють бронзову медаль у командній гонці на 25 кілометрів на жіночому чемпіонаті ВЦРПС (Всесоюзна центральна рада професійних спілок, *авт.*), що проходив у Латвії. Додамо, що по своїй значимості чемпіонат ВЦРПС поступався тільки чемпіонатові СРСР [212]. Майже через місяць у Чернівцях на чемпіонаті Радянського Союзу Олена Грибан і Олена Огуй у складі другої команди ДСТ «Труд» посідають високе шосте місце. На цих змаганнях Олена Огуй вперше виконала норматив

Олександр Шамота

майстра спорту СРСР [213]. Чемпінкою України серед молодших дівчат стає вихованка С.І. Толмачова Інна Титаренко.

На республіканських змаганнях серед школярів, що проходили в Кіровограді 6–7 жовтня 1985 року, дворазовою чемпіонкою України стає вихованка С.П. Кострицького Оксана Капранчук.

Чемпіонат Житомирщини у травні 1986 року виграла чоловіча збірна команда ДСТ «Колос» і жіноча збірна ДСТ «Авангард». І знову Олена Грибан перемогла всіх своїх суперниць. Третій результат показала молода велогонщиця Тетяна Головня, яка пізніше у Дніпропетровську на чемпіонаті ЦР «Колос» стала чемпіонкою у гонці на 25 кілометрів. Велогонщик із сільського спортивного товариства «Колос» Геннадій Піонтковський виборов чемпіонське звання серед чоловіків [94]. На чемпіонаті України наша

Валерій МIRONЮК

збірна виступала молодіжним складом і посіла звичне десяте місце [95].

Блискучий результат у трекових змаганнях сезону 1986 року показав Валерій МIRONЮК, учень Житомирського сільськогосподарського технікуму, вихованець тренера спорттовариства «Колос» С.І. Кореви. Виступаючи на всесоюзних змаганнях на треку

російського міста Тула, він вперше виконав норматив майстра спорту СРСР міжнародного класу [95].

Після проходження військової служби до рідного міста повертається вихованець С.І. Кореви Олег Соколов і відразу стає лідером чоловічої збірної команди області. На республіканських трекових змаганнях у Харкові він переконливо перемагає у гіті та спринті на одне коло і додає срібло у класичному спринті.

Не залишилися без медалей і наші дівчата. У гострій захоплюючій боротьбі Олена Огуй та молода «необстріляна» Ірина Денисюк потрапили до числа призерів. Наші хлопці у загальнокомандному заліку посіли друге місце, а дівчата – шосте [96]. Як згадувалося раніше, малинчанин Юрій Гутніченко на світовій першості здобув досить-таки високе восьме місце.

На чемпіонаті України в багатоденній гонці серед жінок, що пройшов у жовтні в місті Жданові, команда Житомир-

Олена Огуй

Останні настанови Ірині Денисюк перед стартом від Л.Б. Ковицького, 1986 р.

щини виступала молодіжним складом і посіла дев'яте місце серед двадцяти областей [97].

Чемпіонат СРСР 1986 року серед дівчат проходив в Алма-Аті у велику спеку і надважких умовах. Свій вольовий характер і жадобу до перемоги виявила Інна Титаренко, які вона успадкувала від свого наставника С.І. Толмачова. Чемпіонка України 1986 року блискуче виграла багатоденну гонку і увійшла до складу збірної команди Радянського Союзу. Вона активно готувалася до участі в чемпіонаті світу. Але в останній момент, закульісні ігри чиновників від спорту, як це неодноразово уже було по відношенню до українських

спортсменів, зробили свою «чорну справу» і замість першого номера збірної Інни Титаренко включили до складу казахську спортсменку. Як потім з'ясувалося, така заміна привела до негативного результату. Збірна посіла лише 57 місце, а не призове, як планувалося. Такі обставини психологічно надломали нашу молоду спортсменку, але, незважаючи на це, Інна у 1987 році здобула звання чемпіонки України та Радянського Союзу.

**На старті
Інна Титаренко
зі своїм тренером
С.І. Толмачовим**

1986 рік для Житомирщини був ще знаменним тим, що маршрут міжнародного «Велопробігу – 86», присвяченого припиненню гонки озброєнь і вступу в двадцять перше століття без ядерної зброї, пролягав шляхами СРСР (Житомирщини) – ЧССР, Канади, США з мирною місією. Хлібом і сіллю зустрічали учасників велопробігу на житомирській землі. Незважаючи на те, що весь день ішов дощ, сотні молодих і літніх жителів Коростишівського району, представники влади і громадських організацій області зібралися з червоними стягами на межі з Київщиною.

Змаганнями 25–26 квітня відкрився сезон 1987 року. Боротьба за призи точилася, в основному, між велосипедистами Радомишльської і Малинської

ДЮСШ. У груповій гонці на 100 кілометрів чемпіонське звання розіграли між собою радомишляни Дмитро Горобенко, Юрій Некрашук та Юрій Підсуха. Сильнішим із результатом 2 год 31 хв 25 сек виявився Д. Горобенко. Ю.Некрашук фінішував другим, а Ю. Підсуха – третім. Зате в гонці на 25 кілометрів із роздільного старту Ю. Некрашук не залишив ніяких шансів своїм суперни-

кам. Гонку на 20 кілометрів серед юнаків виграв С. Козленко із Малина, гонку на 40 кілометрів – Р. Рязанцев (Радомишль).

У юніорській гонці на 25 кілометрів кращими виявилися малинчани Володимир Антоненко та Сергій Первушин. Ірина Кузьменко (Радомишльська ДЮСШ) виграла обидві гонки на дистанціях 15 і 25 кілометрів. Загальнокомандне перше місце вибороли велосипедисти Радомишля [55, арк. 1–62].

На чемпіонаті України, що проходив у Тернополі, гонщики Житомирщини не здобули жодного призового місця. Ближче за всіх до п'єдесталу була Олена Огуй (тренер Л.Б. Котвицький) – 4 місце у гонці на 70 кілометрів і 5 місце у гонці-критеріумі на 51 кілометр [53, арк. 1–15].

Знову порадувала своїми виступами Оксана Капранчук, яка стала чемпіонкою у командній гонці на всесоюзних спортивних іграх ВДФСТ профспілок та на спараткіаді школярів, що відбулася 30 червня 1987 року у місті Харкові.

Першість області 1987 року була розіграна велосипедистами 29–30 серпня. Жіночу гонку на 25 кілометрів впевнено виграла житомирська авангардівка Ірина Денисюк, а чоловічу – Юрій Підсуха із команди Радомишля. Серед дівчат кращий результат у гонці на 15 кілометрів (23 хв 26 сек) показала вихованка тренера С. Толмачова Тетяна Головна. Костянтин Стревалюк виборов перше місце серед юнаків [57, арк. 77–88].

Юрій Некрашук

**Жителі Житомирщини зустрічають учасників
«Велопробігу – 86» на поліській землі**

Осінні змагання з велокросу на дистанції 20 кілометрів виграв Сергій Михалець, а на дистанції 25 кілометрів – Анатолій Задорожний (обидва із Малинської ДЮСШ) (54, арк. 100–102). Однак на чемпіонаті України збірна команда області посіла передостаннє 14 місце [54, арк. 20–29].

Окремо хочемо зупинитися на досягненнях у змагальному сезоні 1987 року Тетяни Головні. Вже 22 лютого в місті Хусті вона виграє гонку на 20 кілометрів і стає срібною призеркою в гонці на 4 кілометри серед сільських спортсменів України, а на початку травня на першості УРСР здобуває бронзову медаль в парній гонці на шосе.

Ірина Денисюк

У трекових гонках, що проходили в Києві на першість ВДФСТ профспілок Тетяна Головня знову стає срібною і бронзовою призеркою змагань. На всесоюзних змаганнях, що проходили у середині червня у білоруському місті Вітебську вона показує третій результат в гонці на 25 кілометрів, а на I Всесоюзних сільських іграх вихованців спортивних шкіл по велосипедному спорту Тетяна у гонці на 25 кілометрів займає друге місце, а на 50 – третє.

Жіноча збірна України (зправа-наліво Тетяна Головня (Житомир), Людмила Біла (Рівне), Людмила Ільницька Львів, ..., Лариса Чорнокоз (Чернівці), 1988 р., м. Житомир

Чергова організаційна і структурна перебудова соціально-економічного розвитку колишнього Радянського Союзу, особливо в 1987 році, стала початком поступового занепаду всіх сфер життя. Непродумана політика об'єднання профспілкових товариств в одне призвела до організаційного хаосу в керівництві подальшим розвитком такої важливої ланки суспільного життя як

фізична культура і спорт. Таке ж об'єднання не оминуло і Житомирщину, що призвело до зникнення багатьох колективів фізкультури як основи масовості спорту. Розпочалося розбазарювання і знищення спортивних споруд, звільнення багатьох кваліфікованих працівників. Слава Богу, ці зміни не торкнулися перебудови ДЮСШ, що дало змогу зберегти і далі розвивати масові види спорту, в тому числі і велосипедного.

Тетяна Головня і Вікторія Лещенко – члени збірної команди України серед дівчат

Весна 1988 року принесла юним гонщикам Житомирщини нові перемоги і здобутки. 25–29 березня в далекій Бухарі проходила першість Радянського Союзу серед дівчат. У індивідуальній гонці на 40 кілометрів Тетяна Головня виборює срібну медаль, подолавши дистанцію за 1 год 10 хв 30 сек. Свій срібний успіх вона повторює в гонці на 50 кілометрів (1 год 21 хв 56 сек). Друге місце в індивідуальній гонці на цих же змаганнях посіла Оксана Капран-

чук, а в гонці-критеріумі вона здобула бронзу. На II республіканських юнацьких іграх, що пройшли 6–12 квітня на важких кримських трасах, наші дівчата задавали тон у гонках з першого дня змагань. Уже в гонці-пролозі на 4 кілометри збірна команда нашої області посідає перше місце, а Ірина Денисюк стає чемпіонкою. Вихованки тренера С.І. Толмачова Інна Титаренко, Тетяна

**Члени збірної команди України
Ірина Денисюк та Оксана Капранчук**

Головня і Вікторія Лещенко зайняли відповідно третє, п'яте та тридцять третє місця. Оксана Капранчук із Радомишля фінішувала дев'ятою. Захвативши лідерство, команда Житомирщини зберігала його до останнього етапу. На кожному із етапів переможцями і призерами були представниці збірної нашої області – І. Денисюк, О. Капранчук, І. Титаренко, Т. Головня.

На передостанньому шостому етапі суддівська колегія, щоб вивести в чемпіони збірну команду Миколаївщини, оштрафує нашу Таню Головню на одну хвилину...
«за несоблюдение прямо-

линейного движения и создания опасных помех партнерам в гонке». За сумою семи етапів наша збірна здобула срібні нагороди, а в індивідуальному заліку Ірина Денисюк також стала срібною призеркою [58, арк.1–29].

Набагато гірше виступила юнацька збірна команда у складі радомишлян Ю. Підсухи, М. Антіпова, Л. Маковського, Д. Горо-

бенко, малинчанина С. Козленка і авангардівця із Житомира В. Суходольського. У багатоденній гонці наша збірна посіла 16 місце серед 19 команд [62, арк. 1–25].

25–29 квітня збірна команда Житомирщини взяла участь у змаганнях з велогонок на треку за програмою II республіканських юнацьких ігор, що пройшли в м. Сімферополі. Завдячуючи перемогам наших дівчат І. Денисюк, О. Капранчук, Т. Головні, у загальнокомандному заліку збірна області зуміла посісти 5 місце. Виступи юнаків і на цей раз були невдалими [63, арк. 68–89].

**Учасники чемпіонату України на старті групової гонки,
21.08.1987 р., м. Хмельницький (перша – справа Тетяна Головня,
четверта – справа Інна Титаренко)**

На першості СРСР, що відбувалася 6–12 травня у Тернополі Оксана Капранчук разом зі своїми подругами посідає третє місце у командній гонці. На чемпіонаті України 6–9 червня 1988 року чоловіча збірна Житомирщини знову посіла одне із останніх місць. Не допомогла рідна житомирська траса нашим велосипедистам на республіканських змаганнях серед юнаків і дівчат.

Збірна Житомирщини вкотре опинилася в кінці турнірної таблиці [64, арк. 90–101].

22–25 червня 1988 року на київському треку проходила першість України з трекових гонок. Тетяна Головня і Оксана Капранчук стали чемпіонками в командній гонці на 3 і 4 кілометри. Оксана Капранчук здобула срібну нагороду в індивідуальній гонці.

**Ірина Денисюк
під час міжнародних
змагань**

На першості ВДФСТ профспілок переможні результати у трекових гонках показали вихованці Радомишльської та авангардівської ДЮСШ. Світлана Шолохова виграла гіт на 200 і 500 метрів, спринт і групову гонку. Ірина Кузьменко перемогла у групових гонках на 45 та 21 коло, друге і третє місце у цих гонках зайняла також житомирянка Тетяна Поліванчук.

У середині липня 1988 року на чемпіонат світу серед жінок у складі збірної команди СРСР у Данію відправилася молода житомирянки Ірина Денисюк після того, як вона стала бронзовим призером на чемпіонаті Радянського Союзу у гонці на 60 кілометрів, що проходив у латвійському міс-

течку Смілтене [98, с. 8]. Незважаючи на свій юний вік, Ірина зуміла в Данії посісти шосте місце серед найтитулованіших велогонщиць світу.

Багатоденна гонка серед жінок на першість республіки 1988 року не принесла успіху нашій збірній. Змагання проходили 12–19 вересня в м. Мелітополі. За команду дорослих виступали недавні призери II республіканських ігор Т. Головня, В. Лещенко, І. Титаренко, О. Капранчук. Передостаннє зайняте місце наших велогонщиць свідчить про те, що неможливо юним велосипедистам змагатися в таких виснажливих багатоденках нарівні з дорослими! [61, арк. 70–98].

**На чемпіонаті області у місті Коростені, 1988 р.
Зліва-направо: С.П. Кострицький, Ірина Кузьменко, Оксана
Капранчук, Л.Б. Котвицький, Ірина Денисюк**

Жовтень 1988 року приносить черговий успіх Тетяні Головні. На всесоюзній першості у Фергані вона стає чемпіонкою у гонці-критеріумі.

У 1988 році коростенський комітет по фізичній культурі і спорту очолив чемпіон області з велоспорту А.В. Репіков. За його ініціативи були відроджені змагання з велогонок на призи Героя громадянської війни Миколи Щорса, які в 1992 році набули статусу міжнародних, де брали участь велогонщики з Польщі, Молдови, Грузії. Окрім того, А.В. Репіковим був заснований професійний велоклуб, до

**Чемпіон світу з маутенбайку
Сергій Білоскаленко (праворуч)**

складу якого увійшли шість майстрів спорту міжнародного класу. Веломеханіком та начальником команди працював відомий в минулому велогонщик Валентин Терешко. Протягом трьох років команда взяла участь у 23 міжнародних змаганнях із маутенбайку. У 1992 році команда велоклубу брала участь у чемпіонаті світу, де звання чемпіона здобув Сергій Білоскаленко. У 1994 році чотири велогонщики клубу підписали контракти та перейшли до професійних велоклубів Австрії та Словенії.

У 1989–1990 роках велогонщики Житомирщини продовжили успішні виступи на всеукраїнських та всесоюзних змаганнях. Разом з Іриною Денисюк у складі збірної команди України бійцівський характер на змаганнях проявляла вихованка тренера С.І. Толмачова Тетяна Головна. На чемпіонаті СРСР 1989 року у Вільнюся вона виграла гонку на 15 кілометрів, виборює срібло і бронзу у гонках на 60 кілометрів і стає чемпіонкою в загальнокомандному заліку. 20–24 вересня того ж року Тетяна завойовує звання чемпіонки СРСР в шосейній командній гонці і в гонці на

час. Срібну нагороду на чемпіонаті Радянського Союзу здобуває Людмила Нечипорук. На юнацькій першості України, яка проходила в травні 1990 року у місті Дрогобичі Львівської області, абсолютним чемпіоном багатоденної гонки серед юнаків став Віталій Степаненко із Малинської ДЮСШ. Незважаючи на серйозну травму, він переміг на всіх етапах надважкої дрогобицької траси, виграв призи у номінаціях «Самий стабільний гонщик» і «Найкращий гірський гонщик». Разом з Віталієм за команду Житомирщини виступали Вадим Барон та Віктор Сільченко [2, с. 28].

Майже одночасно (4–7 травня 1990 р.) збірні команди дівчат змагалися у Чернівцях. Команда Житомирщини у складі Ірини Денисюк, Тетяни Головні та Оксани Капранчук здобули чемпіонські нагороди в командній гонці на 25 кілометрів (35 хв 17 сек), не залишивши своїм суперницям ніяких шансів на перемогу [99]. Після цієї перемоги Тетяна Головна виборює золоту нагороду на всесоюзній універсіаді–90 у трековій гонці переслідування на три кілометри, показавши час 4 хв 13,93 сек. Змагання проходили в місті Тула.

На першості України, що відбулася 4–8 червня 1990 року у Донецьку бронзову медаль в індивідуальній гонці здобуває вихованка С.П. Кострицького Оксана Капранчук.

7–9 липня 1990 року у Житомирі були проведені змагання на першість України. Велогонщики змагалися у командній та груповій гонках. Як і у попередні роки наші спортсмени виступили

**Людмила Нечипорук,
срібний призер
чемпіонату СРСР 1989 р.**

знову невдало. Команда Радомишля посіла 13 місце, а збірна Житомирщини – 16 [100].

Сезон 1991 року був вдалим для малинчан Вадима Барона і Віктора Сільченка. Вадим у складі збірної команди України здобув срібло на першості СРСР серед юнаків у багатоденній гонці, а Віктор також став срібним призером всесоюзної першості у командній гонці на 50 кілометрів [2, с. 28].

**Першість України 8–10.11.1990 р. , м. Вінниця,
старт командної гонки**

Традиційний відкритий чемпіонат Житомирської області на призы Героя громадянської війни М.О. Щорса відбувся на початку жовтня 1991 року. Приз вибороли спортсмени Вінниці, другі – збірна команда Миколаєва, треті – збірна команда Корольовського району міста Житомира [104]. Це були останні змагання на теренах Житомирщини у складі імперської держави під назвою Радянський Союз.

Закінчився майже півстолітній період розвитку радянського і житомирського велоспорту. Закінчилася ціла епоха, де були яскраві перемоги декількох поколінь велогонщиків на міжнародній арені, на теренах колишнього Радянського Союзу та Української Радянської Соціалістичної Республіки. Варто згадати надважку драматичну перемогу легендарного велогонщика минулого століття Віктора Капітонова на Римській олімпіаді 1960 року. Разом з ним піднімали на нові висоти світовий велоспорт чемпіони світу Юрій Меліхов, Гайнан Сайдхужин, Станіслав Москвин, Олексій Петров, Анатолій Черепович, Омар Пхакадзе, Галина Єрмолаєва (двадцятиразова чемпіонка світу!!!), олімпійський чемпіон та дворазовий чемпіон світу Сергій Сухорученков. І цей перелік можна продовжувати і продовжувати.

Славу українського велоспорту кували не менш легендарні чемпіони світу брати Леонід та Микола Колумбети, Анатолій Чуканов, Ірина Кириченко, Раїса Ободовська, Любов Задорожна, олімпійські чемпіони Алла Багіянц, Ігор Целовальников, Володимир Семенець, Анатолій Чуканов, Валерій Мовчан, Олександр Кириченко. Ми також пишаємося досягненнями велосипедистів Житомирщини і, в першу чергу, світової рекордсменки Ольги Сидоренко, чемпіона Радянського Союзу і чемпіона спартакіади народів СРСР Володимира Барановського, чемпіонів і призерів Радянського Союзу і України Наталії Кириченко, Людмили Присяжної, Олени Грибан, Святослава і Юлії Толмачових, Інни Титаренко, Тетяни Головні, Оксани Капранчук, Олега Соколова, срібного призера І Спартакіади народів СРСР, першого майстра спорту СРСР на Житомирщині Йосипа Болдижара, першої чемпіонки України і першого майстра спорту СРСР серед жінок Людмили Павлюк, чемпіонки і призерки України і СРСР, учасниць світових чемпіонатів 1988 року Ірини Денисюк, Світлани Гігілевої, Олени Огуй перших чемпіонів і призерів всесоюзних ігор серед сільської молоді Леоніда Колбасенка, Іманса Реміньша, Олега Гурби і, звичайно, легенди спортивної Житомирщини, «Почесного майстра спорту СРСР» Марії Тиркут.

У цьому розділі ми намагалися згадати майже всіх відомих велосипедистів Житомирської області, які внесли посильний вклад

у розвиток житомирського велоспорту. Ми вдячні тренерам післявоєнного періоду Ю.Б. Міодушевському, Д.П. Дембу, В.С. Корзуну, О.П. Сидорову, Г.І. і Л.М. Колбасенкам, О. Вальпуцькому, В.А. Іцковській, І.Ф. Скрицькому, Р.В. Зайцеву, В. Волковському, А.К. Максимчуку, В.І. Кедисю, В.Г. Раченку, І.М. Трояну, Л.М. Нікіфоровій, С.І. Толмачову, Ю.П. Малецькому, заслуженому працівнику фізичної культури і спорту України А.М. Тарабукіну, заслуженим тренерам УРСР Л.Б. Котвицькому,

**Юлія Віталіївна Толмачова
в зоні АТО**

С.П. Кострицькому, С.І. Кореві, спортивним організаторам, які спільними зусиллями робили все можливе і неможливе для досягнення максимальних результатів на змаганнях різних рівнів та масового розвитку велоспорту на Житомирщині.

Окремої уваги заслуговує подвижницька діяльність знаної велогощиці Юлії Толмачової. З перших днів війни, що розв'язалася у 2014 році на Донбасі, вона пов'язала своє життя з нелегкою волонтерською діяльністю. Бійцівський характер, взаємовиручка, взаємопідримка, незламність духу, виковані у надважких повсякденних

тренуваннях, велосипедних змагальних баталіях і сьогодні допомагають Юлії Віталіївні витримувати надлюдські навантаження, які випадають на долю волонтера. Майже два роки триває незрозуміла для простого люду ця війна. На противагу випещеним

штабним генералам, ця мужня жінка з перших днів війни переймається турботами наших бійців, всіляко їм допомагаючи. І, безперечно, орден княгині Ольги III ступеня, яким заслужено нагороджена Юлія, більш за всі справи свідчить про її внесок у наближення до довгоочікуваної нашої перемоги на сході країни. Низький уклін тобі, Юліє Віталіївно, і щира подяка від усіх шанувальників велоспорту Житомирщини і України.

Використані джерела

1. Кухарський О.С. Спортивні товариства і організації Житомирщини 1893–1922 рр.: монографія / О.С. Кухарський, Г.П. Грибан. – Житомир: Вид-во «Рута», 2015. – 184 с.

2. Студінський В.А. На спортивних аренах (Сторінки історії малинського спорту) / В.А. Студінський. – Малин, 1996. – 80 с.

Державний архів Житомирської області (ДАЖО)

3. Р 2592, оп. 1, спр. 3 .
4. Р 3126, оп. 1, спр. 6.
5. Р 3126, оп. 1, спр. 9.
6. Р 3126, оп. 1, спр. 13.
7. Р 3126, оп. 1, спр. 16.
8. Р 3126, оп. 1, спр. 22.
9. Р 3126, оп. 1, спр. 40.
10. Р 3126, оп. 1, спр. 42.
11. Р 3126, оп. 1, спр. 51.
12. Р 3126, оп. 1, спр. 72.
13. Р 3126, оп. 1, спр. 75.
14. Р 3126, оп. 1, спр. 78.
15. Р 3126, оп. 1, спр. 79.
16. Р 3126, оп. 1, спр. 90.
17. Р 3126, оп. 1, спр. 133.
18. Р 3126, оп. 1, спр. 145.
19. Р 3126, оп. 1, спр. 146.
20. Р 3126, оп. 1, спр. 147.
21. Р 3126, оп. 1, спр. 159.
22. Р 3126, оп. 1, спр. 203.
23. Р 3126, оп. 1, спр. 206.
24. Р 3126, оп. 1, спр. 264.

25. Р 3126, оп. 1, спр. 272.
26. Р 3126, оп. 1, спр. 317.
27. Р 3126, оп. 1, спр. 452.
28. Р 3126, оп. 1, спр. 503.
29. Р 3126, оп. 1, спр. 513.
30. Р 3126, оп. 1, спр. 530.
31. Р 3126, оп. 1, спр. 578.
32. Р 3126, оп. 1, спр. 579.
33. Р 3126, оп. 1, спр. 585.
34. Р 3126, оп. 1, спр. 614.
35. Р 3126, оп. 1, спр. 625.
36. Р 3126, оп. 1, спр. 640.
37. Р 3126, оп. 1, спр. 703.
38. Р 3126, оп. 1, спр. 734, арк. 1–17.
39. Р 3126, оп. 1, спр. 734, арк. 48–66.
40. Р 3126, оп. 1, спр. 734, арк. 67–144.
41. Р 3126, оп. 1, спр. 773.
42. Р 3126, оп. 1, спр. 825.
43. Р 3126, оп. 1, спр. 838, арк. 1–20.
44. Р 3126, оп. 1, спр. 839, арк. 1–20.
45. Р 3126, оп. 1, спр. 890.
46. Р 3126, оп. 1, спр. 930, арк. 1–18, 54–87.
47. Р 3126, оп. 1, спр. 969, арк. 1–24.
48. Р 3126, оп. 1, спр. 969, арк. 26–29.
49. Р 3126, оп. 1, спр. 969, арк. 31–40.
50. Р 3126, оп. 1, спр. 969, арк. 71–80.
51. Р 3126, оп. 1, спр. 1002, арк. 1–8.
52. Р 3126, оп. 1, спр. 1002, арк. 18–25, 36–139.
53. Р 3126, оп. 1, спр. 1176, арк. 1–15.
54. Р 3126, оп. 1, спр. 1176, арк. 20–29, 100–102.
55. Р 3126, оп. 1, спр. 1177, арк. 1–62.
56. Р 3126, оп. 1, спр. 1177, арк. 63–75.
57. Р 3126, оп. 1, спр. 1177, арк. 77–88.
58. Р 3126, оп. 1, спр. 1219, арк. 1–29.
59. Р 3126, оп. 1, спр. 1219, арк. 30–67.
60. Р 3126, оп. 1, спр. 1220, арк. 1–5.
61. Р 3126, оп. 1, спр. 1220, арк. 70–98.
62. Р 3126, оп. 1, спр. 1221, арк. 1–25.
63. Р 3126, оп. 1, спр. 1221, арк. 68–89.
64. Р 3126, оп. 1, спр. 1221, арк. 90–101.

65. Р3802, оп. 1, спр. 3, арк. 8.
66. Р 3802, оп. 1, спр. 8, арк. 21–23.

Житомирська обласна наукова бібліотека імені О. Ольжича

Газета «Колгоспне село»

67. № 88 від 4 травня 1953 р. – С. 4.
68. № 89 від 5 травня 1953 р. – С. 4.
69. № 90 від 6 травня 1953 р. – С. 4.
70. № 91 від 8 травня 1953 р. – С. 4.
71. № 95 від 6 травня 1954 р. – С. 4.
72. № 96 від 7 травня 1954 р. – С. 4.
73. № 97 від 9 травня 1954 р. – С. 4.
74. № 98 від 11 травня 1954 р. – С. 4.
75. № 94 від 11 травня 1955 р. – С. 4.
76. № 102 від 21 травня 1955 р. – С. 4.
77. № 103 від 22 травня 1955 р. – С. 4.
78. № 104 від 24 травня 1955 р. – С. 4.
79. № 106 від 27 травня 1955 р. – С. 4.
80. № 107 від 28 травня 1955 р. – С. 4.
81. № 108 від 29 травня 1955 р. – С. 4.
82. № 109 від 31 травня 1955 р. – С. 4.

Газета «Команда»

83. № 23 від 26–27 лютого 2014 р. – С. 20.

Газета «Комсомольська зірка»

84. № 70 від 30 червня 1973 р. – С. 4.
85. № 99 від 18 серпня 1973. – С. 4.
86. № 135 від 17 листопада 1973 р. – С. 4.
87. № 28 від 7 березня 1978 р. – С. 4.
88. № 41 від 8 квітня 1982 р. – С. 4.
89. № 133 від 7 листопада 1982 р. – С. 4.
90. № 61 від 24 травня 1983 р. – С. 4.
91. № 46 від 16 квітня 1985 р. – С. 4.
92. № 101 від 20 серпня 1985 р. – С. 4.
93. № 104 від 24 серпня 1985 р. – С. 4.
94. № 65 від 29 травня 1986 р. – С. 4.
95. № 70 від 12 червня 1986 р. – С. 4.
96. № 95 від 9 серпня 1986 р. – С. 4.
97. № 124 від 16 жовтня 1986 р. – С. 4.
98. № 84–85 від 16 липня 1988 р. – С. 8.

99. № 60 від 22 травня 1990 р. – С. 3.

100. № 83 від 12 липня 1990 р. – С. 4.

Газета «Молода Україна»

101. № 94 від 14 травня 1958 р. – С. 4.

102. № 95 від 16 травня 1958 р. – С. 4.

103. № 98 від 20 травня 1958 р. – С. 4.

Газета «Молодіжна газета»

104. № 95–96 від 5 жовтня 1991 р. – С. 8.

Газета «Радянська Житомищина»

105. № 152 від 2 серпня 1945 р. – С. 2.

106. № 182 від 11 вересня 1949 р. – С. 3.

107. № 183 від 13 вересня 1949 р. – С. 4.

108. № 121 від 20 червня 1950 р. – С. 3.

109. № 137 від 11 липня 1950 р. – С. 4.

110. № 140 від 18 липня 1951 р. – С. 3.

111. № 136 від 11 липня 1952 р. – С. 4.

112. № 137 від 13 липня 1952 р. – С. 4.

113. № 190 від 24 вересня 1952 р. – С. 4.

114. № 90 від 8 травня 1953 р. – С. 4.

115. № 110 від 6 червня 1953 р. – С. 3.

116. № 127 від 30 червня 1953 р. – С. 4.

117. № 167 від 25 серпня 1953 р. – С. 4.

118. № 95 від 7 травня 1954 р. – С. 4.

119. № 97 від 11 травня 1954 р. – С. 4.

120. № 99 від 13 травня 1954 р. – С. 4.

121. № 140 від 13 липня 1954 р. – С. 4.

122. № 172 від 28 серпня 1954 р. – С. 4.

123. № 200 від 6 жовтня 1954 р. – С. 4.

124. № 86 від 29 квітня 1955 р. – С. 4.

125. № 89 від 4 травня 1955 р. – С. 4.

126. № 94 від 12 травня 1955 р. – С. 4.

127. № 102 від 22 травня 1955 р. – С. 4.

128. № 108 від 31 травня 1955 р. – С. 4.

129. № 155 від 5 серпня 1955 р. – С. 2.

130. № 158 від 9 серпня 1955 р. – С. 4.

131. № 173 від 30 серпня 1955 р. – С. 4.

132. № 177 від 6 вересня 1955 р. – С. 4.

133. № 179 від 9 вересня 1955 р. – С. 4.

134. № 199 від 7 жовтня 1955 р. – С. 4.
135. № 49 від 7 березня 1956 р. – С. 4.
136. № 104 від 21 травня 1956 р. – С. 4.
137. № 117 від 15 червня 1956 р. – С. 4.
138. № 145 від 25 липня 1956 р. – С. 4.
139. № 147 від 28 липня 1956 р. – С. 4.
140. № 153 від 5 серпня 1956 р. – С. 2.
141. № 70 від 7 квітня 1957 р. – С. 4.
142. № 71 від 9 квітня 1957 р. – С. 4.
143. № 84 від 27 квітня 1957 р. – С. 4.
144. № 136 від 9 липня 1957 р. – С. 4.
145. № 144 від 21 липня 1957 р. – С. 4.
146. № 146 від 24 липня 1957 р. – С. 4.
147. № 164 від 18 серпня 1957 р. – С. 4.
148. № 209 від 20 жовтня 1957 р. – С. 4.
149. № 94 від 14 травня 1958 р. – С. 4.
150. № 176 від 6 вересня 1958 р. – С. 4.
151. № 178 від 9 вересня 1958 р. – С. 4.
152. № 191 від 27 вересня 1958 р. – С. 4.
153. № 217 від 2 листопада 1958 р. – С. 4.
154. № 218 від 4 листопада 1958 р. – С. 4.
155. № 126 від 28 червня 1959 р. – С. 4.
156. № 156 від 9 серпня 1959 р. – С. 4.
157. № 44 від 1 березня 1960 р. – С. 4.
158. № 72 від 10 квітня 1960 р. – С. 4.
159. № 78 від 19 квітня 1960 р. – С. 4.
160. № 105 від 28 травня 1960 р. – С. 4.
161. № 158 від 9 серпня 1961 р. – С. 4.
162. № 160 від 12 серпня 1961 р. – С. 4.
163. № 106 від 29 травня 1962 р. – С. 4.
164. № 124 від 24 червня 1962 р. – С. 4.
165. № 174 від 2 вересня 1962 р. – С. 4.
166. № 178 від 8 вересня 1962 р. – С. 4.
167. № 183 від 15 вересня 1962 р. – С. 4.
168. № 122 від 20 червня 1963 р. – С. 4.
169. № 134 від 6 липня 1963 р. – С. 4.
170. № 117 від 12 червня 1964 р. – С. 4.
171. № 25 від 6 лютого 1965 р. – С. 4.
172. № 81 від 25 квітня 1965 р. – С. 4.
173. № 188 від 24 вересня 1965 р. – С. 4.

174. № 84 від 28 квітня 1967 р. – С. 4.
175. № 90 від 7 травня 1967 р. – С. 4.
176. № 93 від 12 травня 1967 р. – С. 4.
177. № 141 від 18 липня 1967 р. – С. 4.
178. № 228 від 17 листопада 1967 р. – С. 4.
179. № 231 від 21 листопада 1967 р. – С. 4.
180. № 174 від 31 серпня 1968 р. – С. 4.
181. № 211 від 22 жовтня 1968 р. – С. 4.
182. № 105 від 30 травня 1969 р. – С. 4.
183. № 81 від 25 квітня 1970 р. – С. 4.
184. № 129 від 4 липня 1970 р. – С. 4.
185. № 169 від 29 серпня 1970 р. – С. 4.
186. № 184 від 19 вересня 1970 р. – С. 4.
187. № 203 від 16 жовтня 1970 р. – С. 4.
188. № 223 від 14 листопада 1970 р. – С. 4.
189. № 233 від 28 листопада 1970 р. – С. 4.
190. № 98 від 19 травня 1971 р. – С. 4.
191. № 151 від 3 серпня 1971 р. – С. 4.
192. № 159 від 14 серпня 1971 р. – С. 4.
193. № 78 від 19 квітня 1972 р. – С. 4.
194. № 77 від 18 квітня 1973 р. – С. 4.
195. № 76 від 19 квітня 1974 р. – С. 4.
196. № 76 від 17 квітня 1976 р. – С. 4.
197. № 100 від 21 травня 1976 р. – С. 4.
198. № 76 від 16 квітня 1977 р. – С. 4.
199. № 101 від 20 травня 1978 р. – С. 4.
200. № 191 від 27 вересня 1979 р. – С. 4.
201. № 79 від 24 квітня 1979 р. – С. 4.
202. № 115 від 16 червня 1979 р. – С. 4.
203. № 134 від 14 липня 1979 р. – С. 4.
204. № 144 від 28 липня 1979 р. – С. 4.
205. № 138 від 19 липня 1980 р. – С. 3.
206. № 199 від 17 жовтня 1980 р. – С. 4.
207. № 76 від 18 квітня 1981 р. – С. 4.
208. № 134 від 13 липня 1984 р. – С. 4.
209. № 158 від 18 серпня 1984 р. – С. 4.
210. № 169 від 2 вересня 1984 р. – С. 4.
211. № 173 від 8 вересня 1984 р. – С. 4.
212. № 132 від 10 липня 1985 р. – С. 4.
213. № 152 від 7 серпня 1985 р. – С. 4.

214. № 121 від 24 червня 1986 р. – С. 1–3.
215. № 159 від 17 серпня 1986 р. – С. 4.

Газета «Радянський спорт»

216. № 21 від 13 березня 1956 р. – С. 3.
217. № 33 від 24 квітня 1956 р. – С. 3.
218. № 37 від 8 травня 1956 р. – С. 1.
219. № 57 від 6 липня 1956 р. – С. 1.
220. № 64 від 27 липня 1956 р. – С. 1.
221. № 65 від 31 липня 1956 р. – С. 3.
222. № 67 від 7 серпня 1956 р. – С. 3.
223. № 41 від 21 травня 1957 р. – С. 2.
224. № 43 від 28 травня 1957 р. – С. 2.
225. № 66 від 16 серпня 1957 р. – С. 3.
226. № 84 від 18 жовтня 1957 р. – С. 4.
227. № 39 від 16 травня 1958 р. – С. 1–2.
228. № 52 від 30 червня 1961 р. – С. 1.

Газета «Спортивна газета»

229. № 57 від 11 травня 1972 р. – С. 4.
230. № 111 від 14 вересня 1972 р. – С. 3.
231. № 154 від 26 грудня 1972 р. – С. 2.
232. № 153 від 25 грудня 1976 р. – С. 2.
233. № 122 від 12 жовтня 1982 р. – С. 4.
234. № 76 від 28 червня 1983 р. – С.
235. № 101 від 23 серпня 1984 р. – С.

Газета «Социалистическая индустрия»

236. № 233 от 9 октября 1982 г. – С. 4.
237. № 23 от 7 октября 1984 г. – С. 4.

ВЕЛОСПОРТ ЖИТОМИРЩИНИ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1992–2015 рр.)

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла довгоочікуваний документ – Акт проголошення незалежності України, з якого розпочався новий відлік в історії української нації. Однак, не так склалося, як бажалося. З позиції сьогодення прослідковується неспроможність, так званої політичної «гнилої» і розбещеної еліти, зрощеної на комуністичній ідеології, управляти державою. Із самого початку була відсутня чітка та мудра стратегія розвитку країни в нових незвичних умовах. За прикладом Росії в дев'яностих роках спеціально придумалась масова ваучеризація, а простіше сказати, завуальоване розкрадання і присвоєння промислових і сільськогосподарських підприємств, цілий ряд стратегічних галузей економіки та об'єктів народного господарства.

Ласим шматком для багатьох нуворишів і бізнесменів стала багатостраждальна українська земля. Спеціально були розвалені колгоспи, щоб за безцінь скуповувати сотні тисяч гектарів родючих ґрунтів, у результаті чого життя на селі почало швидкоплинно занепадати та й більшість міського населення країни опинилося на межі виживання. Як показав час, така ганебна політика завдала непоправної шкоди всім сферам суспільного життя українського народу і державі в цілому.

Скористались такою ситуацією і «спритники» в галузі фізичної культури і спорту. Стадіони, більшість спортивних баз знайшли «нових хазяїв», для яких основним завданням стало заробляння великих грошей. Нікому не було та й тепер немає ніякого діла до розвитку масової фізичної культури. Знищилась сама першооснова спорту великих досягнень – колективи фізкультури. Не стало виключенням і спортивне життя Житомирщини. До не-

давна розгалужена мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл почала різко скорочуватись, кількість спортивних товариств зменшилася до чотирьох, в яких не дуже переймалися, за винятком сільського спортивного товариства «Колос», розвитком велоспорту. Покинули тренерську діяльність Ю.П. Малецький, С.І. Корева, С.І. та Ю.В. Толмачови, В.С. Левінзон, В. Сумовський та інші. Різко скоротилось число осіб, які займалися і займаються велоспортом. Якщо в 1960 році на Житомирщині у велосекціях налічувалося 19500 осіб (дод., рис. 1), то в 1987 році ця цифра скоротилася до 1034 (дод., рис. 2), а в 2015 році до – 127 (дод., рис. 3). В області залишилось всього чотири невеличкі островки, де ще велоспорт тримався і не завмер. Завдяки директорам С.П. Кострицькому та нині вже покійному Й.Л. Кульчицькому були збережені відділення велоспорту в Радомишльській та Малинській ДЮСШ. Продовжує культивуватися велоспорт в обласній школі вищої спортивної майстерності (ОШВСМ) та у сільському спортоваристві «Колос».

**Директор Малинської ДЮСШ
Й.Л. Кульчицький та тренер по
велоспорту В.І. Кедись (зліва)
(фото 1976 р., друкується вперше)**

Незважаючи на гнітючий стан велоспорту, як і в минулі роки Житомирщина залишилася центром проведення всеукраїнських та міжнародних змагань. У жовтні 1992 року в Коростені був даний старт міжнародній велогонці на приз М. Щорса за маршрутом Коростень – Житомир – Бердичів – Житомир – Коростень. У травні 1993

року на житомирських трасах відбулася багатоденна велогонка за програмою І юнацьких всеукраїнських спортивних ігор, в яких взяло участь 14 команд з різних областей України та Криму. Збір-на команда Житомирської області, господар змагань, виступила

вкрай невдало, посівши загальнокомандне 12 місце. Якщо взяти ту обставину, що дівчата виступали на добре відомих трасах, то можна зробити висновок про невтішні і кепські справи в наших велосипедистів. Єдиною втіхою була перемога малинчанки Інни Тищенко в гонці на 5 кілометрів [6].

Рівно через місяць в Житомирі були проведені змагання на кубок України з велолососсе серед жінок. 72 найсильніші гонщиці України змагалися за почесний трофей. Гонку-критеріум на 30 кілометрів з великою перевагою виграла львів'янка Тамара Полякова. У командній гонці на 53 кілометри гостросюжетна боротьба розгорнулася між першою та другою збірними командами України. За першу збірну виступала колишня вихованка Л.Б. Котвицького Олена Огуй, яка переїхала із Житомира до Харкова. У складі другої збірної були дві житомирянки Світлана Гігілева та Ірина Денисюк. Перемога у гонці дісталася першій збірній, друга завершила гонку збірна України-2 [9].

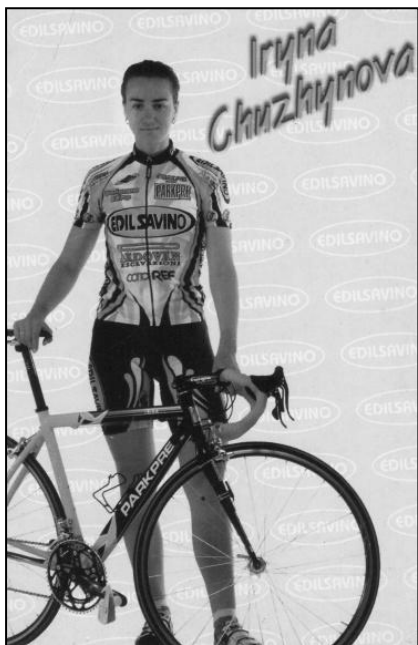
У серпні 1993 року в Житомирі відбулися відбіркові республіканські змагання серед найсильніших велогонщиць України, які виборювали путівки на чемпіонат світу в Норвегію. У командній гонці на 50 кілометрів перша збірна команда України складена із досвідчених велосипедисток житомирянки Ірини Денисюк, харків'янок Олени Огуй, Марини Пруднікової та львів'янки Тамари Полякової з великою перевагою перемогла другу збірну за яку виступала спортсменка житомирського ДСТ «Колос» Світлана Гігілева. Уперта боротьба за перемогу точилася в третій день змагань у груповій гонці на 50 кілометрів вулицями міста. До останнього кола важко було визначити переможця. Фінішну стрічку першою

Світлана Гігілева

перетнула Наталія Юганюк із Волині, другою закінчила гонку Марина Пруднікова, третьою – Тамара Полякова. Житомирянка Ірина Денисюк фінішувала четвертою і здобула путівку на чемпіонат світу [7].

В Осло на чемпіонаті світу у груповій гонці на 92 кілометри стартувало 116 найсильніших велогонщиць світу. Перемогу здобула голандка Л. ван Моорсель. Результат чемпіонки – 2 год 21 хв 20 сек. Крайший результат із українських спортсменок показала львів'янка Тамара Полякова (43 місце – 2 год 24 хв 52 сек). Житомирянка Ірина Денисюк фінішувала п'ятдесят шостою, чемпіонка України Наталія Юганюк шістдесят сьомою, Марина Пруднікова – вісімдесятою, Олена Огуй та Олена Чалих відповідно сто сьомою та сто восьмою [10].

Ірина Денисюк-Чужина

За традицією під завісу року управління у справах молоді і спорту при обласній держадміністрації назвало десятку кращих спортсменів 1993 року, до якої увійшли велосипедистки Ірина Денисюк та Світлана Гігілева. Їх тренер Л.Б. Котвицький був визнаний одним із кращих тренерів року [8].

Саме Ірина Денисюк та Світлана Гігілева протягом 1992–1998 років будуть прославляти Житомирщину і Україну на чемпіонатах світу серед найсильніших професіональних гонщиць. Світлана Гігілева була учасницею чемпіонатів світу: 1989 р. – Франція – 23 місце, 1992 р. – Іспанія – 5 місце, 1994 р. – Італія – 6 місце, 1995 р. – Колумбія – 15 місце,

1997 р. – Іспанія – 8 місце, 1998 р. – Голандія – 5 місце, 1999 р. – Італія – 12 місце, а у 1997 році стала майстром спорту України міжнародного класу. Вона увійшла до складу національної олімпійської збірної України. Але надважка травма (перелом таза), отримана під час гонки у Франції, завадила їй позмагатися на олімпійських іграх Атланти (США) 1996 року. Одужавши, Світлана вже у 1998 році виступає за професійну італійську команду «Фаніні». У 1999 році вона залишила великий спорт, переїхала до Білої Церкви, де проживає і нині.

Друга наша землячка Ірина Денисюк виступала, як уже згадувалося, на чемпіонаті світу серед юніорок (Данія, 1988 р. – п'яте місце) та на чемпіонатах світу 1993, 2001, 2003, 2004 рр. У 1998 році вийшла заміж і переїхала до Миколаєва, де успішно продовжувала виступати на міжнародних змаганнях, престижних велотурах «Тур-де-Франс», «Джиро-Італія». Як вихованка житомирського велоспорту, вона єдина поки що учасниця олімпійських ігор. На олімпіаді 2004 року в Афінах Ірина посіла 23 місце.

На превеликий жаль, 1998 рік став останнім роком розвитку великого велоспорту у місті Житомирі. Дев'ятивальна хвиля триатлону змила один із островків житомирського велоспорту. Тренери досить швидко зорієнтувалися в перевагах триатлону і почали активно розвивати цей новий, і як з'ясувалося пізніше, перспективний вид спорту. Ряд молодих спортсменів на чолі із засновником триатлону на Житомирщині Анатолієм Крюковим стали провідними триатлоністами України, учасниками олімпійських ігор, переможцями багатьох міжнародних змагань. Перейшов

Євгенія Міненко

працювати тренером із триатлону і Л.Б. Котвицький, де також досяг великих успіхів.

Спортивне керівництво області зосередило значну увагу на розвитку нових і, як їм здавалося, більш перспективних видів спорту. Лівову частку коштів із бюджету витрачали на утримання футбольної команди, яка в кінцевому результаті припинила своє існування.

**Тетяна Рябченко фінішує першою на етапі кубку світу
у Китаї, 2013 р.**

Але велоспорт на Житомирщині остаточно не був загублений. Плідно продовжували працювати відділення велоспорту в Малинській і Радомишльській ДЮСШ. Малинчанин Іван Шевчук у 1994 році стає срібним призером України серед юнаків. І це не поодинокі перемоги малинських велосипедистів. Узагалі малинська школа велоспорту рік у рік готувала сильних велогонщиків.

Так, Євгенія Міненко вдало поєднувала виступи як у шосейних так і трекових велогонках. 2008 рік приносить їй бронзову медаль на чемпіонаті України в багатоденній шосейній гонці. У 2011–2013 роках вона стає чемпіонкою України в багатоденних і трекових гонках.

Друга вихованка Малинської ДЮСШ Тетяна Рябенко у 2009 році здобуває срібну нагороду у груповій гонці на треку серед юніорок, а в 2011 році виборює звання чемпіонки України в груповій гонці на шосе серед жінок і посідає восьме місце на чемпіонаті Європи. У 2012 році Тетяна – срібний призер чемпіонату України в багатоденній і парній гонці. В тому ж році вона отримує звання майстра спорту України міжнародного класу. З тріумфом виступає Тетяна на кубку світу 2013 року, де перемагає на етапі в Китаї і посідає знову ж таки восьме місце в загальному заліку.

У роки незалежності України, незважаючи на жалюгідний стан матеріально-спортивної бази (С.П. Кострицький неодноразово підіймав це пи-

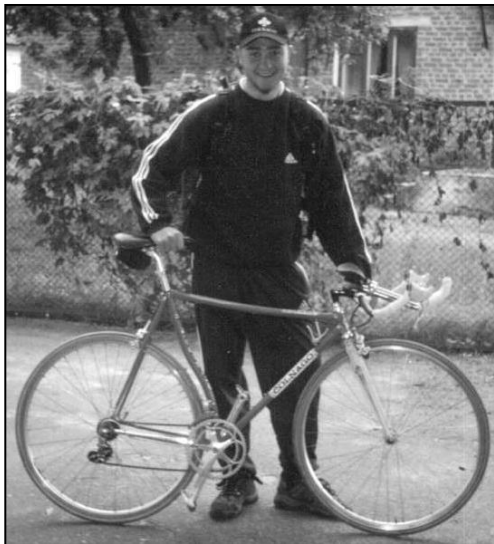
**Сергій Некрашук –
чемпіон України**

тання на шпальтах газет, нарадах і т. д.), Радомишльська ДЮСШ щорічно готувала нових чемпіонів і призерів всеукраїнських і міжнародних змагань, майстрів спорту України і майстрів спорту України міжнародного класу. Серед них Сергій Осадчий, Сергій

Зіневич, Сергій Некрашук, Роман Бухтяк, Володимир Міщенко і, звичайно, Юрій Метлушенко. Так, зокрема, Сергій Некрашук у жовтні 2002 року на міжнародних змаганнях «Золоті колеса» в Харкові став срібним призером у груповій гонці і гонці-кри-

**На дистанції
Юрій Метлушенко**

Сергій Осадчий

теріумі [1]. На IV всеукраїнських ніх спортивних іграх Сергій був вертим у гонці на 15 кілометрів. Вдало виступив на цих змаганнях ще один радомишлянин Сергій Кузьменко. На чемпіонаті України що проходив у кінці травня 2006 року у м. Борисполі Сергій Некрашук із Романом Бухтяком у парній гонці на 50 кілометрів зупинилися за крок до п'єдесталу, закінчивши гонку на четвертому місці і вперше виконали норматив майстра спорту України. Успіхи

Сергія по праву розділили його батько і наставник Юрій Олександрович Некрашук та Сергій Павлович Кострицький [3, 5, с. 1].

Але найвищих спортивних вершин з когорти радомишлянських велогонщиків досяг вихованець заслуженого тренера УРСР С.П. Кострицького Юрій Метлушенко (пізніше тренувався у І.І. Дорошука). Перший зоряний час Юрія припав на 2001 рік, коли його запросили до професіонального італійського клубу. Із перших днів перебування в клубі він показав себе одним із кращих гонщиків групових велогонок на шосе серед професіоналів.

У своєму інтерв'ю одній із газет у 2002 році Юрій щиро зізнався: *«Стати професіоналом у спорті – моя заповітна мрія. І ось вона збулася, чому я безмежно радію. На початку нинішнього сезону, виступаючи*

**Чемпіон України
Сергій Зіневич**

М.Г. Столяр

в складі бельгійсько-італійської команди я виграв першу гонку за італійським професіональним календарем... Користуючись нагодою, я хочу ще раз висловити сердечну вдячність усім тренерам-викладачам, які помітили в мені перспективного учня і зробили все для мого професійного зростання. В першу чергу я низько схиляю голову перед першим моїм наставником, заслуженим тренером України Сергієм Павловичем Кострицьким» [4, с. 2].

У цей же час, виступаючи на чемпіонатах України, Юрій здобував призові місця і тільки у 2005 році на чемпіонаті

в Одесі він вперше став чемпіоном України, вигравши групову гонку та був другим у парній гонці на 50 кілометрів (1 год 2 хв 18 сек) і третім у гонці-критеріумі [2, с. 4]. У тому ж році він стає чемпіоном універсиади України у груповій гонці та гонці на час і здобуває бронзову медаль у гонці-критеріумі. За роки виступів серед гонщиків професіоналів у закордонних клубах (2001–2015 рр.) Юрій Метлушенко здобув 75 перемог на етапах багатоденних велогонок та на 73 етапах був призером. У ті ж роки, він ще тричі ставав чемпіоном України і шість разів – призером

**Чемпіон України, учасник чемпіонату світу
Роман Шевчук**

всукраїнських змагань. Успіхи вихованця радомишльського велоспорту дійсно вражають! Вдало виступали на всеукраїнських та міжнародних змаганнях радомишляни Сергій Осадчий та Сергій Зіневич. Слід нагадати, що Сергій Зіневич тричі ставав чемпіоном України.

Відновлення славних традицій велоспорту у Житомирі відбувалося надто повільно. Чиновники від спорту завжди «радісно» рапортували про досягнення триатлоністів, а велоспорт їх менше за все цікавив. Проте знайшлася людина, фанат велосипедного спорту, яка поставила собі за мету відродити житомирський велоспорт. У 52-річному віці (не всякий зважить на це) Михайло Столяр у 2003 році закінчує навчання у Національному університеті фізичної культури і спорту України. Після отримання дипло-

ма про вищу освіту він ще два роки працює механіком в обласній школі вищої спортивної майстерності і тільки у серпні 2005 року розпочинає тренерську діяльність. У 2007 році відділення велоспорту відкрилося в ДЮСШ спортовариства «Колос», куди М.Г. Столяр переходить працювати тренером-викладачем. Роки копіткої повсякденної праці не пропали задарма. В його групі з'явилося чимало перспективних молодих велогонщиків. Це, насамперед, Роман Шевчук, Олександр Грановський, брати Дмитро та Владислав Погорєлови та інші.

Роман Шевчук, майстер спорту України міжнародного класу, перший житомирянин учасник чемпіонату світу 2011 року з трекових гонок серед юніорів. До збірної команди України потрапили Владислав та Дмитро Погорєлови. У 2011 році у турецькому місті Тробзон пройшли європейські змагання в гонках по шосе серед школярів учасником яких став Владислав. На жаль, Дмитро напередодні змагань травмувався і не зміг взяти участі в європейській першості. Як зазначали тренери, рівень підготовки українських юнаків по зрозумілим причинам (відсутність належної бази, умов для тренування, недостатнє фінансування тощо) не дозволяв боротися за чемпіонські звання. Владислав посів лише 24 місце.

У 2009 році під Черняховом пройшов перший чемпіонат області з велоспорту серед ДЮСШ, де впевнено перемогли велогонщики житомирської ДЮСШ «Колос». На другому чемпіонаті області перевага житомирян знову була незаперечною.

Чергова реорганізація ДЮСШ при спортоваристві «Колос» відбулася у 2012 році. На базі ДЮСШ-1 і ДЮСШ-2 була створена комплексна ДЮСШ, де відділення велоспорту продовжило функціонувати і працює до теперішнього часу. Незважаючи на всі труднощі сьогодення у відділенні школи щорічно зростає перспективна молодь. У 2015 році вихованка тренера М.Г. Столяра Тетяна Яценко впевнено перемогла на всеукраїнських змаганнях серед дівчат у гонках на шосе. Підрастають і інші здібні вихованці М.Г. Столяра та тренера-викладача цієї школи І.І. Дорошука.

Члени збірної команди України Дмитро та Владислав Погорєлови

Стрімкий фініш Тетяни Ященко, Тернопіль, 2015 р.

Керівництво КДЮСШ при досить низькому фінансуванні знаходить можливості і надає посильну допомогу відділенню велоспорту. Але для досягнення високих результатів цього замало. Слід зауважити, що всі велосипеди, які є в наявності у групі М.Г. Столяра придбані за його особистий кошт. Він також самостійно закуповує запасні частини для велосипедів, спортивну форму для вихованців. У кінці 2015 року він придбав велосипед за 10 тисяч гривень. Добре, що в нас час є такі сподвижки, віддані своїй справі. Честь їм і хвала.

Анастасія Льовіна

Р.В. Пархоменко, В.О. Міщенко. Великі надії покладаються на Анастасію Льовіну, срібну призерку чемпіонату України серед юнірок шосейних і трекових гонок (кандидат до збірної команди України), Аліну Шипаєву, чемпіонку і призерку чемпіонатів України 2014–2015 рр., срібного призера в трекових гонках Богдана Кухарівського, бронзового призера чемпіонату України Віталія Кухаря та інших.

Не пасуть задніх і вихованці малинської ДЮСШ, де на сьогодні тренерами працюють В.Г. Раченко та І.М. Стрельцов. Звичайно, всі наші сподівання пов'язані з виступами талановитої вихованки школи Тетяни Рябченко, кандидата в олімпійську збірну України. Хочеться

В останні роки чимало перемог на рахунку вихованці радомишльської ДЮСШ в якій тренерами-викладачами працюють С.П. Кострицький,

Аліна Шипаєва

ся, щоб вона принесла таку бажану для Житомирщини олімпійську нагороду. Тож побажаємо їй успіху!

Богдан Кухарівський

професійного велоспорту Юрієм Метлушенком, іншими знайомими ветеранами-велогонщиками Житомирщини.

І, на останок, нагадаємо, що за команду Житомирщини в 2012 році вдало виступила Альона Андрук. У груповій гонці на 142 кілометри вона була на фініші першою, здобувши звання чемпіонки України і одночасно путівку на олімпійські ігри в Лондон. Дебют Альони був не досить вдалий – тільки 50 місце в груповій гонці на 140 кілометрів. Протягом останніх років вона вдало виступає в гонках серед професіоналів.

Приємним є той факт, що в останні роки зросла кількість різноматніх змагань з велоспорту, що проводяться на теренах Житомирщини. З кожним змаганням збільшується кількість учасників. Поряд з юними спортсменами змагаються ветерани, які своєю участю і безкомпромісною боротьбою на трасах подають приклад юним велосипедистам.

Так, в осінніх змаганнях 2014 року, організованих керівництвом КДЮСШ ВФСТ «Колос» АПК України (директор В.О. Грибук, завуч О.В. Грищенко), юні учасники мали змогу поспілкуватися з легендою

Альона Андрук

Майстер спорту України міжнародного класу Юрій Метлушенко (третій зліва) з юними велогонщиками під час нагородження

Альона Андрук перемагає на останньому етапі багатоденної гонки «Womens Tour of New Zealand» у Новій Зеландії, 2011 р.

Світлана Гігілєва на міжнародних змаганнях

Чемпіони України Юлія Толмачова і Юрій Метлушенко

Червона майка лідера у Тетяни Рябченко

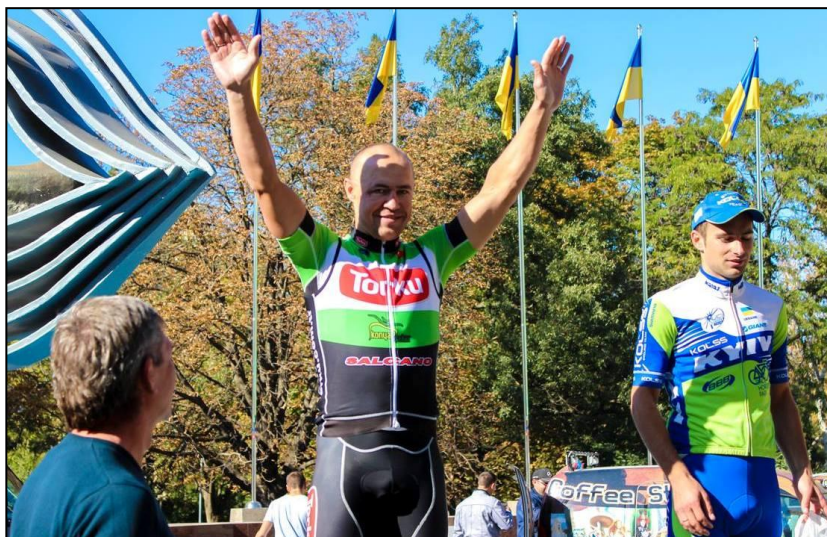

Перемоги Юрія Метлушенка на Азійському континенті

Фінішує з відривом Юрій Метлушенко

Нова перемога Юрія Метлушенка

Вихованець
Радомиської
ДЮСШ
майстер спорту
України
міжнародного
класу,
чотириразовий
чемпіон
України,
переможець
75-ти етапів
професійних
міжнародних
велогонок
Юрій
Метлушенко
(зліва)

Жоден
професійний
велогонщик не
може передбачити
прикрих падінь

**Альона Андрук –
заслужений майстер
спорту України,
захищала честь
Житомирських області
на олімпійських іграх
в Лондоні, 2012 р.**

**Чемпіонат України в Білій Церкві, червень 2012 р.
Альона Андрук вириває перемогу**

**2-4 жовтня 2015 року, Одеса, чемпіонат України та кубок України.
Тетяна Рябченко перемагає у парній гонці та гонці угору**

На дистанції міжнародних змагань Тетяна Рябченко

Перемоги Тетяни Рябченко на міжнародних змаганнях

Світлана Гігілєва з міжнародними трофеями

Житомирянки Олена Огуй (перша справа) та Світлана Гігілєва (поруч) у складі збірної команди СРСР, 1990 р.

На найвищій сходинці п'єдесталу пошани чемпіонка України серед дівчат Тетяна Ященко, 2015 р.

Вихованці ДЮСШ «Колос», 2008 р. Зліва-направо: Тригубов Євген, Шевчук Роман, Грановський Олександр, Колесніков Ігор

В азарті гонки перед фінішем...

Миттєвості перемоги...

Перші вихованці Руслана Пархоменка

С.П. Кострицький зі своїми вихованцями

Тренувальні заняття Юрія Метлушенка в професійному клубі

Юрій Метлушенко з Іваном Дорошуком під час нагородження переможців змагань, 2014 р.

В останні роки у Житомирі почали відроджуватися давні традиції, які були започатковані ще в далекому 1893 році, коли велосипед масово використовувався населенням для пересування вулицями міста. Популяризації велоспорту, масової їзди на велосипеді та залученню молоді до здорового способу життя в наші дні сприяють проведення всеукраїнських велоднів. Започаткували велодень київські аматори велоруху у 2004 році. Саме вони почали проводити в робочі дні акції під назвою «На велосипеді на роботу». Поступово до велопробігу почали приєднуватися інші міста України. 20 травня 2007 року був проведений перший велодень у місті Житомирі, в якому взяли участь тільки 10 велосипедистів-любителів. У наступному 2008 році велосипедисти Житомира приєдналися до Всеукраїнського Велодня, що проходив у 12 містах України. З кожним роком кількість бажаючих взяти участь у велопробігах вулицями міста збільшувалася, а рекордним став 2013 рік. Більше 500 велосипедистів різного віку всьоме вийшли на старт. Колонна велосипедистів на чолі з головою міської ради В.М. Дебоєм стартувала у супроводі ДАІ від майдану Соборного вулицями Перемоги – Лесі Українки – Щорса – Київська – Вокзальна – Київська – Мануїльського – Дмитрівська – І. Франка – Велика Бердичівська – до майдану ім. С.П. Корольова.

Учасники велопробігу в розмові з В.М. Дебоєм вкотре наголошили на відсутність у місті спеціальних велодоріжок. На нашу думку це не здійснена мрія велосипедистів, адже коли закладалося і будувалося місто на ширину вулиць мало звертали увагу. Поки що найкращі можливості для розвитку велоспорту має Гідпарк. Саме туди наразі їздять житомирські велосипедисти.

У травні 2015 року в Житомирі були проведені велоперегони, в яких взяли участь представники різних вікових груп. Малеча, яка ще самостійно не вміє кататися, прибула до місця старту на велосипедах разом зі своїми батьками. Більшість велосипедистів вже не вперше беруть участь у таких заходах. Долучилися до велоперегонів заступник голови обласної державної адміністрації Я.М. Лагута, начальник управління сім'ї, молоді та спорту С.М. Гресь, голова обласного відділення НОК України О.В. Оні-

щук, заступники міського голови С.І. Сухомлин і О.М. Бочковський та інші керівники області та міста. Як і у минулі роки, всі бажаючі змогли позмагатися в техніці велосипедної їзди, яку започаткував В.Е. Матковський. Його розробки з техніки велосипедної їзди впроваджені в систему підготовки велосипедистів-початківців в Україні.

Стало вже традицією проведення велоднів в одному із центрів велоспорту Житомирщини – місті Радомишлі. Сподіваємося, що такі велодні згодом будуть проводитися і в інших містах, містечках та селах Житомирщини.

Велодень в Житомирі 2010 року

Велодень в Житомирі 2011 року

**Машина супро-
воду велосипе-
дистів
по вулицях
міста
Житомира**

**27 травня 2012 року в Житомирі в шосте проводилася
всеукраїнська акція під назвою «Велодень». У ній вперше взяло
участь близько 400 чоловік від маленьких діточок-початківців до
дорослих. Учасники акції розпочали велопробіг із площі
Соборної і проїхалися вулицями міста**

Учасники «Велодня – 2012»

Папа, мама, братик і я... – на велодні

Завершення «Велодня – 2012»

26 травня 2013 року, понад 500 велосипедистів міста Житомира на чолі з мером Володимиром Дебоєм взяли участь у «Велодні – 2013»

Учасники велопробігу на старті

Велопробіг очолив мер міста Житомира Володимир Дебой, 2013 р.

**Ветерани велоспорту Житомирщини активні учасники
«Велодня –2013»**

Учасники «Велодня – 2014» зібралися
на майдані Корольова

«Велодень – 2014» у Житомирі. Маршрут велопробігу пролягав по вулицях Перемоги, Лесі Українки, Щорса, Київській, Мануїльського, Дмитрівській, Івана Франка, Великій Бердичівській і завершився на майдані Корольова

У травні 2015 року в Житомирі проведено «Велодень – 2015».
На проведення заходу на велосипедах з сім'ями прибули заступник
голови облдержадміністрації Я.М. Лагута, начальник управління
у справах сім'ї, молоді та спорту С.М. Гресь, голова житомирського
відділення НОК України О.В. Онишук, заступник мера
міста Житомира О.М. Бочковський

Найактивніші учасниці велодня в Житомирі

Ветерани після фінішу велогонки вулицями міста разом з мером

**Радомишль славиться не тільки відомими велогонщиками,
але й змістовним проведенням всеукраїнських акцій «Велодень»**

Радує і та обставина, що в 2015 році на Житомирщині після тривалої перерви відновилась робота обласної федерації велоспорту, очолив І.І. Дорошук. До речі, обласна федерація велоспорту розпочала свою діяльність ще у далекому 1953 році. Першим головою федерації був Іван Олександрович Трещин. Із 1964 року по 2003 рік федерацію очолював Леонід Михайлович Колбасенко.

З'явилася надія на покращання організаційної роботи по розвитку велоспорту та продовження його славних традицій прийдешніми поколіннями велогонщиків. Із 2014 року за ініціативи В.Е. Матковського були започатковані змагання пам'яті заслуженого тренера України Марії Іванівни Тиркут. У 2016 році заплановано проведення відкритих чемпіонатів області, присвячених пам'яті заслуженого тренера України Сергія Івановича Кореви, одного із кращих тренерів і велогонщиків Житомирщини та України, багаторазового чемпіона України, всесоюзних змагань Святослава Івановича Толмачова. Національна федерація велоспорту України включила в календар спортивно-масових заходів проведення двох всеукраїнських змагань у місті Житомирі, що свідчить про відновлення авторитету житомирського велоспорту.

Знакова, хоча і маленька, історична подія в спортивному житті Житомира відбулася 15 березня 2014 року. В цей день із ініціативи авторів книги та при підтримці департаменту сім'ї, молоді та спорту Житомирської облдержадміністрації була відкрита пам'ятна дошка з нагоди 120-річчя від дня створення у місті Житомирі першого товариства велосипедистів-любителів. Можливо, житомиряни першими в Україні віддали шану засновникам велоспорту на Волині.

В обласній науковій бібліотеці імені Олега Ольжича відбулися заходи, приурочені цій даті. Всі бажаючі змогли ознайомитися з експозицією, присвяченою історії розвитку велосипедного спорту на Житомирщині, поспілкуватися з відомими у минулому велогонщиками області.

Виступаючи перед гостями заходу, директор департаменту сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації Раїса Гула розповіла про те, що до підготовки експозиції про історію велоспорту долу-

чилося багато небайдужих людей і завдяки їхнім зусиллям за два роки вдалося зібрати цілу колекцію раритетних матеріалів та яскравих світлин. Раїса Миколаївна подякувала спортсменам за їхні досягнення, ініціативність та ентузіазм, побажала їм нових перемог та нагородила тренерів, кращих велосипедистів Житомирщини та ініціаторів відкриття пам'ятної дошки почесними грамотами обласної державної адміністрації, обласної ради, відзнаками департаменту сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, відділення Національного олімпійського комітету

Сьогодні автори книги ще раз дякують всім не байдужим до історії міста людям, які всіляко допомагали у відкритті пам'ятної дошки. Це, в першу чергу, знаний красзнавець Житомирщини і України Г.П. Мокрицький, колишній голова облдержадміністрації і голова обласного відділення НОК України С.М. Рижук, член НОК України А.М. Чигир, колишній директор департаменту сім'ї, молоді та спорту Р.М. Гула, її заступники Н.В. Калкан, В.П. Корж, колишній міський голова В.М. Дебой, колишній заступник голови облради Р.М. Годований, начальник управління культури облдержадміністрації Ю.Г. Градовський, начальник обласного управління фізичної культури і спорту Міністерства освіти і науки України В.Р. Зорнік, головний лікар ЦМЛ № 1 А.П. Вусик, заступник головного лікаря ЦМЛ № 1 В.М. Мордюк, ветерани велоспорту Л.Б. Котвицький та В.Е. Матковський, викладач ЖДУ імені Івана Франка В.С. Осипенко.

Використані джерела

Житомирська обласна наукова бібліотека імені О. Ольжича

1. Газета «Зоря Полісся» № 75–76 від 5 жовтня 2002 р. – С. 4.
2. № 37 від 18 травня 2005 р. – С. 4.
3. № 45–46 від 3 червня 2006 р. – С. 4
4. Газета «Олімпія спорт» № 6, червень 2002. – С. 2.
5. № 4, квітень 2003. – С. 1.
6. Газета «Радянська Житомирщина» № 57 від 20 травня 1993 р.–С.4.
7. № 99 від 28 серпня 1993 р. – С. 4.
8. № 141 від 21 грудня 1993 р. – С. 4.
9. Газета «Спортивна газета» № 59 від 7 липня 1993 р. – С. 6.
10. № 74 від 1 вересня 1993 р. – С. 3.

Члени оргкомітету та гості свята під час відкриття пам'ятної дошки до 120-річчя заснування першого товариства велосипедистів у місті Житомирі

Покладання квітів до до пам'ятної дошки першому товариству велосипедистів міста Житомира керівниками департаменту сім'ї, молоді та спорту, вихованцями ДЮСШ та громадськістю міста

Дошку відкривають майстри спорту СРСР міжнародного класу з велоспорту Ірина Денисюк-Чужина та Володимир Барановський

Пам'ятна дошка відкрита в честь 120-річчя заснування велосипедного спорту на Житомирщині, 2014 р.

Дослідники історії спорту Житомирщини О.С. Кухарський та Г.П. Грибан з відомими велосипедистами і тренерами

Знайомство з експонатами виставки, присвяченої 120-річчю велоспорту Житомирщини

Експонати виставки історії розвитку велосипедного спорту на Житомирщині в обласній науковій бібліотеці імені О. Ольжича

**Вітальне слово
директора департаменту
сім'ї, молоді та спорту
Житомирської
облдержадміністрації
Р.М. Гули на святковому
зібранні, присвяченому
120 річниці
створення першого
товариства
велосипелістів
у місті Житомирі**

**Промова
дослідника історії спорту
Житомирщини
О.С. Кухарського
на святковому зібранні,
присвяченому
120 річниці від дня
створення першого
товариства
велосипедистів-
любителів
у місті Житомирі**

**Вітальне слово
голови обласної
громадської організації
«Співка ветеранів
спорту Житомирщини»,
доктора педагогічних
наук, професора,
академіка академії наук
вищої освіти України
Г.П. Грибана**

**Промова вихованця
Радомишльської
ДЮСШ, чемпіона
VIII Спартакіади народів
СРСР, чемпіона СРСР,
майстра спорту СРСР
міжнародного класу
львів'янина
Володимира
Барановського**

**Виступ композитора-співака Бронеслава Котвицького
перед учасниками святкового зібрання**

Святкове зібрання в обласній науковій бібліотеці імені О. Ольжича

Вихованки житомирського велоспорту Олена Грибан і Олена Огуй

Нагороди Національного олімпійського комітету України

Л.Б. Котвицький зі своїми вихованками на святковому зібранні

**Золотий годинник
заслуженому
тренеру УРСР
Л.Б. Котвицькому
з вдячністю
від вихованок –
вручає
рекордсменка
України
Олена Грибан**

**Директор
департаменту сім'ї,
молоді та спорту
Р.М. Гула
нагороджує члена
організаційного
комітету по
риттю пам'ятної
дошки першому
вариству
дистів Жито-
мира Г.П.
Грибана**

Брати Бронеслав і Леонід Котвицькі під час святкування

Н.В. Калкан вручає нагороду Олені Грибан

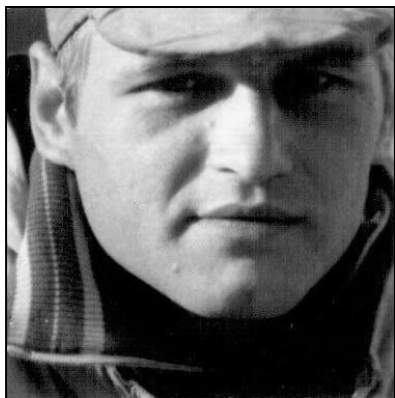
Автори книги під час вивчення історії велоспорту Житомирщини на тренувальній базі заслуженого тренера УРСР Л.Б. Котвицького

Під час відзначення 122-річниці від дня утворення товариства велосипедистів (СШ № 21, м. Житомир, 28.11.2015 р.)

ВЕЛОСИПЕДНИЙ СПОРТ СЕРЕД ВЕТЕРАНІВ

Останнім часом великого поширення по всій планеті набув ветеранський спорт. Результати ветеранів спорту слугують доказом того, що резерви людського організму невичерпні і в похилому віці. Приємно відзначити, що ветерани Житомирщини ось уже протягом 25 років радують своїми успіхами. Є серед них чемпіони і призери України, Європи, світу з багатьох видів спорту. Не стали винятком і здобутки ветеранів велосипедного спорту. Пер-

О.А. Кучмій

шопрохідцями серед велогонщиків-ветеранів Житомирської області області були Олександр Кучмій, Леонід Бондарчук, Михайло Масолов, Віктор Матковський та Михайло Столяр. 6–7 квітня 1991 року В. Матковський, О. Кучмій, Л. Бондарчук, М. Масолов взяли участь у всеукраїнській традиційній велогонці «100 кілометрів за 10 годин по Поясу Слави», яка проходила в Одесі. Понад 500 учасників вийшли на старт цієї велогонки. У перший

день спортсмени змагалися у техніці проходження короткої дистанції та вмінні управляти велосипедом. У цей же день учасники змагалися у швидкісному пролозі. Л. Бондарчук зумів посісти четверте місце, В. Матковський – п'яте, а О. Кучмій – шосте. У гонці на 100 кілометрів В. Матковський посів 6 місце серед ветеранів, подолавши дистанцію за 3 год 58 хв 33 сек.

У 1992 році в м. Біла Церква проходила міжнародна ветеранська гонка, де змагалися велогонщики навіть із далеких країн – США, Канади, Австралії та інших. Житомирянин Михайло Столяр зумів здобути бронзову нагороду у фігурній їзді. Із 1995 року у ветеранських змаганнях почали брати участь Петро Троп та Юрій Кислов. Першу срібну нагороду на чемпіонаті України 1996 року для велогонщиків-ветеранів Житомирщини виборов Михайло Столяр. Чемпіонат проходив у місті Тернополі.

В.Е. Матковський

На чемпіонаті України 1997 року в Білій Церкві, окрім чемпіонських нагород, розігрувалися путівки на чемпіонат Європи та світу до Австрії. На цих змаганнях звання чемпіона виграв радомишлянин

На старті М.Г. Столяр

Іван Дорошук, а Михайлу Столяру дісталось срібло. Обидва наші спортсмени здобули право взяти участь у чемпіонаті Європи та світу. Але ще до поїздки в Австрію М. Столяр виїжджав на змагання у місто Муром на чемпіонат СНД, де посів восьме місце.

Слід зазначити, що на змагання спортсмени їздили за власний кошт. Виступаючи на чемпіонаті світу та Європи у австрійському місті Дойчландсберг, І. Дорошук у загальному заліку у своїй віковій групі посів восьме місце, а 46-річний М. Столяр – 14 місце. В останній загальній гонці на 65 кілометрів змагалися гонщики всіх ві-

кових груп (майже 400 чоловік). І Дорошук фінішував четвертим, показавши однаковий час із третім призером, а Михайло Столяр виборов 13 місце. У наступні роки, виступаючи в багатоденних гонках «Все-світня неділя спорту» в Австрії, І. Дорошук неодноразово ставав призером етапів, а у 2002 році в загальному заліку здобув бронзу, в 2003 році – срібло. Він учасник ветеранських чемпіонатів світу 1998–2000, 2003, 2008 років.

У 2005 році у Білій Церкві були започатковані Всеукраїнські ігри ветеранів спорту, пам'яті М.М. Баки. Команда Житомирщини – незмінний учасник ігор, срібний призер у загальнокомандному заліку 2009, 2011, 2013 років. За збірну Житомирщини на всеукраїнських іграх виступали і виступають ветерани велоспорту Тетяна Головня-Білоskalенко, Наталія Радущинська, Юрій Янчиков, Іван Дорошук, Петро Троп, Михайло Столяр, Юрій Кислов. Найбільше нагород на всеукраїнських

На старті І. Дорошук

**Ветерани велоспорту Житомирщини
Ю.Г. Кислов та П.Г. Троп**

ветеранських іграх здобув І. Дорошук. У його активі 12 чемпіонських, 10 срібних і бронзових медалей.

Чимало досягнень у «старожилів» збірної П.Г. Тропа та Ю.Г. Кислова. Вони були активними учасниками всеукраїнських велоестафет 2006, 2009, 2012 років, а П. Троп – срібним призером III, IV, V Всеукраїнських ветеран-

ських ігор у командному заліку та бронзовим призером III ігор у гонці на 15 кілометрів (26 хв, 8, 21 сек). Срібною призеркою V всеукраїнських ігор (2013 р.) у парній гонці стала дебютантка

Фініш Юрія Янчикова

змагань Тетяна Головня-Біло-
скаленко. На VI іграх 2015 року
переможно виступила Наталія
Радущинська, вигравши гонку на
20 кілометрів (35 хв 29,23 сек).
Інші учасники команди (І. До-
рошук, Ю. Янчиков, Т. Головня-
Білооскаленко) показали високий
рівень фізичної підготовки, спор-
тивної майстерності, що дозво-
лило ветеранам Житомирщини
стати срібними призерами ігор.

Із 2004 року гонщики Жито-
мирщини беруть участь у пре-
стижних велогонках серед вете-
ранів «Тур братів Стародубів»,
що проводяться щорічно в кінці
серпня у місті Хмельницькому.
Двічі (2004, 2006 рр.) вигравав
гонку у загальному заліку І До-
рошук та двічі (2010 та 2014 рр.)
він був срібним призером. У
2012 році вдало виступив на тра-

сах міста Хмельницького і інший ветеран Петро Троп. Дистанцію
1,2 кілометра він подолав за 1 хв, 57,96 сек і здобув срібну медаль
та бронзову у загальному заліку. На чергових змаганнях 2014 ро-
ку у Хмельницькому наші ветерани знову показують високі ре-
зультати. Наталія Радущинська виборола I місце у загальному
заліку, II місце серед чоловіків посів І. Дорошук, III – Ю. Ян-
чиков. Юрій Янчиков здобув звання чемпіона у груповій гонці.

У 2015 році хмельницька траса стала вдалою для Н. Радущин-
ської, яка виграла групову гонку на 55 кілометрів. Бронзові наго-

роди у загальному заліку здобули І. Блажиевський та Г. Бичихін. Призером змагань знову став Ю. Янчиков.

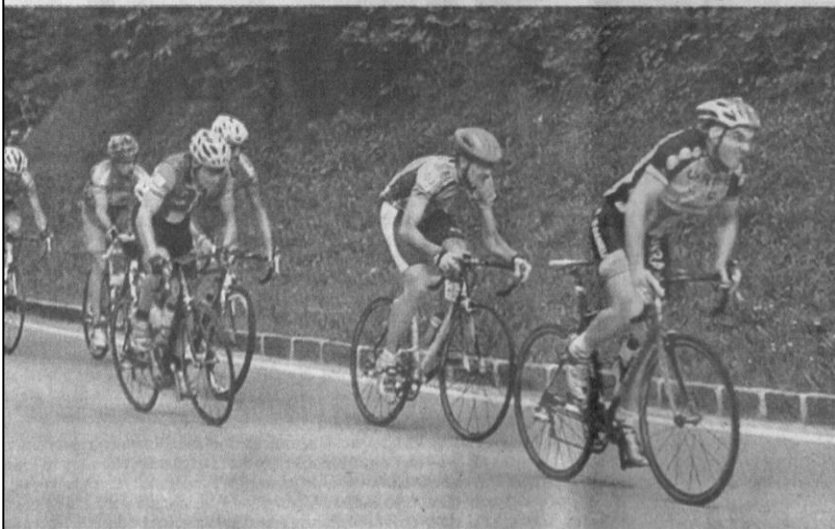

**VI Всеукраїнські ігри ветеранів з велоспорту. На дистанції
Наталія Радушинська, Біла Церква, 13–14 червня 2015 р.**

Успішно виступали наші ветерани на міжнародних змаганнях «Київська сотка». 7 вересня 2014 року змагання зібрали чималу кількість учасників. Дистанцію 100 кілометрів із часом 2 год 49 хв 26 сек першою закінчила Наталія Радушинська, здобувши таким чином звання чемпіона змагань.. На змаганнях 2015 року вона здобула срібну нагороду, а І. Дорошук – бронзову. Наші ветерани продовжують брати участь в обласних змаганнях, де показують яскравий приклад спортивного довголіття для юних спортсменів.

Сподіваємося, що ветерани і надалі будуть радувати прихильників велоспорту Житомирщини своїми перемогами.

Ветерани велоспорту

У серпні спортсменам-велосипедистам доводиться швидше крутити педалі. Саме в цей час в Австрії проводиться Міжнародний тиждень велоспорту у місті Дойчландзберг, Кубок та Чемпіонат світу з велоспорту серед ветеранів. До програми Міжнародного тижня велоспорту входять: гонка на час, спринт, групові гонки, гонка вгору та парна гонка. Спортсмени могли взяти участь у 10 вікових категоріях.

Срібло в гонці вгору і бронзу в груповій гонці на 108 км виборов Іван Дорошук (Житомир, 40+). Володимир Окороків (Дніпропетровськ, 55+) традиційно успішно

тегорії учасників у парній гонці – вік двох спортсменів додається і ділиться на класи: I клас – сума років до 90 років, II клас – 91-120 років, III клас – 121 і старше. Українці Іван Дорошук (Житомир) та Микола Ковалевський (Чернівці) в класі I посіли місце (стартувало 43 пари з 22 країн). Серед 63 пар, які стартували у III класі, ветерани українського велоспорту теж не пасли задніх. Так, Володимир Окороків та Леонід Яловий (Дніпропетровськ) приїхали дев'ятими, а Микола Курафєєв (Біла Церква) та Святослав Ковальчук (Львів) фінішували дванадцятими.

Після завершення змагань Міжнародного тижня велоспорту 11 учасників української делегації пе-

із 36 країн зібралися в 2008 році на ці змагання, які проводилися у 12 вікових категоріях, у кожній з яких понад 100 учасників.

Ветерани велоспорту з України хоч і не вибороли призові місця, але показали свою підготовку і професіоналізм на високому рівні: Тарас Дубінець (Київ, 35+) фінішував 8-им серед 143 стартувальників; Дорошук Іван (Житомир, 40+) приїхав 21-им серед 136 учасників заїзду; Святослав Ковальчук (Львів, 60+) домчав до фінішної лінії 24-им, обігнавши 97 спортсменів; Віктор Федоров (Дніпропетровськ, 35+) зайняв 21 місце серед 143 стартувальників.

Микола КУРАФЄЄВ,
майстер спорту. Заслуже-

Газета «Спорт ветеранів України» надрукувала фото і розповіла про досягнення житомирських ветеранів велосипедного спорту (лідирує житомирянин Іван Дорошук на всеукраїнських змаганнях)

Збірна Житомирщини на всеукраїнських змаганнях ветеранів

Президент НОК України С.Н. Бубка вітає учасників всеукраїнських ветеранських змагань з велосипедного спорту

Житомирські ветерани перед стартом всеукраїнських змагань

Гонка розпочалася...

Ветерани ведуть тактичну боротьбу за перемогу

Фініш Юрія Янчикова

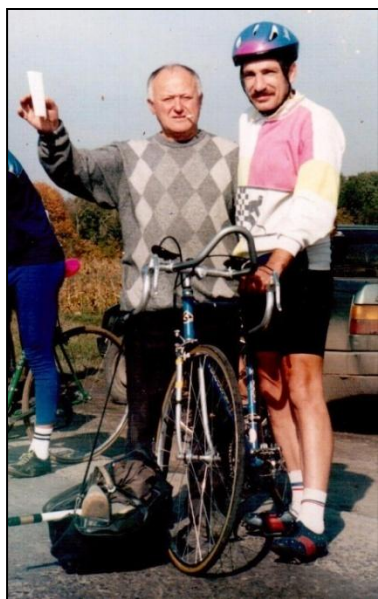

Наталія Радущинська готується до старту

**VI Всеукраїнські ігри ветеранів з велоспорту, парна гонка,
Біла Церква, 2015 р. На дистанції Н. Радущинська з сином**

Михайло Столяр закінчує гонку другим і приносить першу срібну нагороду ветеранам Житомирщини

**Заслужений тренер УРСР
Л.Б. Котвицький
та Михайло Столяр
після закінчення гонки**

Нагороди Івана Дорошука

**Житомирські ветерани під час змагань: зліва-направо: Ю. Кислов,
Г. Троп, А. Репіков, Л. Котвицький, Ю. Янчиков, Н. Радушинська,
І. Титаренко, О. Шулятиков**

II Всеукраїнські ігри ветеранів.
 Змагання з велоспорту.
 м. Біла Церква 6-9 вересня 2007 р.

ВЕЛОТУРИСТИЧНА ЖИТОМИРЩИНА

Звичка і пристрасть подорожувати передається людині на генному рівні вже багато мільйонів, а, можливо, мільярдів земних років. Зміна кліматичних умов та природного середовища, постійні пошуки їжі змушували первісну людину долати значні відстані та звикати до нових умов життя. Тому й не дивно, що ця звичка в людини збереглася до теперішніх днів.

Без пристрасті до мандрів і допитливості італійця Марко Поло у кінці XIII століття, європейці не дізналися б так рано про загадкові Індію і Китай, не отримали б конкретних відомостей про Індійський океан. Велика жага мандрувати морями і океанами допомогла Христофору Колумбу 12 жовтня 1492 року відкрити новий материк, який пізніше назвали Америкою (хоча історичні дослідження встановили, що за півстоліття до Колумба на берег нового світу першою ступила нога норвежця Лейфа Еріксона) [1]. Пристрасть морських подорожей полонила молодого португальця Фернана Магальяша (Фернандо Магеллана) настільки, що він у 1520 році першим здійснив кругосвітню морську подорож [1]. А скільки наукових відкриттів зробив російський мандрівник Микола Міклухо-Маклай! Учений-антрополог, етнограф, географ, письменник, публіцист, художник, лікар, ботанік, зоолог та, насамкінець, мандрівник. Все це поєдналося в одній людині – М.М. Міклухо-Маклаї. За своє коротке життя (помер у 42-річному віці) він здій-

**Христофор Колумб,
1501–1502 рр.**

снів 10 подорожей на Нову Гвінею, Філіпіни, Малакку, Австралію, Меланезію, Мікронезію. Здійснював Микола Миколайович недовготривалі подорожі і по нашому краю, а саме коли приїздив провідати матір Катерину Семенівну у містечко Малин. Ще у 1873 році Катерина Семенівна купила у княгині Софії Олександрівни Щербакової в Малині, Дем'янівці, Головнах, Пиріжках

**М.М. Міклухо-Маклай
під час подорожі по Новій
Гвінеї, 1880–1881 рр.**

2350 десятин землі та 5070 десятин лісу. Там же, в Малині, була збудована садиба, в якій вона прожила до 1905 року [4, с. 35–37].

Вперше М.М. Міклухо-Маклай приїздив у Малин 5 травня 1886 р., коли в черговий раз повернувся із далекої Австралії. У Малині йому не було часу нудьгувати. Він упорядковує свої архіви, закінчує редакційну підготовку I тома «Подорожей» (всього вийшло 6 томів, *авт.*) [5], знайомиться з життям місцевих жителів, виїздить у сусідні села, де вивчає антропологічну будову поліщуків. 10 червня 1886 року М.М. Міклухо-Маклай виїхав до Петербургу [4, с. 51]. Вдруге і в останнє вчений побував у Малині в серпні 1887 року [4, с. 57], де

продовжував вивчення Малинщини. Про легендарних мандрівників написано сотні книг, але ми не ставили перед собою завдання всіх їх згадувати.

Із розвитком цивілізації подорожі і мандри не втратили свого значення і стали нагальною потребою як розумового так і фізичного розвитку людини. Для їх забезпечення у сучасному світі ви-

никла ціла індустрія туризму (слово запозичене із французької мови і означає прогулянка, подорож). У залежності від мети подорожі туризм поділяється на спортивний, пізнавальний (екскурсійний), діловий, любительський (мисливсько-риболовський), релігійний тощо. Сьогодні в Україні стає популярним так званий «зелений туризм». За засобами пересування розрізняють туризм піший, лижний, водний, автобусний, залізничний, автомобільний, авіаційний, велосипедний і комбінований [6].

З кожним роком все більшу популярність серед населення планети завойовує велосипедний туризм, який має свої переваги у порівнянні з іншими видами туризму. Велосипед є дуже зручним засобом пересування. Він дає мандрівнику можливість із досить значною швидкістю долати великі відстані, познайомитися під час короткої подорожі з історико-географічною специфікою тієї чи іншої місцевості, відвідати цікаві об'єкти, розташовані один від одного на значній відстані. Ще одна суттєва перевага перед іншими видами туризму – веломандрівнику не доводиться переносити рюкзак в декілька десятків кілограмів на власній спині. Це робить його двоколісний помічник.

Проте велосипед ставить деякі специфічні вимоги до учасників подорожей. Кожен велотурист має володіти технікою їзди на велосипеді з вантажем не тільки по шосейних дорогах, а й по стежках та бездоріжжю. Обов'язковою умовою є знання правил дорожнього руху, що є запорукою безаварійного проведення велосипедного походу. Кожен велотурист має знати матеріальну частину велосипеда та вміти робити дрібний ремонт в польових умовах.

Неабиякими щедротами обдаровує велосипед у туристичній мандрівці. Кожна подорож залишає помітний слід у житті велотуриста, бо є незабутньою подією, насиченою новими знаннями про невідомі краї та свої можливості.

У далекій дорозі, за тридев'ять земель від рідного порогу, не минути екстремальних ситуацій і непередбачених труднощів, в подоланні яких велотурист складає важливий життєвий іспит – на витривалість, мужність, силу волі, фізичне загартування і любов до рідного краю. Велосипедні подорожі є захоплюючим видом

активного відпочинку, який дарує багато чого несподіваного, а інколи – досі небаченого, оригінального, виняткового. Цілодобове перебування на свіжому повітрі зміцнює здоров'я, зберігає фізичну працездатність і бадьорість.

Подорожувати на велосипеді почали ще на початку ХХ століття. Ми уже згадували про першу кругосвітню подорож на велосипеді, яку здійснив російський велогонщик А. Панкратов у 1911–1913 рр. Найбільшого поширення на теренах України велосипедний туризм набув за радянських часів і припадає на 50–60-ті роки минулого століття, коли почали з'являтися секції велотуризму при туристичних клубах, колективах фізкультури підприємств і організацій.

Варто згадати, що Житомирщина була в числі перших областей України, де активно почав розвиватися велотуризм. Найкраще працювали секції велотуризму при Житомирських туристичних клубах «Полісся», «Колумбус», Новоград-Волинському міському турклубі «Романтик». Ще в далекій юності захопився велоподорожами вчитель однієї із шкіл міста Новоград-Волинського О.Г. Гершфельд. За сорок років мандрів по просторах колишнього Радянського Союзу він наїздив дорогами Західного Сибіру, Уралу, Поволжжя, степами Дону, по містах і селах України, Білорусії, Молдавії, Прибалтики понад 100 тисяч кілометрів. Вийшовши на пенсію, О.Г. Гершфельд у травні 1975 року втілив у життя свою давню мрію – проїхати на велосипеді по території Радянського Союзу із сходу на захід, із заходу на південь. Його маршрут пролягав із Владивостока на Хабаровськ, Читу, Іркутськ, Красноярськ, Новосибірськ, Томськ, Свердловськ, Москву, Ленінград, Таллін, Ригу, Мінськ, Львів, Кишинів, Одесу, Севастополь, Керч, Новоросійськ, Батумі і склав майже 14500 кілометрів [14].

Перші республіканські змагання з техніки велосипедного туризму відбулися у місті Харкові у 1979 році. Саме команда туристичного клубу «Романтик» захищала честь Житомирщини на цих змаганнях, де здобула бронзові нагороди. На других республіканських змаганнях ця ж команда знову посіла третє місце. Команди із 16 областей приїхали у листопаді 1981 року до Криму,

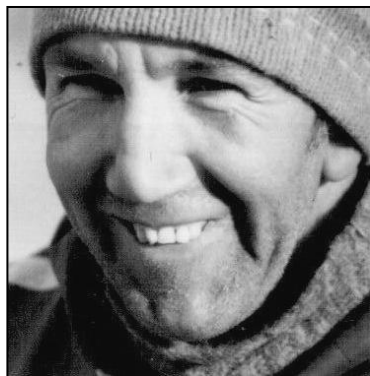

**Збірна команда з велотуризму клубу
«Романтик», 1981 р.**

гань завадили їм вибороти перше місце, чим скористалися кияни і харків'яни, які випередили нашу команду [15].

У наступному 1982 році команда «Романтик» стає чемпіонами України. Разом з Володимиром Левчишиним, Валерієм Осиповським, Володимиром Троцьким, Миколою Дикуром чемпіонські звання здобули новачки команди Борис Лушан та Володимир Гамма. Протягом 1983–1987 років на чемпіонатах України Володимир Гончаров, Володимир Гамма, Леонід Воліс, Володимир Левчишин, Олександр Герасимович, Сергій Ковалевський виборюють срібні медалі у командному заліку, а в 1990 році – бронзові. Бронзовим

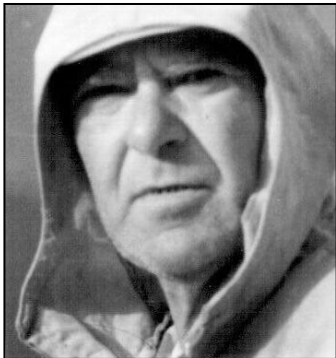
щоб втретє визначити переможців з велотуризму. Як і у попередні роки у змаганнях взяла участь команда велотурклубу «Романтик». За команду виступали Воломир Гончаров (капітан), Микола Дикур, Володимир Левчишин, Володимир Троцький, Валерій Осиповський. Після першого дня змагань наші спортсмени впевнено захопили лідерство. Однак, поламка велосипеда у капітана команди В. Гончарова на другий день зма-

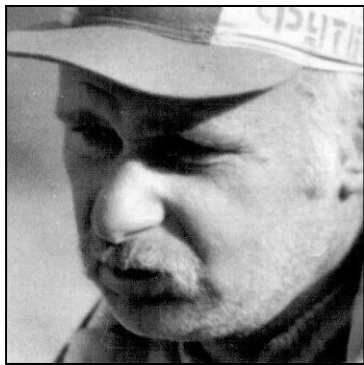
Володимир Гончаров

призером у особистому заліку на першості колишнього Радянського Союзу 1986 року став В. Гамма.

Свою діяльність велотурклуб «Романтик» розпочав ще в далекому 1972 році. Заснував клуб Овсій Мусійович Лихолат. У газеті «Радянська Житомирщина» від 20 вересня 1990 року читаємо: *«Набридло Овсію Михайловичу проводити пасивні відпустки на березі річки чи озера. Звичайно, засмагнути – непогано. Але ж набагато цікавіше можна відпочити, наприклад, не лежачи під сонцем, а подорожуючи. Така ідея визріла й під впливом публікацій періодичних видань про переваги рухливого способу життя. У перший свій рейс за здоров'ям вирушив на велосипеді по Україні, «намотавши» на колеса до трьох тисяч кілометрів. Житомир, Вінниця, Одеса, Крим... Чудовий настрій,*

Овсій Лихолат

Леонід Воліс

зустрічі з цікавими людьми, мальовничими місцями, живою історією рідного краю. Важко передати враження від такої подорожі. Сам переконався, що так відпочивати набагато цікавіше, ніж лежачи на пляжі. А ще переконався: рух може стати ефективними ліками від багатьох хвороб. Єдине, чим залишився невдоволеним, то це тим, що ні з ким було поділитися враженнями від побаченого й почутого. Отож став шукати одноподумців.

Володимир Гончаров і Леонід Воліс прийшли до Овсія не одні. Відтоді так і повелось, як у ланцюговій реакції: виявив бажання примкнути до самодіяльних велотуристів – приведи з собою дру-

га. Перших три роки збиралися на квартирі О.М. Лихолата, а згодом перебралися у власноручно обладнані підвальні приміщення, які віддали в їхнє розпорядження.

Нині клуб об'єднує більше сотні ентузіастів, активних прихильників велотуризму, пішоходів. Всі – як одна велика сім'я. Разом відзначають знаменні події в житті друзів, допомагають один одному. Шістнадцять весіль відгуляли в колективі. А скільки новосіль, звідин... Голод спілкування, яким страждали досі, поступився місцем дружбі, радості, що живеш у здоровому колективі» [17].

Володимир Левчишин

Володимир Гамма

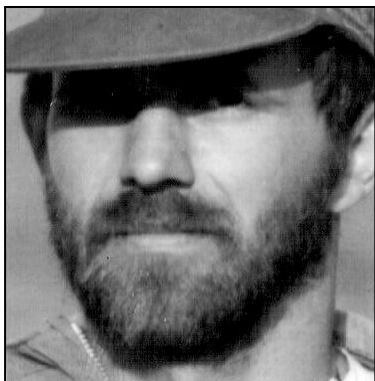
Своїми спогадами про діяльність туристичного клубу «Романтик» поділився майстер спорту СРСР Володимир Михайлович Гамма: «Народженням нашого клубу є 1972 рік, засновником та хрещеним батьком якого був Овсій Мусійович Лихолат. Це він, працюючи на Новоград-Волинській станції електромереж інженером, почав збирати навколо себе людей-однодумців, які полюбляли мандри. Забігаючи наперед, хочу сказати, що через наш клуб пройшло більше двох тисяч дей. На перших порах у клубі займалися пішохідним туризмом, водним туризмом, спеліотуризмом, мотоавтотуризмом, але прижився і став головним видом велосипедний туризм.

Маршрути перших походів пролягали по селам, полям і лісам нашого рідного Полісся. У 1974 році вирушили в похід дорогами Кавказу. Розуміли, що буде важко, але наскільки, тоді ніхто не розумів. Спекса за сорок градусів, розплавлений асфальт, на каміння голою ногою не стати, води багато, а дров немає. Для того щоб приготувати їжу, зверталися до автомобілістів і купували у них бензин і паяльною лампою готували собі сніданки та обіди.

Світлана Крутякова

З часом до Овсія Лихолата приєднуються Леонід Воліс, Володимир Гончаров, Юрій Подейко, Володимир Кушнір, Петро Полянко, Віктор Шабаров, Микола Дикур, Володимир Троцький, Валерій Осиповський. Восени по закінченню туристичного сезону відбулися зустрічі, на яких показували слайди, фотографії даного походу, розповідали про пригоди, які траплялися в дорозі. Восени та зимою ми вибирали нові маршрути, малювали карти, спілкувалися з контрольнорятувальними службами, готували велосипеди, шили велочохли та велоранці і з нетерпінням чекали цікавих пригод і вражень від нових маршрутів.

**С.В. Свінцицький –
літописець клубу**

Пізніше в клуб влилася заохана в мандри молодь. Серед яких були Володимир Гамма, Володимир Левчишин, Світлана Крутякова, Володимир Кушнір, Олександр Герасимович, Борис та Сергій Луцани, Сергій Ковалевський, Марія Чечет, Валентина Голімбієвська, Ігор Завгородній, Микола

Дікур, Юрій Шкабаров, Олег Мізернюк, Ігор Саган, Віктор Чаплигін, Тетяна Гамма, Олег Гамма, Фелікс Мардер, Сергій Прокоф'єв, Ігор Саксіг, Борис Фаянс, Негік Лихолат, Микола Поляков, Микола Герасимчук, Євген Прунькін, Галина Глазова, Ганна Ветошкіна, Людмила Цибулько, Леонід Зеленський, Павло Дейнеко, Василь Мельник, Любов Бутар, Михайло Деркач, Алла Опанасюк, В'ячеслав Тішинський та всіх не перерахувати. Але це були золоті роки для нашого клубу. Збираючись в похід, кожен знав, за що він відповідає, а роботи під час походу було дуже багато. Звичайно, був керівник групи, касир, завгосп, ремонтник, санінструктор, фотограф, літописець. По закінченні походу писався звіт.

**Члени турклубу «Романтик» на першості України з велотуризму:
Левчишин Володимир, Луцан Борис, Осиповський Валерій,
Троцький Володимир, Дікур Микола, Гамма Володимир**

За 43 роки існування клубу ми побували на українському та білоруському Поліссі, Карпатах, Кавказі (7 разів переходили Великий Кавказський хребет від Каспія до Чорного моря), Дагестані, Armenії, Азербайджані, Грузії (тричі переходили Ельбрус). Подорожували наші групи по Середній Азії, Карелії, Кольському півострові, Алтайському краю, милувалися водами Байкалу, пейзажами Криму, пройшли дорогами Уралу, Сибіру, Далекого Сходу, побували у всіх 15 союзних республіках колишнього Радянського Союзу. Брали участь у міжнародному велопробігу від Чорнобиля до Берліну.

На оглядовому майданчику біля водопаду на річці Іскандер-Дар'я

В молоді роки обов'язково усі хотіли виконати норматив майстрів спорту по велотуризму і багатьом це вдалося. Для цього потрібно було пройти десять регіонів колишнього Радянського Союзу. Велосипедний туризм має 5 категорій складності. Кожна з них залежала від кілометражу, бездоріжжя та висоти над рівнем моря. Для виконання нормативу майстра спорту необхідно

було пройти всі п'ять категорій складності учасником в групі та п'ять разів бути керівником, при цьому потрапити в команду, яка бере участь в чемпіонаті України і посісти не нижче третього місця. Далі – участь в чемпіонаті СРСР і знову ж посісти не нижче шостого місця. У 1990 році у нас в клубі з'явилося 7 майстрів спорту Радянського Союзу, серед них Лихолат Овсій, Гамма Володимир, Гончаров Володимир, Воліс Леонід, Крутякова Світлана, Левчишин Володимир, Кушнір Володимир.

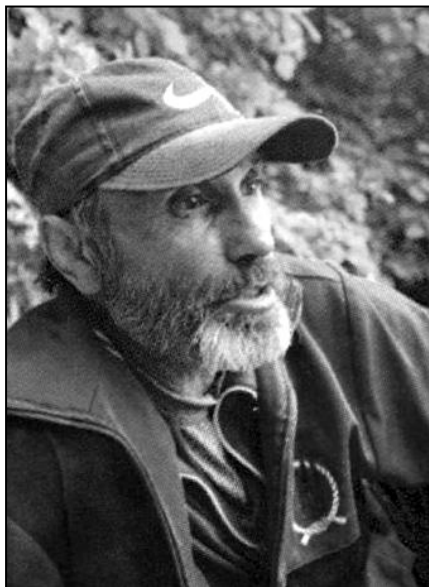

**Члени велоклубу «Романтик» з «кораблем» пустині
в Алтайській долині**

Члени клубу побували і за кордоном в Польщі, Чехії, Болгарії, Румунії, Німеччині, Туреччині, Нідерландах, Словачії, Югославії, Португалії. Описати все досить складно, але я вірю, що колись буде написана історія туристичного клубу «Романтик» міста Новоград-Волинського».

Додамо, що у клубі «Романтик» активно займалися також і водним туризмом. Спортсмени клубу вдало виступали на міжнародних змаганнях. Так, у 1990 році у польському місті Гданську брало участь 130 екіпажів байдарочників. І, що найприємніше, наші п'ять екіпажів зайняли четверте, сьоме, одинадцяте, п'ятдесяте і п'ятдесят перше місця. Із 1996 року клуб очолював Володимир Андрійович Гончаров. Після його трагічної загибелі в 2002 році клуб «Романтик» очолив Євген Вікторович Прунькін. Клуб продовжує свою діяльність і спрямовує свої зусилля на відродження славних традицій.

Чимало цікавих подорожей здійснили члени житомирського

Георгій Жуков

туристичного велоклубу «Полісся». Одним із засновників велотуризму в клубі був Георгій Ігорович Жуков, який понад 35 років свого життя віддав мандрям по багатьох місцях нашої планети. Дитяче захоплення велосипедом Георгій Ігорович зберігає і сьогодні. У свої 73 роки він щодня не розлучається зі своїм сталевим другом-велосипедом. У подорожах він черпав і черпає життєдайну енергію і натхнення, які завжди надихають його на творчу діяльність. Проза, вірші, пісні, казки, які виходять із під пера Георгія сповнені любов'ю до життя, до рідної землі, природи, сім'ї, дітей. Чистота

його душі і помислів передавалася і передається не одному поколінню житомирських велотуристів.

Першу групу велотуристів Г. Жуков очолив у 1981 році. Тоді група відправилася за маршрутом Житомир – Олевськ – Словеч-

но – Овруч – Коростень – Житомир. Потім було пройдено сотні маршрутів живописними місцями рідного Полісся і Волині, землями древлян і русичів, важкими дорогами Карпатських і Кримських гір. У 70-річному віці Георгій здійснив подорож по Непалу і милувався Гімалайськими горами. Враження від спілкування з природою та захоплюючих краєвидів завжди лягали віршованими рядками на папір. У 2011 році світ побачила збірка його поезії «Откровения от Георгия». Додамо, що в молоді роки він проявляв неабиякі акторські здібності, зіграв багато ролей у народному театрі міста Житомира та зіграв одну із ролей у фільмі «Дума про Ковпака».

Члени велотуристичного клубу «Полісся»

У ті ж роки в колективі фізкультури одного із промислових гігантів Європи житомирського заводу «Електровимірювач» була організована багаточисельна велотуристична секція. Очолював секцію Віктор Едуардович Матковський. Гортаючи сторінки заводської багатотиражки «Електровимірник», що збереглася в особистому архіві В. Матковського детально дізнаємося про по-

дорожі і мандрівки секції велотуризму туристичного клубу «Колумбус». Де тільки не побували заводські велотуристи! Їхні маршрути пролягали гірськими дорогами Криму та Карпат, рівнинами українського лісостепу та рідного Полісся, подорожували заводчани і по далекій Карелії, милувалися краєвидами Угорщини. Повернувшись додому, В. Матковський завжди ділився своїми враженнями від подорожей на сторінках заводської газети та щоразу агітував своїх колег по роботі долучатися до здорового способу життя.

Віктор Матковський під час подорожі по Кавказу

В одній із статей читаємо: «...Що тягне людину на природу, в інші краї? Сучасній людині не вистачає не лише чистоти повітря, але і радощів від руху та м'язового навантаження, а головне – хвилин спокою, мислення, єднання з природою. Ніде не одержати такої кількості вражень, їх різнобарвності під час відпустки, як у туристичному поході. Адже учасник такого походу відзначає несхожість досі пройдених доріг, чарівність природи, романтику нічного багаття... А якою невимушеною, відвертою буває бесіда біля такого багаття, пісня під гітару!

Досить лише один раз побувати у турпоході, і він обов'язково запам'ятається. Сходячи з гір, ми залишаємо там частку свого серця, а потім з нетерпінням чекаємо наступної відпустки. І так

назавжди стаємо полонянами подорожей. Чим більше прив'язуємось до мандрів, тим більше одержуємо від них.

Люди говорять – посієш вчинок, пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер. Туризм якраз і є тією нивою, яка дає можливість виростити мужній загартований характер. Він навчає жити в колективі, в дружбі, і разом з тим виховує самостійність, ініціативу, працьовитість, почуття взаємовиручки і допомоги. Туризм збагачує багаж знань, поширює кругозір, різноманітність духовне життя, є чудовим засобом пізнання природи, дає змогу зміцнити здоров'я, подорожувати всією сім'єю, а іноді і фах обрати. Все сказане цілком відноситься і до нас, велотуристів» [7].

**Нове покоління велотуристів міста Житомира
перед початком змагань**

Разом з В. Матковським у велоподорожах брали участь не один десяток заводчан. Найактивнішими серед них були О. Криушин, В. Добровольський, І. Бецман, Г. Войцехівський, В. Опре-

лянський, С. Данилюк, С. Будник, Л. Толокевич. На превеликий жаль, за часів незалежності України завод-гігант перестав існувати, а разом із ним туристичний клуб «Колумбус» [7–13].

У Житомирі велотуризм почав відроджуватися в 2009 році, коли організувався житомирський велоклуб. Активним членом житомирського велоклубу був відомий житомирський турист, досвідчений велосипедист Павло Мокрицький. У серпні 2011 року після його виходу із житомирського велоклубу він заснував турклуб «Поліське джерело». Протягом п'яти років клуб проводив численні тематичні екскурсії. Щороку організовується кілька

десятків походів, мандр, велопробігів, веломарафонів. Основна їх тематика – краєзнавча та екологічна. В останні роки в одиночному форматі П. Мокрицький організовує власні експедиції, зокрема, чотиритижневі велоекскурсії в 2012–2014 році по Львівщині, де було відвідано більше 300 дерев'яних церков і храмів. За результатами вивчення історичних пам'яток ви-йшов каталог «Дерев'яні храми Львівщини».

Павло Мокрицький під час подорожі

Із 2012 року П. Мокрицьким здійснено більше двадцяти вело-експедицій по Одещині, Вінничині, Житомирщині, Львівщині і інших регіонах з метою системної інвентаризації об'єктів Природно-Заповідного Фонду України. За три роки описано більше 600 пам'яток природи України. Подібної збірки досі не має жодна установа чи організація України. У 2015 році він ініціював велоекспедиції по Житомирському районі за результатами якої був

укладений повний фотокаталог всіх об'єктів меморіальної спадщини району, створено трьохсерійний фільм «Забута Згадана війна» зі спогадами очевидців та місцевих жителів.

Велотренінг «Облога Радомишля» клубу «Поліське джерело», 2013р.

Турклубом «Поліське джерело» проводилися різноманітні громадські та соціальні акції – веломарафони у Пугачівський будинок-інтернат, велоекскурсії для велогуртка при Коростишівській спецшколі-інтернаті № 4, акції по збиранню інвентаря для цього ж гуртка та ряд екологічних акцій по збереженню природного довкілля. Ще у 2009 році П. Мокрицький заснував щорічну премію по відзначенню велосипедистів Житомира за найбільший вклад у розвиток велоруку.

З кожним роком велотуризм на Житомирщині стає дедалі популярнішим. У 2012 році при Вільській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів Черняхівського району відкрилася секція велотуризму, яку очолив Сергій Пегов. За три роки велотуристи школи пройшли тисячі кілометрів дорогами України та Білорусії, побували в багатьох мальовничих місцях нашої області.

Сергій Пегов

3 грудня 2013 року учні Селянщинського спортивного ліцею Черняхівського району отримали можливість долучитись до занять велосипедним туризмом та велоспортом. З ініціативи керівника туристичного гуртка Прохорчук С.А., підтримки директора ліцею Сташенка О.Ф та завдяки небайдужості Коваленка Д.В. та працівників Житомирської філії ТОВ «Інфопульс Україна», які завітали до ліцеїстів в день Святого Миколая, в ліцеї з'явилось 8 велосипедів. Цей подарунок став початком велоруку Селянщини. З січня по березень 2014 року учні ліцею вивчали правила дорожнього руху для велосипедистів, основи обслуговування

та ремонту велосипедів та особливості веломандрівок. На території ліцею було обладнано велотрасу для проведення змагань з техніки велосипедної їзди.

Наприкінці березня, під час канікул, члени туристичного гуртка здійснили свою першу веломандрівку, подолавши за 3 дні понад 70 кілометрів дорогами Черняхівського та Володарськ-Волинського районів. У квітні вони відвідали міста Житомир, Коростишів, Малин, Радомишль. 120-кілометровий маршрут було пройдено за 4 дні. У дні травневих свят велотуристи Селянщини проїхали майже 80 кілометрів мальовничими стежками Житомирщини. Команда ліцею брала участь в обласних змаганнях ВГДР «Школа безпеки» що проводились в м. Романів, подолавши на велосипедах 180 кілометрів. А вже в червні 2014 року, об'єднавшись з групою велосипедистів з Вільської ЗОШ І–ІІІ ступенів під керівництвом Прохорчук С.А. та Пегова С.І. здійснили велопохід І категорії складності по північній частині Житомирської області. Його визнали переможцем І етапу чемпіо-

нату України зі спортивно-туристських походів серед учнівської молоді в класі «Велопоходи I категорії складності».

Велотуристи Селянщинського спортивного ліцею перед початком тренувань, 2015 р. (фото друкується вперше)

Вже доброю традицією стає напередодні всесвітнього дня туризму проводити в ліцеї «Велодень» та відкрити першість з техніки велосипедної їзди за програмою В.Е. Матковського «Крок до Олімпу». Долучилися до занять велосипедним туризмом і вчителі ліцею. В планах гуртківців велоподорожі по цікавих історичних та природніх пам'ятках та здійснення велопоходів вищих категорій складності.

Їхній приклад почали наслідувати і в інших навчальних закладах Житомирської області. Будемо сподіватися, що з роками велотуризм стане невід'ємною часткою здорового способу життя кожного учня і жителя незалежно від місця проживання. Було б

доречно, щоб їзда на дитячих велосипедах увійшла до програм фізичного виховання дітей дошкільних та шкільних навчальних закладів України. Ще у 1990 році у селі Велика Цвіля Ємільчинського району вчителем місцевої школи М.Р. Жилуком був проведений експеримент – урок фізичного виховання маленькі школяріки проводили на велосипедах, на який завітав журналіст обласної газети «Радянська Житомирщина» В. Кравченко. Наводимо уривок його бесіди з вчителем Р.М. Жилуком.

– У вашій школі – і містечко актракціонів і різні казкові сняряди. Дітям і так цікаво. І ось велосипеди...

– Мені здається, що діти нашу школу не проміняли б на іншу. На кожному із трьох поверхів у нас – тенісний стіл, більярд, шахи, в спортзалі та ігровій кімнаті – також багато цікавого для розвитку школярів. А із спортмістечка «Геркулес» їх не вимамиши...

Щодо велосипедів – то це маленьке диво для наших дітей. Маємо їх 20 штук. Всі вони складного типу і підходять як для первачків так і для старшокласників.

– Але шкільна програма не передбачає їзду на велосипедах...

– Це так. Але дітям потрібна гра. Набридає, скажімо, по десять разів бігати з низького старту на 30 метрів. Ото ж їм необхідно допогти знайти себе в тому, до чого лежить душа.

Тепер конкретно. З первачками ми їздимо на стадіоні так би мовити вчимося. З трохи старшими вирушаємо на велосипедах до річки та в ліс. А це – і спілкування з природою. Є в нас і фігурна їзда на велосипедах, долаємо і крос, влаштовуємо різні ігри, змагання, турпоходи по місцях партизанської слави» [16].

На сьогодні існує безліч маршрутів для велотуристів і кожен турист має можливість сам собі за уподобанням обрати маршрут. Кожна область України є унікальною, заповідною. Ось деякі з визначних пам'яток природи та культури, які варто відвідати під час таких велоподорожей у різних регіонах України: у Вінницькій області – музей-садиба хірурга М.І. Пирогова, у Волинській – Шацькі озера, у Житомирській – палац Ганських, де жив Оноре де Бальзак, на Закарпатті – Невицький замок, у Запорізькій області – острів Хортиця, у Івано-Франківській – Манявський скит, у

Кіровоградській – дендропарк «Веселі Боковеньки», на Київщині – дендропарк «Олександрія», на Львівщині – м. Львів, у Миколаєвщині – руїни старовинного міста Ольвія, на Одещині – українська Венеція – Вилково, на Полтавщині – Сорочинський ярмарок, на Рівенщині – Оноківські джерела, на Сумщині – дендрологічний парк «Тростянець», у Тернопільській області – карстові печери, у Харківській – залишки численних козацьких фортець, у Херсонській – заповідник Асканія Нова, у Хмельницькій – містомузей Кам'янець-Подільський, у Черкаській – дендрологічний парк «Софіївка», у Чернівецькій – будинок Чернівецького університету, у Чернігівській – Качанівська садиба тощо.

Використана література

1. Дорогами тысячелетий : сб. исторических очерков и статей. – М. : Молодая гвардия, 1987. – 304 с. (15 с.)
2. Жуков Г.И. Откровения Георгия / Г.И. Жуков. – Житомир: Вид-во «Рута», 2011. – 394 с.
3. Колесников М. Миклухо-Маклай / М. Колесников. – М.: «Молодая гвардия», 1965. – 272 с.
4. Костриця М. М.М. Миклухо-Маклай і Україна / М. Костриця, В. Тимошенко. – Житомир: «Полісся», 2011. – 80 с.
5. Миклухо-Маклай Н. Собрание сочинений в 6-ти томах / Н. Миклухо-Маклай. Т. I. – М.: Наука, 1990. – 472 с.
6. Українська радянська енциклопедія. Т. I. – Кн. 2. – К. : Вид-во : Головна редакція УРЕ, 1984. – С. 302.
7. Газета «Електровимірник» № 6 від 15 лютого 1991 р. – С. 2.
8. № 25 від 19 липня 1991 р. – С. 2.
9. № 26 від 26 липня 1991 р. – С. 2.
10. № 27 від 2 серпня 1991 р. – С. 2.
11. № 28 від 9 серпня 1991 р. – С. 2.
12. № 29 від 16 серпня 1991 р. – С. 2.
13. № 37 від 21 вересня 1991 р. – С. 2.
14. Газета «Комсомольська зірка» № 107 від 31 травня 1975 р. – С. 4
15. № 142 від 26 листопада 1981 р. – С. 4.
16. Газета «Радянська Житомирщина» № 136 від 18 липня 1990р.–С.4.
17. № 180 від 20 вересня 1990 р. – С. 4.
18. Газета «Прапор Жовтня» від 3 липня 1986 р.

Велотуристи Селянщинського спортивного ліцею у поході

Житомирські туристи готові до змагань

Члени турклубу «Романтик» із міста Новоград-Волинського

Велотуристи Селянщинського спортивного ліцею

Польськими шляхами Житомирщини

Сергій Пегов під час велоподорожей

По історичним місцям Житомирщини

**Наймолодший переможець
змагань з техніки
велосипедної їзди**

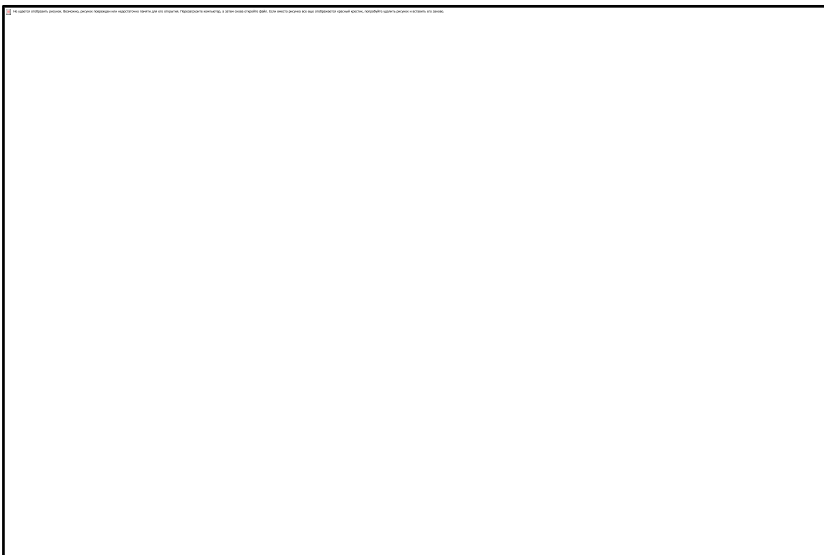
Під час нагородження переможців...

**Чемпіонка з техніки
велосипедної їзди учениця
СШ № 5 Настя Осипенко**

Нагородження переможців всеукраїнських дитячих туристичних велоперегонів у місті Житомирі проводить П. Мокрицький

Віктор Матковський під час туристичного велопоходу

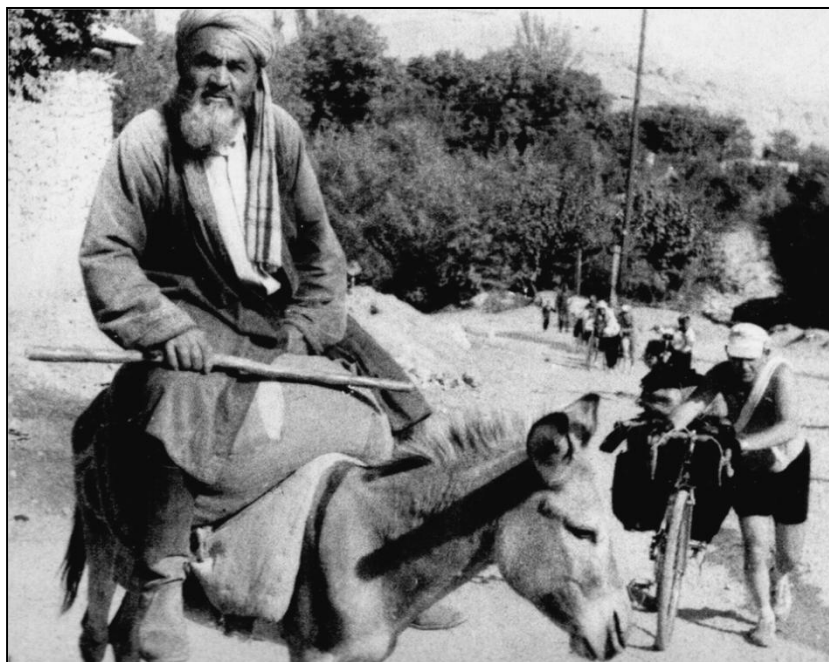
**Велотуристи Селянщинського спортивного ліцею
під час подорожі по Черняхівському району**

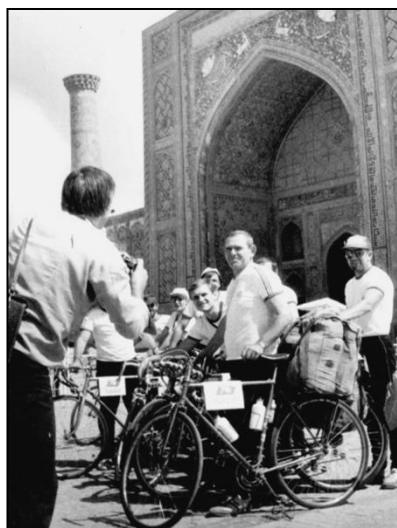
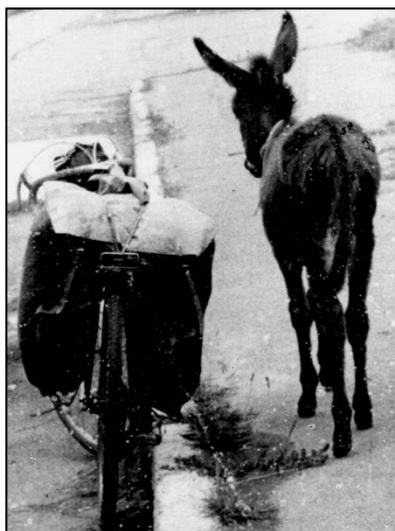
Одеса «100 кілометрів за 10 годин по Поясу Слави»

Туристи велоклубу «Романтик» при в'їзді в місто

Велотуристи клубу «Романтик» при в'їзді в Душанбе

1. Мешканець Алтайської долини «знайомиться» з туристами велоклубу «Романтик»

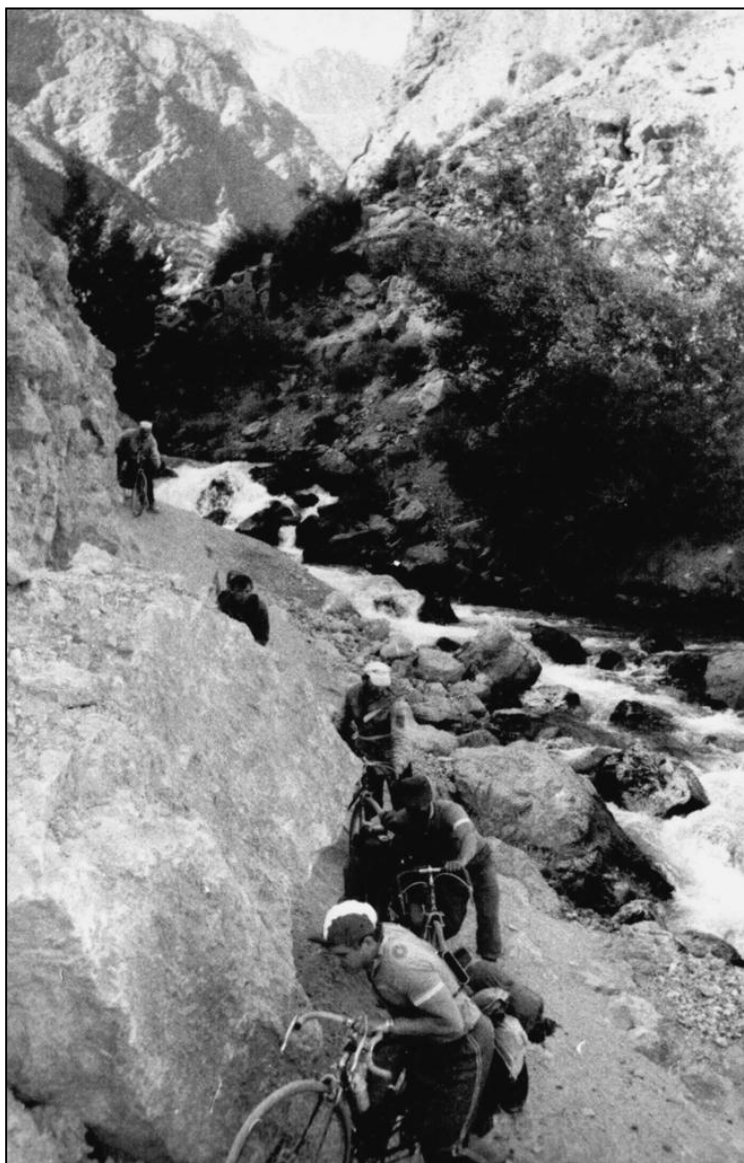
2. Інтерв'ю місцевій пресі міста Самарканда

3. За полярним колом

Фото на пам'ять про Самарканд

Вздовж річки Саримат

У цьому приміщенні починав свою діяльність велотуристичний клуб «Полісся»

Георгій Жуков очолює велоколону туристів

Невеликий відпочинок... і знову в дорогу

Зупинка групи «Полісся» у місті Бердичеві

Місцями партизанської слави на Рівненщині

У горах Карпати можна і перепочити

Чернівецька земля зустрічає велотуристів клубу «Полісся»

Велотуристи житомирського клубу «Полісся» у музеї партизанської слави «Лопатень»

Туристу не страшні природні перешкоди

**Георгій Жуков очолює головну суддівську бригаду
під час проведення велотуристичних змагань**

ВІДОМІ ПОСТАТІ У РОЗВИТКУ ВЕЛОСПОРТУ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Іцковська Валентина Кирилівна – тренер з велоспорту ДСШ міста Житомира. Народилася 25 травня 1933 року в селі Томаровка Білгородської області. Після переїзду сім'ї до Житомира у юнацькі роки захопилася веломотоспортом, входила до складу збірних команд області. Закінчила Київський державний інститут фізичної культури. Із 1958 по 1970 роки працювала тренером у Житомирській дитячо-спортивній школі. Вона виховала цілу плеяду знаних велосипедистів та фахівців. Серед них заслужений працівник фізичної культури і спорту

України А.М. Тарабукін, заслужений тренер України Л.Б. Ковицький, дворазовий чемпіон України, всесоюзної першості серед сільських спортсменів Святослав Толмачов, чемпіон та призер сільських спортивних ігор Володимир Золотцев, чемпіони і призери багатьох республіканських і обласних змагань Олександр Архилюк, Галина Ткачук, Тамара Пузеревиц, Світлана Бевз, Олег Толмачов, Олег Радіонов, Ніна Бабій, Ольга Маркова, Ганна Садикова, Юрій Кузнецов, Михайло Абрамович та інші.

У 1970 році в пошуках кращої долі Валентина Кирилівна переїхала працювати на Крайню Північ і повернулася до Житомира у пенсійному віці в кінці 90-х років минулого століття. Автори книги ще раз дякують Валентині Кирилівні за надані фотоматеріали і спогади, якими вона поділилася про розвиток велоспорту в Житомирі і області в 1956–1970 роках.

Вихованці тренера В.К. Іцковської на навчально-тренувальному зборі в Ялті. Зліва-направо: В. Золотцев, О. Толмачов, ..., Ю. Кузнєцов, А. Тарабукін, О. Архиліук

Тарабукін Анатолій Миколайович народився 7 липня 1943 року у місті Житомирі. Заслужений працівник фізичної культури і спорту України (2011 р.), майстер спорту СРСР з велоспорту (1963 р.), Житомир «Спартак».

Свій життєвий шлях Анатолій Миколайович пов'язав зі спортом, в чому чимала заслуга викладача фізичного виховання колишньої середньої школи № 24 м. Житомира Аркадія Олександровича Михайлова. В минулому різносторонній спортсмен, член збірної команди області з велоспорту Аркадій Олександрович зумів прищепити любов до «сталюного коня» старшокласнику Анато-

лію Тарабукіну. Всього після 10 днів тренувань Анатолій стає переможцем міських змагань серед школярів. Це були його перші змагання і перша перемога, хоча в змаганнях брали участь відомі і сильні гонщики міста Житомира.

Сталося це в далекому 1960 році. Здібного юнака запримітила тренер ДСШ Валентина Кирилівна Іцковська. Вже через місяць, виступаючи на республіканських змаганнях серед школярів Анатолій посів сьоме місце. Після закінчення школи навчався в профтехучилищі, де з успіхом поєднував навчання із заняттями велоспортом. У складі збірної команди ВДСТ «Трудові резерви» став чемпіоном всесоюзної першості.

Потім були перемоги, перемоги над собою, перемоги над суперниками, про що свідчать безліч дипломів та медалей. Виступаючи на змаганнях, одночасно працював тренером у спортивній школі молоді м. Житомира.

Далі проходження військової служби у Прикарпатському окрузі, яку з успіхом поєднує із заняттями велоспортом і, звичайно, виступами на змаганнях. Під час служби виконав норматив майстра спорту.

Після звільнення із лав Радянської армії Анатолій Миколайович працює тренером в обласній раді ДСТ «Спартак», продовжує брати участь у багатьох змаганнях. Він встановлює своєрідний рекорд, вигравши чотири рази традиційну гонку «Житомирське кільце».

У 1973 році А.М. Тарабукін перейшов ирацювати до сільськогосподарського технікуму на посаду викладача фізичного виховання. Через 5 років його призначають керівником фізичного виховання. Заручившись підтримкою директора технікуму Володимира Михайловича Юрчука вирішив «звалити» на свої плечі непомірну ношу – спорудження стадіону зі спорткомплексом. У 1982 році відбулося відкриття красеня-спорткомплексу сільськогосподарського технікуму, одного з кращих в спортивному товаристві «Колос» та облсті.

Нова спортивна база дала змогу організовувати та проводити навчальний процес з фізичного виховання, спортивно-масову роботу на більш якісному рівні. Протягом десятків років спортсме-

ни технікуму, а потім агроколеджу, одні із кращих серед вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації не лише в області, а й в Україні.

Слід зазначити, що в секції велоспорту технікуму під керівництвом А.М. Табукіна розпочинала свій шлях у великий спорт чемпіонка України, рекордсменка України в годинній гонці на треку Олена Грибан.

За невтомну повсякденну працю протягом понад сорока років А.М. Тарабукін 5 січня 1989 року був нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, «Знаком Пошани» Міністерства аграрної політики України, у 2003 році знаком «Відмінник фізичної культури і спорту України».

Викладач вищої категорії, 73-річний Анатолій Миколайович Тарабукін і сьогодні передає свій багатий досвід і знання, віддаючи частинку серця своїм вихованцям.

Котвицький Леонід Болеславович народився 11 квітня 1943 року в місті Житомирі, навчався в середній школі № 7, де викладачем фізкультури працювала Галина Михайлівна Стороженко. Одна із кращих волейболісток і гімнасток області довоєнного і післявоєнного періоду, талановитий педагог, Галина Михайлівна багатьом учням прищепила любов до занять фізичною культурою, дала путівку у великий спорт. Був серед них і Леонід Котвицький, який у 1958 році почав займатися велоспортом в ДСШ міста Житомира у тренера Валентини Кирилівни Іцковської.

Вже через два роки наполегливих тренувань Леонід посідає на чемпіонаті колишнього Радянського Союзу серед юніорів п'яте місце в груповій гонці і сьоме – в гонці переслідування на 3 кілометри. З 1961 по 1964 роки навчається в Київському державному

інституті фізичної культури. У 1962 році виконав норматив майстра спорту СРСР з велосипедного спорту. Після закінчення інституту нетривалий час працював тренером з велоспорту у спорттовариствах «Динамо» та «Колгоспник», викладачем фізичного виховання в Житомирському педагогічному інституті імені Івана Франка. Він неодноразово ставав чемпіоном і призером обласних змагань та у складі збірної команди області успішно виступав на республіканських першостях і чемпіонатах. Із 1969 по 1987 рік працював тренером-викладачем з велоспорту ДЮСШ «Авангард», а з 1988 по 1992 рік в ДЮСШ ВДСТ профспілок, з 1993 по 1998 рік тренером з велоспорту в ОШВСМ. За цей період підготував чотирьох майстрів спорту міжнародного класу, 17 майстрів спорту СРСР. Його учні 12 разів ставали переможцями та призерами чемпіонатів та першостей колишнього Радянського Союзу, 38 разів – України. Членами збірної команди України та Радянського Союзу з велосипедного спорту були Людмила Присяжна, Ольга Сидоренко, Наталія Кириченко, Світлана Гігілева, Ірина Денисюк (Чужинова).

Рекордами світу, Радянського Союзу та України у трекових гонках відзначились Ольга Сидоренко, рекордом України – Олена Грибан.

Ірина Денисюк була учасницею п'яти чемпіонатів світу і XXVIII олімпійських ігор в Афінах, багатьох велогонок Джиро-Італія, Тур де Франс. Великих успіхів на міжнародній арені досягали Світлана Гігілева та Олена Огуй.

За високі досягнення в роботі Л.Б. Котвицькому у 1984 році було присвоєно звання «Заслужений тренер УРСР» з велосипедного спорту (1984 р.) У 1995 році він нагороджений президентом міжнародного олімпійського комітету Ханом Антоніо Самаранчем особистим сертифікатом та грамотою НОК України «За активну роботу у розбудові Олімпійського руху в Україні».

Із 1998 року Л.Б. Котвицький працює тренером-викладачем з триатлону, де також досяг значних успіхів у підготовці спортсменів високого класу. За цей період підготував два майстри спорту України міжнародного класу, найбільшого успіху досяг його вихованець Єгор Мартиненко – срібний призер чемпіонату

Європи. У свої 73 роки Леонід Болеславович продовжує плідно працювати на тренерській ниві.

Відомі вихованці Л.Б. Котвицького

Людмила Присяжна – майстер спорту міжнародного класу (1982 р.), бронзова призерка Кубка СРСР, член збірної команди СРСР, факелоносець олімпійського вогню 1980 року.

Ольга Сидоренко – майстер спорту СРСР, чемпіонка України 1976, 1980 рр., дворазова рекордсменка світу, Європи, Радянського Союзу та України. У 1982 році на треку Кривий Ріг встановила рекорди на 100 кілометрів – 2 год 40 хв 52,7 сек та в гонці на 1 годину – 41 км 0,87 м. Учасниця естафети олімпійського вогню 1980 року.

Олена Грибан – майстер спорту СРСР, рекордсменка України (1984 р.) в годинній гонці на треку – 39 км 105 м, багаторазова призерка України.

Наталія Кириченко-Бігун – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1983 р.), чемпіонка СРСР (1983 р.), трьохразова рекордсменка України та СРСР серед юніорок на треку.

Ірина Денисюк-Чужинова – майстер спорту СРСР, чемпіонка СРСР серед юніорок, срібна призерка чемпіонату СРСР, чемпіонка України (1992, 1993, 2004 рр.), учасниця чемпіонату світу серед юніорок (Данія, 1988 р. – п'яте місце), учасниця чемпіонату світу 1993, 2001, 2003, 2004 рр., учасниця олімпійських ігор в Афінах (2004 р.) – 23 місце, учасниця велогонок Джиро Італія (6 разів), Тур де Франс (1993, 1999–2001, 2003 рр.).

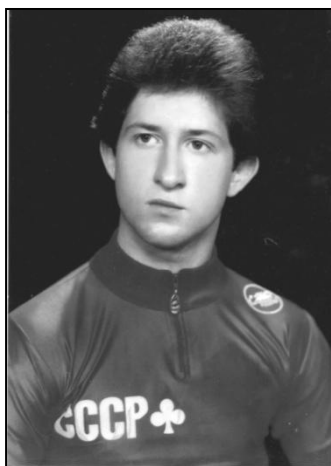
Світлана Гігілева – майстер спорту України міжнародного класу (1997 р.), чемпіонка СРСР, України, учасниця велогонок «Тур де Франс» і «Джиро Італія», учасниця семи чемпіонатів світу 1989, 1992, 1994–1995, 1997–1999 років.

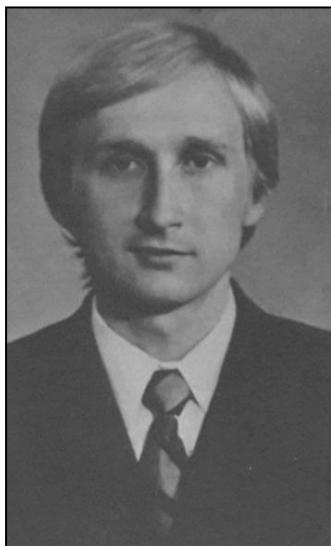
Олена Огуй – майстер спорту СРСР міжнародного класу, член збірної команди України та СРСР, срібний призер першості СРСР у кільцевій гонці-критеріумі, учасниця багатьох гонок «Тур де Франс» та «Джиро Італія», учасниця чемпіонату світу (1996 р.) – 6 місце.

Валерій Васильєв – (перший майстер спорту СРСР у групі Л.Б. Котвицького), чемпіон області, член збірної команди ЦР ДССТ «Колгоспник» (1968 р.), учасник першостей УРСР і СРСР.

Анатолій Репіков – призер та чемпіон області, учасник міжнародних велоперегонів 1980–1985 рр. З відзнакою закінчив Вінницький педагогічний інститут та Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, факультет міжнародного права. У 1988–1992 рр. очолював Коростенський міський комітет фізкультури і спорту, організатор міжнародних велогонок. Нині генеральний директор Східно-європейської корпорації з юридичної та правової допомоги.

Олександр Панов – майстер спорту СРСР, чемпіон області, член збірної команди ЦР ДССТ «Колгоспник» (1968 р.), учасник першостей УРСР і СРСР.

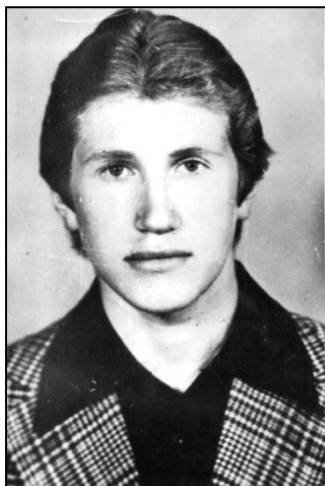
Кострицький Сергій Павлович народився 23 серпня 1946 року в селі Іванівка (нині Лісова Поляна) Баранівського району Житомирської області у багатодітній сім'ї. У 1962 році вступив до Житомирського сільськогосподарського технікуму, де почав займатися велоспортом у тренера М.І. Тиркут. Після закінчення навчання проходив військову службу в спортивній роті в м. Луцьку. Виступав на змаганнях за товариство «Динамо». У 1968 році виконав норматив майстра спорту СРСР. Після демобілізації із лав Радянської Армії стає членом спортивного товариства «Ко-

лос». Неодноразово був переможцем і призером першостей і чемпіонатів республіканської ради ДССТ «Колос», входив в п'ятірку кращих гонщиків України з велокросу. Із 1976 року до цього часу працює в Радомишльській ДЮСШ спочатку тренером – викладачем, із 1994 року – директором школи.

Під керівництвом С.П. Кострицького підготовлено 3 майстри спорту СРСР міжнародного класу, 2 майстра спорту міжнародного класу України, 11 майстрів спорту СРСР, 7 майстрів спорту України. Найбільших спортивних успіхів досяг його учень Володимир Барановський, неодноразовий чемпіон СРСР та України, переможець багатьох міжнародних змагань, член збірної олімпійської команди СРСР 1984 року. Переможцем і призером багатьох міжнародних змагань, дворазовим учасником чемпіонатів світу був ще один вихованець С.П. Кострицького Юрій Метлушенко. Серед вихованців С.П. Кострицького переможці та призери СРСР та України Микола Кагатченко, Сергій та Ігор Люшенки, Олександр Волинець, Олександр Корчовой, Володимир Хоменко, Юрій Романов, Тетяна Кириченко, Оксана Капранчук, Людмила Нечипорук та багато інших.

За підготовку спортсменів високого рівня 28 грудня 1989 року С.П. Кострицькому було присвоєно почесне звання «Заслужений тренер УРСР».

Відомі вихованці С.П. Кострицького

Володимир Барановський – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1980 р.), член збірної команди СРСР, чемпіон VIII спартакіади народів СРСР і України (1979 р.), чемпіон СРСР і України (1980 р.), член збірної олімпійської команди СРСР 1984 року.

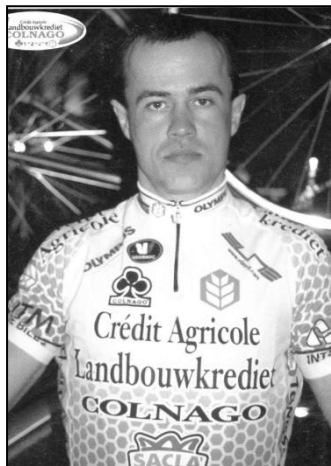

Юрій Некрашук – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1984 р.), призер кубку СРСР серед юніорів, член збірної команди України, п'яте місце на кубку СРСР, багаторазовий переможець і призер всеукраїнських та міжнародних змагань.

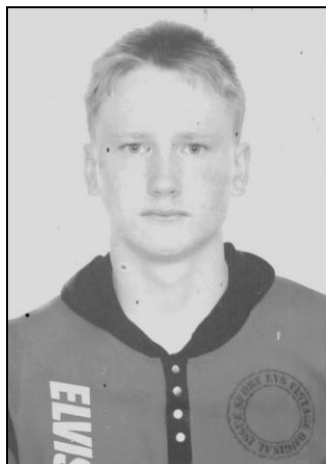

Ігор Люшенко – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1988 р.), багаторазовий переможець і призер міжнародних змагань та першостей і чемпіонатів України і СРСР, член збірної команди СРСР серед юніорів, чемпіон України (1986 р.).

Юрій Метлушенко – майстер спорту України міжнародного класу (2000 р.), учасник двох чемпіонатів світу та велогонок «Тур де Франс», «Джиро Італія», переможець і призер багатьох міжнародних змагань, чотириразовий чемпіон України.

Євген Андрійчук – майстер спорту України міжнародного класу, член збірної команди України, багаторазовий призер і чемпіон України.

Тетяна Кириченко – майстер рту СРСР, член збірної команди України, срібний призер першості СРСР у командній гонці.

Людмила Нечипорук – майстер спорту СРСР, член збірної команди України, срібний призер чемпіонату СРСР (1989 р.).

Капранчук Оксана – майстер спорту СРСР, багаторазова чемпіонка і призерка області, України серед дівчат та дорослих (1986–1990 рр.), чемпіонка всесоюзних змагань спорттовариств «Трудові резерви» та «Буревісник», переможець першості СРСР (1989 р.), чемпіонка і призерка ВДФСТ профспілок (1990 р.), чемпіонка всеукраїнських сільських спортивних ігор (1995 р.).

Некрайчук Сергій – майстер спорту України, чемпіон та багаторазовий призер України серед юніорів.

Корева Сергій Іванович народився 22 лютого 1940 року у місті Коростишіві. Заслужений тренер України з велоспорту (1987 р.), суддя всесоюзної категорії (1983 р.), Житомир.

Ще навчаючись у школі Сергій захопився велосипедним спортом, згодом почав займатися в центральній велосекції, яку організував Л.М. Колбасенко.

Починаючи з 1956 року, стає одним із провідних велогонщиків Житомирщини. Таких результатів він добився завдячуючи своєму тренеру Володимиру Петровичу Плотіцину та чемпіону України Леоніду Михайловичу Колбасенку. У 1959 р. вступив до Київського державного інституту фізичної культури. У студентські роки брав участь у

змаганнях і неодноразово займав призові місця, був чемпіоном столиці з велоспорту.

Трудову діяльність С.І. Корева розпочав тренером у Житомирській обласній раді ДСТ «Авангард», де виховав ряд майстрів спорту. Згодом йому запропонували посаду тренера Харківської ДЮСШ при велозаводі.

У 1971 році С. І. Корева повертається до Житомира. Досить тривалий час він працює тренером в обласній раді ДСТ «Колос». Саме тут він виховав майстрів спорту міжнародного класу Олега Соколова та Валерія Миронюка, майстрів спорту Михайла Тартаковського, Анатолій Паламарчука, Віталія Суходольського, Анатолія Білошицького, Володимира Левінзона, Юрія Давидова, Олега Гурбу та багатьох інших.

З часом Сергій Іванович переходить працювати директором спеціалізованої ДЮСШ олімпійського резерву, вихованці якої були учасниками чемпіонату світу в Данії.

Терпляче і вміло виховував він своїх учнів, вів до спортивної досконалості, був не лише наставником, а й другом, а декому замінював батька, формуючи у них цілеспрямованість, загартовуючи волю до перемоги, прищеплюючи порядність і людяність.

У січні 1995 року С.І. Корева отримав сертифікат за підписом президента Міжнародного олімпійського комітету Хуана Антоніо Самаранча. Національний олімпійський комітет України нагородив тренера грамотою за активну роботу у розбудові олімпійського руху в Україні.

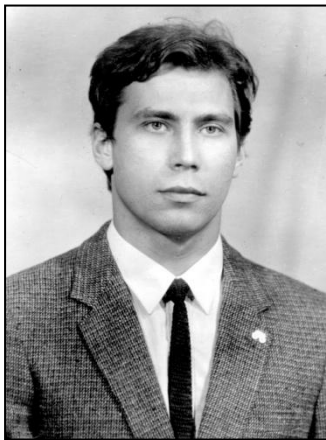
Високого авторитету набув Сергій Іванович і як арбітр. Він першим в області отримав звання судді – всесоюзної категорії з велоспорту (1983 р.). Його охоче запрошували також й на міжнародні змагання. За відмінне суддівство його неодноразово відзначали нагородами.

Чимало сил, умінь і знань віддавав С.І. Корева розвитку фізичної культури і спорту, перебуваючи на посаді голови Корольовського райспорткомітету міста Житомира. Можна лише пошкодувати, що доля завадила йому повністю реалізувати здібності й можливості тренера-організатора. Важка хвороба зму-

сила передчасно залишити улюблену роботу, а згодом і вирвала його з життя.

Помер С.І. Корева 29 травня 2001 року.

Відомі вихованці С.І. Кореви

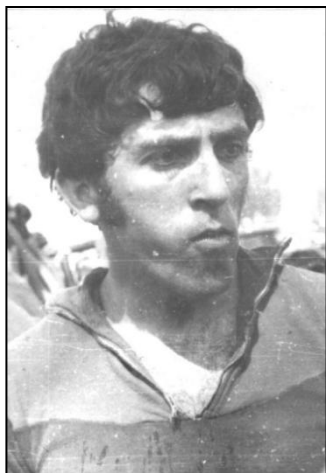
Олег Соколов – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1985 р.), володар кубка СРСР у спринтерській гонці (1986 р.), триразовий чемпіон України.

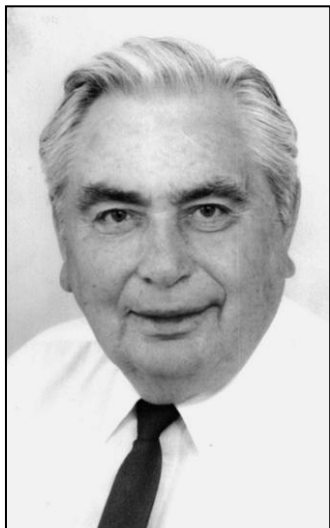
Валерій Миронюк – майстер спорту СРСР міжнародного класу (1986 р.), член збірної команди СРСР серед юніорів, учасник багатьох міжнародних змагань, срібний призер кубка СРСР у спринтерській гонці (1986 р.).

Олег Гурба – майстер спорту СРСР, чемпіон України (1971 р.), чемпіон, призер всесоюзних та всеукраїнських змагань серед сільських спортсменів.

Володимир Левінзон – майстер спорту СРСР (1966 р.), переможець і призер багатьох всеукраїнських і всесоюзних змагань.

Колбасенко Леонід Михайлович – заслужений тренер України, суддя республіканської, всесоюзної і міжнародної категорій з велоспорту, заслужений працівник фізичної культури Польщі, заслужений працівник транспорту України та «Почесний автотранспортник мінтрансу України», заслужений працівник автотранспорту Кабардино-Балкарії. Нагороджений почесним знаком «За заслуги в розвитку фізичної культури і спорту в СРСР», орденами «Трудового Червоного Прапора», «Знак Пошани» та багатьма медалями.

Л.М. Колбасенко народився 25 липня 1929 року в селищі Докшукіно Урванського району Кабардино-Балкарської АРСР в сім'ї службовця. Його батьки були вихідцями із Херсонської губернії. В пошуках кращої долі переїхали в Кабардино-Балкарію. Батько, Михайло Григорович, працював бухгалтером у колгоспі, а потім в МТС (машиннотракторна станція). Мати, Марія Федорівна, займалася домогосподарством. У 1936 році Леонід пішов у перший клас сільської школи села Старий Урух Лескенського району. Під час війни змушений був працювати на Докшукінському зерновому елеваторі, потім в гаражі місцевого спиртзаводу вантажником, слюсарем, одночасно навчався у вечірній школі.

Після закінчення 10 класу у 1947 році вступає на навчання у Київський політехнічний інститут, де захоплюється велоспортом. Будучи студентом останнього курсу паралельно працює викладачем на кафедрі фізичного виховання інституту. По закінченні навчання працює майстром транспортного цеху заводу «Ленінська кузня» в місті Києві. У грудні 1953 року добровільно, на заклик партійних органів, переїздить до міста Коростишева і обіймає посаду завідуючого ремонтними майстернями МТС № 1. У той же час, за досить короткий термін, Леонід організовує одну із

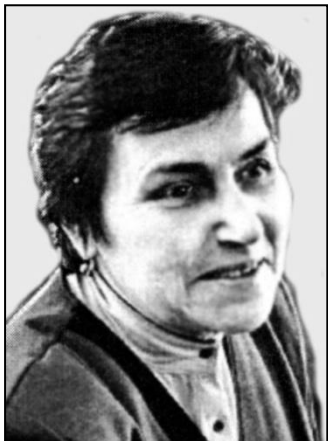

найкращих велосекцій Житомирщини. Завдяки його зусиллям і особистому прикладу велосипедисти області почали займати провідні позиції на всеукраїнських та всесоюзних змаганнях. Після завершення спортивної кар'єри Л. Колбасенко продовжує брати участь в організації і проведенні обласних, республіканських, всесоюзних і міжнародних змагань із велоспорту в якості судді та головного судді, за що заслужено отримує звання судді міжнародної категорії. Працюючи начальником автоколони 2193, начальником обласного управління автотранспорту Л.М. Колбасенко багато уваги приділяє розвитку масової фізичної культури на підприємствах автомобільного транспорту. Він також був фундатором житомирської футбольної команди «Автомобіліст», яка у 1967 році виборола звання чемпіона України, а у 1972 році здобула кубок України.

Завдяки ініціативі Л.М. Колбасенка, його енергії, досвіду, професіоналізмові, вмінні підбирати і розставляти кадри, зробити їх своїми одностайними, житомирське об'єднання автотранспорту стало кращим в Україні. Тут вперше в колишньому Радянському Союзі був запроваджений високоефективний човниковий метод автоперевезень, почали використовувати газове пальне. А ще слід згадати і краще на той час в Україні охоплення автобусним сполученням населених пунктів нашої області.

Ним було багато зроблено для зміцнення матеріально-технічної бази спорту. Готель при центральному стадіоні Житомира, реконструкція бігових доріжок, футбольного поля, освітлення, будівництво бази у селі Кмитові під Житомиром. Усе це часто-густо робилося на ентузіазмі, в обхід різним бюрократичним перепонам, що не входило до службових обов'язків Л.М. Колбасенка.

Помер Леонід Михайлович 19 квітня 2008 року у місті Житомирі, похований у місті Користишеві, де починав свій спортивний і трудовий шлях до великого людського визнання.

Тиркут Марія Іванівна народилася в селі Безнігове Долишнє Загорського району Краківського воєводства (Польща) 26 серпня 1940 року. Чемпіонка України 1958 року, переможець і призер республіканських і всесоюзних змагань сільських спортсменів. «Почесний майстер спорту СРСР» з велоспорту (1967), заслужений тренер України з лижного спорту (1994 р.), майстер спорту СРСР з лижних гонок (1965 р.).

Як згадувала Марія Іванівна, ще в дитинстві вона разом зі своїми ровесниками цілими днями проводила на лижні. Тоді й полюбила тишу замріяного лісу, засніжене поле. Все це відбувалося в мальовничих краєвидах поблизу Дрогобича, куди переїхала на проживання сім'я. Але сталося так, що досягла великого успіху у велоспорті, виконала норматив майстра спорту СРСР, який підтверджувала протягом п'яти років і отримала звання «Почесний майстер спорту». Вперше гучного успіху Марія досягла у вересні 1958 року саме на житомирській трасі, де вона виборола звання чемпіонки України серед юніорок. Невдовзі вона переїздить до міста Житомира і на довгі роки стає однією із провідних велосипедисток і лижниць Житомирщини.

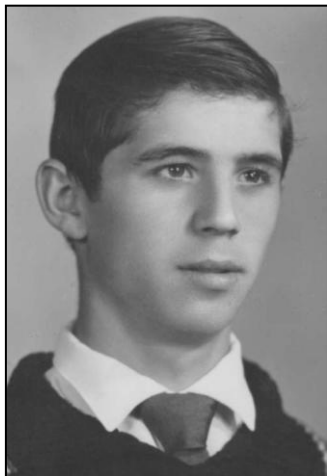
Після закінчення навчання в Київському інституті фізичної культури, почала працювати тренером в обласній раді спорттовариства «Колгоспник». Велосекція була створена при Крошенському сільськогосподарському технікумі. За свою спортивну кар'єру Марія Тиркут стає багаторазовою чемпіонкою і призеркою обласних, всеукраїнських і всесоюзних змагань. Про одні із них газета «Радянська Житомирщина» від 31 серпня 1968 року писала: *«У Білій Церкві проведено фінальні змагання велосипедистів за програмою III спортивних ігор сільської молоді України. На старт у груповій гонці на 25 км вийшло 89 велосипедисток від 25 областей України. Заслужену перемогу здобула учасниця ко-*

манди Житомирської області майстер спорту Марія Тиркут. У командному заліку першість як і на минулих іграх сільської молоді України, здобули велосипідисти Житомирщини.

Таких перемог у Марії було безліч і на лижних трасах, де вона ставала чемпіонкою.

Марія Іванівна Трикут багато років працювала тренером з велосипедного і лижного спорту в обласних радах ДСТ «Колос», «Спартак», «Україна», очолювала Житомирський міський комітет фізичної культури і спорту. Саме вона першою заклала фундамент в підготовку першої української бронзової медалістки зимових олімпійських ігор в Ліліхамері Валентини Цербе. Під час зимової Олімпіади 2014 року в інтерв'ю газеті «Команда» Валентина Цербе-Несіна теплими добрими словами згадала першого свого наставника Марію Іванівну Тиркут, яка в ній розгледіла майбутню чемпіонку [83]

Померла М.І. Тиркут 9 серпня 2014 року і похована на міському кладовищі «Дружба» в м. Житомирі. За ініціативи В.Е. Матковського були започатковані обласні змагання пам'яті М.І. Тиркут.

Толмачов Святослав Іванович
народився 4 травня 1949 р. Навчався у школі № 32 м. Житомира, де у свій час фізичну культуру викладала Ніна Іванівна Ганьба – перша чемпіонка області з гімнастики 1938 року. Вона входила до складу збірної команди області з легкої атлетики і волейболу, була кваліфікованим організатором фізкультурно-масової роботи. Мабуть тому славні спортивні традиції, які заклала Ніна Іванівна і в школі № 32, допомагали розкривати юні таланти. Саме з цієї школи виійшли такі знані спортсмени, як брати

Олег і Святослав Толмачови, Анатолій і Юрій Крюкови, Сергій і

Леон Ліміновичі і ряд інших (до речі, Сергій Лімінович – срібний призер чемпіонату світу з веслування на байдарках і каное, Анатолій Крюков – заслужений тренер України). Привів Святослава у секцію велоспорту ДСШ м. Житомира його старший брат Олег, де тренером працювала Валентина Кирилівна Іцковська. Вже через рік занять до юного велогонщика приходять перші успіхи. На першості області 1964 року у гонці на 75 кілометрів серед юнаків він посідає 5 місце. Потім було ряд блискучих перемог на обласних і республіканських змаганнях (виступав за спорт-товариство Динамо). З 1967 по 1970 роки навчався у Київському державному інституті фізичної культури. Кожні вихідні Святослав долав на велосипеді по 150 кілометрів до рідного Житомира, а потім назад до Києва.

Зоряний спортивний час Святослава припадає на 1972–1974 роки, коли він двічі стає чемпіоном України та Всесоюзних спортивних сільських ігор. За його волю до перемоги, вміння терпіти на дистанції, переборювати труднощі в гонках, Святослава недарма прозвали «залізним».

Працюючи на посаді тренера в обласній раді ДСТ «Колос» із 1972 по 1991 роки, він гартував у своїх вихованців та прищеплював їм бійцівські риси, які були притаманні йому самому. І що цікаво, як згадують спортсмени, тренери, він ніколи не підіймав голос на жодного учня, ніколи не лаявся ні під час тренувань, ні під час змагань. Мабуть, закладені Святославом Івановичем цілеспрямованість та працездатність допомагали його підопічним вигравати неодноразово звання чемпіонів Радянського Союзу, України, багатьох міжнародних змагань. Серед них були Юлія Скидан-Толмачова, Інна Титаренко, Тетяна Головня, Вікторія Лещенко та багато інших. Одночасно із 1989 по 1993 роки С.І. Толмачов працював тренером збірної команди України. Потім буденне життя в часи незалежної України, як і сотень тисяч людей, змусило його шукати щасливішої долі і змінити професію тренера на іншу. Можна тільки жалкувати, що велосипедний спорт втратив ще одного із кращих тренерів області і України.

Останнім часом Святослав Іванович тяжко хворів. Помер 5 липня 2015 року.

Відомі вихованці С.І. Толмачова

Юлія Скидан-Толмачова – багаторазова чемпіонка та призерка України, СРСР, член збірної команди України та Центральної ради ДСТ «Урожай», срібна призерка всесоюзних і республіканських чемпіонатів серед сільських спортсменів (1982–1987 рр.).

Тетяна Головня – член збірної команди України (1987–1988 рр.), багаторазова чемпіонка та призерка Радянського Союзу, України, Житомирської області серед дівчат та дорослих. Чемпіонка та срібна призерка всеукраїнських та всесоюзних сільських спортивних ігор, срібна призерка всеукраїнських змагань серед ветеранів 2013 року.

Інна Титаренко – дворазова чемпіонка Радянського Союзу (1986, 1987 рр.), член збірної команди СРСР і України серед дівчат, чемпіонка України (1987, 1988 рр.). Чемпіонка і призерка республіканських і всесоюзних змагань серед сільських спортсменів.

Вікторія Лещенко – срібний призер всеукраїнських юнацьких ігор, член збірної команди України серед дівчат, переможець і призерка всеукраїнських і всесоюзних першостей серед сільських спортсменів.

ДОСВІД ЄВРОПИ

Розмітка велодоріжок у місті Руан (Франція)

Бордо (Франція) – можна взяти велосипед на прокат

**Екзотика іспанського міста Сан-Себаст'ян не страждає
від велосипедів**

Севілья – скрізь встановлені автомати для прокату велосипедів

Барселона має можливості для руху велосипедистів

У європейських столицях у робочий час – тисячі припаркованих велосипедів, якісні велодоріжки, прокат велосипедів...

У бельгійських містах перевагу серед транспорту має велосипед

Центральний банк Данії – на парковці сотні велосипедів працівників банку

Центр Копенгагена – велосипедистів не менше чим автомобілів

Берлін – проведення міжнародного марафону – багато уболівальників і спортсменів приїхали на велосипедах

**У самому серці Мюнхена, одного із найбагатших міст Німеччини,
можна побачити сотні припаркованих велосипедів**

Велосипедисти на вулицях Парижа звичне явище

Велосипед – самий надійний і швидкий транспорт великих міст

**Пам'ятник велосипедистам
(олімпійський музей в Лозанні, Швейцарія)**

**Парковка возле
Парламента Дании**

**Средняя зарплата в Дании
3 000 Евро**

**Парковка возле
Парламента Украины**

**Средняя зарплата в Украине
200 Евро**

ДОДАТКИ

Заслужені працівники фізичної культури і спорту України

Тарабукін Анатолій Миколайович (2011)

Заслужені тренери України

Котвицький Леонід Болеславович (1985)

Корева Сергій Іванович (1987)

Кострицький Сергій Павлович (1989)

Колбасенко Леонід Михайлович (1989)

Учасники олімпійських ігор

Денисюк (Чужинова) Ірина – Афіни (2004, 23-є місце)

Поліщук Максим – (трек), Пекін (2008)

Андрук Альона – (шоссе), Лондон (2012)

Чемпіони спартакіади народів СРСР

Барановський Володимир (1979)

Срібні призери спартакіади народів СРСР

Болдижар Йосип (1956)

Плотіцин Володимир (1956)

Чемпіони СРСР

Барановський Володимир (1980)

Кириченко Наталія (1983)

Скидан Юлія (1983)

Титаренко Інна (1986, 1987)

Гігілева Світлана (1988)

Головня Тетяна (1989, 1990)

Чемпіони України

Герман Річард (1924)
Шуренок П. (1954)
Черняк М. (1954)
Туров В. (1954)
Лавренчук П. (1954)
Шведюк Надія (1955)
Ситняшенко Ірина (1955)
Павлюк Людмила (1957)
Тиркут Марія (1958)
Ремінш Іманс (1959)
Гурба Олег (1971)
Толмачов Святослав (1972, 1973)
Сидоренко Ольга (1976, 1980)
Соколов Олег (1978, 1979, 1987)
Барановський Володимир (1980)
Толмачова Юлія (1983)
Кириченко Наталія (1983)
Люшенко Ігор (1986)
Капранчук Оксана (1986, 1988, 1990)
Титаренко Інна (1986, 1987)
Гігелєва Світлана (1988)
Головня Тетяна (1988, 1989, 1990)
Денисюк Ірина (1988, 1990, 1992, 1993)
Степаненко Віталій (1990)
Зіневич Сергій (2003)
Метлушенко Юрій (2005, 2008, 2011, 2013)
Міненко Євгенія (2011, 2012, 2013)
Рябченко Тетяна (2011)
Шевчук Роман (2011)
Андрук Альона (2012)
Андрійчук Євген (2012)
Шипаєва Аліна (2014)

Рекордсмени світу

Сидоренко Ольга – трек (1982)

Рекордсмени СРСР

Сидоренко Ольга – трек (1982)

Кириченко Наталія – трек (1983)

Рекордсмени України

Сидоренко Ольга – трек (1982)

Грибан Олена – трек (1984)

Кириченко Наталія – трек (1983)

Майстри спорту СРСР міжнародного класу

Барановський В.А. (1980)

Присяжна Л.В. (1982)

Кириченко Н.Л. (1983)

Некращук Ю.О. (1984)

Соколов О.Г. (1985)

Миронюк В.П. (1986)

Люшенко І.В. (1988)

Майстри спорту України міжнародного класу

Гігілева С.Л. (1997)

Огуй О.О. (1998)

Метлушенко Ю.В. (2000)

Денисюк Ірина (2003)

Андрійчук Євген (2012)

Рябченко Тетяна (2012)

Почесні майстри спорту

Тиркут Марія (1965)

Майстри спорту СРСР

Прізвище, ініціали	Місто	ДСТ	Рік виконання
Болдижар Й.Й.	Житомир	Збройні Сили	1955
Павлюк Л.Є.	Лугинський р-н	«Колгоспник»	1957
Колбасенко Г.І.	Коростишів	«Авангард»	1958
Шведюк Н.С.	Червоноармійськ	«Колгоспник»	1958
Ремінш І.А.	Житомир	Збройні Сили	1959
Дзедзюльський Ф.П.	Коростенський р-н	«Колгоспник»	1961
Бучинський Б.Л.	Житомир	«Авангард»	1961
Виноградов Г.П.	Житомир	«Спартак»	1962
Вовк Є.Р.	Коростишів	«Колгоспник»	1962
Коваль П.С.	Коростишів	«Авангард»	1962
Константінов В.К.	Житомир	«Авангард»	1962
Лісовський Л.П.	Коростишів	«Колгоспник»	1962
Заєць Р.В.	Новоград-Волинський р-н	«Колгоспник»	1963
Тарабукін А.М.	Житомир	«Спартак»	1963
Петровський Є.С.	Житомир	«Спартак»	1964
Паламарчук А.М.	Бердичів	«Авангард»	1965
Тартаковський М.О.	Житомир	«Авангард»	1965
Звонніков В.М.	Житомир	«Динамо»	1966
Гулак Є.І.	Житомир	«Колос»	1966
Левінзон В.Ш.	Житомир	«Авангард»	1966
Музика М.В.	Житомир	«Колгоспник»	1966
Ростовцев Ю.А.	Житомир	«Спартак»	1966
Сингаєвський П.І.	Коростень	«Колгоспник»	1966
Васильєв В.І.	Житомир	«Колос»	1968
Габро Л.Н.	Житомир	«Колос»	1968
Золотцев В.Я.	Житомир	«Колос»	1968
Кучрук Г.А.	Житомир	«Колос»	1968
Люшенко В.В.	Радомишль	«Буревісник»	1968
Кузнецов Ю.М.	Житомир	«Спартак»	1969
Соболев М.А.	Житомир	«Колос»	1969

Архилюк О.В.	Житомир	«Спартак»	1970
Невмержицький О.В.	Житомир	«Колос»	1973
Терешко В.І.	Коростень	«Авангард»	1974
Кагатченко М.В.	Житомир	«Авангард»	1976
Люшенко С.В.	Радомишль	«Буревісник»	1976
Сидоренко О.М.	Житомир	«Авангард»	1976
Панов О.О.	Бердичів	«Авангард»	1977
Виговський Н.І.	Коростень	«Авангард»	1978
Грибан О.В.	Житомир	«Авангард»	1978
Пишняк О.Г.	Житомир	«Авангард»	1978
Волинець О.В.	Радомишль	«Трудові резерви»	1979
Столяр М.Г.	Житомир	«Спартак»	1979
Пінчук В.І.	Житомир	«Авангард»	1979
Присяжна Л.В.	Коростень	«Авангард»	1979
Скидан Ю.В.	Житомир	«Колос»	1979
Барановський В.А.	Радомишль	«Колос»	1980
Давидов Ю.А.	Житомир	«Колос»	1980
Корчовий О.А.	Радомишль	«Колос»	1980
Кириченко М.В.	Радомишль	«Буревісник»	1981
Кириченко Н.Л.	Житомир	«Авангард»	1981
Янчиков Ю.П.	Житомир	«Авангард»	1981
Левадний І.В.	Житомир	«Колос»	1982
Козорсзов С.А.	Житомир	«Авангард»	1983
Марков В.В.	Житомир	«Буревісник»	1983
Некрашук Ю.О.	Житомир	«Колос»	1983
Шамота О.О.	Житомир	«Авангард»	1983
Осначук В.В.	Житомир	«Колос»	1984
Люшенко І.В.	Радомишль	«Колос»	1986
Миронюк В.В.	Житомир	«Колос»	1986
Огуй О.І.	Житомир	«Авангард»	1986
Горобенко Д.В.	Житомир	«Колос»	1987
Денисюк І.В.	Житомир	«Авангард»	1988
Головня Т.Л.	Житомир	«Авангард»	1989
Суходольський В.О.	Житомир	«Авангард»	1989

Кириченко Т.М.	Радомишль	облвно	1991
Нечипорук Л.І.	Радомишль	облвно	1991
	<i>Велотуризм</i>		
Крутякова С.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Гамма В.М.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Лихолат О.М.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Гончаров В.О.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Воліс Л.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Левчишин В.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990
Кушнір В.М.	Новоград-Волинський	ВДФСТ проф-спілок	1990

Майстри спорту України

Прізвище, ініціали	Місто	ДСТ	Рік виконання
Метлушенко Ю.В.	Радомишль	«Колос»	1995
Осадчий С.Б.	Радомишль	«Гарт» (трек)	1997
Осадчий С.Б.	Радомишль	«Колос»	2002
Зіневич С.І.	Радомишль	«Колос»	2002
Дорошук І.І.	Радомишль	«Колос»	2003
Ішук І.В.	Радомишль	«Динамо»	2003
Полікарпов В.О.		«Колос»	2005
Некрашук Сергій	Радомишль	«Колос»	2006
Люшенко Дмитро	Радомишль	«Колос»	2007
Рябченко Тетяна	Радомишль	«Колос»	2007
Міненко Євгенія	Малин	МОН	2008
Бухтяк Роман	Радомишль	«Колос»	2008
Рябченко Тетяна	Малин	«Колос» (трек)	2009

Шевчук Роман	Житомир	«Колос»	2010
Міненко Свгенія	Малин	«Україна»	2010
Льовіна Анастасія	Радомишль	«Колос»	2014

Судді міжнародної категорії

Колбасенко Леонід Михайлович

Судді всесоюзної категорії

Колбасенко Леонід Михайлович (1965)

Корева Сергій Іванович (1983)

Судді республіканської категорії

Сидоров Олександр Павлович (1957)

Демб Дмитро Петрович (1957)

Колбасенко Леонід Михайлович (1962)

Тиркут Марія Іванівна (1965)

Плотіцин Володимир Петрович (1965)

Опанащук Ілля Павлович (1965)

Скрицький Іван Федорович (1967)

Корева Сергій Іванович (1967)

Котвіцький Леонід Болеславович (1978)

Кучковський Михайло Олександрович (1978)

Марчук Василь Микитович (1986)

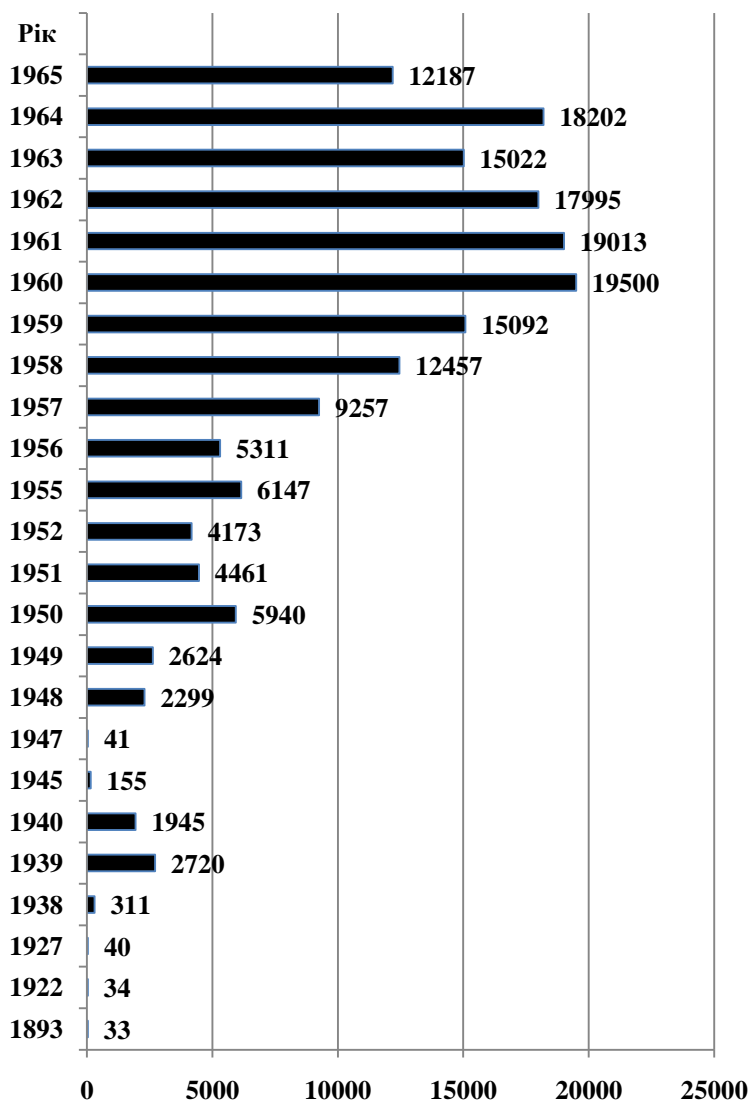
Тарабукін Анатолій Миколайович (1986)

Репіков Анатолій Васильович (1991)

Судді національної категорії

Марчук Василь Микитович (1994)

Малецький Юрій Петрович (1995)

Рис. 1. Розвиток велосипедного спорту на Житомирщині в XIX–XX ст. (кількість чоловіків у велосекціях)

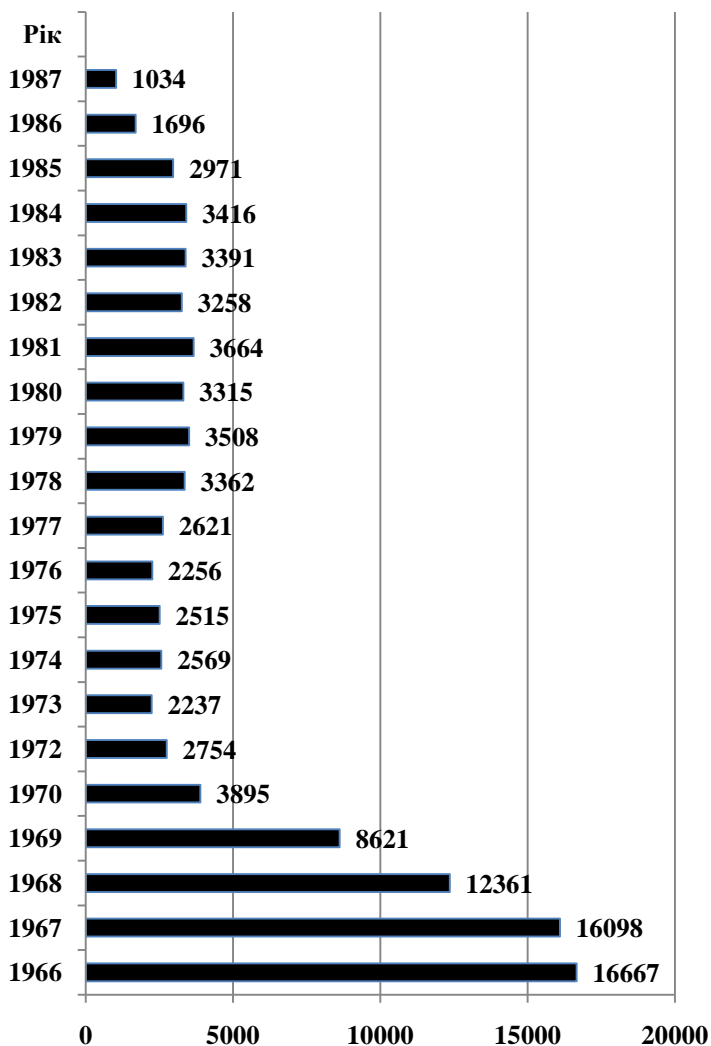
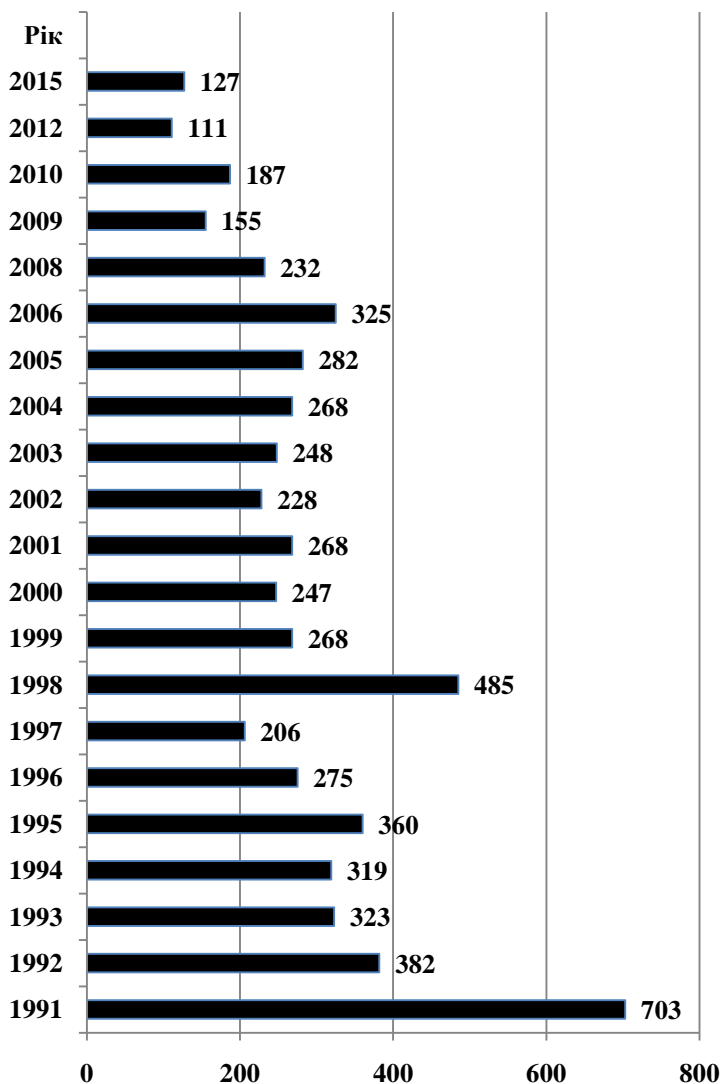
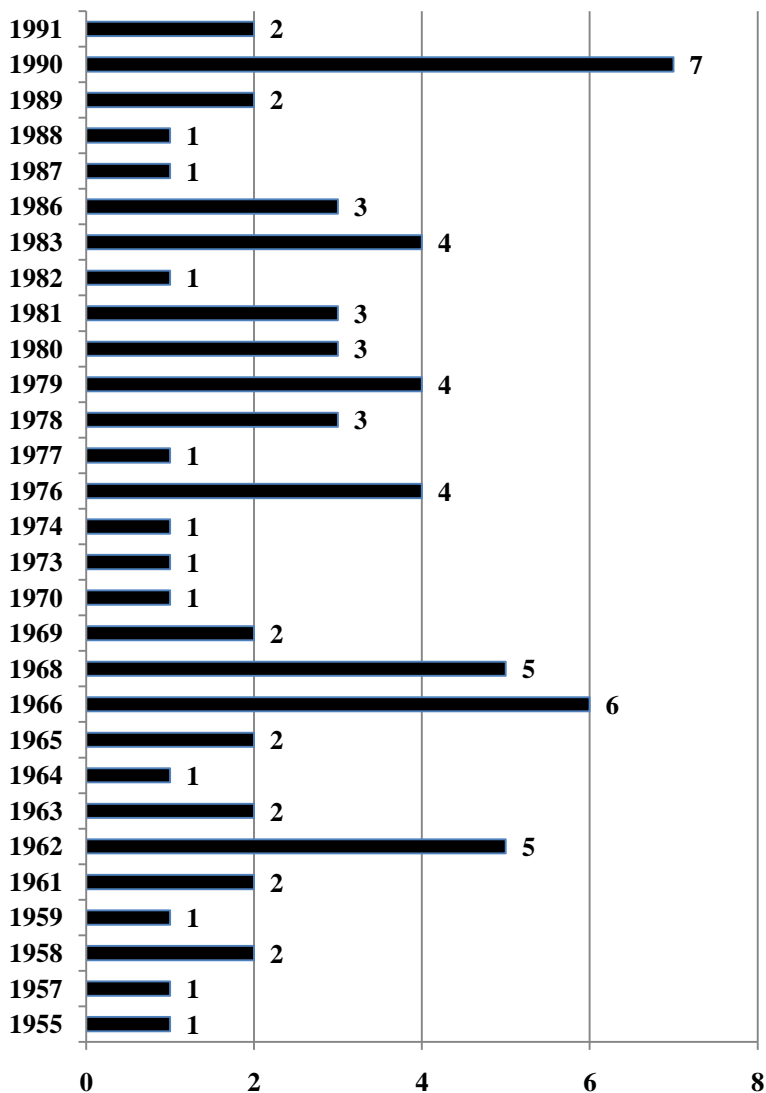

Рис. 2. Розвиток велосипедного спорту на Житомирщині в XX ст. (кількість чоловіків у велосекціях)

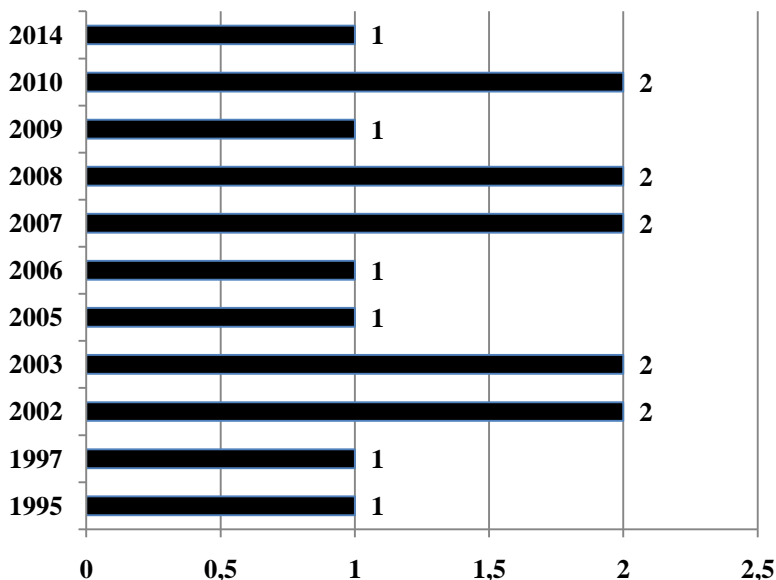

Рис. 3. Розвиток велосипедного спорту на Житомирщині в незалежній Україні (кількість чоловіків у велосекціях)

Рис. 4. Кількість майстрів спорту СРСР підготовлених у Житомирській області

Рис. 5. Кількість майстрів спорту України підготовлених у Житомирській області

Таблиця 1

Результати виступів збірних команд Житомирщини з велоспорту на спартакіадах України

Рік проведення спартакіади	Зайняте місце
1956	5
1959	6–7
1963	10
1967	19–20
1971	3
1975	23
1979	9
1983	8
1987	9
1991	12–13

пару касов позанимався, прикляч у них караван на
звичайні Г.Т.О. і можна самі займатися в будь-якому
Сміявся їм я, хороше їздив на велосипеді по місту
в спортивний міст, на велосипеді завжди займав
перше місце. Більше їздив, на довгі дистанції
50-100 кілометрів, ніхто не їздив. В 1934 році
я, виступаючи з воєнськими Гарадами і робіт-
ничим етапом "Російським" Бєлгородом. Виступав
Приміслюючи участь в Українському вело-турі
по дорожній Україні протяжністю 2500 км.
на дорожніх велосипедах. Старт був дан із
Києва на Житомир, Вінницю, Черкаси, Первомай
Одеса, Харків, Нікополь, Філіпівський
Черкаси, Чернігів і Київ. Кожні три міста я, їздив
звідси. Знаю, що було всього 16 етапів. Аварія
була тільки на етапах: Київ-Житомир і
Житомир-Бердичів. Решта всі траси
були булеварні і ґрунтові дороги. Протяжність
кожного дня 100-150-120 кілометрів, незалежно від
розстановки одного міста до другого. Всього дистанція
2500 кілометрів подолати за 20 днів. 16 робочих
і 4 дні вихідних. В положенні о проведенні
Українського вело-туру, було сказано:

"Каждая область Украины выставит для участия в вело-туре, 3 лучших велосипедиста на дорожных велосипедах. Затем будет производиться по двум группам. Если на дистанции сотворит велосипедист, команда еще есть, но если сошло 2 велосипедиста с одной командой. Команда распадается, одному вело-гонщику зачитывается только одинаковое место, а команда нет.

На втором этапе: Митяшир-Винница согласен с дистанцией нашей Гонимый Быстриков. В. И. Мек с Тарадущий двоем борются за всю область преодолевая тяжелую дорогу булыжника в 2500 километров. Все вначале было хорошо, Мек с Тарадущими не выходили с десятка лучших гонимых. Но каждая область пришла вместе с участниками 3 человека одну грузовую автомашину с шофером и предостережения. Перед тем как участвовать в вело-туре, Мек председателем областного комитета физкультуры 2. Митяшира спросил, кого бы я хотел взять с собой представился. В то время я дружил с Муркой Сидоренко. Физкультурником он никогда не был и характер он был очень самонадеянный и упрямый. Мурка уселся, что представительство зависит от

49

много слова, приставил колени, как бабки мист и
в результате я согласился на его кандидатуру, хотя
позже очень жалею. Представители команды в
любых соревнованиях, это должен быть вконец
спортивный, боеспособный всеми путями за свою команду,
а во вторую очередь для всех членов команды и друга
этой же команды. А Мурка мучился бессонным
размышлением перед тем как я, дал свое согласие для
участия в представителстве. А когда ел в
кабинку рядом с водителем, изложил свой облик и
звучал как каменный в подчинении которого три
работника, которые считают все свои силы на
этапах гонки и в результате никто от них не
беспочтует. Водитель я, очень сожалел об этом но
было уже поздно. На трассе до Кемеровска
Мурка меня угостил таранкой с маслом, которая
была с маслом и я, отправился и только благодарю
моей настойчивости и мужеству, я окончил
полностью соню и команда действительно пошла
в 10¹⁵ часовых. Из 128 часовых участников в гонке
велаюра окончил дистанцию 56 часовых,
а остальные ~~еще~~ сошли на этапах не выдержав
такой огромной нагрузки. Я, тогда за 20 дней

потерял в весе 8 килограмм, а сам я хорошо
тренирован. Тогда же Киевский республи-
канский комитет физкультуры, для мене
гонимых треновок велосипед на деревянных ободах
и первые в Эстонии гонимые велосипеды имел я.
Бывало пошел по городу и останавливался где либо,
малодежи окружат кругом, и какенкалони разгана-
ривать велосипед, как какую то фиковену.
Очень легкие, колеса деревянные однострубки
(камера выхитре с покрытием), тоненькие все
лесняйтюрное и феликайтное. Этот велосипед
и мое участие во всевозможных велосипедных
гонках, так мене популяризовали, что еще и
сейчас, спустя 43 года, коренные Эстонияран-
паяхит мене через гонимых велосипед.
Кроме того я, в 1934 году имел первенство
украинки на дорожных велосипедов по двум
дистанциям. 100 км. Гонка шоссейная и 50 км.
шосс. В 1940 году участвовал на первенстве
СССР. в Минске, уже на гонимых велосипедах.
Я вместе с Томасом Фюрлер и Киевлянином
Граховым участвовал на первенстве 0-во
«Восход» Тогда наша тройка заняла второе

**Личный листок
по учету кадров**

1. Фамилия Колбасинко
 имя Леонид отчество Виктор Иванович
 2. Пол муж 3. Год, число и м-ц рождения 25. VII. 1929г.
умер 19. 08. 2003г.
 4. Место рождения пос. Фокимкино Франковского
р-на Кабардино-Балкарской АССР
 (село, деревня, город, район, область)
 5. Национальность русский 6. Соц. происхождение служащий
 7. Партийность чл. КПСР партстаж март 1960 партбилет № 09072149
 (месяц и год вступления) и/карточка 06323191
 8. Состоите ли членом ВЛКСМ, с какого времени и № билета _____
 9. Образование высшее

Название учебного заведения и его местонахождение	Факультет или отделение	Год поступле- ния	Год оконча- ния или ухода	Если не окончал, то с какого курса ушел	Какую специальность полу- чил в результате окончания учебного заведения, указать № диплома или удостове- рения
1. <u>Киевский политех- нический институт</u>	<u>механи- ческий</u>	<u>1947</u>	<u>1953</u>		<u>автомобильно- строитель- ный инженер-механик</u> <u>№ 1247280 от 24. VI. 53г.</u>
2. <u>Киевская сельхозакадемия</u>	<u>курс инженеров</u>	<u>1954</u>	<u>1954</u>		<u>уезд № 189</u>
3. <u>Киевский автодорож- ный институт</u>	<u>дорожные зависимые курсы</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>		<u>уезд. № 104,</u> <u>Кабардино-Балкарская АССР.</u>

10. Какими иностранными языками и языками народов СССР владеете русский
абхазский осетинский
 (читаете и переводите со словарем, читаете и можете объясняться, владеете свободно)

11. Учёная степень, учёное звание нет

12. Какие имеете научные труды и изобретения нет

13. Выполняемая работа с начала трудовой деятельности (включая учёбу в высших и средних специальных учебных заведениях, военную службу, участие в партизанских отрядах и работе по совместительству)

При заполнении данного пункта учреждения, организации и предприятия необходимо именовать так, как они назывались в своё время, военную службу записывать с указанием должности

Месяц и год вступле- ния	ухода	Должность с указанием учреждения, организации, предприятия, а также министерства (ведомства)	Местонахождение учреждения, организации, предприятия
1941	1941	рабочий Заводгора	гос. Фабрика, Киев
1941	1941	зр. кк, уличн. следов. след. парам. Пятитого-Григорьева (Смерть) завода	- " -
1941	1941	улица в дневной ср. школе	- " -
VII. 1941	VI. 1953	Студент Киевского политехни- ческого института	г. Киев.
VI. 1953	I. 1954	по совместительству - фото- граф в кафе-ресторане Киевского политехнического института	
XI. 1953	XI. 1953	мастер Транспортно-уча- завода "Нилинская Кузница"	г. Киев
I. 1954	II. 1956	зав. ремонтными мастер- скими Коростышевский МЗСН	Митомирская обл.
XI. 1956	II. 1962	зав. заводом Коросты- шевской области, Митомир- ская обл., затем - Митомир- ская обл. 1958-1962, Киевская обл. Киев.	Митомирская обл.
II. 1962	I. 1966	начальник авторской 2193 Митомирская обл.	г. Митомир
I. 1966	поис. 1966	Начальник Митомирского управления по делам автоматизации, Митомирская обл.	- " -

Всесоюзна велогонка студентів-спортсменів

11 липня в столиці Радянської України був даний старт велосипедної гонки за маршрутом Київ—Житомир—Київ учасникам шостої всесоюзної студентської спартакіади учбових закладів Міністерства вищої освіти СРСР.

На київське шосе, де проходила гонка, вийшло багато колгоспників Брусилівського, Радомишльського, Коростишівського і Житомирського районів. Вони тепло вітали спортсменів.

Особливо багатолюдно було біля фінішу першого етапу, на 127 кілометрів. Зустрічали велогонщиків вийшли представники партійних, радянських, комсомольських організацій, піонери і фізкультурники Житомира, колгоспники навколишніх сіл.

На трасі йшла вперта і гостра боротьба. Вже під Коростишевом виділилася провідна група лідерів, яка на кілька кілометрів відірвалася вперед. Довгий час цю групу очолював майстер спорту СРСР Грідньов.

Чим ближче до Житомира, тим більшу швидкість набирали велосипедисти. До фінішу вже прибули машини з суддями, представниками преси і кінохроніки. За ними примчалися житомирські мотоциклісти, які виїхали назустріч велогонщикам. Аж ось показалася і група велосипедистів. Тепер вони розгорнулися на всю ширину шосе. Студент Новочеркаського політехнічного інституту Олександр Дейнега першим пересікає білу смугу фінішу. Незважаючи на сильний вітер, він пройшов дистанцію від Києва до Житомира за 3 години 58 хвилин 15 секунд.

Через півтори хвилини фінішував студент Уральського політехнічного інституту Дядюшкин, а ще через 3 секунди — представник Ленінградського державного університету Блохін.

Піонери Житомира піднесли учасникам велосипедної гонки великі букети живих квітів. В урочистій обстановці головний

НА ФОТО: переможць першого етапу велогонки Київ—Житомир, студент Новочеркаського політехнічного інституту О. Дейнега.

Фото З. Тулеса.

суддя змагань Л. Людмирський вручив переможцю першого етапу О. Дейнезі ордену майку лідера.

Після відпочинку в Житомирі учасники гонки вчора виїхали у Київ. О 12 годині 10 хвилин дня в присутності великої кількості житомир'ян був даний старт другого етапу.

Б. ЛЕОНІДОВ.

Абсолютний чемпіон

Любителям спорту в Коростишеві добре знайомий цей високий худорлявий чоловік з жвавими очима і гладко зачісаним русим волоссям. У весняні та літні дні він не розлучається з велосипедом. А тепер, узимку, його часто можна бачити на ковзанах чи на лижах, у тісному оточенні юнаків.

— Розкажіть про себе, — просять вони.

І Іманс Ремінш, майстер спорту СРСР, охоче розказує.

...Недалеко від Риги є невелике місто — Талси. Тут дев'ятирічний Іманс вперше сів на старий батьківський велосипед. Хвацько крутив по під рамою педалі: хоч незручно, проте можна прокататись з вітерцем! Приємно було залишати позаду навіть тих, що їхали на новітніх велосипедах.

А яка радість була, коли ноги почали діставати педалі з самі рами! Зніме Іманс сидло, накрутить замість нього ганчір'я, щоб не так твердо було, розженеться — і закине ногу на раму, мов дорослий. Отак, сидячи на рамі, і переміг він на міських змаганнях. Щоправда, неофіційно.

А згодом прийшли перемоги офіційні. У 1950 році в День фізкультурників, юнак, не маючи ніякого досвіду, на звичайному дорожньому велосипеді вперше вийшов переможцем на міських гонках. А через рік він виграв двадцятикілометровий крос у змаганнях на першість Латвійської РСР серед спортсменів товариства «Варпа», виконавши норму першого спортивного розряду.

Іманс Ремінш служив у Житомирському гарнізоні, а після демобілізації приїхав у Коростишів, став тренером районної ради товариства «Колгоспник». Йому зобов'язані своїми успіхами здібні велосипедистипершорозрядники Леонід Гелевей, Леонід Лісовський, Любов Никифорова та інші, які не раз захищали честь нашої області на республіканських змаганнях.

Виховуючи молодих спортсменів, Іманс постійно вдосконалює і свою

майстерність. Він різнобічний спортсмен, і це сприяє йому в досягненні успіхів.

В 1958 році Іманс виходить переможцем 150-кілометрової шосейної гонки на республіканських змаганнях сільських фізкультурників в Одесі. В тому ж році у складі збірної команди України він виступає на всесоюзних змаганнях сільських спортсменів, де завоював два перших місця — у командній гонці і в особистому заліку на кросовій дистанції.

Особливо значущим був для Іманса минулий 1959 рік. На республіканських багатоденних велосипедних гонках він вперше виконав норму майстра спорту. А через деякий час на республіканській спартакіаді сільських фізкультурників тричі виходив переможцем у гонках на 100 і 50 та в кросі на 20 кілометрів. Іманс Ремінш завоював звання абсолютного чемпіона України з велосипедного спорту серед сільських спортсменів.

Наближається новий весняно-літній спортивний сезон. Іманс наполегливо готується до нього. Він не думає здавати завоюваних позицій. Нещодавно чемпіон взяв участь у районних змаганнях з лижного спорту, а згодом у складі збірної команди Коростишівського району — в обласних змаганнях сільських лижників.

...Вечорами в клубі місцевого колгоспу імені Кірова збираються колгоспні спортсмени. Під керівництвом вимогливого тренера юнаки і дівчата на велостанках готуються до наступних змагань. Василь Колячук, Петро Павленко, Геннадій Михайлов та інші проявляють небаякі здібності. Іманс задоволений.

— Будуть добрі велосипедисти, — говорить він і задоволено додає:

— Може й мене переможуть — я не проти!..

У хоршій спортивній формі майстер спорту СРСР Іманс Ремінш. Він готується сам і готує колгоспних спортсменів до майбутніх гонок. Побаждаємо йому нових перемог!

М. МОРОЗ.

УКРАЇНА

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

Департамент сім'ї, молоді та спорту

10014, м. Житомир, вул. М.Бердичівська, 25, тел. 47-44-36

тел./факс: 47-44-36, e-mail: usms_zt@ukrpost.ua, код ЄДРПОУ 33644009

13.05.13 № 123/Д.О.1-32

на №   від

Облдержадміністрація

Кухарському О.С.
м. Житомир
вул. Гоголівська 73 кв. 4

Шановний Олександрє Станіславовичу!

Ваше звернення щодо встановлення пам'ятної дошки «120 років з дня започаткування спорту на Житомирщині» розглянуто департаментом сім'ї, молоді та спорту.

Повідомляємо, що департаментом сім'ї, молоді та спорту буде замовлено виготовлення пам'ятної дошки та узгоджено питання щодо встановлення пам'ятного знаку на фасаді будинку по вул. Велика Бердичівська, в якому було засновано перше спортивне товариство.

Заступник директора департаменту

Н.В. Калкан

УКРАЇНА
ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА РАДА
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
РІШЕННЯ

від 05.02.2014 № 40
м. Житомир

Про надання згоди департаменту
м'ї, молоді та спорту
Житомирської обласної державної
адміністрації на встановлення
пам'ятної дошки

Розглянувши звернення департаменту сім'ї, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації про надання згоди на встановлення пам'ятної дошки, присвяченої 120-й річниці заснування першого на Волині, а саме в місті Житомирі, спортивного товариства велосипедистів-любителів, на фасаді будинку по вулиці Великій Бердичівській, 32, враховуючи висновки міської комісії з топоніміки та згоду на встановлення даної дошки управління культури Житомирської обласної державної адміністрації і комунальної установи «Центральна міська лікарня № 1», відповідно до статей 10, 21 Закону України «Про благоустрій населених пунктів», статті 31 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», виконавчий комітет міської ради

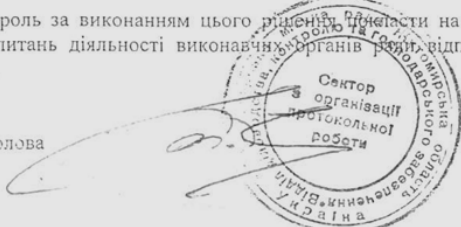
ВИРІШИВ:

1. Надати згоду департаменту сім'ї, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації на встановлення пам'ятної дошки, присвяченої 120-й річниці заснування першого на Волині спортивного товариства велосипедистів-любителів, на фасаді будинку по вулиці Великій Бердичівській, 32 в місті Житомирі.

2. Департаменту сім'ї, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації здійснити встановлення та утримання даної пам'ятної дошки відповідно до вимог чинного законодавства України, державних стандартів, норм і правил.

3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради відповідно до розподілу обов'язків.

Міський голова

В.М. Дебой

ВЕЛОСПОРТУ ЖИТОМИРЩИНИ – 120 РОКІВ!

15 березня 2014 року

**Відбудеться відкриття пам'ятної дошки з нагоди 120-річчя від дня заснування
в м. Житомирі спортивного товариства велосипедистів**

ПРОГРАМА

1. Відкриття пам'ятної дошки за адресою: вул. В. Бердичівська, 32 (початок о 11.00).
2. Зустріч з відомими велосипедистами Житомирщини в актовій залі обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича (Новий Бульвар, 4). Початок о 12.00.
3. Перегляд експозиції з історії велоспорту.
4. Демонстрація кінофільмів про велоспорт.

Запрошуються всі бажаючі.

Вхід вільний

Оргкомітет

Члени оргкомітету

Рижук Сергій Миколайович
Градовський Юрій Григорович
Гула Раїса Миколаївна
Дебой Володимир Михайлович
Калкан Наталія Володимирівна
Корж Віктор Петрович
Грибан Григорій Петрович
Кухарський Олександр Станіславович
Мокрицький Георгій Павлович
Котвицький Леонід Болеславович
Матковський Віктор Едуардович
Чигир Михайло Анрійович
Кострицький Сергій Павлович
Мордюк Віктор Михайлович
Врублевський Василь Марцельович

FIS-RSC WELIKRADSPORT WOCHE DEUTSCHLANDSBERG 1997

Samstag 23. August 1997

Rennergebnisse für Masters 4

Wertung für folgende Rennen :

Handikap Masters 4-6

Sprint

Strassenrennen Masters 1-4

Bergrennen Burg

Einzelzeitfahren

NOTIZ :

Platz	Nummer	Name	KL	Nat.	Gesamtzeit	Rückstand	km/h	Punkte	Rang
1	224	grün PARIK JAROSLAV	S4	TCH	04:36:17.72	00:00:00.00	41,5	54	16
2	236	grün MOSCALEV IGOR	S4	RUS	04:35:32.46	00:59:14.74	41,7	48	21
3	229	grün GAUBITZER FRIEDRICH	S4	AUT	04:37:03.17	00:00:45.45	41,4	41	25
4	225	grün DAWSON CLIVE	S4	USA	04:36:43.48	00:00:25.76	41,5	39	27
5	202	grün NILSSON CHRISTER	S4	SWE	04:39:16.08	00:02:58.36	41,1	29	41
6	231	grün LHOTAK JIRI	S4	GER	04:40:01.71	00:03:43.99	41,0	26	55
7	215	grün RODGERS VICTOR	S4	USA	04:40:36.46	00:04:18.74	40,9	17	52
8	208	grün PETRAS STANISLAV	S4	TCH	04:38:57.78	00:02:40.06	41,1	16	50
9	216	grün FILA LUBOMIR	S4	CS	04:41:04.00	00:04:46.28	40,8	15	56
10	203	grün HALIK JAROSLAV	S4	TCH	04:41:18.42	00:05:00.70	40,8	7	82
11	221	grün LEONHARD JÜRGEN	S4	GER	04:42:52.08	00:06:34.36	40,6	6	86
12	213	grün HANSEN E SVEND	S4	DEN	04:42:57.07	00:06:39.35	40,6	4	76
13	209	grün POWELS BEN	S4	NED	04:40:39.47	00:04:21.75	40,9	0	73
14	237	grün STOLOJAR MIKHAIL	S4	UKR	05:02:46.74	00:26:29.02	37,9	0	122
15	235	grün AGEJEVS ALEKSANDRS	S4	LAT	05:05:30.81	00:29:13.09	37,6	0	115
16	214	grün ZANDER WOLFGANG	S4	GER	05:43:30.32	01:07:12.60	33,4	0	133

Software Entwicklung Wolfgang Engelbogen, Tel. 03462 / 34 9 24 e-mail: ulpo@magnet.at

ПОСЛЕДНЯЯ ГОНКА

Слова і музика Бронислава Котвицкого

Две минуты, минуты, минуты до старта осталось.
Ты сегодня, сегодня, сегодня решилась уйти.
Старт последний, а сколько с тех пор, когда всё начиналось?
И отрывы, проколы, погони в жару и дожди!

Припев:

Сколько было дорог? Вёрст накручено сколько?
И победа не раз улыбалась тебе!
Но сегодня, сегодня последняя гонка!
А в последней, как в первой, труднее вдвойне!

Солнце осени, осени, осени в спицах играет,
И в попутчицы просится, просится, просится грусть.
Молодёжь рвётся в бой, о победах, победах мечтает,
Что ж, сегодня посмотрим... А завтра? А завтра уж пусть!

Припев

Ждёт на тренерской, тренерской, тренерской ниве удача!
И волненья, волненья, волненья, конечно же, ждут!
Ведь придётся не раз уходящим из спорта девушкам
На прощанье шепнуть перед стартом за пару минут.

Припев

Последняя гонка

Слова и музыка Бронислава Котвицкого

Взволнованно Вихованкам Заслуженого Тренера України Леоніда Котвицького присвячується

The musical score is written on a single staff in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of 17 measures. The melody is simple and rhythmic, with many eighth and quarter notes. The lyrics are in Ukrainian and are written below the staff. The score is divided into sections by measure numbers 1 through 17. The lyrics are:
1-2: Две ми- ну- ты ми- ну- ты ми- ну- ты до стар- та ос-
3-4: та- лось Ты се- год- ня се- год- ня се- год- ня ре- ши- ласьуй-
5-6: ти Старпос- лед- ний а сколь- ко с тех пор ког- да всё на- чи-
7-8: на- лось И от- ры- вы про- ю- лы по- го- нив жа- ру и дож-
9-10: Припев ди Сколь- ко бы- ло до- рог Вёрст на- кру- че- но
11-12: сколь- ко И по- бе- да не раз у- лы- ба- лась те-
13-14: бе Но се- год- ня се- год- ня пос- лед- ня- я
15-16: гон- ка А в послед- ней как в пер- вой труд- не- евдвой-
17: не

ГІМН ТУРИСТИЧНОГО КЛУБУ «ПОЛІССЯ»

Слова Георгія Жукова

Крутятся колеса и мелькают спицы,
Каждый час похода каждой ночью снится,
Видятся дороги, солнечные дали,
А под нами ноги давят на педали

Привет:

А впереди дары природы,
В движеніе вечном проходят годы,
Лишь обыватель не сможет нас понять,
Зачем отправлялись в поход опять?

Едем по дорогам и лесным тропинкам,
Завтра путь короткий, послезавтра длинный,
И никто не сможет нас разубедить,
Как в дальнейшем нам на свете жить

Привет

Если вы болеете и себя жалеете,
То в кровати вечно будете лежать,
А в поход поедете, тем себя проверите,
И споете песенку опять

Привет

Наша жизнь проходит в вечной суете,
Снова мы в походе, дом наш в рюкзаке,
Нам не страшен ветер, нам не страшен дождь,
Коль турист, – на свете дольше проживешь

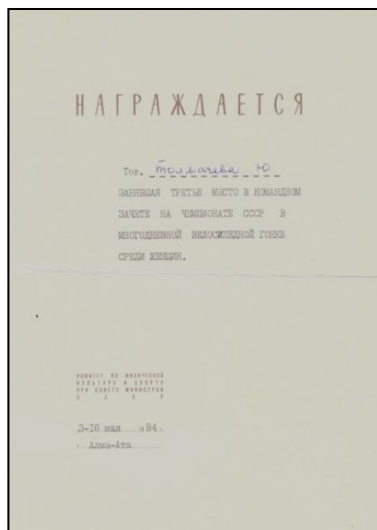
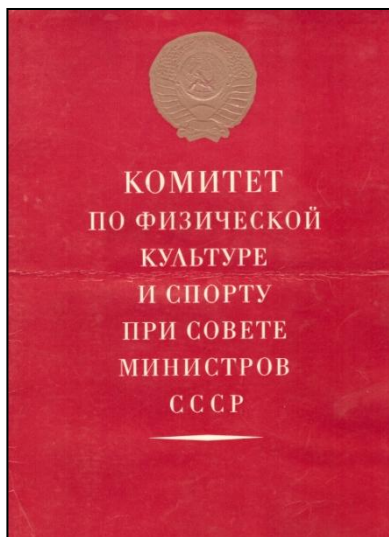
Привет

Нагороди майстра спорту СРСР, чемпіонки України та СРСР, волонтера – голови Житомирського благодійного фонду «Всесвіт за майбутнє» Юлії Толмачової за підтримку воїнів, які беруть участь в антитерористичній операції на сході України

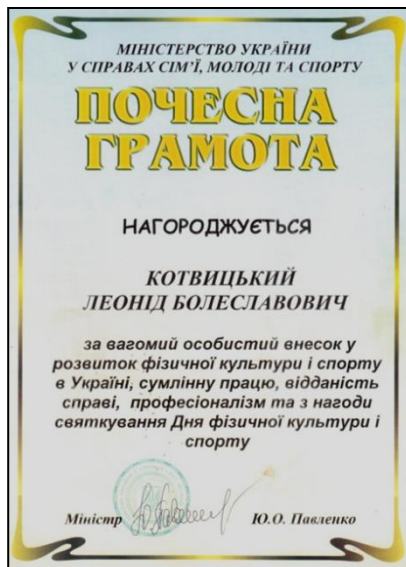

Спортивні нагороди Юлії Толмачової

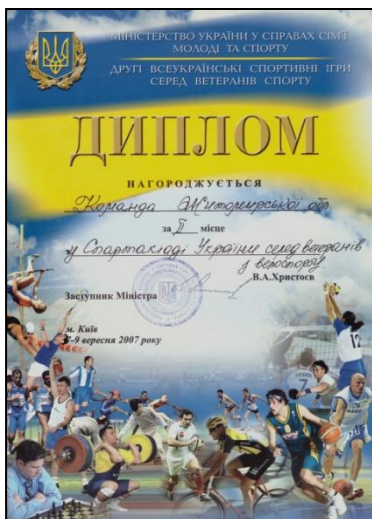

Нагороди Котвицького Леоніда Болеславовича

За перемогу ветеранів у всеукраїнських змаганнях

Спортивні нагороди Головні Тетяни

Спортивні нагороди Тропа Петра

Спортивні нагороди Дорошука Івана

Нагороди Матковського Віктора

Нагороди Янчикова Юрія і Радущинської Наталії

ФОТОХРОНІКА

Зустріч ветеранів сільського велоспорту України, 2005 р.

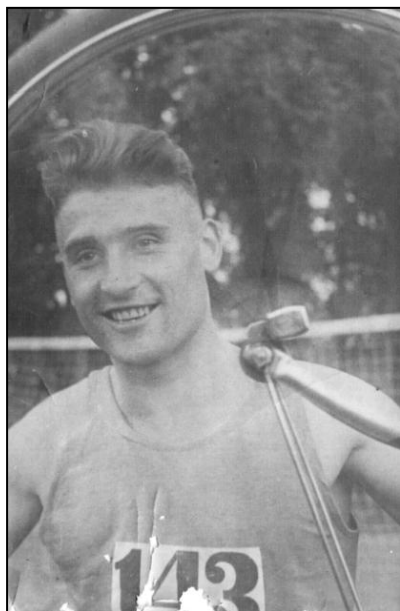
Ветерани малинського велоспорту А.К. Максимчук та В.І. Кедись

**Зустріч чемпіонок
України.
Зліва-направо:
Оксана Капранчук,
Наталія Радущинська,
Тетяна Головня,
2013 р.
(фото друкуються вперше)**

**В.П. Корзун,
1938 р.**

**Ю.Б. Міодушевський,
1948 р.**

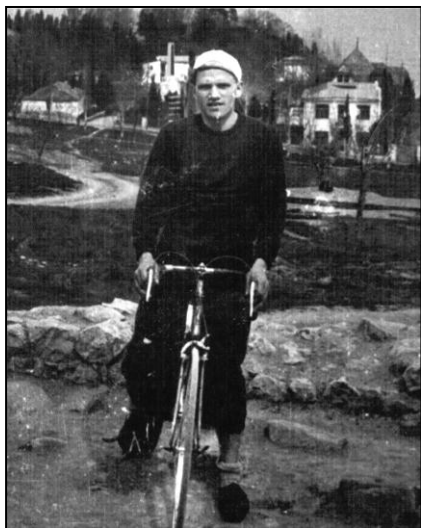

**Члени збірної команди
ЦР ДССТ «Колгоспник»
З. Плотіца (Львівська обл.),
П. Любота (Київська обл.) –
чемпіони України 1950–
1951 р.**

**Відкриття спартакіади сільської молоді Житомирщини
на центральному стадіоні «Динамо», 1951 р.**

**Чемпіон і член збірної команди
області І.Ф. Скрицький, 1954 р.,
м. Алушта**

Марія Росул, 1956 р.

**Велогонка Київ – Львів серед сільських спортсменів, 1954 р.
За збірку Житомирської області виступали Л. Колбасенко,
В. Степурко, П. Шуренок, І. Скрицький**

На республіканських змаганнях, 1954 р.

Чоловіча збірна команда України, 1954 р., м. Алушта

Збірна команда України. Зліва-направо: друга Л. Павлюк із Лугин, поруч З. Плотіца (Львівська область), перша справа Ольга Бондар (Чернігівська область), 1954 р., м. Сіферополь

Республіканські змагання у місті Харкові, 1956 р.

Відкриття стадіону в Коростишеві, 1955 р.

**Суддівська колегія під час проведення обласних змагань.
Перший-зліва: А. Тарабукін, другий-справа Д. Демб, 1969 р.**

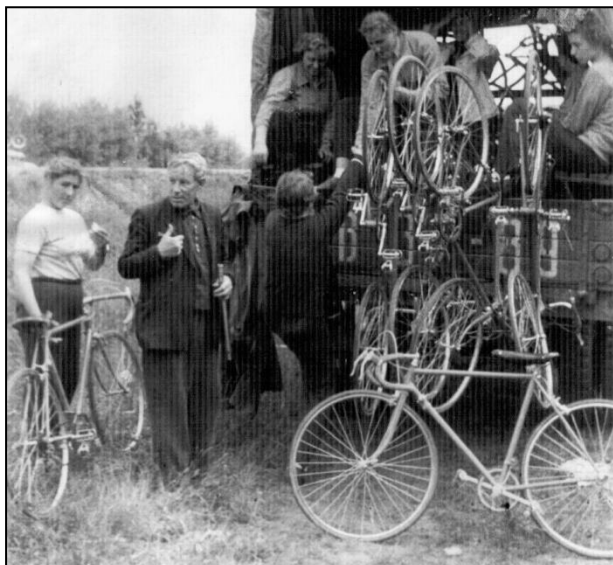
Збірна команда Житомирської області перед від'їздом на республіканські змагання. Перша зліва Галина Колбасенко (Коростишів), третя зліва Людмила Павлюк (Лугини), п'ята зліва Надія Шведюк (с. Улашанівка, Червоноармійський р-н), 1956 р.

Збірна команда України, березень 1956 р., м. Берегово

**Командна гонка, Харків 1957 р. На старті команда Житомирщини:
Л. Павлюк, Н. Шведюк, Є. Вовк**

**Прибули
до місця
змагань...
Збірна команда
Коростишева,
1957 р.**

У гостях у Йосипа Болдижара (на передньому плані), 1957 р.

**Збірна команда велосипедистів спорттовариства «Шахтар»,
м. Коростишів на відпочинку, 1957 р.**

Парад учасників змагань з велосипедних гонок на кубок УРСР у місті Сімферополі. Попереду члени збірної команди Житомирщини – справа-наліво: Л. Павлюк, Н. Шведюк, Є. Вовк

Команда «Шахтар» місто Коростишів. Справа-наліво: Л. Долінер, Г. Лісовська, Л. Марченко, п'ята – Є. Вовк, шоста – Г. Колбасенко, восьмий – І. Реміньш, останній – С. Корева

Під час весняних змагань, м. Житомир, 1957 р. Зліва-направо, перший ряд: Людмила Павлюк, Галина Колбасенко, Надія Шведюк

Збірна Коростишівського району на сільській спартакіаді

У таких умовах проживали велосипедисти під час обласних змагань, 1957 р.

Ніжне жіноче серце... Людмила Павлюк біля рідної домівки, 1958 р.

Збірна команда Київського інституту фізичної культури на весняних змаганнях, 1957 р. Перша-зліва: В.К. Іцковська

На передньому плані Єлізавета Вовк, 1958 р.

Друга республіканська жіноча велогонка, Тернопіль, 1958 р.

Суддівська колегія у складі Д. Демба, В. Корзуна під час проведення республіканських змагань у місті Коростишеві, 1958 р.

Відкриття чемпіонату України, 1958 р.

Чемпіонат України 1959 р.

Збірна команда Коростишівського району перед стартом, 1959 р.

Збірна команда обласної ради ДССТ «Колгоспник» на всеукраїнських змаганнях в місті Сімферополі, 1959 р.

Перед початком змагань (сидять, друга-зліва Є. Вовк, четверта Н. Шведюк, стоїть перша справа М. Тиркут), 1959 р.

**Єлізавета Вовк та веломеханік ДССТ «Колгоспник»
Володимир Богдашевський, 1959 р.**

Збірна команда ДССТ «Колгоспник» на тренуваннях (1959 р.)

**На старті Єлізавета Вовк,
стадіон «Шахтар»
м. Коростишів,
1959 р.**

На старті групової гонки, II спартакіада УРСР, Київ, 1959 р.

**Збірна команда області з велосипедного спорту на параді
у місті Житомирі, 1959 р.**

**Людмила Павлюк
(перша справа)
та Єлізавета Вовк (поруч)
під час відпочинку,
1959 р.**

Від'їзд збірної команди Коростишева на обласні змагання, 1959 р.

На старті (зліва-направо) Марія Тиркут, Людмила Павлюк, Слізавета Вовк, 1960 р.

Останні настанови перед стартом, 1959 р.

Відкриття обласної спартакіади, 1960 р.

Команда Коростишівського району на відпочинку, 1961 р.

Жіноча збірна Житомирщини під час повернення додому... фото на пам'ять. Зліва-направо: Л. Павлюк, Н. Шведюк, М. Тиркут, ..., Є. Вовк, 1961 р.

Старт Марії Тиркут, 1960 р.

**Марія Тиркут
серед подруг-суперниць,
1961 р.**

Єлізавета Вовк (перша зліва), О. Лапвойт (праворуч)

**Збірна команда ДССТ «Колгоспник» на першості України, 1961 р.
Зліва-направо: Є. Вовк, Л. Нікіфорова, М. Тиркут, А. Тарабукін, ...,
Н. Шведюк, Л. Гелевей, ...**

**Фініш Єлизавети Вовк у гонці на 25 кілометрів, м. Сімферополь,
1961 р. позаду фінішує Марія Тиркут**

**Нагородження переможців змагань, нагороду отримує
Галина Колбасенко, місто Коростишів (стадіон «Шахтар»), 1961 р.**

**Члени збірної команда області перед початком змагань, 1961 р.
Зліва-направо: Є. Вовк, Л. Нікіфорова, В. Панченко, Н. Шведюк**

Парад відкриття змагань...

Переможний фініш Анатолія Тарабукіна, 1962 р.

**Збірна команда сільськогосподарського технікуму на відпочинку,
1964 р. Перший зліва – С. Кострицький**

Педагогічна рада «Спортивної школи молоді», Житомир, 1963 р.

За фінішем спостерігає головний суддя змагань Л. М. Колбасенко.
Першість Житомирської області, 1964 р.

**Тренерські
будні...
на трасі
тренер ДСШ
міста Житомира
В.К. Іцковська,
1963 р.**

**Перша
бронзова нагорода
Марії Музики на
республіканських
змаганнях,
Одеса,
1966 р.**

Республіканські змагання, м. Одеса, 1966 р., Третя – Марія Музика

Обласні змагання 1967 р. На передньому плані Марія Тиркут, друга на старті Марія Музика

**Зустріч
переможців
змагань,
Житомир,
1967 р.
Перший-зліва:
С. Кострицький,
поруч
М. Музика**

**Вихованці ДСШ
м. Житомира
В. Чередніченко,
М. Абрамович,
1968 р.**

**Члени збірної
команди області
Марія Музика
(перша-зліва) та
Олександр Архилюк
(перший справа),
1968 р.**

**Вихованці
ДСШ міста
Житомира
під час
прогулянки,
Ялта,
«Ластівчине
гніздо»,
1968 р.**

Збірна ДССТ «Колгоспник», 1968 р.

**На старті командної гонки, 1968 р. Зліва-направо Марія Музика, ...,
Марія Тиркут**

**Леонід Котвицький
на змаганнях в місті
Судаку, 1967 р.**

Старт групової гонки на першість області, 1969 р.

Фініш майбутніх чемпіонів на стадіоні імені «Ленінського комсомолу», 1967 р.

На старті командної гонки збірна Житомирської області: зліва-направо: В. Золотцев, В. Левінзон, О. Гурба, С. Кострицький, 1970 р.

**Марія Тиркут
під час нагородження,
1970 р.**

Друзі-суперники, члени збірної команди області
С. Кострицький та В. Золотцев
на параді фізкультурників,
м. Житомир,
1970 р.

Запекла боротьба на кросовій дистанції між О. Гурбою
та М. Ревуцьким, 1971 р.

Чемпіон області Юрій Кузнецов на кросовій дистанції, 1970 р.

Збірна команда обласної ради «Колос» під час змагань в Мукачеві, 1971 р. Зліва-направо: С. Кострицький, М. Залізко, В. Осначук, В. Яремов

**Чемпіонка
всеукраїнських
змагань серед
сільських
спортсменів
Марія Музика,
Попільня
Житомирської
області,
1971 р.**

**Не поїси – не поїдеш
Справа-наліво:
С. Кострицький,
М. Музика, ...,
Г. Кучерук**

На кросовій дистанції майстер спорту СРСР Олег Гурба, 1971 р.

Один із найкращих велогонщиків Житомирщини та України, майстер спорту СРСР, чемпіон України Святослав Толмачов

**Члени збірної команди України серед сільських спортсменів
Олександр Пархоменко та Олег Гурба**

**Члени збірної команди
області з велоспорту,
майстри спорту СРСР
В. Золотцев, В. Левінзон,
О. Гурба,
С. Кострицький,
1972 р.**

На республіканських змаганнях у Криму, 1971 р.

Викладачі кафедри фізичного виховання ЖПІ. Перший справа – суддя республіканської категорії з велоспорту В.М. Марчук, 1988 р.

**Боротьба за позицію під час гонки на призи С.П. Корольова,
Житомир, 1972 р.**

Довгоочікуваний фініш

**Зліва-направо: Михайло Рябоконт, Іван Федорович Мельничук,
Петро Троп, 1973 р.**

**На старті командної гонки збірна команда Житомирщини.
Зліва-направо: Михайло Столяр, Олексій Невмержицький,
Микола Мишков, Олег Гурба. Харків, 1973 р.**

**Переможці міської гонки на 30 кілометрів Борис Коротких,
Святослав Толмачов, Володимир Тарковський, 1973 р.**

Команда Житомирського медичного училища з велоспорту, 1975 р.

**«Железный Светик» –
дворазовий чемпіон України
Святослав Толмачов,
1973 р.**

І.Ф. Мельничук з юними авангардівцями, 1974 р.

Гонку очолює майстер спорту СРСР Михайло Столяр, 1976 р.

Іван Федорович Скрицький із своїми вихованцями

Збірна команда Червоноармійського району з легкоатлетичного кросу, 1977 р. Зліва направо: Скрицький І.Ф, Михайло Богорадов (нині підприємець), третій Павло Ткаченко – зараз тренер чемпіона світу з гирьового спорту Тараса Панчука

На прогулянці після змагань у місті Севастополі, 1977 р. Перший зліва: С.П. Кострицький, поруч майбутній чемпіон СРСР В. Барановський

Л.Б. Котвицький зі своїми вихованками (справа-наліво: Людмила Присяжна, Ольга Сидоренко, Валентина Кухарська-Пінчук), 1.05.1979 р.

Юнацька збірна команда ДСТ «Колос» , 1980 р.

Факелоносець естафети олімпійського вогню 1980 р., рекордсменка світу і Європи з велосипедного спорту Ольга Сидоренко

**Ольга Сидоренко
на першотравневій
демонстрації,
1981 р.**

**На трасі ветеран велоспорту
І.Ф. Мельничук,
1983 р.**

**Майбутня рекордсменка
України Олена Грибан
на тренуванні,
1983 р.**

**...а що про нас там написали?
Справа-наліво:
Олена Грибан,
Наталія Радущинська,
Світлана Шолохова**

**Заняття проводит заслужений тренер УРСР Л.Б. Котвицький,
1983 р.**

Юрій Гутніченко (другий справа), поруч тренер В.Г. Раченко

**За мить до старту гонки... Перший справа – А. Тарабукін,
другий зліва – С. Толмачов, 1985 р.**

**Чемпіони Радянського Союзу (крайній справа
Володимир Барановський)**

Перед початком першої гонки Інни Титаренко (друга-зліва), 1985 р.

На старті майстер спорту міжнародного класу В. Миرونюк (на передньому плані) із тренером С.І. Коревою, 1986 р.

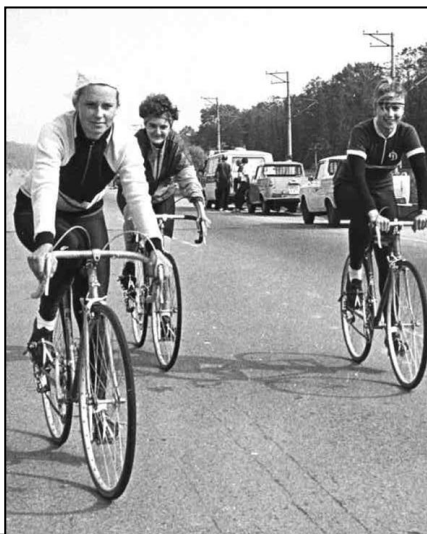

Старт групової гонки на чемпіонаті України, 1987 р.

**На старті
Інна Титаренко
зі своїм тренером
С. Толмачовим,
м. Хмельницький,
1987 р.**

**Члени збірної команди
України серед дівчат
Вікторія Лещенко і
Тетяна Головня
на тренуванні,
1988 р.**

**Тетяна Головня
(справа) з подругою,
1988 р.**

Не старіють душою ветерани... Один із кращих тренерів-викладачів Малинської ДЮСШ В.І. Кедись

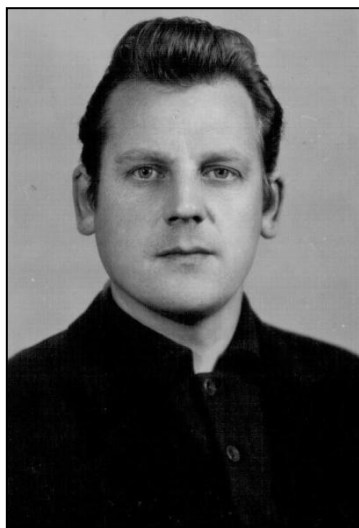
Житомирянки Тетяна Головня (четверта-зліва) і Вікторія Лещенко (сьома-зліва) у складі збірної команди України на навчально-тренувальному зборі в місті Сочі, 1988 р.

**Георгій
Виноградов**

**Тренер з велоспорту
В. Волков**

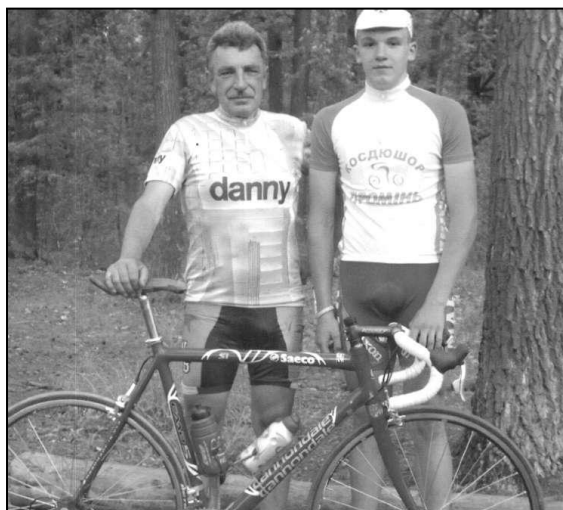

Іманс Реміньш, 1961 р.

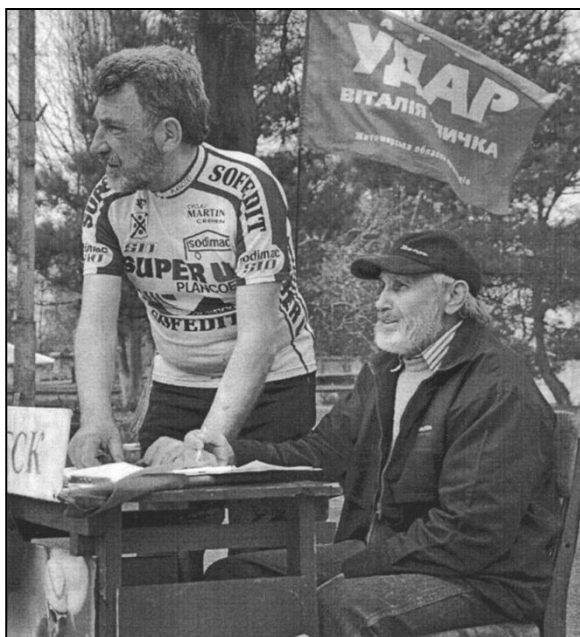
Олександр Архилук

**Тренер
М.Г. Столяр
зі своїм вихованцем
чемпіоном України
Романом
Шевчуком,
2008 р.**

**Михайло Столяр
та Георгій Жуков
за суддівським
столиком,
2012 р.**

**На п'єдесталі пошани переможці етапу кубка світу, Китай, 2013 р.
В центрі: малинчанка Тетяна Рябченко**

**Відверта розмова з мером Житомира В.М. Дебоєм про стан
велоспорту у місті, 2013 р.**

**Після обласних юнацьких змагань з велокросу у місті
Житомирі, листопад 2014 р.**

Нагородження переможців, 2015 р.

(фото друкуються вперше)

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Дякуємо тобі, що знайшов час і терпіння дочитати книгу до кінця. Насамперед, це не художній твір, та й ми не ставили перед собою завдання в художніх образах і фантазіях відобразити історію велосипедного спорту Житомирщини. Це занадто важке завдання. В підтвердження цьому доречно згадати слова великого американського письменника минулого століття, лауреата Нобелівської премії Ернеста Хемінгуея: *«Велосипед сразу захватил меня: было в нем что-то новое и неизведанное. Я даже начал писать рассказ на эту тему, но, увы, не успел его закончить. Хотелось, чтобы рассказ этот был таким же прекрасным, как велогонки на треке или шоссе. Я попытался описать велодром вечером: деревянный трек и свист велосипедных шин, предельное напряжение сил гонщиков и их тактику, то, как они умышленно отдают лидерство сопернику, а потом устремляются вверх, сросишись с велосипедом, рассказывать об очаровании гонок за лидером – ревушим мотоциклом»*. Дійсно залишається тільки погодитися з письменником. Для того, щоб отримати задоволення від змагань з велосипедного спорту, потрібно поринути в їх атмосферу.

Ми, дорогий читачу, будемо раді навіть від того, коли ти, зрадивши своїй чотирьохколісній подрузі, пересядеш на двоколісного сталюгого друга, тим самим зробиш краплинку доброї справи в збереженні чистого природнього середовища нашої планети. Ми будемо безмежно щасливі, коли твої діти відірвуться від екранів телевізора і інтернету і ви всі разом проїдетеся на велосипеді чудовими маршрутами, милуючись чарівними краєвидами рідної неньки-землі. До того ж, регулярні велосипедні прогулянки зміцнять ваш організм і фізично і психологічно. То ж залишається побажати тобі удачі в твоєму прагненні бути здоровим і щасливим. Сподіваємося, що наступні покоління велосипедистів будуть

продовжувати вписувати нові славні сторінки в історію велосипедного спорту Житомирщини.

Ми більше не будемо агітувати за цей прекрасний вид спорту, а завершимо наші побажання словами письменника Марка Твена із оповідання «Укращення велосипеда»: «Купите себе велосипед. Не пожалее...».

P. S. Автори книги приносять своє вибачення перед тими спортсменами, тренерами, організаторами, дані про яких не в повній мірі висвітлені у цій книзі із-за відсутності відомостей про них в архівах та звітах спортивних товариств, пресі та інтернеті.

***«Ніщо так не звеличує людину як доброта,
розум і благодійність»***

(Григорій Грибан)

І, насамкінець, щиро дякуємо депутату житомирської міської ради Л.В. Цимбалюк, голові житомирського відділення НОК України О.В. Оніщуку, генеральному директору ПП «Східно-європейська корпорація юридичної та правової допомоги» А.В. Репікову, начальнику відділу освіти Черняхівської райадміністрації Г.Ф. Сташенку, ветерану велосипедного спорту, тренеру КДЮСШ житомирської обласної організації ВФСТ «Колос» М.Г. Столяру за надану фінансову допомогу для видання книги.

**Цимбалюк
Любов Володимирівна** –
депутат житомирської міської ради

**Оніщук
Олександр Васильович** –
голова житомирського обласного
відділення НОК України

Репіков

Анатолій Васильвич –

генеральний директор ПП «Східно-європейська корпорація юридичної та правової допомоги»

Сташенко

Григорій Федорович –

начальник відділу освіти
Черняхівської райадміністрації

Столяр

Михайлович Григорович –

тренер-викладач КДЮСШ
Житомирської обласної організації
ВФСТ «Колос» АПК України

**МАЄШ БАЖАННЯ ВЕСТИ ЗДОРОВИЙ
СПОСІБ ЖИТТЯ – ПРИДБАЙ ДЛЯ СЕБЕ
ВЕЛОСИПЕД!**

**НАЙКРАЩІ ВЕЛОСИПЕДИ ЗА ДОСТУПНИМИ ЦІНАМИ
можна придбати у Житомирі за адресою:
вул. Михайлівська, 21, «Спорттовари»**

ГАЛЕРЕЯ СПОРТИВНОЇ СЛАВИ ЖИТОМИРЩИНИ

26 жовтня в Житомирському державному університеті імені Івана Франка на факультеті фізичного виховання і спорту відбулося урочисте відкриття Галереї спортивної слави Житомирщини. У церемонії взяли участь президент Національного олімпійського комітету України Сергій Бубка, заступник голови ОДА з гуманітарних питань Ярослав Лагута, начальник управління сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації Світлана Гресь, голова обласного відділення НОК України Олександр Оніщук, спортсмени, тренери, викладачі, представники засобів масової інформації тощо.

Щоб зібрати рідкісні експонати організатори зверталися до спортивних товариств і федерацій, а дослідник історії спорту Житомирщини Олександр Кухарський збирав матеріали і фото в архівах та краєзнавчих музеях Житомирщини і Києва.

Про Галерею спортивної слави Житомирщини мріяли більше двох десятиліть. Її ініціатором був ветеран спортивного руху, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Ілля Павлович Опанащук.

**Червону стрічку перерізають: зліва-направо О.В. Оніщук,
С.Н. Бубка, Я.М. Лагута**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
Історія створення велосипеда та зародження велосипедного спорту.....	10
Зародження велоспорту на Волині.....	19
Велосипедний спорт на Житомирщині (1917–1944 рр.)....	41
Велосипедисти Житомирщини – учасники Другої світової війни.....	66
Велоспорт у післявоєнні радянські роки (1944–1991 рр.)..	71
Велоспорт Житомирщини за часів незалежної України (1992–2015 рр.).....	193
Велосипедний спорт серед ветеранів.....	249
Велотуристична Житомирщина.....	263
Відомі постаті у розвитку велоспорту на Житомирщині...	303
Досвід Європи.....	329
Додатки.....	337
Фотохроніка.....	374
Шановний читачу!.....	441

Наукове видання

*Олександр Станіславович Кухарський
Григорій Петрович Грибан*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВЕЛОСПОРТУ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Монографія

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерна верстка Г.П. Грибана

Підписано до друку 15.03.2016. Формат 60х84/16
Гарнітура «Times New Roman». Папір офс. № 1
Ум. друк. арк. 27,12.
Наклад 300 прим. Зам. № 3004

Віддруковано в ПП «Рута»
10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17-а
*Рєєстраційне свідоцтво про внесення в Державний реєстр
Серія ДК № 364 від 14.01. 2010 р.*